ఎంపిక చేసిన
మహాత్మాగాంధీ రచనలు

సంపుటము - 4
లేఖలు - లేఖాంశములు

సంపాదకులు
శ్రీమన్నారాయణ్

నవజీవన్ పబ్లిషింగ్ హౌస్
అహమదాబాద్ - 380 014

Pre-publication price up to
2nd October 1999 Rs. 150/-
Then after Rs.200/-

Rupees Two Hundred
for set of five volumes
(SELECTED WORKS OF MAHATMA GANDHI)
(Telugu)

First Edition, 3,000 Copies, January 1999

This set of Selected Works of Mahatma Gandhi is
Subsidised by Navajivan Trsut

ISBN 81-7229-231-7

Printed and Published by
Jitendra T. Desai
Navajivan Mudranalaya
Ahmedabad-380 014
INDIA

Main Distributor
Sat Sahitya Sahayogi Sangh
Exhibition Grounds, Mukaramjahi Road,
Hyderabad-500 001 (A.P.)

ముందుమాట

వేరు వేరు సమయాలలో మహాత్మాగాంధీ గారు వ్రాసిన లేఖలు కొన్ని ఎన్నిక చేసి ఈ సంపుటంలో ప్రచురిస్తున్నాము. గాంధీగారు జీవించి వున్నప్పుడే కొన్ని లేఖలు ప్రచురించబడ్డాయి. వారు మరణించిన తరువాత సహకార్యకర్తలకూ, స్నేహితులకూ గాంధీగారు వ్రాసిన ఉత్తరాలు సమీకరించుటకు ప్రయత్నాలు జరిగాయి. ఈ ఉత్తరాలలోని భావాలను దృష్టిలో పెట్టుకొని వేరు వేరు శీర్షికల క్రింద ఉత్తరాలను ఎన్నిక చేసి ప్రచురించుటకు ప్రయత్నించాము.

ఈ సంపుటం మొదటి భాగంలో 100 ఉత్తరాలు చేర్చాము. ఈ ఉత్తరాలు ప్రత్యేకమైన విశేష పరిస్థితుల్లో వ్రాయబడ్డాయి. ఈ ఉత్తరాల ద్వారా గాంధీగారి వ్యక్తిత్వాన్ని వారి విలక్షణమైన అంతర్దృష్టిని, స్థిరమైన భావాలను పాఠకులు గ్రహించ గలుగుతారని భావిస్తున్నాము.

ఈ సంపుటం రెండవ భాగములో వారి ఉత్తరాలనుండి సమీకరించబడిన అంశములను, సూక్తులను, సిద్ధాంతాలను పొందుపరిచాము. వారి సూక్తులు విశ్వజనీనమైనవి. విశిష్టమైనవి. పాఠకులు వీటిని చదివి వారి గొప్పతనాన్ని దూరదృష్టిని తెలుసుకొని ఆనందించగలరని విశ్వసిస్తున్నాము.

రాజ్‌భవన్
అహమదాబాదు
అక్టోబరు 16, 1968 — శ్రీమన్నారాయణ్

ప్రకాశకుల విజ్ఞప్తి

మహాత్మాగాంధీ శతజయంతి ఉత్సవాల సందర్భంలో వారు స్థాపించిన నవజీవన ట్రస్టు పక్షాన వారి ఆత్మకథను భారతీయ భాషలన్నిటిలోను ప్రచురించాలని నిర్ణయించాం. ఆ ప్రకారం శ్రీ వేమూరి రాధాకృష్ణమూర్తి తెలుగులోనికి అనువదించిన మహాత్ముని ఆత్మకథను ప్రచురించాం. తెలుగు ప్రజలు మా యీ కృషిని అభినందించడమే కాక ఇప్పటికి 40.000 ప్రతులు కొని చదివి మమ్ము ప్రోత్సహించారు. పొట్టి శ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయ న్యాయ నిర్ణేతలు మహాత్ముని ఆత్మకథ తెలుగు సేతను 1995 వ సంవత్సరం ఉత్తమ తెలుగు అనువాదంగా నిర్ణయించి 5000/- రూపాయల పురస్కారం యిచ్చి శ్రీ రాధాకృష్ణమూర్తిని సత్కరించడం ముదావహం. గాంధీజీ ఆత్మకథను భారతీయ భాషలన్నింటిలోను ప్రచురించాం.

మహాత్ముని ఆత్మకథకు భారతదేశ ప్రజలు చూపిన ఆదరాభిమానాలు చూచి నవజీవన ట్రస్టు మరో ప్రణాళికను చేపట్టింది. మహాత్ముడు రచించిన రచనలను విషయాన్ని బట్టి కొన్నింటిని ఎంపికచేసి కొన్ని సంపుటముల సెట్టు రూపంలో ప్రచురించి, తక్కువ ధరకు దేశ ప్రజలకు అందజేయాలనునదే ఆ ప్రణాళిక. ప్రప్రథమంగా ఇంగ్లీషు భాషలో నవజీవనట్రస్టు పక్షాన మహాత్మాగాంధీ శతజయంతి ఉత్సవాల సందర్భంలో ఎంపిక చేసిన మహాత్మాగాంధీ రచనలను ఆరు సంపుటముల సెట్టుగా ప్రచురించాము. ఆ సెట్లు అపరిమితంగా ప్రజల ఆదరణను చూరగొనడం వల్ల పెద్ద సంఖ్యలో అనేకసార్లు ప్రచురించి ప్రజానీకానికి అందజేశాము. భారతీయ భాషల్లో కూడా ఈ ప్రణాళికను అమలుపరచుటకు నిర్ణయించి గత సంవత్సరం మళయాళం భాషలో అయిదు సంపుటముల సెట్టుగా ప్రచురించి కేరళ ప్రదేశ్ ప్రజల మన్ననలు పొందామని తెలుపుటకు సంతోషిస్తున్నాము.

ఇప్పుడు తెలుగులో 5 సంపుటాల సెట్టును నవజీవన ట్రస్టు పక్షాన సబ్సిడీ రేటుకు ప్రచురిస్తున్నాము. మహాత్మాగాంధీ సిద్ధాంతాల యెడ మక్కువ చూపే తెలుగు ప్రజలు మా యీ కృషిని అభినందించి ప్రోత్సహిస్తారని విశ్వసిస్తున్నాము. ఈ అయిదు సంపుటాలను తెలుగులో ప్రచురించుటకు అయ్యే ఆర్థిక వ్యయాన్ని పూర్తిగా నవజీవన

ట్రస్టు, అహమదాబాద్ భరిస్తున్నది. ట్రస్టుకు సంబంధించిన యితర శాఖల ఆదాయాన్ని ఈ ప్రణాళికకు వినియోగించి తక్కువ ధరకు యీ సంపుటాల సెట్టును తెలుగు ప్రజలకు అందజేస్తున్నాము. యీ ప్రణాళికను తెలుగులో అమలుబరచుటకు శ్రీ బిరిధీచంద్ చౌధరి, శ్రీ వేమూరి రాధాకృష్ణ మూర్తిగారలు సంపూర్తిగా సహకరించారు. వారికి కృతజ్ఞతలు తెలుపుతున్నాం. అనువాదం, టైపుసెట్టింగ్, ప్రూఫురీడింగ్, కెమెరా ప్రతులు తయారు చేయించు కృషికి శ్రీ బిరిధీ చంద్ చౌధరి సహకరించారు. యీ సంపుటముల తెలుగుసేతతోబాటు, యితర పెద్దలు చేసిన తెలుగు అనువాదాల్ని, ప్రూఫుల్ని సరిచూచి శ్రీ వేమూరి రాధాకృష్ణమూర్తి సహకరించారు.

ఎంపిక చేసిన మహాత్మాగాంధీ రచనల అయిదు సంపుటాల సెట్టు ప్రచురణకు సంబంధించిన మా యీ ప్రణాళికను ఆంధ్ర ప్రదేశ్ ప్రజలు హర్షించి ప్రోత్సహిస్తారని విశ్వసిస్తున్నాము.

ది. 28-10-98
అహమదాబాద్

జితేంద్ర టి. దేశాయి
మేనేజింగ్ ట్రస్టీ

విశిష్ట పదముల పట్టిక

అభంగ	మరాఠీలో, భక్తి సంబంధము చందోబద్ధమూ అయిన పద్యాలు
అద్వైత	భగవంతుడు, భక్తుడు వేరు కాదని, మానవుడిలోనే దేవుడున్నాడనే వాదం
అద్వైతవాదులు	'అద్వైత' సిద్ధాంతాన్ని నమ్మేవారు.
అమూన్	(శాంతి) సర్వమానవ సౌభ్రాతృత్వం
ఆశ్రమం	హిందువుల జీవన సరళిలో నిర్దేశించబడిన నాలుగు ఆశ్రమాలలో ఒకటి. సర్వసంగ పరిత్యాగానికనువైన స్థలము
ఆసురీసంపద	మనసులో సహజంగా ఉండే దుష్ట ప్రవృత్తులు. ఇవి చెడు పనుల అభివృద్ధికి దారి తీస్తాయి.
అవతార్	భగవంతుని అవతారము
భగవద్గీత	కర్మ సిద్ధాంతాన్ని, నిస్వార్థ కార్యాచరణను గురించి విస్తారంగా చెప్పే దివ్యగానం, భగవంతుని నోటినుండి వెలువరించిన హిందువులు గాఢంగా నమ్మే హిందుత్వ భావాలను ప్రతిబింబించే శ్లోకాల సంగ్రహం.
భాగవతం	భగవంతుని లీలలను అభివర్ణించే పురాణగాధ
భక్తుడు	భగవంతుణ్ణి ప్రేమతో ఆరాధించేవాడు
భక్తి	భగవంతుని మీద సంపూర్ణంగా మనస్సు నిలిపి ఆయన్ని ఉపాసించే తత్వము
బ్రహ్మ	బ్రహ్మదేవుడి సర్వోత్కృష్ట శక్తి
బ్రహ్మభూత	బ్రహ్మలో లీనమైనవాడు
బ్రహ్మచర్యము	కామ ప్రవృత్తికి దూరంగా ఉండుట. భగవంతుణ్ణి చేరుకోగల మార్గాలలో ఒకటి
చిత్తము	పరిణతి పొందిన మనసు
చర్వాక	చర్వాకముని చేత ప్రాపంచిక సుఖాలపై ప్రతిపాదింపబడిన భావములు.
దైవికసంపద	మానవుడిని ఉన్నత పథాలకు తీసుకు వెళ్లగలిగే మానసిక ప్రవృత్తి

దయ : దయాగుణం
ధర్మము : విధి నిర్వహణ మార్గము. మతము
ద్వాదశమంత్రం: శ్రీకృష్ణ పరమాత్మను స్తుతించడానికి సమర్పింపబడిన 12 అక్షరములు
గాయత్రి : పవిత్రము, మహిమాన్వితము సర్వశక్తివంతము అయిన వైదిక మంత్రము
గురువు : ఆధ్యాత్మిక చింతనలో సహాయకారి, అధ్యాపకుడు
గురుదేవుడు : అధ్యాపకుణ్ణి, ఎంతో గౌరవభావంతో పిలిచే పిలుపు. గురువును దైవముగా భావించే పద్ధతి
జైరామ్ : శ్రీరామునకు జయము
ఖాదీ, ఖద్దరు : చేతితో వడకిన మరియు చేతితో నేసిన వస్త్రము
క్షత్రియుడు : (క్షాత్రగుణము గలవాడు) యుద్ధము చేయు సైనికుడు, హిందూ సమాజంలో ప్రచలితంగా ఉన్న చాతుర్వర్ణాలైన బ్రాహ్మణ, క్షత్రియ, వైశ్య, శూద్ర వర్ణాలలో రెండవ వర్ణము.
లోక సంగ్రహం: సమాజాన్ని రక్షించగలుగునది
మంత్రము : పవిత్రము, శక్తివంతము అయిన శ్లోకములు
మాయ : ఈ ప్రపంచమంతా మిథ్యఅని చెప్పే పదం
మోక్షము : ముక్తి, జనన మరణాల వలయమునుండి విముక్తి
ముని : ఏకాంతంగా మౌనంగా భగవధ్యానం చేసుకొనే సన్యాసి
మౌనము : మాట్లాడకుండా ఉండు స్థితి
పుణ్యము : సేవ, భక్తి వల్ల సముపార్జించుకున్న యోగ్యత
రాక్షసులు : దయ్యాలు, పిశాచాలు, క్రూరకర్మలు చేసేవారు
రామనామము : శ్రీరాముని పేరు, శ్రీరాముని పేరు జపించుట
ఋషులు : దీర్ఘమైన కఠినమైన తపస్సు చేసేవారు, దీర్ఘ దృష్టి విశాల దృక్పథం కలవారు
సాధన : ఆధ్యాత్మిక, పారమార్థిక ధ్యేయాలకొరకు చేయబడు అభ్యాసము
సాత్విక : దైవికమైన గుణములు కల్గి ఉండుట
సత్యాగ్రహం : సత్యము కొరకు పాటుపడుట, ఆత్మస్థైర్యం (శక్తి) తో అహింసా యుద్ధంలో గాంధీగారు వాడిన అస్త్రం.

సత్యాగ్రహి	:	సత్యాగ్రహ సిద్ధాంతానికి కట్టుబడినవాడు
శాస్త్రములు	:	మానవాళి ఋజుప్రవర్తనకు మార్గదర్శకంగా జ్ఞానులు వ్రాసిన గ్రంథాలు
శ్లోకము	:	భక్తి భావాన్ని సూచిస్తూ ఛందోబద్ధంగా వ్రాసిన పద్యాలు
సర్కారు	:	ప్రభుత్వము లేక స్థానికమైన అధికార వ్యవస్థ
స్థిత ప్రజ్ఞుడు	:	ద్వైదీ భావానికతీతంగా, స్థిరమైన మనస్సుగలవాడు
తామసము రాజసము	:	స్వార్థము, క్రోధము, మదము ఆదిగాగల దుష్ట ప్రవృత్తులు మానవుని అధోగతికి తీసుకువెళ్లే ప్రవృత్తి.
తపస్సు	:	కఠోర నియమాలను పాటించుట, శరీరాన్ని కష్టపెడుతూ ప్రాయశ్చిత్తం చేసుకొనుట.
తపశ్చర్య	.	కఠోర నియమాలతో ప్రాయశ్చిత్తం చేసుకొనే చర్య.
థానా	:	పోలీస్ స్టేషను
వైష్ణవులు	:	విష్ణు భగవానుని భక్తులు
వేదములు	:	శాశ్వతమైన భావాన్ని వెదజల్లే, హిందువుల (వైదిక) గ్రంథాలు ప్రాసాను ప్రాసలలో పద్య రూపంలో ఉన్న గ్రంధాలు. వేదాలు నాలుగు : ఋగ్వేదము, సామవేదము, యజుర్వేదము మరియు అధర్వణవేదము.
యజ్ఞము	:	దేవుని ప్రీతికోసం చేయు సనాతనమైన ఆచార కర్మ
యోగము	:	మనస్సు, శరీరము, ఆత్మలను సంధించి ఆత్మజ్ఞాన ప్రాప్తికి చేయు అభ్యాసము
యోగి	:	యోగాన్ని అభ్యసించువాడు.

విషయసూచిక

మొదటి భాగము - లేఖలు

మొదటిభాగము

అనుబంధము

రెండవ భాగము

లేఖాంశములు, సూత్రములు, సిద్ధాంతములు

★ *గాంధీగారి లేఖలలో కొన్నింటికి వారి సంతకంలేదు. వాటిని యథాతథంగా ప్రచురించడమైనది.*

★ ★ ★

ఎంపిక చేసిన
మహాత్మాగాంధీ రచనలు

లేఖలు - లేఖాంశములు

సంపుటము - 4

1. దాదాభాయి నౌరోజీ గారికి

(గాంధీగారు దాదాభాయి నౌరోజీ గారికి వ్రాసిన ఉత్తరాలలో ఇది ఒకటి. శ్రీ నౌరోజీ గారికి దక్షిణాఫ్రికాలోని భారతీయుల సమస్యలను గురించి వివరంగా తెలుసును. 1891లోనే దక్షిణాఫ్రికాలోని భారతీయులు తమ సమస్యలను గురించి నౌరోజీగారికి వివరించి వున్నారు. బ్రిటిషు ప్రభుత్వానికి సమర్పించమని తమ పలుకుబడిని ఉపయోగించి సహాయం చేయవలెనని ఒక దరఖాస్తును భారతీయులు నౌరోజీగారికి అందజేసి వున్నారు. గాంధీగారి ఉత్తరం పూర్తిగా లభించలేదు. ఇవి ఆర్.పి. మసానీ గారి దాదాభాయీ నౌరోజీ. ది గ్రాండ్ ఓల్డ్‌మాన్ ఆఫ్ ఇండియా పుస్తకం నుండి (పేజీ 468-91) ఆ ఉత్తరంలోని కొన్ని భాగాలు.)

బాధ్యతాయుత ప్రభుత్వపరంగా ఏర్పడిన మొదటి నేటాల్ పార్లమెంట్‌ను ముఖ్యంగా ఇండియన్ పార్లమెంటు అనవచ్చును. దానిలో ముఖ్యంగా ఎక్కువ భాగం భారతీయులకు సంబంధించిన చట్టపరమైన సమస్యలు చర్చించబడినవి. ఆ చర్చలు భారతీయులకు అనుకూలంగావు. లెజిస్లేటివ్ అసెంబ్లీ, కౌన్సిళ్లను ప్రారంభిస్తూ గవర్నరు తన ఉపన్యాసంలో మంత్రులు భారతీయుల వోటు హక్కును గురించి చర్చించి నిర్ణయాలు తీసుకొంటారన్నారు. భారతీయులకు ఆ వోటు హక్కు భారతదేశంలోనే లేదన్నారు. భారతీయులకు వోటు హక్కును నిరాకరిస్తూ కారణాలను తెలియజేశారు. వారికి ఇదివరలో ఎన్నడూ వోటుహక్కు లేదన్నారు. ఆ వోటు హక్కు పొందడానికి వారు తగినవారు, సమర్థులు కాదన్నారు.

భారతీయులు సమర్పించిన దరఖాస్తు ఈ సమస్యలకన్నింటికీ సమాధాన మిస్తున్నది. చట్టంలో పొందుపరచబడిన కారణాలు ఇవి. మా దేశంలో మాకు భారతీయుల అవసరం ఏ మాత్రమూ లేదు. మాకు కూలీలు గావాలి. భారతీయులు కూలీలుగా, బానిసలుగా వుండవచ్చును. తమ దేశానికి ఎప్పుడైనా వెళ్లిపోవచ్చును. అంతే. చట్టం తాలూకు ముఖ్యమైన ఉద్దేశ్యం ఇది. అందువలన మీ దృష్టిని ఈ సమస్య వైపుకు మళ్లించమని సవినయంగా మీకు మనవి చేసుకొంటున్నాను. భారతీయులు ఎక్కడ వున్నా మీరు ఇంతవరకు వారికి మీ పలుకుబడిని ఉపయోగించి ఎనలేని సహాయం చేసివున్నారు. మీ బిడ్డలు, తండ్రిగా మీ సహాయాన్ని అర్థిస్తున్నారు. ఇక్కడి మీ బిడ్డలందరి మనో భావన ఇది.

ఇక నన్ను గురించి, నా పనిని గురించి రెండు మాటలు వ్రాస్తున్నాను. నేను యువకుణ్ణి. అనుభవంలేని వాడిని. అందువలన నేను పొరపాట్లు చేయవచ్చును. నేను తలపెట్టిన పని నా శక్తికి మించినది. ఈ పనిని నేను ఏ ప్రతిఫలాపేక్ష లేకుండా చేస్తున్నాను. భారతీయులను ఉపయోగించుకొని లాభం పొందడం నా ఉద్దేశ్యం కాదు. శక్తికి మించిన పనిని ప్రారంభించాను. ఈ సమస్యను పరిష్కరించుటకు లభ్యమైన వ్యక్తిని మాత్రమే నేను. ఒక తండ్రి తన బిడ్డకు సలహాలిచ్చి నడిపించినట్లుగా తగిన సలహాలిచ్చి, తగిన మార్గాన్ని చూపించి నన్ను ఆదరించవలెనని మిమ్మ ప్రార్థిస్తున్నాను.

(దాదాభాయి నౌరోజీ (1825-1917) గ్రాండ్ ఓల్డ్‌మాన్ ఆఫ్ ఇండియా అని ప్రశస్తి పొందిన మహావ్యక్తి. 1886, 1893, 1906 ఇండియన్ నేషనల్ కాంగ్రెసుకు అధ్యక్షులు. స్వరాజ్యం కాంగ్రెసు లక్ష్యమని నిర్వచించిన వ్యక్తి ఆయన. 1893 లో హౌస్ ఆఫ్ కామన్సు సభ్యుడుగా పని చేశారు.)

★ ★ ★

2. జి.కే. గోఖలే గారికి

21-24 కోర్టు ఛేంబర్స్
కార్నర్ రిసిక్ & అండర్సన్ స్ట్రీట్
పి.బి. 6522
జోహన్స్‌బర్గ్
13 జనవరి 1905

గౌరవనీయులు
గోఖలే, పూనా
ప్రియమైన గోఖలే గారికి

ఇండియన్ ఒపీనియన్ పత్రిక వివరాలు మీకు తెలిసియే వున్నవి. అది దినదినాభివృద్ధి చెందుతున్నది. పత్రికకు మీ సహాయ సహకారాలను అర్థిస్తున్నాను. నిస్సంకోచంగా, స్పష్టంగా వ్రాస్తున్నాను. నన్ను మీరు బాగా ఎరుగుదురు. కనుక నన్ను

తప్పుగా అర్థం చేసుకొనరని నాకు తెలుసును. ఆర్థిక సహాయం లేనిదే మదన్ పత్రిక నడపలేడని అర్థం చేసుకొన్నాను. అతడు కేవలం దేశభక్తితో చేస్తున్న కృషికి సహాయంగా నా సంపాదనలో నుండి కొంత డబ్బును అతనికి అందజేశాను. అయితే నా సహాయమే సరిపోదు. అనేక కారణాల వలన మూడు నెలల క్రితం ఆ పత్రిక పూర్తి బాధ్యతను నేను స్వీకరించాను. మదన్‌జీత్ నామమాత్రంగా ప్రకాశకుడుగా, పత్రికా యజమానిగా వున్నాడు. ఆయన పత్రికకు ఎనలేని సేవ చేసియున్నాడు. అందువలన ఆయనకు పత్రికతో సంబంధముంటుంది. ప్రస్తుతం నా కార్యాలయమే ఇండియన్ ఒపీనియన్ పత్రిక కొరకు పనిచేస్తున్నది. నేను పత్రిక కొరకు 3500 పౌండ్లు వెచ్చించాను. నన్ను ఎరిగిన కొంతమంది ఇంగ్లీషు స్నేహితులు నాకు సహకరిస్తున్నారు. పత్రిక బాగా నడుస్తున్నది. ఫర్గ్యుసన్ కాలేజీ పూనా స్థాపకులు చూపినంత త్యాగం చూపించలేక పోయినా మా కృషిలో మేము వెనకబడి వుంటామనుకోను. కొంతమంది ఇంగ్లీషు మిత్రులు ధైర్యంగా సాహసంగా నాకు సహాయం చేయ బూనుకొనడం నాకు చాలా ఆనందాన్ని కలగజేస్తున్నది. ఆ ఇంగ్లీషు వారు అంత పెద్ద సాహిత్యకులు గాకపోయినా మంచి వ్యక్తిత్వం, ఋజుప్రవర్తన, స్వతంత్ర్యంగా ఆలోచించ గలిగిన వారు గావడం సంతోషకారణం. వారు తాము వ్యక్తిగతంగా వ్యాపారమో, ఉద్యోగమో చేసుకొంటున్నారు. అయినా నెలకు మూడు పౌన్లు తీసుకొని చిత్తశుద్ధితో నాకు సహకరిస్తున్నారు. భవిష్యత్తులో పెద్ద లాభాలు ఆర్జిస్తామనే భావం గూడా వారికి లేదు.

ఇంతేగాక నా సంపాదన ఇదే విధంగా సాగితే ఒక పాఠశాలను కూడా ప్రారంభించవలెనని అనుకొంటున్నాను. ముఖ్యంగా భారతీయ విద్యార్థులకు ఉపయోగకరంగా భోజన సౌకర్యంతో దక్షిణాఫ్రికాలో ఆ పాఠశాల తనకు తానే సాటిగా విలసిల్లవలెనని నా కోరిక. స్కూలులో చేరేవారు స్కూలు ప్రాంగణంలోనే నివసించ వలెననీ, అందుకు ఏర్పాట్లు జరగవలెననీ నా ఆకాంక్ష. అందుకు స్వచ్ఛందంగా పనిజేసే కార్యకర్తలు కావాలి. ఇద్దరు ముగ్గురు ఇంగ్లీషు స్త్రీ పురుషులు త్యాగశీలురు వున్నా భారతీయ ఉపాధ్యాయులు వుండడం చాలా అవసరం. మంచి శీలం కలిగి, కొద్ది వేతనంతో పనిజేసే విద్యాబోధనా నిపుణులు కావాలి. అటువంటివారు స్నాతక పరీక్ష పూర్తి చేసిన వారు దొరుకుతారా? మీరు అటువంటి వారిని ప్రోత్సహించి పంపగలుగుతారా? వారు మంచి అనుభవం కలిగి ఉండాలి. కనీసం ఒకరిద్దరు

దొరికినా ప్రస్తుతానికి సరిపోతారు. ఆ స్కూలు బాగా పనిచేయడం ప్రారంభించిన తరువాత ఒక శానిటోరియం ఆరోగ్య సూత్రాలకు అనుగుణ్యంగా ఆ స్కూలుతో బాటు నడిపించవలెనని ఉద్దేశ్యమున్నది. ఏమైనా ప్రస్తుతం నా దృష్టి అంతా ఇండియన్ ఒపీనియన్ మీదనే కేంద్రీకృతమై వున్నది. మీరు దయయుంచి మమ్మల్ని ప్రోత్సహిస్తూ సంపాదకుని పేర ప్రచురణ కొరకు ఒక ఉత్తరం పంపించండి. దానిని మేము ప్రచురిస్తాము. దానితోబాటు వీలు వెంబడి మీరు కొంత సమయం వెచ్చించి చిన్నదైనా ఒక వ్యాసం పత్రికకు పంపించండి. ఇంగ్లీషు, హిందీ, గుజరాతీ, తమిళం భాషలలో కొద్ది ఆర్థిక సహాయంతో గానీ, ఉచితంగా గానీ వారం వారం పత్రికకై వ్రాసే రచయితలు కావాలి. ఎక్కువ ఖర్చు అవుతుందనుకుంటే కనీసం ఇంగ్లీషులో వ్రాసి పంపినా చాలును. మిగతా భాషలలోనికి మేము దానిని అనువదించుకొంటాము. మీరు అట్టివారి పేర్లు సూచింపగలరా?

అక్కడ మనదేశంలో జరుగుతున్న కార్యకలాపాలను ఆ రచయితలు పంపే రచనలు వివరించగలవు. భారతదేశవాసుల కొరకై మీరు చేస్తున్న కృషినీ, వివిధ పత్రికల్లో ప్రచురింపబడుతున్న వార్తలనూ అవి ప్రతిబింబించగలగాలి. దక్షిణాఫ్రికాలో నివసించే భారతీయులకవి ఉపయోగపడాలి. ఇంకా అవసరమైన సూచనలను మీరు పంపించండి.

మీరు ఆరోగ్యంగా వున్నారనీ, ఉండవలెననీ అకాంక్షిస్తున్నాను.

ఇట్లు
విశ్వసనీయుడు
ఎమ్.కె. గాంధీ

(శ్రీ గోపాలకృష్ణ గోఖలే (1866-1915) సుప్రసిద్ధ శిక్షా శాస్త్రవేత్త. రాజనీతిజ్ఞుడు. ప్రారంభం నుండి ఇండియన్ నేషనల్ కాంగ్రెసుతో సంబంధం కలిగిన వ్యక్తి. 1905 బెనారస్ కాంగ్రెసు సమావేశానికి వారు అధ్యక్షత వహించారు. సర్వెంట్స్ ఆఫ్ ఇండియా సొసైటీ స్థాపకులు. వారు గాంధీ గారి ఆహ్వానం మీద 1912లో దక్షిణాఫ్రికాలో పర్యటించారు.)

★ ★ ★

3. గోపాలకృష్ణ గోఖలే గారికి

కేప్‌టౌన్

27 ఫిబ్రవరి 1914

ప్రస్తుతం నేను జరుగుతున్న ఘటనల్ని పరిశీలిస్తూ కేప్‌టౌన్‌లో ఉన్నాను. మా ఉద్యమానికీ, సంఘర్షణకూ సంబంధించిన వార్తలు తెలియజేసి మిమ్ము బాధపెట్టదలచుకోలేదు. వీలైనంత సంక్షేపంగా వ్రాస్తున్నాను.

శ్రీ ఆండ్రూస్, ఫర్గ్యుసన్ ఇద్దరూ చాలా మంచివారు. వారంటే మాకందరికీ చాలా గౌరవం ఏర్పడింది. కాని సర్ బెంజమన్ గారు మమ్మల్ని చాలా నిరాశపరిచారు. అతడేమీ మంచి చేయలేదు సరిగదా చాలా కీడు గూడా చేయవచ్చని అనిపిస్తున్నది. అతడు బలహీనుడు. విశ్వాసపాత్రుడుగాడు. ఇప్పటికీ అతడిక్కడి పరిస్థితులను సరిగ్గా అర్థం చేసుకొనలేదు. తెలిసో తెలియకో అతడు నిస్సందేహంగా మాలో విభేదాలను సృష్టిస్తున్నాడు. ఆండ్రూస్‌గారు అన్ని వివరాలూ మీకు తెలియజేయగలరు. బెంజమన్ గారిని గురించి నా అభిప్రాయం మీకు తెలియజేస్తున్నాను.

మార్చి నెలలో ఒప్పందం కుదిరితే ఏప్రియల్‌లో. ఇండియాకు రావలెనని అనుకొంటున్నాను. నాతోబాటు దాదాపు 20 మంది ఉంటారు. స్త్రీలూ పురుషులూ. అందరూ నాతోనే ఉంటారు. వారిలో కొంతమంది పాఠశాల విద్యార్థులు గూడా ఉంటారు. పూనాలో సర్వెంట్స్ ఆఫ్ ఇండియా సొసైటీ వసతి గృహంలో మాకు వసతి ఏర్పాటు చేస్తారా? నా కుటుంబ సభ్యులను కలసిన తరువాత నేనా వసతి గృహంలో ఉండగలను. నా కుటుంబ సభ్యులు గూడా కలిస్తే సంఖ్య ఇంకా కొంచెం పెరగవచ్చును. ఆ వసతి గృహంలోనే ఏర్పాటు చేయమనీ, చేసి తీరవలెననీ నేను కోరుతున్నట్లు భావించకండి. నేను మీ మీద ఆధారపడతాను. మీ పాదాల వద్ద వుండి అవసరమైన అనుభవం సంపాదించవలెనని కోరుకుంటున్నాను. మీ ఆశ్రమంలో వున్నా లేకపోయినా నేను ఒక సంవత్సరం మౌనం పాటించవలెనని అనుకొంటున్నాను. దక్షిణాఫ్రికాకు సంబంధించిన విషయంలో నా వాగ్దానం, మౌనంగా ఉండదనుకొంటున్నాను. మీ కోరికతో మనిద్దరికీ సమానమైన విషయంలో మౌనం పాటించకపోవచ్చును.

నర్సుగా, సేవకుడుగా మీ సేవ చేయవలెనని నా కోరిక. నేను ప్రేమించిన, గౌరవిస్తున్న వ్యక్తి ఆదేశాలను క్రమశిక్షణతో పాటించవలెనని నా అభిలాష. దక్షిణాఫ్రికాలో మీకు చెడు కార్యదర్శిగా పనిచేశాను. మీరు అనుమతిస్తే నా మాతృభూమిలో ఆ చెడు పేరును వదలి, మంచి పేరు తెచ్చుకొంటాను.

మార్పు వలన, శాంత వాతావరణం వలన ఆరోగ్యపరంగా మీకు కొంత ప్రయోజనం కలగవచ్చును. మార్చి నెల మధ్యభాగంలో ఈ నా వుత్తరం మీకు అందవచ్చును. ఏదైనా అవసరముంటే కేబుల్ ద్వారా నాకు తెలియజేయగలరు.

నేను ఏప్రియల్ నెలలో ఇండియాకు రాగలిగితే మీరు పంపించిన డబ్బును ఉపయోగించుకొనగలను. డెక్ మీదనే మా ప్రయాణం. నా దగ్గర డబ్బు ఏమీ లేదు. ఫోనిక్స్ ఆశ్రమం ధన సహాయం చేయలేదు. అక్కడ అంతా ఖర్చయినది. డబ్బు ఏమీ లేదు.

ఇట్లు

మీ విశ్వాసపాత్రుడు

ఎమ్. కె. గాంధి

★ ★ ★

4. టాల్‌స్టాయి గారికి

వెస్ట్ మినిష్టర్ పాలెస్ హోటల్

4 విక్టోరియా స్ట్రీట్

లండన్

1 అక్టోబరు, 1909

సర్,

ట్రాన్సువాలులో జరుగుతున్న ఘటనల్ని గురించి మీ దృష్టిని ఆకర్షించడానికి సాహసిస్తున్నాను. ఈ ఘటనలు మూడేళ్ళుగా జరుగుతున్నవి.

ఒక కాలనీలో 13000 మంది బ్రిటిష్ భారతీయులు నివసిస్తున్నారు. ఆ భారతీయులు ఏడేళ్ళుగా అనేకమైన బాధలకు గురి అవుతున్నారు. ఆ కాలనీలో రంగు కారణంగా ఆసియా వారికి వ్యతిరేకంగా ఏహ్యభావం తాండవమాడుతున్నది. ఆ ఏహ్య భావం వ్యాపార సంబంధమైనది, వృత్తి సంబంధమైనది గాదు. అది ఆసియా వారంటే ఏర్పడిన ఏహ్య భావమే. అది మూడు సంవత్సరాల క్రితం హద్దులు దాటింది. మూడు సంవత్సరాల క్రితం ఒక చట్టం అంగీకరింపబడింది. అది మానవత్వానికే విరుద్ధమని నేనూ నా అనుచరులూ అభిప్రాయపడుతున్నాము. ఆ చట్టానికి తలవొగ్గడం ధర్మానికే విరుద్ధమని మా నిశ్చితాభిప్రాయం. అది స్వచ్ఛమైన మత ధర్మాలకూ, ఆదర్శాలకూ వ్యతిరేకం. నేనూ కొందరు నా మిత్రులూ ఆ చట్టాన్ని వ్యతిరేకించవలెనని నిశ్చయించు కున్నాము. మీ రచనలు చదివే భాగ్యం నాకు లభించింది. ఆ రచనలు నా మీద చెరగని ముద్రను వేశాయి.

భారతీయులు ఆ చట్టానికి తలవొగ్గకూడదనీ, జైలులాంటి ఏ శిక్షలకైనా సిద్ధంగా వుండవలెననీ నిశ్చయించుకున్నారు. అందుకు ఫలితంగా మొత్తం జనాభాలో సగం మంది భారతీయులు ట్రాన్స్‌వాల్ వదలి వెళ్లిపోయారు. మిగిలినవారిలో 2500 మంది ఆత్మ గౌరవ రక్షణ కొరకై జైలుకు వెళ్ళారు. నాలుగు రోజుల నుండి ఆరు నెలల వరకూ శిక్షలు విధింపబడ్డవి. బంధితులకు కఠిన పరిశ్రమ శిక్షగా విధింపబడింది. ఈ ఇబ్బందుల వలన చాలామంది భారతీయులు వినాశనం అంచులకు చేరుకొన్నారు.

ప్రస్తుతం వందకు మంది పైగా సత్యాగ్రహులు ట్రాన్స్‌వాల్ జైలులో మగ్గుతున్నారు. వీరిలో చాలామంది కడు బీదవారు. రోజువారీ కూలీతో జీవనం గడిపేవారు. జనులిచ్చే సహాయంతో, సత్యాగ్రహులు చేస్తున్న సహాయంతో వారి భార్యా పిల్లలు రోజులు గడుపుతున్నారు. అయినా వారు ఈ చెడు చట్టానికి తలవొగ్గడం లేదు. ఉద్యమం సాగుతూనే వున్నది. ఇది ఎప్పుడు అంతమవుతుందో తెలియదు. అయితే సహాయనిరాకరణ ముందు పాశవిక శక్తి నిలబడలేదని మా విశ్వాసం. మేము చాలాకాలం నిర్బంధాలను ఎదిరించి నిలవలేమని ప్రభుత్వం భావిస్తున్నది.

ప్రభుత్వం వారిని కలసి పరిస్థితిని వివరించవలెనని ఒక స్నేహితునితో కలసి ఇక్కడికి వచ్చాను. సహాయనిరాకరణ సిద్ధాంతం ప్రకారం అధికారులతో సంప్రతింపులు వుండవు. మా సముదాయం వారి బలహీనతల వలన, వారి కోరిక ననుసరించి ఇక్కడికి రావలసి వచ్చింది. దీనివలన బలహీనత ఏర్పడుతుందే గాని బలం గాదు. అది నాకు తెలుసును. సహాయ నిరాకరణ విధానం నీతిని గురించి ఒక వ్యాస రచన పోటీ పెడితే ఈ సిద్ధాంతం ప్రచారంలోకి వస్తుంది. కాని అది సహజమార్గం కాదు. దానితో అభిప్రాయాలను కొనినట్లవుతుంది. ఈ విషయంలో మీ అభిప్రాయం తెలియజేస్తారా? అభిప్రాయ సేకరణలో తప్పేమీ లేదని మీరు భావిస్తే ఎవరెవరికి వ్రాస్తే బాగా ఉంటుందో వారి పేర్లు తెలియజేయండి. వారికి నేను ఉత్తరాలు వ్రాస్తాను.

ఇంకొక విషయాన్ని గురించి గూడా మీ అమూల్యమైన సమయాన్ని వృధా చేస్తున్నాను. మిత్రుడొకడు ఒక హిందువుకు మీరు వ్రాసిన ఉత్తరం నకలును నాకు అందజేశాడు. దానిలో భారతదేశంలోని అశాంతిని గురించి చర్చించబడి వున్నది. ఉత్తరం మీ భావాలను వ్యక్తీకరిస్తున్నది. ఆ ఉత్తరం ప్రతులు 20 వేల దాకా అచ్చు వేసి పంచవలెనని నా మిత్రుని అభిప్రాయం. అది అనువదించబడుతుంది. అయితే మీ మూలప్రతి మాకందలేదు. అది మీ ఉత్తరమేననీ, దానిలోని భావాలు సరిగ్గా వున్నవనీ తెలియడం మాకు అవసరం. నా దగ్గర వున్న ఒక ప్రతిని మీకు పంపుతున్నాను. అది మీ వుత్తరమేనని భావిస్తే దానిని అచ్చు వేయించడానికి అనుమతిని ప్రసాదించండి. ఆ ఉత్తరంలో మీరింకా ఏమైనా చేర్చదలుచుకుంటే చేర్చవచ్చును. నేను మీకొక సలహా ఇవ్వడానికి సాహసిస్తున్నాను. మీ ఉత్తరం చివరి పేరాలో పునర్జన్మ విషయంలో పాఠకుణ్ణి మీరు హెచ్చరించారు. ఆ విషయాన్ని ఎత్తడం ఉచితమో కాదో నాకు తెలియదు. మీరీ సమస్యను గురించి బాగా అధ్యయనం చేసి ఉంటారు. పునర్జన్మ వుంటుందని భారతదేశంలో చాలా మందికి విశ్వాసమున్నది. చైనాలో గూడా అంతే. అది అనుభవంలో వున్నదనీ, అది కేవలం బుద్ధికి సంబంధించిన శైక్షణిక వ్యవహారం కాదనీ చాలా మంది అంటుంటారు. అది ఎన్నో జీవిత రహస్యాలను వ్యక్తీకరిస్తున్నది. జైలుకు పోయిన చాలామందికి దీని వలన ధైర్యం లభిస్తున్నది. ఆ సిద్ధాంతం తాలూకు

నిజానిజాలను గురించి మీకు నచ్చ చెప్పే ప్రయత్నం చేయడానికి నేనిది వ్రాయడం లేదు. పునర్జన్మను గురించిన విషయాన్ని మీ ఉత్తరంలో నుండి తొలగించమని చెప్పడం నా ఉద్దేశ్యం. మీ ఉత్తరంలో కృష్ణుణ్ణి గురించి ఎక్కువగా ఉటంకించారు. అది ఏ పుస్తకంలో నుండి ఉటంకించారో ఆ పుస్తకం పేరును నాకు తెలియజేయండి.

ఈ ఉత్తరం ద్వారా మిమ్మల్ని అలసిపోయేటట్లు చేశాను. మిమ్మల్ని అనుసరించేవారికి మిమ్మల్ని గౌరవించే వారికీ మీ సమయం వ్యర్థం చేయడం నచ్చదు. మీకు కష్టం కలగజేయడం న్యాయం కూడా కాదు.

నేను మీకు కొత్త అయినా సత్యం కొరకు ఇది వ్రాస్తున్నాను. మీ సలహా నాకు ఎంతైనా అవసరం. అందుకే ఈ ఉత్తరం వ్రాస్తున్నాను.

ఇట్లు
మీ సేవకుడు
ఎమ్.కె. గాంధీ

★ ★ ★

4ఏ. లియోటాల్‌స్టాయి నుండి

ఎమ్.కె. గాంధీ

ట్రాన్స్‌వాల్

మిత్రమా,

ఇప్పుడే మీ వుత్తరం అందింది. అది చాలా ఆసక్తికరమైన ఉత్తరం. అది నాకెంతో ఆనందాన్ని కలిగించింది. భగవంతుడు మీకూ మీ ట్రాన్స్‌వాల్ మిత్రులందరికీ సహాయపడు గాక! మీ పోరాటం సౌమ్యత్వానికీ పశుశక్తికీ మధ్య జరుగుతున్న పోరాటం. నమ్రత, ప్రేమ ఒకవైపూ, అహంకారమూ హింసాప్రవృత్తీ ఇంకొకవైపు వుండడం వలన ఈ పోరాటం మావంటివారి దృష్టిని ఆకర్షిస్తున్నది. మతదృష్టితో ఏర్పడిన ధార్మిక బాధ్యతలకూ, రాజకీయ చట్టాలకూ మధ్య జరుగుతున్న ఘర్షణ ఇది.

ప్రస్తుతం విశ్వమందంతటా ఇటువంటివి చాలా జరుగుతున్నవి. నా వుత్తరాన్ని ఇంగ్లీషులోనికి అనువదించారు. చాలా సంతోషం. కృష్ణునికి సంబంధించిన పుస్తకం పేరును మాస్కో నుండి పంపించే ఏర్పాటు చేస్తున్నాను. ఇక పునర్జన్మ విషయం. అది ఇంకా అంతగా వేళ్లు పాతుకొనలేదు. నేను మీ మాటను మన్నించి, మీరు కోరితే నా ఉత్తరంలో నుండి ఆ భాగాన్ని తొలగిస్తాను. నా రచనల్ని భారతీయ భాషలలో ప్రచురించడానికి సహర్షంగా అంగీకరిస్తున్నాను. మతసంబంధమైన ధార్మిక విషయాలలో "రాయల్టి" ప్రశ్న ఉండదు.

మీకు నా ధన్యవాదాలు. మీతో వ్యక్తిగతమైన సంబంధం ఏర్పడినందుకు చాలా సంతోషంగా ఉన్నది.

ఇట్లు
లియో టాల్‌స్టాయి

★ ★ ★

5. లియో టాల్‌స్టాయి గారికి

వెస్ట్ మినిస్టర్ పాలెస్ హోటల్
4 విక్టోరియా స్ట్రీట్
లండన్

సర్, మీరు ఒక హిందువుకు వ్రాసిన ఉత్తరం ప్రతీ, నా ఉత్తరానికి మీరు వ్రాసిన జవాబూ రెండు అందినవి. రిజిష్టరు ఉత్తరం ద్వారా అవి అందుకొన్నాను. మీ ఆరోగ్యం సరిగా లేదని తెలిసి మీ ఉత్తరం అందినట్లు నేను మీకు వ్రాయలేదు. అయినా అది ఒక శిష్టాచారమే అవుతుంది. శ్రీ అయిల్‌మర్ మాడే గారు మీ ఆరోగ్యం బాగానే వున్నట్లు ప్రతిరోజూ ఉదయం ఉత్తరాలకు జవాబు వ్రాస్తున్నారనీ తెలియజేశారు. అది నాకు చాలా సంతోషకరమైన వార్త. అందువల్లనే మీకు ఉత్తరం వ్రాయడానికి సాహసిస్తున్నాను. నా స్నేహితుడగు ఒక ఇంగ్లీషు వ్యక్తి వ్రాసిన పుస్తకం మీకు పంపుతున్నాను. ఆయన ప్రస్తుతం దక్షిణాఫ్రికాలోనే ఉంటున్నాడు. ఆ పుస్తకంలో నా

జీవితాన్ని గురించీ, నేను ప్రాణాధికంగా భావించి పాల్గొంటున్న ఉద్యమాన్ని గురించీ వివరించబడి వున్నది. మీ సహానుభూతినీ, మీ సహకారాన్నీ అర్థించడం, పొందడం నా విధి. నా అభిప్రాయంలో ట్రాన్స్‌వాల్‌లో భారతీయులు జరుపుతున్న పోరాటం ఆధునిక యుగంలో చాలా గొప్పది. ప్రముఖమైనది. ఈ పోరాట లక్ష్యమూ, లక్ష్యసిద్ధికై అవలంబించబడుతున్న సాధనాలూ రెండూ ఆదర్శప్రాయమైనవి. ఈ పోరాటంలో పాల్గొంటున్న వారికి వ్యక్తిగతమైన స్వలాభమేమీ లేదు. ఒక సిద్ధాంతం కొరకు వారు కష్టాలను సహిస్తున్నారు. ఈ పోరాటాన్ని గురించి ప్రచారం చేయడం నాకు సాధ్యం కాదు. ప్రపంచంలో చాలామంది విజ్ఞులు - బహుజనం మిమ్మ్మ అనుసరిస్తున్నారు. డోక్‌గారి పుస్తకం చదివిన తరువాత నా నిర్ణయాలు న్యాయసంగతమని మీకు తోస్తే మీ పలుకుబడిని ఉపయోగించి మీకు తోచిన విధంగా ఈ ఉద్యమాన్ని బహుజన సమ్మతమయేటట్లు చేయగలరా? ఈ ఉద్యమం విజయవంతమైతే ధర్మానికీ, ప్రేమకూ సత్యానికీ విజయం లభించినట్లవుతుంది. ధర్మవిరుద్ధ కార్యక్రమానికీ, ఏహ్యతాభావానికీ, అసత్యానికీ పరాజయం లభించినట్లవుతుంది. ఇది ముఖ్యంగా భారతీయులలోనూ, ప్రపంచంలోని మిగతాదేశాలవారిలోనూ ఉత్సాహాన్ని రేకెత్తింపజేస్తుంది. అంతిమ విజయం మాకు లభిస్తుందనే విషయంలో నాకెటువంటి సందేహమూ లేదు. మీ ప్రోత్సాహం గూడా మాకు లభిస్తే మాకు కొండంతబలం చేకూరుతుంది.

ఒప్పందం కొరకు మేము చేసిన ప్రయత్నాలు ఫలించలేదు. ఈ వారంలో నా మిత్రులతో కలసి నేను దక్షిణాఫ్రికాకు వెళుతున్నాను. అక్కడ జైలుశిక్షను ఎదుర్కొంటాను. నా కుమారుడు గూడా పోరాటంలో పాల్గొని ఆరు నెలలు కఠిన శిక్ష అనుభవిస్తున్నాడు. ఇది నాలుగోసారి అతనికి విధించబడిన శిక్ష. మీరు దయతో జవాబు వ్రాయండి.

జోహాన్స్‌బర్గ్ చిరునామా

జోహాన్స్‌బర్గ్, పోస్టుబాక్స్ 6522

మీ సేవకుడు

ఎమ్.కె. గాంధీ

★ ★ ★

6. లియో టాల్‌స్టాయి గారికి

జోహన్స్ బర్గ్

4-4-1910

సర్,

లండను నుండి నేను మీకొక ఉత్తరం వ్రాశాను. అది మీకు జ్ఞాపకం వుండి ఉంటుంది. మీ అనుచరుడుగా నేను వ్రాసిన ఇంకొక చిన్న పుస్తకాన్ని మీకు పంపు తున్నాను. గుజరాతీలో వ్రాసిన నా పుస్తకానికి నేనే అనువాదం చేశాను. మూలంలో వ్రాసిన నా పుస్తకాన్ని భారత ప్రభుత్వం నిషేధించింది. అది విశేష విషయం. అందు వలన అనువాదాన్ని పుస్తకరూపంలో ప్రచురించుటకు నేను తొందరపడ్డాను. నేను మీకు కష్టం కలిగిస్తున్నాను. మీ ఆరోగ్యం అనుమతించి ఈ చిన్న పుస్తకాన్ని మీరు చదవగలిగితే దానిమీద మీ అభిప్రాయాన్ని తెలియజేయగలిగితే ఆ అభిప్రాయానికి నేను ఎంతో విలువ ఇస్తాను. అది మాటల్లో చెప్పలేను. మీరు వ్రాసిన (ఎ లెటర్ టు హిందూ) పుస్తకం కాపీలను పంపుతున్నాను. దాన్ని అచ్చు వేయించే అవకాశం మీరు మాకు కల్పించారు. ఆ పుస్తకం భారతీయ భాషలలోనికి కూడా అనువదింపబడింది.

ఇట్లు

గౌరవాభివందనాలతో

ఎమ్.కె. గాంధి

★ ★ ★

6ఏ. కౌంట్ లియోటాల్‌స్టాయి నుండి

మిత్రమా!

మీ వుత్తరం, మీరు పంపిన పుస్తకం ఇండియన్ హోమ్ రూల్ ఇప్పుడే అందినది. ఆ పుస్తకంలో మీరు వెలువరించిన భావాలూ, ఉటంకించిన సమస్యలూ కేవలం భారతీయులకే గాక మానవ సమాజానికంతకూ ముఖ్యమైనవి.

మీ మొదటి ఉత్తరం దొరకలేదు. మీ జీవిత చరిత్రను చదివిన తరువాత మిమ్ము బాగా అర్థం చేసుకొనగలిగాను.

నా ఆరోగ్యం అంత బాగా లేదు. అందువలన పరస్పరం పెనవేసుకొని వున్న మీ కార్యకలాపాలూ, మీ జీవిత చరిత్రను గురించి వివరంగా ఉత్తరం వ్రాయలేను. మీ కార్యకలాపాలకు నేను చాలా విలువనిస్తున్నాను.

నా ఆరోగ్యం బాగుపడగానే నేను ఉత్తరం వ్రాస్తాను.

మీ మిత్రుడు, సోదరుడు

లియో టాల్‌స్టాయి

★ ★ ★

7. లియోటాల్‌స్టాయి గారికి

21-24, కోర్టు ఛేంబర్సు
జోహన్సుబర్గు
15.8.1910

సర్,

8 మే తేదీన ప్రోత్సహకరమూ, ఆత్మీయతా కలిగిన మీరు వ్రాసిన ఉత్తరం అందినది. కృతజ్ఞుణ్ణి. ఇండియన్ హోమ్‌రూల్ పుస్తకం విషయంలో మీరు ప్రకటించిన అభిప్రాయానికి నేను ఎంతో విలువనిస్తున్నాను. మీ విస్తృతమైన విమర్శ కొరకు నేను ఎదురు చూస్తుంటాను.

టాల్‌స్టాయి ఫారమ్‌ను గురించి స్నేహితుడు కాలెన్‌బెక్ మీకు ఉత్తరం వ్రాసి వున్నాడు. అతడూ నేనూ చాలాకాలంగా స్నేహితులం. మై కన్ఫెషన్స్ అనే పుస్తకంలో మీరు వెలువరించిన అనుభవాలనన్నింటినీ అతడు అనుభవించి వున్నాడు. అతణ్ణి మీ రచనలెంతో ప్రభావితం చేసినవి. మీ ఆదర్శాలకు రూపకల్పన చేయుటకై నాతో సంప్రదించిన తరువాత ఫారానికి మీ పేరు పెట్టడానికి సాహసించాడు.

మా ఉద్యమంలో పనిచేస్తున్న వారికి తన ఫారమ్‌లో ఆయన ఆశ్రయం కల్పించారు. ఇండియన్ ఒపీనియన్ ప్రతులు గూడా మీకు పంపుతున్నాను. దానితో మీకు వివరాలు తెలియగలవు.

ట్రాన్స్‌వాలులో జరుగుతున్న పోరాటాన్ని గురించి సానుభూతిని ప్రదర్శించి అభిమానం చూపినందువలన మిమ్మల్ని మరీ మరీ బాధపెడుతున్నాను.

మీ
విశ్వాసపాత్రుడు
ఎం.కె. గాంధి

★ ★ ★

7ఏ. కౌంట్ లియోటాల్‌స్టాయి నుండి

" కొచ్చెట్టి "
(టాల్‌స్టాయ్ పెద్ద కుమార్తె కోట)
7 సెప్టెంబరు, 1910

మో. క. గాంధీ
జోహన్స్‌బర్గ్
ట్రాన్స్‌వాల్
దక్షిణ ఆఫ్రికా

మీ పత్రిక ఇండియన్ ఒపీనియన్ నాకు చేరింది. అందులో అహింస గురించి వ్రాసినదంతా చదివి నేను సంతోషించాను. అందులోని వ్యాసాలు చదివిన వెంటనే నాలో రేకెత్తిన భావాల్ని మీకు తెలియచేయాలని కోరుతున్నాను.

నా వయస్సు పెరిగినకొద్దీ ముఖ్యంగా నేను మృత్యువును సమీపిస్తున్న ప్రస్తుత సందర్భంలో నన్ను తీవ్రంగా కదిలించివేస్తున్న భావావేశాల్ని ఇతరులకు వ్యక్తీకరించాలని నాలో కలుగుతున్న కోరిక. అది అత్యంత ప్రధానంగా నాకు తోస్తోంది. అహింస అంటే

వాస్తవానికి మొక్కవోని ప్రేమ యొక్క క్రమశిక్షణ అనే వ్యాఖ్యానం తప్ప మరేమీ కాదు. ఇతరేతర ఆత్మలతో తాదాత్మ్యత, ఐక్యతా భావమే ప్రేమగా పరిణమిస్తుంది మరియు దాని నుండి బహుశ్రేష్ఠమైన కార్యకలాపాలు రూపుదిద్దుకుంటాయి. ప్రేమ మానవ జన్మయొక్క అత్యున్నత, అతిశ్రేష్ఠ సిద్ధాంతము కావడంతో బాటు ప్రతి ఆత్మ అంతరాంతరాల్లో దాగి ఉండే ఉదాత్తభావన. పసిపిల్లల ఆత్మలలో ఈ విషయం అతి స్పష్టంగా మనకు కన్పిస్తుంది. అసత్య సిద్ధాంతాల వల్ల కళ్లు మూసుకుపోనంత వరకు ఈ సత్యాన్ని మనిషి చూడగలుగుతాడు.

భారతీయ, చైనా, హిబ్రూ, గ్రీక్, రోమన్ మొదలైన అన్ని వేదాంతాలు ప్రేమ సిద్ధాంతాన్ని బహుళ ప్రచారం చేశాయి. ప్రేమ సిద్ధాంతంలో ఇటు సిద్ధాంతము అటు భవిష్యవాణి రెండిటి యొక్క రెండు పార్శ్వాలు ఇమిడిపోయిన సంగతి బహుశ: ఏసుక్రీస్తే సుస్పష్టంగా వ్యక్తీకరించాడు. అంతేకాదు, అంతకంటె ఎక్కువే చేశాడు. సిద్ధాంతంలో వచ్చే వక్రతను గుర్తించి ప్రాపంచిక కోరికల కోసం మాత్రమే జీవించే వ్యక్తుల జీవితాల్లో వచ్చే కృత్రిమ పరిణామాలను గురించి ముందుగానే హెచ్చరించాడు ఏసుక్రీస్తు. మనిషి తన కాంక్షల్ని పరిరక్షించుకోవడం కోసం దౌర్జన్యం చేయడం ప్రమాద సూచిక అనీ - మరీ ప్రత్యేకంగా చెప్పాలంటే దెబ్బ మీద దెబ్బ తీయడం, తను పోగొట్టుకున్న వాటిని తిరిగి గుంజుకోవడం చాలా తీవ్రమైన విషయాలు. తర్క సంగత వ్యక్తులందరు తెలుసుకోవలసిన విధంగా హింసాయుత మార్గానికి, ప్రేమకు ఎటువంటి బాదరాయణ సంబంధం లేదనీ, ప్రేమే జీవిత మూలసిద్ధాంతమనీ ఏసుక్రీస్తుకు బాగా తెలుసును. హింసా పద్ధతుల్ని అనుమతిస్తే, ఒకే ఒక్కసారి అనుమతించినా, ప్రేమ సిద్ధాంతం నిరుపయోగమైపోతుందని ఏసుక్రీస్తు అన్నాడు. అంటే ప్రేమ సిద్ధాంతం తన ఉనికినే కోల్పోతుంది. బాహ్యంగా ఎంతో తేజోమయంగా కన్పించే క్రిస్టియన్ నాగరికత ఈ అపార్థాన్ని పునాదిగా చేసుకొని ఘోరమైన, విచిత్రమైన అంతర్ వైరుధ్యంలో ఒక్కోసారి తెలిసి, చాలాసార్లు తెలియని పరిస్థితుల్లో వృద్ధి చెందింది.

ప్రేమతో బాటు నిరోధక శక్తిని అనుమతిస్తే వాస్తవానికి ప్రేమ ఎంత మాత్రము నిలవజాలదు. ప్రేమ సూత్రానికి ఇదే నిజమైన అర్థము. ప్రేమ సూత్రము నిలవ

లేకపోయినపుడు హింసా సిద్ధాంతము తప్ప మరొక సిద్ధాంతానికి అవకాశం ఉండదు. అంటే కండబలమే రాజ్యమేలుతుంది. గత 19 శతాబ్దాలుగా క్రిస్టియన్ సమాజం ఈ విధంగానే మనుగడ కొనసాగిస్తూ వచ్చింది. హింసా సిద్ధాంతం ఆధారంగానే సమాజం మనుగడ కొనసాగిస్తూ వచ్చింది. వాస్తవానికి క్రిస్టియన్ సమాజానికీ భూగోళం మీద మనుగడ కొనసాగించిన ఇతర సమాజాలకీ మధ్య ఉన్న తేడా ఏమిటి? ప్రపంచంలో మరి ఏ ఇతర మత సిద్ధాంతంలో నిర్వచించనంత నిర్ద్వంద్వంగా క్రిస్టియన్ మత సిద్ధాంతం ప్రేమ సిద్ధాంతాన్ని సుస్పష్టంగా నిర్వచించింది. క్రిస్టియన్ సమాజం ప్రేమ సిద్ధాంతాన్ని అతి పవిత్రంగా నమ్మింది. కాని ఆ సమాజం హింసా సిద్ధాంతాన్ని ఆధారం చేసుకొని సమస్త సామాజిక నిర్మాణాన్ని అనుమతించింది. హింసా సిద్ధాంతమే వాస్తవ జీవిత విలువల్ని శాసిస్తూ వచ్చింది. తత్ఫలితంగా క్రిస్టియన్ ప్రజా జీవనం విరుద్ధ సిద్ధాంతాల్ని ఆధారం చేసుకొని కొనసాగింది. వల్లించే సిద్ధాంతాలకు, ఆచరణలో పెట్టే సిద్ధాంతాలకూ ఎక్కడా పొంతన కుదరకపోవడం గమనార్హం. ప్రేమ సిద్ధాంతం జీవన సిద్ధాంతంగా ప్రవచిస్తూ మానవ జీవితంలో వివిధ పార్శ్వాలలో ముఖ్యంగా ప్రభుత్వం, ట్రిబ్యునల్స్, సైన్యం - హింసా సిద్ధాంతానికి ప్రోది చేయడం, కీర్తించడం ఎవరూ కాదనలేని వైరుధ్యం. క్రిస్టియన్ ప్రపంచంలో ఈ వైరుధ్యం లోలోపల పెరిగి పెద్దదై ఇటీవల కాలంలో ఘోర రూపాన్ని సంతరించుకొని పరాకాష్ఠకు చేరుకొన్నది.

ప్రస్తుత పరిస్థితుల్లో ఈ సమస్య ప్రముఖమైన సమస్యగా రూపొందింది. మత, నైతిక రంగాలతో సహా అన్ని రంగాల్లో క్రమశిక్షణా రాహిత్యాన్ని సిద్ధాంతపరంగా స్వీకరించి జీవన పార్శ్వాలన్నింటిలో హింసా సిద్ధాంతాన్ని అమలు చేస్తున్నట్లు నిర్ద్వంద్వంగా చెప్పుకోవడమో లేదా రాజ్యాంగ విభాగాలైన న్యాయ, పోలీసు వ్యవస్థలతో బాటు ముఖ్యంగా సైనిక విభాగంలో వ్యక్తిగత మనోభావాలకు విరుద్ధంగా బలవంతంగా అమలు చేస్తున్న విధానాల్ని మానుకోవడమో తప్ప మరో మార్గం లేదు.

ఈ వసంతంలో మాస్కోలో ఒక మాధ్యమిక పాఠశాలలో కాటిషిజమ్ విభాగంలో ప్రొఫెసర్‌గా పనిచేస్తున్న ఒక బిషప్ చిన్నారి అమ్మాయిల్ని ప్రశ్నిస్తూ టెన్ కమాండ్‌మెంట్స్ గురించి, అందులోనూ ముఖ్యంగా ఆరో ఆదేశమైన "నీవు చంపకుండుదువుగాక"

గురించి ఒక్కొక్కర్ని ప్రశ్నించడం జరిగింది. మంచి మంచి జవాబులు చెపుతున్నప్పుడు బిషప్ మరికొన్ని ప్రశ్నల్ని వేస్తూ వచ్చాడు. పవిత్రమైన సిద్ధాంతం ప్రకారం చంపడాన్ని అన్ని సందర్భాల్లో, అన్ని వేళలా, నిషేధించాలా? అధ్యాపకుల వక్రబోధన కారణంగా కొందరు చిన్నారులు కాదు-కాదు అన్ని సందర్భాల్లో కాదు-యుద్ధంలోను, నేరస్థులను శిక్షించే సందర్భంలోను - ఈ సిద్ధాంతం మారుతుంది అని జవాబు చెప్పారు. ఆ దురదృష్టవంతులైన అమ్మాయిల్లో ఒకరు ఈ సంగతి నేను కల్పన చేసి చెపుతున్న విషయం కాదు, ప్రత్యక్ష సాక్షి ఒకరు నాకు చెప్పిన విధంగా చెపుతున్నాను. "చంపడం ఎల్లవేళలా నేరమేనా" అన్న అదే ప్రశ్నకు ఇతరులకంటే భిన్నంగా తీవ్రంగా స్పందించి, సిగ్గుతో తలవంచుకొని, స్పష్టంగా, నిర్ణయాత్మకంగా "అవును, ఎల్లవేళలా" అని జవాబు చెప్పింది. బిషప్ అలవాటు ప్రకారం వేసే అన్ని ప్రశ్నలకు ఎంతో దృఢంగా జవాబులు చెప్పింది. పాత నిబంధనావళి ప్రకారం చంపడాన్ని అన్ని సందర్భాల్లో నిషేధించిన సంగతి, ఏసుక్రీస్తు చంపడాన్నే కాక చుట్టుప్రక్కలవారితో క్రూర, వక్ర బుద్ధితో ప్రవర్తించడాన్ని కూడా నిషేధించిన సంగతి ఆ అమ్మాయి గుర్తు చేసింది. ఉపన్యాస దురంధరుడు, బాహ్యాడంబర ప్రియుడైన ఆ బిషప్ ఆ చిన్నారి అమ్మాయి ముందు తన ఓటమిని ఒప్పుకొని తోక ముడవక తప్పలేదు. ఆ లేత వయస్కురాలు గెలిచింది.

అవును. మనమంతా మన మన వృత్తిపరమైన పత్రికల్లో, గ్రంథాల్లో వైమానిక ప్రగతి గురించి, కొత్త కొత్త పరిశోధనల గురించి, జటిలమైన రాజ్య సంబంధాల గురించి, రకరకాల క్లబ్‌లు, రకరకాల యుద్ధ సంధుల గురించి, విఖ్యాతి చెందిన కళాఖండాల గురించి చర్చిస్తూ ఆ యువతి చెప్పిన విషయాన్ని దాటవేయడానికి శతవిధాల ప్రయత్నిస్తాము. కాని ఇటువంటి సందర్భాల్లో మౌనం వహించడం వృథా. సోషలిజం, కమ్యూనిజం, విశృంఖలతావాదం, ముక్తి వాహిని పెచ్చు పెరుగుతున్న నేరాలు, నిరుద్యోగం, ధనవంతుల అర్థం లేని భోగాలు, అద్దూ అదుపూ లేని వాంఛలు, మరోవైపు పేదవారి నికృష్ట జీవన స్థితిగతులు, పెరిగిపోతున్న ఆత్మహత్యల సంఖ్య - ఇవన్నీ సమాజంలో వేళ్లూనుకొన్న అంతర్ వైరుధ్యాలు. వీటికి పరిష్కార

మార్గం కనుగొనడం చాలా అవసరం. వీటికి పరిష్కారం ప్రేమ సిద్ధాంతం తప్ప మరేమీ కాదు. అన్ని రకాల హింసను తిరస్కరించి, ప్రేమ సిద్ధాంతాన్ని మాత్రమే అన్ని సందర్భాల్లోను అమలు చేసినపుడే ఈ వైరుధ్యాలకు పరిష్కారం సుగమం అవుతుంది. కనుకనే ట్రాన్స్‌వాల్‌లో ప్రపంచ కేంద్రానికి దూరంగా మీరు చేస్తున్న కృషి ఎంతో ప్రాధాన్యతను సంతరించుకొన్నది. ఈ మౌలికమైన, ప్రధానమైన ప్రయోగం ద్వారా ప్రపంచానికి చాలా బరువైన, బలమైన రుజువు లభిస్తుంది. ఈ ప్రయోగ ఫలితాల్ని క్రిస్టియన్ సమాజంతో సహా ప్రపంచమంతా తెలుసుకొని, అర్థం చేసుకొని అమలు చేయాల్సిన అవసరం ఎంతైనా ఉన్నది.

ఇక్కడ రష్యాలో ఒక కొత్త ఉద్యమం రూపుదిద్దుకొంటున్న సంగతి మీరు తెలుసుకొని సంతోషిస్తారని నాకు తెలుసు. ప్రతి ఏటా సైన్యంలో చేరే వారి సంఖ్య తగ్గిపోతున్నది. ఇది ఒక ఉద్యమంగా రూపొందడం విశేషం. కొందరు దీన్ని తిరస్కరిస్తున్నారు. మీ అహింసా ఉద్యమంలో ఎంత తక్కువ సంఖ్యలో పాల్గొన్నా రష్యాలో సైన్యంలో చేరడానికి ఎంత తక్కువమంది తిరస్కరించినా - వీరంతా "భగవంతుడు మాతోనే ఉన్నాడు", 'భగవంతుడు మానవమాత్రుల కన్న శక్తి సంపన్నుడు' అన్న దృఢ విశ్వాసంతో ముందుకు సాగడం కాకతాళీయం.

క్రిస్టియన్ మతంలోని ఒప్పుకోలు విధానం, క్రిస్టియన్ మతస్థులు దీన్ని పాటిస్తున్న వక్ర విధానం, సైన్యాల్ని విపరీతంగా పెంచివేసి యుద్ధాలలో మనుషుల్ని పెద్ద సంఖ్యలో చంపివేసేందుకు పథకాలు వేయడం, ఈ ఘోరమైన అంతర్ వైరుధ్యాలు ఇప్పుడు కాకపోయినా రేపైనా నగ్నంగా ప్రపంచం ముందు నిలవాల్సి వస్తుంది. ఇందువల్ల మనమంతా క్రిస్టియన్ మతాన్ని త్యజించి ప్రభుత్వశక్తిని అజేయమైనది అని ఒప్పుకోవాల్సిరావడమో లేదా సైన్యశక్తిని దానిమీద ఆధారపడి నడుస్తున్న ప్రభుత్వశక్తిని, అన్ని హింసా పద్ధతుల్ని నిర్వీర్యం చేయడమో చేయాల్సిన పరిస్థితి రాక తప్పదు. ప్రభుత్వం తన ఆధిపత్యం కోసం అనేక మార్గాల్లో ఇటువంటి హింసాపద్ధతుల్ని, శక్తుల్ని పెంచి పోషిస్తున్న సంగతి గుర్తించి వ్యతిరేకించాల్సి ఉంటుంది. ఈ వైరుధ్యం గురించి ప్రభుత్వాలన్నిటికీ బాగా తెలుసు. అటు మీ బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం,

ఇటు మా రష్యా ప్రభుత్వం ఈ విషయాల్ని సహజసిద్ధాంత న్యాయంగానే ఆకళింపు చేసుకొని ప్రతిపక్షాన్ని హింసించడం జరుగుతోంది. మీ వ్యాసాల్లో వ్రాస్తున్న కధనాల సారాంశం ఒకటే. ప్రభుత్వాలకు తమమీద ఎక్కుపెట్టిన అస్త్రాల గురించి బాగా తెలుసు. ఎటువైపునుండి ఎవరు ఈ అస్త్రాలు ప్రయోగిస్తారో వారిని అణచి వేసే ప్రయత్నాలు ఎంతో ఉత్సాహంగా, పకడ్బందీగా చేస్తుంటాయి. తమతమ స్వార్థాల్ని పరిరక్షించుకోవడమే కాక తమ ఉనికిని కాపాడుకోవడానికి పోరాటం చేస్తూనే ఉంటాయి.

నా పరిపూర్ణ గౌరవంతో

లియో టాల్‌స్టాయి

★ ★ ★

8. మగన్‌లాల్ గాంధీకి

4-3-195 తరువాత

భాయీ శ్రీ!

అహింసను గురించిన నీ ఆలోచన సక్రమమైనదే. దయ, అక్రోధము మొదలైనవి అహింసకు ముఖ్యమైనవి. సత్యాగ్రహం అహింసమీద ఆధారపడి వుంటుంది. దానిని కలకత్తాలో స్పష్టంగా చూశాము. మనం చేసే ప్రతిజ్ఞల్లో దానిని గూడా చేర్చవలెనని నిశ్చయించాను. ప్రతిజ్ఞలనన్నింటినీ పాటించి తీరాలి. అప్పుడే అహింస తాలూకు అసలు స్వరూపాన్ని దర్శించగలుగుతాము. నా ఉపన్యాసాలలో యమ నియమాదులకు అన్నింటి కంటే ప్రాధాన్యమిచ్చి మాట్లాడుతున్నాను.

"సియరామ్ ప్రేమపీయూషపూరన్ హోత జనము న భరత్‌కో
ముని మన అగమ్ యమ నియమ సమదమ్ విషమవ్రత ఆచరణ్‌కో"

కలకత్తాలో ఈ పదాన్ని పదేపదే గుర్తుచేసుకున్నాను. దానిని గురించి దీర్ఘంగా ఆలోచించాను. యమ నియమాదులను పాటిస్తేనే మనం విజయం సాధించగలం. నియమాలను పాటిస్తున్నప్పుడు అనవసరమైనదేదీ మన మనస్సులోనికి రాకూడదు.

రాదు. వ్యవసాయానికి ఎద్దులు అవసరం. వాటిని మనం ఉపయోగించి వ్యవసాయం చేస్తాము. దుర్భిక్షభయమున్నచోట తినుబండారాలను నిలవజేస్తాము. ఎద్దులను ఉప యోగించడం, తినుబండారాలను నిలవజేయడం అవసరమా కాదా అని మనల్ని మనం ప్రశ్నించుకోవాలి. నియమాలనుపాటించాలి. అవసరం లేని వాటిని త్యజించాలి. త్యజించగలగాలి. త్యాగానికి హద్దులుండవు. త్యాగం చేసిన కొద్దీ ఆత్మానుభూతిని పొందగలుగుతాము. మన మనస్సు త్యాగం వైపుకు మొగ్గిన కొద్దీ, నిలవజేసే ప్రవృత్తిని వదలిన కొద్దీ త్యాగం వైపుకు ముందుకు సాగగలుగుతాము. చేసిన ప్రతిజ్ఞలను పాటించగలుగుతాము.

చౌర్యరాహిత్యం గూడా అటువంటిదే. మనకు అవసరం లేని వాటిని నిలవ జేయడం పొరపాటు. వాటిని ఉపయోగించడం చౌర్యమవుతుంది. ఒక చొక్కా సరి పోయేవారు రెండు చొక్కాలు ఉపయోగించడం చౌర్యమవుతుంది. రెండోచొక్కా ఇంకొకరు ఉపయోగించవలసినది. అది తనదిగాదు. ఐదు అరటి పండ్లు సరిపోతే ఆరో పండును గూడా తినడం దొంగతనం చేయడమే. మన దగ్గర 50 నిమ్మకాయ లుంటవి. నాకు రెండు కాయలు అవసరం. సరిపోతవి. అక్కడ చాలా నిమ్మకాయలు వున్నవి గదా అని మూడోకాయను గూడా ఉపయోగించడం చౌర్యం.

అనవసరంగా అవసరంలేని వాటిని గూడా అనుభవించడం అహింసకు విరుద్ధం. నియమాలను దృష్టిలో పెట్టుకొని వస్తువులను అనవసరంగా ఉపయోగించడం మానివేస్తే మనం కరుణామయులం, దయార్ద్రహృదయులం కాగలము. అప్పుడు ఏ జంతువు మనల్ని చూచి భయపడదు. వాటి మీద మనకు దయ, ప్రేమ, కరుణ కలగగలవు. అట్టి ప్రేమ కలిగిన వ్యక్తి ఏ జంతువును చూచినా భయపడడు. మన శాస్త్రాలు చెప్పుతున్నదదే. నా అనుభవం గూడా అదే.

ఈ నియమాలన్నింటి లక్ష్యం సత్యమే. దానిని పాటించనివారు దోషాల పాలవుతారు. అందువలన సత్యానికి పైచేయి వుండేటట్లు ప్రతి విషయంలోనూ మనం ప్రయత్నించాలి. వస్తువులను నిలవ చేయాలా వద్దా అని సందేహం కలిగినప్పుడు

నిలవచేయకపోవడమే మంచిది. మాట్లాడడం విషయంలో సందేహం కలిగితే మౌనం వహించడం శ్రేయస్కరం.

మీరు స్వేచ్ఛగా మనస్ఫూర్తిగా అంగీకరించిన నియమాలనే పాటించండి. నియమ ప్రతిజ్ఞలు చేయడం అవసరమైనా, అంగీకరించిన నియమాలను, ప్రతిజ్ఞలను పాటించగలనా లేదా అని ఆలోచించి ప్రతిజ్ఞలు చేయాలి.

శ్రీరామచంద్రుడు మహాధీరుడు, వీరుడు. వేలకొలది రాక్షసులను సంహరించాడు. అయినా లక్ష్మణ భరతులవంటి తమ్ముళ్లు ఆయనకు లేకుంటే ఆయనను ఎవ్వరూ స్మరించేవారుకారు. ఎవడు ఎంత వీరుడైనా కాలం గడచిన కొద్దీ అతణ్ణి అందరూ మరచిపోతారు. ఇంకా ఎంతోమంది రాక్షసుల్ని సంహరించిన వీరులు మనదేశంలో చాలామంది వున్నారు. అయినా శ్రీరామచంద్రుని విషయం వేరు. లక్ష్మణ భరతులవంటి తమ్ముళ్లు ఆయనకున్నారు. ఆ ఇద్దరు సోదరులు త్యాగానికీ, తపస్సుకూ ప్రతిమూర్తులు. రామునికి లభించిన కీర్తి కంతకూ ఆ సోదరులు సంరక్షణ కర్తలు. అదే తులసీదాసు నిర్వచించిన సత్యం. లక్ష్మణుడు 14 సంవత్సరాలు నిద్రనూ ఆహారాన్నీ త్యజించాడు. ఇంద్రజిత్తు గూడా అటువంటివాడే. కాని అతనికి నిజమైన తపస్సు రహస్యం బోధ పడలేదు. తపస్సు లక్ష్యమేమిటో తెలియక ఇంద్రజిత్తు దానిని దురుపయోగం చేసి లక్ష్మణుని చేతిలో మరణించాడు. లక్ష్మణుడు తపస్సు లక్ష్యాన్ని రామచంద్రుని వలన తెలుసుకొన్నాడు. గురుదేవుడు రవీంద్రుని విషయం గూడా అంతే. ఆదర్శాలను నిత్య జీవితంలో అమలు చేసేవారు లేకపోతే అవి గుప్తంగా ఉండిపోతవి. అమలు చేసే వారుంటే అవి వెలుగులోకి వస్తవి. వాటిని అమలు చేయడమే తపస్సు. పిల్లల జీవితంలోనూ అందరి జీవితంలోనూ ఆ తపస్సును ప్రవేశపెట్టేటందుకు విశేష కృషి చేయవలసి ఉంటుంది.

ఆశీర్వచనాలతో

బాపూ

★ ★ ★

9. మగన్‌లాల్ గాంధీకి

నౌగాంవ్

గురువారం, జులై 25, 1918

చిరంజీవి మగన్‌లాల్,

రామజీభాయీ మాటలకు నీవు భయపడినట్లున్నావు. నా మాటలకు అతడు చాలా అర్థాలు తీసినట్లున్నాడు.

నా భావాలు మారలేదు. భారతదేశంలో నాకు చాలా చేదు అనుభవం కలిగింది. అయినా నా నిర్ణయాలు మారలేదు. పశ్చిమదేశాల నుండి మనం నేర్చుకొనవలసిందేమీ లేదు. నాకు కలిగిన చేదు అనుభవాలు నన్ను మార్చలేదు. ఈ యుద్ధం గూడా మార్చలేదు. మొదటి నా భావాలు ఇప్పుడింకా పరిష్కృతమైనవి. అవి పరిశుద్ధమయినవి. పాశ్చాత్య నాగరికత ననుసరించవలసిన అవసరం నాకేమీ కనబడటం లేదు. మద్యపానం మాంసాహారం మనకక్కర్లేదు. శ్రీ స్వామి నారాయణ, వల్లభుడు ఇద్దరూ మన పురుషకారాన్ని బలహీనపరచినట్లు కనబడుతున్నది. వారి బోధలు ప్రజలను ఆత్మ సంరక్షణ చేసుకోలేని వారినిగా తయారు చేసినవి. ప్రజలు మద్యపానం మానివేశారు. పొగ తాగడం మానివేశారు. అది మంచిదే. ఆ క్రియలు సాధనాలు మాత్రమే. అవే లక్ష్యాలు కావు. సర్వస్వాలు కావు. ఒక పొగత్రాగేవాడు మంచి శీలం కలవాడయితే అతని సహవాసం అభిలషణీయమే. పొగత్రాగనివాడు వ్యభిచారి అయితే దాని వలన ప్రయోజనమేముంటుంది? స్వామి నారాయణ, వల్లభులు ఇద్దరూ బోధించిన ప్రేమ సిద్ధాంతం భావనాత్మకమైనది. అది మానవుణ్ణి నిజమైన ప్రేమికుడుగా మార్చలేదు. వారి బోధలు నిజమైన అహింసా స్వరూపాన్ని వ్యక్తం చేయడంలేదు. చిత్తం తాలూకు అన్ని ఆవేశాలనూ అహింస నిరోధించగలుగుతుంది. అది మానవుల పరస్పర సంబంధాలు, అవగాహన మీద ఆధారపడివుంటుంది. పరిస్థితుల ప్రభావం, అధఃపతనావస్థలో వున్న మన యుగంలో జన్మించడం వంటి వాటి ప్రభావం వారి మీద వారి బోధన మీద పనిజేసినట్లు కనబడుతున్నది. వాటి చెడు ప్రభావం గుజరాత్ మీద పడ్డది. తుకారామ్ రామదాసులు అందుకు భిన్నంగా

వున్నారు. తుకారామ్ అభంగాలూ, రామదాసుని శ్లోకాలూ పురుషునిలోని పురుషకారానికి ప్రాధాన్యతనిచ్చాయి. తుకారామ్, రామదాసులు గూడా వైష్ణవులే. వైష్ణవ పరంపరకూ స్వామి నారాయణ్, వల్లభుల ప్రబోధాలకూ ముడిపెట్టవలసిన అవసరం లేదు. వైష్ణవ ధర్మం తరతరాలకు చెందిన సత్య ధర్మం. ఇప్పుడు హింసలో అహింసను స్పష్టంగా చూస్తున్నాను. మొదట నాకా దృష్టి వుండేది కాదు. నాలో వచ్చిన పెద్ద మార్పు అది. ఒక తాగుబోతును చెడు పనిచేయకుండా ఆపడం, రాబిస్ వ్యాధిని వ్యాప్తం చేస్తున్న కుక్కను చంపడం అహింస అని నేను అర్థం చేసుకోలేదు. అలాంటి విషయాలలో జరిగే హింస అహింసయే. హింస శారీరిక క్రియ. బ్రహ్మచర్యమంటే ఏమిటి? బ్రహ్మచర్యమనగా స్త్రీ పురుషభోగం నుండి దూరంగా వుండడం. అంతే. మన పిల్లల్ని మనం నపుంసకులనుగా చేయము. మంచి పురుషత్వము వుండి గూడా బ్రహ్మచర్యాన్ని అవలంబించాలి. భోగశక్తి వుండి గూడా దానిని సంయమనం చేయాలి మనం శారీరికంగా బలంగా వుండాలి. అదే విధంగా హింసా ప్రవృత్తిని పూర్తిగా వదలుకోని వారిని హింసను ఆచరించడానికి వారికి అనుమతినిస్తూనే వారిని నెమ్మది నెమ్మదిగా అహింసకులుగా మార్చాలి. ఒక క్షత్రియుడు ఇంకొక క్షత్రియునికి అహింసను నేర్పాలి. పశ్చిమ దేశాల నాగరికతకూ మనకూ వున్న భేదమేమంటే పశ్చిమ దేశాలవారు కేవలం స్వభోగ నిరతి మీద ఆధారపడుతున్నారు. మనం స్వనియంత్రణ, ఆత్మ నియంత్రణ మీద ఆధారపడుతున్నాము. మనం ఒక వేళ హింసకు పాల్పడినా అది లోక సంగ్రహం కొరకు విధిలేని పరిస్థితిలో జరగాలి. పశ్చిమ దేశాలు స్వలాభం కొరకు హింసను ఆశ్రయిస్తున్నవి. అదీ స్థితి. పార్లమెంటు చర్చల వంటి వాటిలో నేను పాల్గొనడం కొత్తగా ఏర్పడినది గాదు. అది పాతదే. ఆ సంస్థలను అదుపులో పెట్టడమే నా ప్రయత్నానికి పరమావధి. మాంటెస్క్యూ సంస్కరణల మీద అందుకే నేను వ్యాసం వ్రాశాను. అట్టి ప్రయత్నాలు నా భావాలను ప్రచారం చేయడానికి తోడ్పడగలవని నా విశ్వాసం. దానివలన ప్రయోజనం లేదని తెలుసుకొని ఆ తరువాత అది మానివేశాను.

నేను వ్రాసిన దానిలో నీకు సమాధానం లభించినదనుకొంటాను. మీ దగ్గర అక్కడ ఒకటి రెండు రోజులుండి అన్ని విషయాలనూ మీకు స్పష్టంగా బోధించలేను.

అందువలన నా భావాలను వ్రాసి పంపుతున్నాను. ఇంకా సందేహాలుంటే నీవు నాకు వ్రాయవచ్చును.

నేను నౌగా:వ్‌లో వుంటాను. ఇవాళే అక్కడికి బయలుదేరాలనుకొన్నాను. కాని అది సంభవం కాలేదు.

ఆశీర్వచనాలతో
బాపూ

★ ★ ★

10. నరహరి శంభూరావ్ భావే గారికి

అహ్మదాబాదు
7-6-1916

మీ కుమారుడు వినోబా భావే నా దగ్గర వున్నాడు. మీ కుమారుడు ఇంత బాల్యంలోనే ఉత్తమశ్రేణికి చెందిన తపస్వి. ఆ స్థితికి సంవత్సరాల తరబడి కృషి చేసినా నేనింకా చేరుకోలేదు.

ఎమ్.కె. గాంధీ

(1. వినోబాగారు గాంధీగారిని మొదటిసారి కలిశారు

2. వినోబాభావే సర్వోదయ నాయకుడు. తపస్సంపన్నుడు. అపారమైన పాండిత్యం గలవాడు. భూదానోద్యమ స్థాపకుడు.)

★ ★ ★

11. మిష్టర్ మాఫే వైస్‌రాయ్ కార్యదర్శిగారికి

డిస్ట్రిక్ట్ మేజిస్ట్రేటు
మోతిహరి
16.4.1917

తోటల యజమానులను గురించి ఈ జిల్లాలోని రైతులు చేసిన ఆరోపణల నిజానిజాలు తెలుసుకొనుటకు నేనీ జిల్లాకు వచ్చాను. యజమానుల సంఘ కార్యదర్శినీ,

డివిజనల్ కమీషనర్‌గారినీ కలిశాను. వారి సహాయమర్థించాను. ఇద్దరూ సున్నితంగా నా పనిని మానుకొమ్మని నాకు సలహాలిచ్చారు. వారి సలహాను నేను పాటించలేదు. నా పనిని నేను ప్రారంభించాను. జిల్లా వదలి వెళ్ళిపొమ్మని మేజిస్ట్రేటు నాకు నోటీసు పంపించాడు. అందుకు చెప్పిన కారణాలతో నేను ఏకీభవించడంలేదు. అందువలన మేజిస్ట్రేటు గారి ఆదేశాన్ని ఉల్లంఘించక తప్పటం లేదు. అందుకు తగిన శిక్షను అనుభవిస్తానని మేజిస్ట్రేటు గారికి తెలియజేశాను.

జాతికీ, బీదవారికీ సేవజేయడం నా లక్ష్యం. మానవత్వపు విలువలకు సంబంధించిన విషయాలలో సేవ చేయడం నా కర్తవ్యం. నేను దక్షిణాఫ్రికాలో చేసిన కృషి అటువంటదే. అందుకు నాకు కైజరే హింద్ బంగారు పతకం లభించింది. ఆ పతకాన్ని మీకు వాపసు చేయమని మా వాళ్ళకు తెలియజేశాను. నా ఉద్దేశ్యాన్నీ ఆశయాలనూ శంకించకుండా దానిని తిరిగి వాపసు చేస్తే సహర్షంగా స్వీకరిస్తాను.

నాకు లభించిన సాక్ష్యాన్ని పరిశీలించి చూడగా యజమానులు సివిల్, క్రిమినల్ కోర్టులను తమకనుకూలంగా తిప్పుకొన్నట్లు కన్పిస్తున్నది. అసామాజిక శక్తులను ప్రోత్సహించి తమ ఆర్థిక లాభాలను పెంచుకొనే ప్రయత్నం చేస్తున్నట్లు కన్పిస్తున్నది. రైతులు భయభ్రాంతులైవున్నారు. వారు యజమానుల దయాదాక్షిణ్యాల మీద ఆధారపడవలసి వచ్చినట్లు కన్పిస్తున్నది. వారి ఆస్తులకు కూడా రక్షణ వున్నట్లు కన్పించడం లేదనీ పోలీసు ఠాణాలు గూడా యజమానుల కనుసన్నల్లో పనిజేస్తున్నవనీ, ఎక్కడ చూచినా యజమానుల ప్రభావమే కన్పిస్తున్నదనీ ఒక రైతు నాకు తెలియజేశాడు. యజమానులు ఇచ్చినదానిని తీసుకోవాలి. ఎదురు ప్రశ్న వేయగూడదని యజమానులు అంటున్నారని అతని అభిప్రాయం. లోతుగా అన్ని విషయాలు తెలుసుకొనవలెనని మేము ఇక్కడికి వచ్చాము. నా పనిని నన్ను చేసుకోనిస్తే నిజాలను నివేదిక రూపంలో అధికారులకు తెలియజేసేవాణ్ణి. స్వతంత్రంగా నిష్పాక్షికంగా విషయపరిశీలన చేయవలసి వున్నదని గౌరవనీయులైన వైస్‌రాయ్‌గారికి విజ్ఞప్తి చేస్తున్నాను. విషయం గంభీరంగా వున్నది. స్థానిక అధికారులు తాము భయంకరమైన గని మీద కూర్చొని వున్నామనీ, నన్ను ఎంక్వయిరీ చేయనివ్వమనీ చెప్పుతున్నారు. నేనిక్కడ వుండడం గూడా వారు

సహించలేకపోతున్నారు. నెమ్మదిగా వారే నిజానిజాల పరిశీలన చేయిస్తారట. అంతా ఎంక్వయిరీ చేసేవారి మీద ఆధారపడి వుంటుంది. అదైనా తొందరగా జరగడం అవసరం. రైతుల అభిప్రాయం అదే. ఈ ఉత్తరాన్ని వైస్‌రాయ్ గారికి చూపించండి. ఇది ఎంతో అవసరమైన విషయంగావడం వలన ఉత్తరం వ్రాస్తున్నాను. ఎన్నో పనుల తొందరలో వున్న వారికి కష్టం కలిగించినందుకు క్షమాపణ తెలియజేయండి.

ఇట్లు
ఎమ్.కె. గాంధీ

★ ★ ★

12. డబ్ల్యు. బి. హికాక్ గారికి

బైట్యా
మే 20, 1917

ప్రియమైన హికాక్ గారికి

రైతుల నుండి నాకు లభిస్తున్న అర్జీలను గురించిగానీ, కోఠీ అమాలులూ, కొంతమంది కంపెనీ యజమానులూ రైతులెవ్వరూ నా దగ్గరకు రాకుండా నిరోధిస్తున్న విషయాన్ని గురించిగానీ ఇంతవరకూ మీ దృష్టికి తీసుకొని రాలేదు. కొన్ని అర్జీలను నేను తీసుకొనలేదు. కొన్నింటిని అంగీకరించాను. బెల్వాలూ, ధోక్రాహాలూ చేస్తున్న పని నిజమని విశ్వసిస్తున్నాను. స్నేహపూరిత వాతావరణంలో జరుగుతున్న దర్యాప్తును ఆపివేయవలెనని వారు ప్రయత్నిస్తున్నట్లుగా కనబడుతున్నది. స్నేహపూరిత వాతావరణం సృష్టించాలని నా అభిప్రాయం. వాతావరణం బాగుపడవలెనని నా శక్తివంచన లేకుండా నేను ప్రయత్నిస్తున్నాను. బెల్వాలూ, ధోక్రాహాలకు సంబంధించిన కొన్ని కాగితాలు మీకు పంపుతున్నాను. అవి నిజమే అయితే అధికారులకు మంచి పేరు రాదు. మిస్టర్ హోల్టమ్‌కు వ్రాసిన ఉత్తరం ప్రతిని పంపుతున్నాను. ధోక్రాహాల స్టేట్‌మెంట్లు తీసుకొనక పూర్వం వ్రాసిన ఉత్తరమిది. నిన్న సాయంత్రం 6.30 గంటలకు ఆ స్టేట్‌మెంట్లు తీసుకొన్నాను.

రైతులనుండి పెద్ద మొత్తాలను వసూలు చేస్తూ, ఇప్పుడు ఆ పరిస్థితి మారుతుంటే యజమానులకు కలిగే మనోభావాన్ని నేను అర్థం చేసుకొనగలను. తమ హక్కును రక్షించుకొనుటకు వారు న్యాయపూర్వకమైన మార్గాన్ని అనుసరిస్తే నాకేమీ అభ్యంతరం లేదు. కాని వారు ప్రస్తుతం అనుసరిస్తున్న విధానం న్యాయసంగతమైనది కాదు. నేను గానీ, నా మిత్రులు గానీ ఈ విషయంలో కల్పించుకొనడం వారికి ఇష్టం లేదు. రైతులకు జరుగుతున్న అన్యాయాల ఆపుదల జరిగితేనే గాని మేము ఈ జిల్లానుండి తప్పుకోము. అన్యాయాలను స్వయంగా చూచి కూడా మేమిక్కడి నుండి తప్పుకొంటే భగవంతుని ముందు మేము దోషులం కాగలము. అంతేగాక మమ్మల్ని మేము క్షమించుకోలేము. అది చాలా ముఖ్యమైన విషయం.

యజమానుల యెడల మాకు ద్వేషం గానీ, చెడుతలంపు గానీ లేదని ఎన్నో సార్లు మనవి చేశాము. నన్ను గురించి కాకపోయినా నా మిత్రుల విషయంలో వారు ఇంగ్లీషు వారిని ద్వేషిస్తున్నారనీ, ద్వేషపూరిత వాతావరణంతో ఇంగ్లీషు వారియెడల వారు ఉద్యమం నడుపుతున్నారనీ అనడం - ప్రచారం చేయడం సరిగాదు. అది వారి భావన మాత్రమే. అటువంటి ద్వేషాదులేమైనా వుంటే నేనే ఉద్యమం నుండి విరమిస్తాను. వారిని విరమింపజేస్తాను. అటువంటి దేమీ లేదు. కాని రైతులకు స్వేచ్ఛ, న్యాయము లభించితీరాలి.

ప్రభుత్వం కల్పించుకొని ఆ స్వేచ్ఛను, న్యాయాన్ని కల్పించలేదా? అది సహజమైన మా ప్రశ్న. మా ఆక్రందన. దానికి మా జవాబు ఒక్కటే. మీరు మా సహకారాన్ని అందుకోండి. మా సహకారాన్ని అంగీకరించండి. అంగీకరించకపోతే రైతులకు మీరు స్వేచ్ఛను న్యాయాన్ని కలుగజేయలేరు. ప్రభుత్వ యంత్రాంగం ఎక్కడ చూచినా నెమ్మదిగా పనిజేస్తుంది. అది సహజమే. వ్యతిరేకతా, నిరోధమూ లేకుండా అది పనిజేయవలెనని కోరుతుంది. పని తొందరగా జరగదు. నా వంటి వారు మార్పునూ, న్యాయాన్ని మాత్రమే ఆకాంక్షించేవారు. ప్రభుత్వానికి సహాయం చేయగలరు. వారు అత్యుత్సాహంలో ఏవైనా తప్పు చేయవచ్చును. తెలియనితనం వలన లేక సోమరితనం వలన అటువంటిది జరగవచ్చును. ప్రభుత్వం గూడా తప్పులు

చేయవచ్చును. ఆత్మ విశ్వాసం మితిమీరితే అటువంటిది జరుగుతుంది. అటువంటిది ఎవరివల్లా జరగకూడదు. నేను మీకు సమర్పించిన జరుగుతున్న అన్యాయాలను, తీర్పులను సరిదిద్దడం ఎంతైనా అవసరం. నా ఆధిపత్యంలో నడుస్తున్న స్వయం సేవకులను జూచిగానీ, వారి పనిని జూచిగానీ యజమానులు (ప్లాంటర్స్) భయపడవలసిన అవసరం లేదు. విద్య, గ్రామ పారిశుద్ధ్యము, ఆరోగ్యము వంటి పనులు వారు చేస్తారు.

తర్కబద్ధంగా పెద్ద ఉత్తరం వ్రాసినందుకు క్షమించండి. నా అభిప్రాయాలనూ, ఇక్కడి స్థితినీ స్పష్టంగా తెలియజేయడానికి ఇంత పెద్ద ఉత్తరం వ్రాయవలసి వచ్చింది. న్యాయపరమైన సౌకర్యాన్ని కలిగించమని కోరడం మాత్రమే నా ఉద్దేశ్యం. పరిపాలనాపరమైన మీ పలుకుబడిని ఉపయోగించి కోఠీలకూ మాకూ మధ్య సుహృద్భావ వాతావరణాన్ని సృష్టించడానికి ప్రయత్నించండి.

కోఠీలు దీనికి కారణమని నేననను. రైతుల మనస్సుల్లో అట్టి సందేహం ఏర్పడింది. నేను చాలామంది రైతులతో మాట్లాడాను. తాము కారణంగాదనీ, దీనికి తాము బాధ్యులం కామనీ వారంటున్నారు. హింసతో పని జరగదనీ, దానివలన కాలయాపన జరుగుతుందనీ, న్యాయం జరగడంలో ఆలస్యం అవుతుందనీ వారికి నచ్చ జెపుతున్నాను. మా మిషన్ హింసకు సంబంధించినది గాదని గూడా వారికి చెప్పాము. కోఠీలకు కూడా నచ్చచెప్పి వారు మాతో మంచి సంబంధం పెట్టుకొనేటట్లుగా చేయకపోతే వాతావరణం చక్కబడదు. ఒకరిపై ఇంకొకరు నిందారోపణ చేయడంతోనే కాలం గడచిపోతుంది.

యజమానుల ప్రాణాలకు ముప్పున్నదని కూడా ప్రచారం సాగుతున్నది. అది అంత పట్టించుకొనవలసింది కాదు. అటువంటి పనులకు మేము వ్యతిరేకులం. మేము ఎన్ని కష్టాలనైనా సహిస్తామే గాని ఇతరులకు కష్టం కలిగించమని మనవి చేస్తున్నాను. విషయాలన్నీ రైతులకు బోధిస్తున్నాము.

రైతులు గూడా చాలా భయభ్రాంతులై వున్నారు. అందుకు కారణాలు కూడా కన్పిస్తున్నవి. అది మంచిది కాదు. రైతులకు ఉపశమనం కలగాలి.

అన్ని విషయాలనూ దృష్టిలో బెట్టుకొని న్యాయం చేయడానికి ప్రయత్నించండి. మిష్టర్ లూయిస్‌కు గూడా ఉత్తరం ప్రతిని పంపుతున్నాను.

★ ★ ★

13. సత్యాగ్రహాన్ని గురించి శంకర్‌లాల్‌కు

సెప్టెంబరు 12, 1917

భాయీ శ్రీ శంకర్‌లాల్,

సత్యాగ్రహాన్ని గురించి నా అభిప్రాయాలు తెలుసుకొనవలెనని కోరారు. సంక్షేపంగా అవి ఇవి :

ఇంగ్లీషులోని పాసివ్ రెసిస్టెన్సు అనే శబ్దం సత్యాగ్రహం అనే శబ్దానికున్న అర్థాన్ని వెలువరించలేదు. సత్యాగ్రహం ఆత్మశక్తికి సంబంధించినది. అది ఆయుధశక్తికి వ్యతిరేకం. అది నైతికమైన ఆయుధం. నైతికమార్గానుయాయులు మాత్రమే దానిని తెలివిగా ఉపయోగించగలరు. ప్రహ్లాదుడు, మీరాబాయి వంటివారు సత్యాగ్రహులు. మొరాకో యుద్ధ సందర్భంలో అరబ్బులు ఫ్రెంచి ఫిరంగులను ఎదుర్కొన్నారు. అరబ్బులు కేవలం తమ మతం కొరకు పోరాడారు. అల్లా అని అరుస్తూ వెనకా ముందూ ఆలోచించకుండా అరబ్బులు ఫ్రెంచి ఫిరంగుల ముందుకు దూకారు. అక్కడ ఎదురు యుద్ధం ప్రసక్తే రాలేదు. ఫ్రెంచి సైనికులు ఆ దృశ్యం చూసి అరబ్బుల మీద ఫిరంగులు ఉపయోగించడానికి తిరస్కరించారు. టోపీలు తీసివేసి చేతబట్టుకొని ధైర్యవంతులై ప్రాణత్యాగం చేస్తున్న ఆ అరబ్బులను ఆలింగనం చేసుకున్నారు. అందుకు ముందుకు పరుగెత్తారు. ఇది సత్యాగ్రహానికి ఉదాహరణ. అరబ్బులు సత్యాగ్రహులు కారు. వారు మృత్యువును ధైర్యంగా ఎదుర్కొనుటకు సిద్ధపడ్డారు. వారిలో బలమైన అంతః ప్రేరణ ఉన్నది. సత్యాగ్రహి ఎవ్వరినీ ద్వేషించడు. ఎవరికీ చెడును ఆశించడు. క్రోధావేశంలో తన ప్రాణాలు వదులుతాడు కాని శత్రువుకు లొంగిపోవడం అంగీకరించడు. ఎట్టి కష్టాలనైనా సహించే శక్తి అతనిలో వుంటుంది.

అతడు ధైర్యం వహించి ప్రకృతి విడంబనలను సహించగలడు. ఇమామ్ హుసేన్, హుసేన్ ఇద్దరూ బాలురు. తమకు అన్యాయం జరుగుతున్నదని వారు భావించారు, విశ్వసించారు. లొంగిపొమ్మని శత్రువులంటే తిరస్కరించారు. తిరస్కరించడం మృత్యువు పాలపడడమేనని వారికి తెలుసును. లొంగిపోవడం వల్ల తమను తాము తన మతాన్ని అవమానపరచినట్లు భావించారు. అందువలన అన్యాయానికి తలవొంచక మరణాన్ని వరించారు. యుద్ధంలో వారి తలలు నరికివేయబడ్డాయి. ఇస్లాం మతం కత్తిబలంతో గాక ఆత్మత్యాగంతో బలిదానంతో గొప్పతనాన్ని సాధించింది. సత్యాగ్రహి ఇతరుల తలలను నరికివేయక తన పశ్చాత్తాపంతో గడుపుతాడు. సత్యాగ్రహం అహింసా విధానాన్ని అనుసరిస్తుంది. అది అహింసా మార్గానుసారి. అందువల్ల అది అన్నిచోట్లా అన్ని సమయాలలోనూ సన్మార్గాన్నే అనుసరిస్తుంది. ఆయుధ ప్రయోగాన్ని నిజానికి అని మతాలూ వ్యతిరేకిస్తున్నవి. నిందిస్తున్నవి. సత్యాగ్రహం ఒక తపస్సు. అది తనకు తాను ఎట్టి కష్టాలనైనా ఎదుర్కొంటుంది.

ఆయుధ ప్రయోగాన్ని బోధించే వారు కూడా దానికి కొన్ని పరిధులను నిర్ణయిస్తున్నారు. సత్యాగ్రహానికి అట్టి పరిధులు లేవు.

సత్యాగ్రహాన్ని గురించి ఆలోచిస్తున్నప్పుడు దాని న్యాయబద్ధత ప్రశ్న సంగతం కాదు. అసంగతం. సత్యాగ్రహియే అవి నిర్ణయించుకొంటారు. ఘటన జరిగిన తరువాత పరిశీలకులు అది నిర్ణయించవచ్చు. లోకభీతి సత్యాగ్రహిని నిరుత్సాహ పరచలేదు. సత్యాగ్రహం ప్రారంభించాలా వద్దా అనేది గణిత శాస్త్రం ప్రకారం నిర్ణయించేది కాదు. జయాపజయాలను బేరీజు వేసుకొని విజయం లభిస్తుందని విశ్వాసం కలిగినపుడే పని ప్రారంభించేవాడు తెలివిగలిగిన రాజకీయవేత్త లేక బుద్ధిజీవి కాగలుగుతారు. కాని సత్యాగ్రహి మాత్రం కాదు. సత్యాగ్రహి పరిస్థితికి స్పందించి రంగంలోకి దిగుతాడు.

(శ్రీ శంకర్‌లాల్ బ్యాంకరు ప్రసిద్ధి చెందిన నిర్మాణ కార్యకర్త. గాంధీ సిద్ధాంతాల కనుగుణ్యంగా పనిచేసిన కార్మిక నాయకుడు.)

సత్యాగ్రహమూ, ఆయుధాలూ రెండూ చాలాకాలం నుండి ప్రయోగంలో వున్నవి. పురాణాలలో వాటి వర్ణన కన్పిస్తున్నది. వాటిని దైవీ సంపద ఆసురీ సంపద అంటున్నాము. ఆ రెండింటిలో దైవీసంపద బలమైనదని పురాతన కాలం నుండి మనమెరుగుదుము. ఈనాటికీ మన విశ్వాసమదే. యూరపు ఆసురీ సంపదను ప్రతిబింబిస్తున్నది.

పిరికితనం కంటే ఈ రెండింటిలో ఏదైనా అనుసరణీయమే. పిరికితనం కంటే అది మేలు. అది లేకుండా స్వరాజ్య ప్రాప్తి జనజాగృతి సంభవం గాదు. ఒక వేళ లభించినా అది నిజమైన స్వరాజ్యం కాదు. బలమూ పురుషకారమూ లేనిది జన జాగృతి సంభవం కాదు. సత్యాగ్రహశక్తిని ప్రభుత్వమూ మనమందరమూ కలసి బలపరచకపోతే హింసామార్గం ప్రబలం కాక తప్పదు. హింసా కృత్యాలు ఏ భూమి మీదనైనా పెరిగే అడవిమొక్కలలాంటివి. సత్యాగ్రహపు పంట పండాలంటే పరిపక్వత గలిగిన మనఃస్థితి అవసరం. అది లేకపోతే మంచి విత్తనాలు వృథా కాగలవు. అవి నశించి అడవిమొక్కలు చిందరవందరగా అంతటా పెరగగలవు. తపశ్చర్య ద్వారా అడవి మొక్కలను పెకలించి మంచి విత్తనాలు పెరిగే అవకాశం మనం కల్పించాలి. సత్యాగ్రహం ద్వారా నిరాశా నిస్పృహలకు లోనై క్రోధావిష్టులైన వారిని మనవైపుకు తిప్పుకొని ప్రభుత్వ దమననీతిని ఎదుర్కొనేటట్లు చేసి కష్టసహిష్ణుతను వారికి నేర్పించి సత్యాగ్రహ సిద్ధాంతాలను మనం ప్రచారం చేయాలి. ఇది శాసకులకూ శాసితులకూ హితకరం. సత్యాగ్రహి ప్రభుత్వాన్ని గానీ ఇంకా ఎవ్వరినీ గానీ బాధపెట్టదలచడు. చర్చించనిది ఏదీ అతడు ప్రారంభించడు. స్వదేశీని తన కర్తవ్యంగా భావిస్తాడు. అతడు భగవంతుడు ఒక్కడికి మాత్రమే భయపడతాడు. అతణ్ణి ఇతర ఏ శక్తీ భయపెట్టలేదు. శిక్షకు వెరచి అతడెప్పుడూ తన కర్తవ్యాన్ని మరచిపోడు.

విద్యావంతురాలైన అనిబిసెంటునూ, ఆమె అనుయాయులనూ సత్యాగ్రహం ద్వారా విడిపించడం మన పరమ కర్తవ్యం. వారి పనులతో మనం ఏకీభవిస్తున్నామా లేదా. అనేది ఇంకొక విషయం. వారి పనులతో నేను ఏకీభవించడం లేదు. కాని ప్రభుత్వం వారి యెడల అనుసరిస్తున్న విధానం న్యాయసమ్మతం కాని ప్రభుత్వం పెద్ద

తప్పు చేస్తున్నది. కాని ప్రభుత్వం దానిని తప్పుగా భావించడం లేదు. ప్రభుత్వం తాను న్యాయం చేస్తున్నానని అనుకొనవచ్చును. దెబ్బతిన్న తమ భావాలను ప్రజలు ఎలా వెల్లడించాలి? బాధ సహించగలిగినదైతే అర్జీలు మొదలైనవి పనికివస్తవి. అది సహించరానిదైనపుడు సత్యాగ్రహం తప్ప వేరు మార్గం వుండదు. సర్వశక్తులూ వినియోగించి సత్యాగ్రహం ద్వారా అనిబిసెంటు గారిని విడిపించుకోవాలి. ప్రజాభిప్రాయాన్ని శక్తియుతంగా వెలువరించే మార్గం అదొక్కటే. ఒక సమ్రాటు శక్తిని కూడా ఎదుర్కొనే ఆత్మత్యాగమే అజేయమైన ఆత్మ విశ్వాసము. మాంటేగ్యూ గారి రాకను దృష్టిలో పెట్టుకొని ప్రజలు తమ భావాలను అణచుకొనవచ్చును. అతని న్యాయ దృష్టి మీద విశ్వాసం కావచ్చును. మాంటెగ్యూ రాక పూర్వం ప్రభుత్వం ఆమెనూ ఆమె అనుచరులనూ వదలకపోతే సత్యాగ్రహం తప్పదు. మేము ప్రభుత్వాన్ని రెచ్చగొట్టదలచుకొనలేదు. వారికి ఇబ్బందులు కలిగించదలచుకొనలేదు. సత్యాగ్రహం ద్వారా దెబ్బతిన్న మా భావాలను ప్రభుత్వానికి మేము తెలియజేయక తప్పదు.

★ ★ ★

14. వినోబా భావే గారికి

సబర్మతి
10.2.1918

ఏ మాటలతో మిమ్మల్ని ప్రశంసించాలో అర్థం గావడంలేదు. మీ ప్రేమ, మీ శీలసంపద మీ ఆత్మ పరీక్షణ నన్ను ఆనందపరుస్తున్నాయి. మీ శక్తిని నేను అంచనా వేయలేను. మీ భావాల్ని గౌరవించి మీ పితృస్థానాన్ని అంగీకరిస్తున్నాను. నా జీవిత కాంక్షను మీరు పూర్తి చేస్తున్నారు. తన తండ్రిని కుమారుడు గుణగణాలలో మించినపుడే ఆ తండ్రి తండ్రి అవుతాడు. తన తండ్రి చేసిన దానిని అభివృద్ధిపరిచినపుడే కుమారుడు నిజమైన కుమారుడవుతాడు. తండ్రి సత్యవంతుడై, దృఢ నిశ్చయుడైతే కుమారుడు అంతకంటె ఎక్కువ కావాలి. నాకు ఋణపడిలేవు. అందువలన ప్రేమ కానుకగా మీరు నాకు ప్రసాదించిన దానిని స్వీకరిస్తున్నాను. అందుకు తగినవాడుగా నన్ను నేను ఋజువు చేసుకొంటాను. నేను మరొక హిరణ్యకశ్యపుడనయితే నన్ను వ్యతిరేకించవలెను. ప్రహ్లాదుడు మనయందున్నాడు.

ఆశ్రమం బయట వున్నా అన్ని నియమాలను తు.చ తప్పకుండా పాటిస్తున్నానని అంటున్నావు. అది నిజమే. నాకు అటువంటి అవిశ్వాసం లేదు. భగవంతుడు మీకు చిరాయువును ప్రసాదించు గాక. భారత దేశ పునర్నిర్మాణానికి మీ శక్తులు ఉపయోగపడుగాక.

మీ ఆహారంలో మార్పులేమీ అవసరం లేదు. పాలు వదలవద్దు. అవసరమైతే పాల పరిమాణాన్ని పెంచవలెను.

రైల్వేలను గురించి సత్యాగ్రహం అవసరం లేదు. ప్రచారం చేయడానికి తెలివైన కార్యకర్తలు కావాలి. ఖేడా జిల్లాలో సత్యాగ్రహం అవసరం గావచ్చును. నేను ఈ రోజుల్లో .... లో వున్నాను. రెండు మూడు రోజుల్లో ఢిల్లీ వదలుతాను.

ఎక్కువ మాటలు సమక్షంలో. అందరూ మీ రాకకు ఎదురుచూస్తున్నారు.

ఆశీర్వచనాలతో

బాపూ

★ ★ ★

(ఉత్తరం పూర్తి చేసిన తరువాత మహదేవదేశాయి మాటల్లో - గాంధీజీ అన్నమాటలు గొప్ప వ్యక్తి. మహారాష్ట్రీయులతో, మద్రాసు వారితో వ్యవహరించడం నాకు సంతోషకరంగా ఉంటుంది. నేను అదృష్టవంతుణ్ణి. మహారాష్ట్రం వారు నన్ను ఎప్పుడూ నిరాశపరచలేదు. వారిలో వినోబా అత్యుత్తముడు.)

15. సి. ఎఫ్ ఆండ్రూస్ గారికి

నడియాడ్

జులై 6, 1918

ప్రియమైన చార్లీ,

మీ ఉత్తరాలు అందినవి. అవి నాకు పాక్షికమైన ఓదార్పును కలిగించినవి. మీరు చెప్పినదానికంటే నా సమస్యలు ఇంకా లోతైనవి. మీ ప్రశ్నలకు నేను

సమాధానం తెలియజేయగలను. వ్రాయడానికి ప్రయత్నిస్తున్నాను. అవి నా మనస్సును వేధిస్తున్న ప్రశ్నలు. కొన్ని ప్రశ్నలు సమస్యలు యాంత్రికంగా వున్నవి. వాటిని గురించి గంభీరంగా ఆలోచించడం వలన నా ఆరోగ్యం కూడా కొంత చెడుతున్నది. ఎవరితోనూ మాట్లాడవలెనని నాకు కోరికగా లేదు. నా భావాలను గురించి ఎవ్వరికీ వ్రాయవలెనని కూడా లేదు. చెప్పి ఇతరుల చేత వ్రాయిస్తున్నాను. నా సమస్యల లోతులకు ఇంకా నేను చేరలేదు. వాటిని పరిష్కరించే అవకాశం ఇంకా ఉత్పన్నం కాలేదు. సమస్యల రహస్యాన్ని ఛేదించి పరిష్కారాన్ని కనుగొనాలి. అందుకు సర్వ ప్రయత్నాలూ చేస్తాను.

భారతీయులు ఒక జాతిగా రక్తదాహాన్ని సమర్థించరని మీరంటున్నారు. వారు మానవత్వపు విలువలవైపు ఎల్లప్పుడూ దృష్టి కలిగి వుంటారని మీరంటున్నారు. చారిత్రాత్మకంగా అది నిజమా? మహాభారతంలో గానీ రామాయణంలో గానీ ఆ లక్షణాలు కన్పించడం లేదు. తులసీదాసు ఆధ్యాత్మికంగా వాల్మీకి కంటె గూడా గొప్పవాడు. తులసీదాసులో కూడా అవి లేవు. అవతారాలు రక్తదాహం కలవనీ, పగ తీర్చుకునే మనస్తత్వం గలవనీ, శత్రువుల యెడల ఏ మాత్రమూ దయలేనివనీ వర్ణనలను బట్టి తెలుస్తున్నది. కొందరు శత్రువులను జయించడానికి వారు చలాకీ పనులు చేసినట్లు కూడా కన్పిస్తున్నది. యుద్ధాలు ఈనాటికంటె న్యాయబద్ధంగా వున్నట్లుగా కూడా బోధపడుతున్నది. తులసీదాసు రాముణ్ణి ఉత్తమ పురుషునిగా వర్ణించ్చాడు. ఆయన కూడా రాముడు శత్రు వినాశకుడనీ, అరి వీర భయంకరుడనీ వర్ణించ్చాడు. మహమ్మదీయుల కాలాన్ని చూద్దాము. మహమ్మదీయుల వలెనే హిందువులు గూడా ఆనాడు యుద్ధ ప్రియులే. అయితే వారు సంఘటితులుగా లేకపోవడం వలన అంతర్గత కలహాల వలన బలహీనపడ్డారు. మనువు కూడా జాతికి మీరు ఆపాదించిన గుణాల్ని గురించి ఉపదేశించలేదు. విశ్వవ్యాప్తంగా సహనానికి పేరుబడిన బుద్ధమతం గూడా వృద్ధి చెందలేదు. శంకరాచార్యులవారు భారతదేశం నుండి బుద్ధమతాన్ని బయటికి వెళ్లగొట్టడానికి చెప్పరాని క్రౌర్యాన్ని చూపించారు. చివరికి ఆయన విజయం సాధించారు. యూరోపియన్ల వలె జైనులు గూడా రక్తదాహం చూపించినవారే. అయితే వ్యక్తిగతంగా భారతీయులు అహింస విషయంలో ముందున్నారు. అహింసా సిద్ధాంతాన్ని వ్యక్తిగత జీవనంలో వ్యాప్తికి తెచ్చారు. అయినా జనసామాన్యంలో అది బాగా పాదుకొనలేదు.

ఇది తెలియకుండానే జాతిలో ఏర్పడిన ప్రవృత్తి అనీ దాన్ని ఎప్పుడైనా మేల్కొలిపి చైతన్యవంతం చేయవచ్చుననీ మీరు అభిప్రాయపడుతున్నారు. అది నిజమే. కాని ఆ ప్రవృత్తి జాగృతమవుతున్నట్లు నాకు కన్పించడం లేదు. సహాయ నిరాకరణ, సత్యాగ్రహం బలహీనుల ఆయుధమని చాలామంది అంటున్నారు. అందుకు నాకు నవ్వు వస్తున్నది. నవ్వి వూరుకొంటున్నాను. బాగా ఆలోచిస్తే వారు సత్యమార్గంలో నేను తప్పు మార్గంలో ఆలోచిస్తున్నానా అని సందేహం కలుగుతున్నది. ఏమైనా ఇది నాకూ నా అనుచరులకూ సంబంధించినంతవరకు బలవంతుల ఆయుధమే అనిపిస్తున్నది. ఏమైనా సామాన్య జనులకు ఇది సత్యాగ్రహం కాదు. కేవలం సహాయ నిరాకరణ మాత్రమే. ఎందువల్లనంటే మీరు బలహీనులు గనుకనే హింసామార్గాన్ని అనుసరించడం లేదు. బలశాలురైతే హింసను అనుసరించేవారే. హింసామార్గమే పౌరుషవంతమైన మార్గమని వారి అభిప్రాయం. చంపారన్, ఖేడాలలో అదే జరిగింది. వారి మార్గమేమిటో వారికే తెలిసినట్లు లేదు. గుండ్ల వర్షాన్ని వారు ఎదుర్కొన్నారు. ఉరికంబాలను సంతోషంగా స్వీకరించారు. ఒకవైపు పన్ను చెల్లించమని అంటున్నారు. ఇంకొకవైపు నా మార్గాన్ని అనుసరించి నాతోబాటు వుండనంటున్నారు. కనుక నాకు తోస్తున్నదేమిటంటే వారికి సరైన శిక్షణ ఇప్పించాలి. అప్పుడు గాని వారు భయం నుండి బయటపడరు. తమ రక్షణను వారు తాము చేసుకోగలగాలి. బలశాలియై, పరిణామాలను బాగా అర్థం చేసుకొన్నవాడు గాని అహింసాపరమార్థాన్ని బాగా అర్థం చేసుకోలేడు. జీర్ణం చేసుకోలేడు.

నైతిక శక్తి ఆధారంగానే భారతదేశం ఉన్నత స్థానాన్ని ఆక్రమించగలదు. అప్పుడు నలు దిశలనుండీ తూర్పు పడమర, దక్షిణం ఉత్తర దిశలనుండి వచ్చిన సేనలను ఎదుర్కొన గలదు. అయితే ఆ నైతిక శక్తిని పెంచుకొనేదెలా? అదీ సమస్య. నైతిక సిద్ధాంతం తాలూకు మొదటి పాఠాన్ని నేర్చుకొనడానికి శారీరక బలం అవసరమా? ఇలాంటి ప్రశ్నలతో వేలకొలది మంది విశ్వనాయకుణ్ణి ఉపాలంభన చేస్తుంటారు.

నేను పరివర్తనం లేని బ్రహ్మను. పంచభూతాల కలయికను కాను. నేను ప్రతిరోజూ ఉదయం నా హృదయ గర్భ గుడిలోని శక్తి స్వరూపుడైన బ్రహ్మను ఆరాధిస్తుంటాను. ఎవరి కరుణా కటాక్షం వలన వారికి ఆరాధనాశక్తి ప్రాప్తిస్తున్నదో, ఎవరిని వేదాలు నేతినేతి మంత్రంతో వర్ణిస్తున్నదో ఆ బ్రహ్మను నేను.

ఉపాలంభన చేస్తున్నామని ఎందుకంటున్నానంటే ఆ మంత్రాన్ని ఉచ్చరించి మనం చిలుక పలుకులు పలుకుతున్నాము. దాని విశేషాన్ని తెలుసుకొనడం లేదు. ఆ మంత్రంలోని పరమార్థాన్ని తనలో తాను అర్థం చేసుకొంటే పెద్ద పెద్ద సైన్యాన్ని గూడా భారతదేశపు హద్దుల నుండి పారద్రోలగలము. కాని ప్రస్తుతం అది మనలో లేదు. నిర్భయత్వం, స్వేచ్ఛా వాతావరణం ఏర్పడితేనే గాని అది మనకు లభించదు. ఆ వాతావరణాన్ని సృష్టించడమెలా? జనానీకం హింసనుంచి అది మనుష్య గతం గానీ జంతుగతం గానీ తమను తాము రక్షించుకొనగలమని భావిస్తేనే గాని వాతావరణ సృష్టి జరగదు. ఇప్పుడు నేను నా ఇబ్బందిని తెలియజేయగలను. నేను మోక్షాన్ని గురించి ఒక బాలునికి బోధించదలచుకొని అతనికి పూర్ణ వికాసాన్ని కలిగించాలి. తన శరీరాన్ని గురించి, అది తెలిసిన తరువాత తన చుట్టుప్రక్కల నున్న ప్రపంచాన్ని గురించీ అతనికి తెలిసేటట్లు చేయాలి. ఈ శరీరం నాకు స్వలాభం కొరకు గాక, దానికి స్వేచ్ఛ ప్రసాదించడానికి లభించిందని అర్థం చేసుకొనేటట్లు చేయాలి. ఆ తరువాత కూడా అహింసా సిద్ధాంతాన్ని ఆతనికి బోధించడానికి వేచి చూడాలి. శారీరకంగా అతడు బలిష్టుడై, పవిత్రప్రేమ భావం పెంపొందించుకొన్న దాకా వేచి వుండాలి. ఆ తరువాత ఆ భావాన్ని వ్యావహారికంగా అమలు చేయడంలో నాకు మళ్లీ సమస్య ఏర్పడుతుంది. శక్తివంతమైన బలిష్ఠమైన శరీరమంటే ఏమిటి? భారతదేశం శస్త్రాస్త్రాల ప్రయోగాన్ని ఎంతకాలం వరకు నేర్పించాలి. ప్రతి వ్యక్తీ నేర్చుకోవాలా లేక శస్త్రాలను ధరించకుండానే పరిసరాలనుంచి అవసరమైన వ్యక్తిగత ధైర్యాన్ని సంపాదించుకొంటే సరిపోతుందా? రెండో మార్గం మంచిదని నా అభిప్రాయం. నేను సేనలో చేరేవారికి చెప్పదలచుకొన్న దేమిటంటే నీవు రక్తదాహంతో సేనలో చేరడం లేదు. మృత్యుభయం నుండి విముక్తుడవు గావడానికే చేరుతున్నావు అని. సరే హెన్రీ వానె దృష్టితో గూడా దీనిని పరిశీలించండి. మోర్లీ రికలెక్షన్స్ పుస్తకం వాల్యూం 2 నుండి

"ప్రపంచ జాతులలో మృత్యువుకు గొప్ప స్థానమున్నది.... సాహసోపేతమూ, ఉదారమూ నైన మనస్సు జీవితానికి సంబంధించిన కొన్నింటికి ప్రాధాన్యత నివ్వాలి. వాటిని గురించి సందేహించగూడదు. మృత్యువుకు భయపడగూడదు.

నా వ్యక్తిగత జీవితంలో నిజమైన స్వాతంత్ర్యం కావాలంటే ఈ రాజకీయ పోరాటం తప్పనిసరి. మేంటగ్యూ అన్నట్లు "నీవు దేశ రాజకీయాల్లో పాలుపంచుకోవడం చూచి నేను ఆశ్చర్యపోయాను. నేను ఒక్క క్షణం కూడా ఆలోచించకుండా "స్వేచ్ఛలేనపుడు నేను నా ధార్మిక, సామాజిక, కార్యక్రమాల్ని నిర్వహించలేను కనుక ఇది నాకు తప్పనిసరి" అని జవాబు చెప్పాను. నా జీవిత పర్యంతం యీ జవాబు నాకు అన్వయిస్తుందనే నా విశ్వాసం.

యావత్ ప్రపంచంలో గొప్ప నాగరికతల విధాన విశేషాల్లో మృత్యువుకు అత్యున్నత స్థానం లభించింది....... జీవితానికి ముందుగానే కొన్నింటిని కోరుకోవడం ఒక సాహసిక లేదా దయార్ద్ర హృదయం కల వ్యక్తి జీవితంలో ఒక అనివార్య భాగం. అటువంటి వ్యక్తి జీవితంలో అనుమానం కాని మృత్యువు అంటే భయం కాని ఉండరాదు. వాస్తవమైన సహజమైన జీవన విధానం నేర్చుకోవడం, అలవరచు కోవడంలోనే శ్రేష్ఠమైన మృత్యువు ఒడిలో అలవోకగా ఒదిగిపోయే నైపుణ్యం సంపాదించాల్సి ఉంటుంది. ఇదే నిజానికి జీవిత లక్ష్యం కావాలి. ఎవరైతే ప్రశాంతంగా మృత్యువును కౌగిలించుకోలేరో వారు జీవితాన్ని సక్రమంగా జీవించని వారి లెక్కలోకి వస్తారు. మృత్యువు గురించి పరిపూర్ణ జ్ఞానాన్ని సంపాదించడం అంటే స్వేచ్ఛను గురించి సాకల్యంగా అర్థం చేసుకోవడమే, నిజమైన స్వాతంత్ర్యాన్ని అనుభవించడమే, దేనికీ భయపడకపోవడమే, సంపూర్ణ జీవితం జీవించడమే తృప్తిగా ప్రశాంతంగా జీవించడమే ...... వరంగా రూపొందాల్సిన జీవితం భారంగా పరిణమించడం కంటె మృత్యువుకు వెంటనే స్వాగతం పలకడమే మేలు. మంచికన్న చెడుపాలు పెరిగినపుడు మృత్యువే మేలు.

"నిర్ధారించిన సమయం ఆసన్నమైనపుడు టవర్‌హిల్ మీద వేన్ రథం అతని నిర్ణయాత్మకమైన పలుకుల్లాగానే ఎంతో మహిమాన్వితంగా సాకారం చెందింది." మార్లే భాష్యం యోధుల్ని ఎంపిక చేసే సందర్భంలో చేసిన ప్రతి ప్రసంగంలో యోధుని ఈ ముఖ్యమైన కర్తవ్యాన్ని బోధించని సందర్భం ఒక్కటి గూడా లేదు. నేను ఇంతవరకు ఎన్నడూ "పదండి , జర్మన్లను చంపుదాం" అనలేదు. నేను ఎప్పుడూ ఎంతో ఆత్మ

సంయమనంతో "పదండి వెళ్లి మన భారత దేశం కోసం, మనం బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యం కోసం ప్రాణాలర్పిద్దాము" అని మాత్రమే అంటూ వచ్చాను. నా పిలుపుకు బ్రహ్మాండమైన స్పందన లభించి మనందరం ఫ్రాన్సుకు వెళ్లి జర్మన్లకు వ్యతిరేకంగా పరిస్థితుల్ని మార్చగల్గితే, ఆ సందర్భంలో భారతదేశం చెప్పేది వినే పరిస్థితి వచ్చినపుడు శాశ్వత శాంతికోసం మనం మన పథకాన్ని ఏకపక్షంగా ప్రకటించే అవకాశం రావాలనే కోరాను. భయం అంటే తెలియని వీరుల్ని నేను సమాయత్తం చేయగలిగితే, కందకాల్లో దాగిన వీరులు తమ తుపాకుల్ని నేలమీద పెట్టేసి, ధైర్యం ఉంటే నన్ను నాతోటి వీదుల్ని కాల్చమని కోరాలనీ, అప్పుడు జర్మన్ల హృదయాలు కూడా ద్రవిస్తాయని నేను ఘంటాపథంగా చెప్పదలచుకొన్నాను. దీన్ని నేను పరమ దుర్మార్గమని చెప్పడానికి ససేమిరా ఒప్పుకోను. ఏతావాతా చెప్పదలచుకొన్నది ఏమిటి? యుద్ధమనేది అనివార్య పరిస్థితుల్లో శరీరం లాగానే తప్పని ఒక దుశ్చర్య, ఒక శాపము. లక్ష్యం మంచిది అయినపుడు అటువంటి పరిస్థితిని కూడా మానవాళి శ్రేయస్సుకు అనుకూలంగా మరల్చవచ్చును. అటువంటి పరిస్థితుల్లో అహింసావాది నిమ్మకునీరెక్కినట్లు చూస్తూ ఊరుకోకుండా క్రియాత్మకంగా పాలుపంచుకోవడమో లేదా వ్యతిరేకించడమో చేయాలి.

నేను రాజకీయ చదరంగపుఎత్తుల్లో పూర్తిగా మునిగిపోయినట్లు భావించాల్సిన భయం ఎంతమాత్రం లేదు. నాకు అది బొత్తిగా గిట్టదు, ప్రస్తుతం అటువంటి సందర్భం లేదు, దక్షిణ ఆఫ్రికాలో కూడా ఎప్పుడూ జరగలేదు. దానికి ఒక ఉత్తరం గాక ఒక వ్యాసం లాంటిదాన్ని మీమీద రుద్దుతున్నాను. నా మనస్సులో ఏమేమి ఊహలు పనిచేస్తున్నవో తెలియడానికి ఇది అవసరమైంది. ఇక మీరు మీ తీర్పును చెప్పండి. తప్పని తోచిన చోట నిర్దాక్షిణ్యంగా విమర్శించండి.

మీ ఆరోగ్యం బాగా వున్నదని భావిస్తాను. మీ రాకను కాంక్షిస్తూ

ఇట్లు

మోహన్

★ ★ ★

16. సి.ఎఫ్. ఆండ్రూస్ గారికి

నడియాడ్
జులై 29, 1918

ప్రియమైన చార్లీ,

ఓడిన దేశం నుండి వచ్చిన ఒక మహా వ్యక్తి సందేశాన్ని జపాను వారు వినుటకు ఉత్సాహం చూపలేదు. దాని అంతరార్థాన్ని నేను బాగా బోధపరచుకొన్నాను. యుద్ధం మనతో ఎప్పుడూ వుంటూనే వున్నది. మానవ స్వభావం మారడం అంత తేలికగాదనుకొంటాను. అది సంభవం గాదేమో. మోక్షమూ అహింసా రెండూ వ్యక్తిగతంగా సాధించవలసినవి. అహింసను పూర్తిగా అనుసరించడం, సంపద, భూములు, పిల్లలూ కలిగి వుండడం రెండింటికీ ఒకదానికొకటి పొసగదనుకొంటాను. భార్యాపిల్లల్ని రక్షించడం కొరకు ఒక దుష్టుణ్ణి శిక్షించడం అహింసయే కాని అతణ్ణి శిక్షించక అతని వలన బాధలు పడడం అహింస అవుతుంది. మనం ఒకరితో ఒకరు కలహించుకొనే పిరికివాళ్ళం. ఈస్టిండియా కంపెనీ ప్రసాదించిన వెండికి లోబడి ఆత్మలను అమ్ముకొన్నవాళ్ళం. ఇప్పటికీ మనం అదే స్థితిలో ఉన్నాము. మనలో అహింసా ప్రవృత్తి లేదు. మనలో వ్యక్తిగతంగా ధైర్యశాలురు కొందరుండవచ్చును. ఇవన్నీ ఆలోచిస్తే జపాను వారి చర్య సక్రమమైనదేమో ననిపిస్తున్నది. మన పూర్వులు ఏమి చేశారో నాకు బాగా తెలియదు. వారు కష్టాలను బలహీనత వలన గాక బలంతోనే ఎన్నుకొన్నారు. ఋషులు వారి మత క్రియలను క్షత్రియులు రక్షించవలెనని కోరుకొన్నారు. రాముడు విశ్వామిత్రుణ్ణి రాక్షసుల బారినుండి రక్షించాడు. విశ్వామిత్రునికి తపోభంగం కలగకుండా చేశారు. తరువాత వదలివేశారు. అది అంతటితో ఆగిపోయింది. ఆ క్రియలను ఎవ్వరూ వారించలేదు. అసహజమైన మృత్యుభయం నిజానికి మనదేశాన్ని నాశనం చేస్తున్నది. ప్రస్తుతం నేను హిందువులను గురించి ఆలోచిస్తున్నాను. మరి మహమ్మదీయులో? వారిలోనూ ఆత్మత్యాగం చేసినవారు అనేకులున్నారు.

నా మనోభావాలను ఈ ఉత్తరం ద్వారా తెలియజేస్తున్నాను. సొరాబ్జీ జోహన్స్‌బర్గ్‌లో మరణించారు. వికాసశీలమైన ఒక వ్యక్తిత్వం అంతరించింది.

భగవంతుని లీలలు విచిత్రాలు!

ప్రేమాదరాలతో

ఇట్లు
మోహన్

★ ★ ★

17. సి.యఫ్ ఆండ్రూస్ గారికి

ప్రియమైన చార్లీ,

మీరు వరుసగా నాకు ఉత్తరాలు వ్రాశారు. మీరు దేశభ్రమణంలో వున్నారు గనుక ఎక్కడికి ఉత్తరం వ్రాయాలో తెలియక నేను జవాబులు వ్రాయలేదు. మీ చివరి ఉత్తరం లోని చిరునామాకు ఉత్తరం వ్రాస్తున్నాను. మీరెక్కడున్నా బహుశా మీకు అందుతుంది.

న్యూ రిపబ్లిక్‌లో మీ వ్యాసం చదివాను. మీ కోరిక ప్రకారం ఉత్తరం బ్రెల్వీకి పంపుతున్నాను.

మనదేశంలో తొందర తొందరగా వివిధ ఘటనలు జరుగుతున్నవి. పరిస్థితులను చక్కబరచవలెనంటే హింసను అహింసాత్మకంగా ఎదుర్కొనక తప్పదనిపిస్తున్నది. ప్రభుత్వం అనుసరిస్తున్న విధానం చాలా హింసాత్మకంగా వున్నది. అందరిమీదా కేసులు బెట్టడం, బాధించడం వంటివి ఎక్కువగా జరుగుతున్నవి. హింసకు నేను చెప్పిన అర్థం ప్రకారం హింస, దురాశ, అసత్యము, కుటిల రాజనీతి వంటివన్నీ దాని లోనే చేరి వున్నవి. హింసాపూరిత ఆలోచనలకవి పరిణామాలు. ఈ ప్రవృత్తి చదువుకొన్నవారిలో కూడా దినదిన ప్రవర్థమానమవుతున్నది. ద్విగుణీకృతమైన హింసతో నేను వ్యవహరించవలసి వున్నది. ఏమీ చేయకుండా వుండడం పిరికితనమే గాక మూర్ఖత్వం గూడా అవుతుంది. బాగా ఆలోచించి దానిని ఎదుర్కొనడానికే నిశ్చయించాను. లాహోరు నాకు మార్గం చూపిస్తున్నది. ఏమి చేయగలనో ఇంకా నాకే స్పష్టంగా లేదు. సవినయ శాసనోల్లంఘనం వైపుకు నా దృష్టి పోతున్నది. అది ఎలా ప్రారంభిస్తామో, ఎవరెవరు నాతో వుంటారో, ఇంకా నిర్ణయం కాలేదు. సత్యం తాలూకు పైనున్న పల్చని పొరలు, మరీ మరీ పల్చనై తెగిపోవడానికి సిద్ధంగా వున్నవి.

ఉత్తరం ప్రారంభించినపుడు ఇవన్నీ వ్రాయవలెనని అనుకోలేదు. కాని వ్రాస్తున్నాను.

గురుదేవుడు రెండు గంటలు నాతో ఆనందంగా గడిపారు. వయస్సులో

ఆయన బాగా పెద్దవారైనారు. ఈసారి మేమిద్దరం మరీ దగ్గరబడ్డాము. తిరిగి కలుసు కొందామనుకొన్నాము. కాని బోమన్ గారు వారిని బరోడా తీసుకొని వెళ్ళారు.

మణిలాల్ అతని భార్యా పిల్లలు ఇక్కడే వున్నారు. రామదాసు బార్డోలీలో వల్లభభాయి గారికి సహాయం చేస్తున్నాడు. మహదేవ్ ఇక్కడే వున్నాడు.

ప్రకాశకుల నుండి మీ పుస్తకం మొదటి వాల్యూమ్ మాకు అందలేదు. యంగ్ ఇండియా వారు నా కోరిక ప్రకారం కొని తీసుకొచ్చారు. అది నా టేబుల్ మీద వున్నది. మొదటి అధ్యాయం చదివాను. నా ధార్మిక భావాలను అది వ్యక్తం చేస్తున్నది.

ప్రేమతో

మోహన్

2.2.1930.

★ ★ ★

18. శ్రీమతి కస్తూరిబా గాంధీ

నడియాడ్

జులై 29, 1918.

ప్రియమైన కస్తూరీ,

నాతో వుండవలెనని నీ కోరిక. అది నాకు తెలుసును. నాకూ అట్లాగే ఉన్నది. అయినా మన పనులు మనం చేయాలిగదా? ప్రస్తుతం నీవెక్కడున్నావో అక్కడే వుండడం మంచిది. అక్కడి పిల్లలందర్నీ నీ పిల్లలుగా చూసుకో. నెమ్మదిగా నీ పిల్లలు దగ్గరగా లేకపోవడాన్ని నీవు మరచిపోతావు. వయస్సు మళ్లినవారంతా అంతే చేయాలి. అందరినీ ప్రేమించి అందరికీ సేవ చేయగలిగితే నీలో నీకే మహదానందం కలుగుతుంది. ప్రతి దినం ఉదయం జబ్బుగా వున్న పిల్లలను కలసి వారికి సేవ చేయవలెను. నీవు మహారాష్ట్ర వనితలను కలుసుకొని వారి పిల్లల్ని లాలించి నడకకు తోడుగా తీసుకొనిపో. వారు క్రొత్తగా నిన్ను చూడగూడదు. నీ సాంగత్యంలో వారి ఆరోగ్యం బాగుపడాలి.

ముఖ్యంగా మత సంబంధమైన విషయాలలో నిర్మలతో చర్చించవలెను. ఆమె చేత భాగవతం చదివించుకొని వినవలెను. ఇతరుల సేవలో మగ్నురాలివి అయితే నీకు చాలా ఆనందం కలుగుతుంది. జబ్బుపడిన పిల్లలకు ప్రత్యేక భోజనం తయారు చేసి అందుబాటులో వుంచవలెను. పంజాభాయి భోజనం విషయంలో శ్రద్ధ వహించవలెను.

మోహన్

★ ★ ★

19. కిశోరీలాల్ మశ్రూవాలా గారికి

జులై 29, 1918

ప్రియమైన కిశోరీలాల్‌కు,

ఈ ఉత్తరం నీకూ, నరహరికీ వ్రాస్తున్నాను. మహారాష్ట్రులు గుజరాతీల మధ్య భేదం చూపుతున్నామని నారాయణరావు చేసిన ఫిర్యాదు సమంజసమైనదే. అట్టి భావాన్ని తొలగించడం మన విధి. అహింసా ప్రయోగానికి ఇది ఒక అనువైన క్షేత్రం. ఆ ఫిర్యాదులో ఎంతవరకు సత్యమున్నదో ముందు పరీక్షించు. గుజరాతీలూ, మహారాష్ట్రులూ స్త్రీలు అంతా కలసిమెలసి వుండే ప్రయత్నం చేయండి. పిల్లల్లో ఇలాంటి భావాలు ఏర్పడకుండా చూడడం చాలా ముఖ్యం. నేను వ్రాశానని దానికి శృతిమించిన ప్రాముఖ్యమివ్వవద్దు. నేను వ్రాసిన దానిని మనస్సులో పెట్టుకొని ఈ విషయంలో వ్యవహరించండి.

ఇక ప్రార్థనల గురించి నా సలహా తెలియజేస్తున్నాను. మనమేమీ చేయలేమని మీరెవ్వరూ నిరాశపడవద్దు. మనలో లోపాలుంటే నిరాశపడక వాటిని సరిదిద్దుకొనే ప్రయత్నం చేయాలి. నేను సంస్కృతం నేర్పవలసి వచ్చింది. నాకు వచ్చిన సంస్కృతం సంస్కృతమే గాదు. అందువలన నేను అసమర్థుడనని భావించి మౌనంగా వుండనా? సంస్కృతం నేర్పేవారు ఎవ్వరూ లేనపుడు నేను తప్పకుండా సంస్కృతం నేర్పుతాను. నా లోటును క్రమక్రమంగా సరిదిద్దుకుంటాను. హౌస్ ఆఫ్ కామన్స్‌లో గూడా అదే

జరిగింది. నీ బలహీనతను గుర్తు చేసుకొని నిరాశపడుతుంటావు. అది మంచిది కాదు. నీ శక్తినంతా వినియోగించి ఎంతో చాకచక్యంతో పనులు సమకూర్చుకుంటే దానివలన నీకెంతో ఆనందం గూడా కలుగుతుంది.

అదేవిధంగా పిల్లలు గూడా తమ శక్తినంతా ధారపోసి పనులు నెరవేర్చుకొనడం నేర్చుకోవాలి. వారు పనిచేయడం నేర్చుకోరా? పిల్లలకు గూడా తమను తాము సంరక్షించుకోమని బోధించాలి. అది కష్టమే అయినా అసంభవం కాదు. ఎవరైనా కొడితే ఎదురు కొట్టవద్దని ఇంతవరకూ చెప్పాము. ఇంకా దానినే అనుసరిస్తామా? లేదు. అలా బోధన చేస్తే పిల్లలమీద ఎలాంటి ప్రభావం పడుతుంది? యౌవనం వచ్చేటప్పటికి వారెట్లా తయారవుతారు? అహింస విషయంలో ఈ నా ఆలోచనలు నాకు ఇంకా సమస్యలను తెచ్చిపెడుతున్నవి. ఒక దెబ్బ కొట్టితే ఎదుటివాడికి రెండు దెబ్బలు తగిలించమని పిల్లలకు నేర్పుదామా? ప్రభుత్వాధికారులు కొడుతూ వుంటే ఏమి చేయాలి? ఆ సమయంలో మిన్నకుండి సలహాకు మా దగ్గరకు రమ్మని అందామా? లేక పరిస్థితిని బట్టి మీకు తోచినపని చేసి తరువాత జరిగే దానిని ధైర్యంగా ఎదుర్కోమని చెబుదామా? రెండో చెంప చూపించే రాజమార్గాన్ని వదలిపెట్టినపుడు ఈ సమస్యలు రాక తప్పదు. హిమాలయానికి చేరే మార్గాలు వేరు వేరుగా వుంటాయి. కొన్ని మార్గాలు లక్ష్యానికి దూరంగా గూడా వుంటాయి. మార్గదర్శకుడు సరైన మార్గం ద్వారా లక్ష్యానికి చేరుస్తాడు. తిన్నగా ముక్కుకు సూటిగా వున్న మార్గంలో ఎవ్వరూ హిమాలయాన్ని అధిరోహించలేరు. అహింసా మార్గం గూడా అదేవిధంగా కఠినమైనదా? భగవంతుడు మనల్ని రక్షించుగావుత.

వందేమాతరం

మోహన్‌దాస్

★ ★ ★

20. సరోజనీ నాయుడు గారికి

నవంబరు 18, 1918

సోదరీ,

నీ చిన్న నోట్‌ను చూచి ఆనందించాను. శస్త్ర చికిత్సకు నీవు ఓర్చుకొన గలిగావనుకుంటాను. అది విజయవంతంగా జరిగిందనుకొంటాను. భారతదేశం భవిష్యత్తులో గూడా నీ మధుర గీతాలను విని ఆనందించగలదు. నేను ఈ జబ్బు పడకను ఎప్పుడు వదలగలనో తెలియడం లేదు. ఉన్నదానికంటే ఎక్కువ మాంసాన్ని పెంచుకొని బలవంతుడననిపించకోలేను. స్వయంగా ఏర్పర్చుకొన్న నిబంధనలతో బాధపడుతున్న నన్ను చూచి డాక్టర్లు విచారం వెల్లడిస్తున్నారు. కాని ఆ నిబంధనలే నాకు రక్షణ కవచాలు. వాటిని ఉల్లంఘించి జీవించడం నాకు ఇష్టం లేదు. అవి శారీరికంగా బలం చేకూర్చలేకపోయినా నా ఆత్మకు శాంతిని ప్రసాదిస్తున్నవి. నాలో ఒక చైతన్య శక్తిని కలిగిస్తున్నవి. భగవంతుణ్ణీ, ధనశక్తినీ ఒకేసారి సేవించడం కష్టం అనే సామెత నా యెడల బాగా వర్తిస్తున్నా, నేను విధించుకొన్న నిబంధనలు అందరికీ అవసరం లేదు. అవి నా కవసరం. వాటిని ఉల్లంఘిస్తే నేనెందుకూ కొరగాని వాణ్ణి అయిపోతాను.

ఉత్తరాలు వ్రాస్తూ వుండవలెను.

ఇట్లు
ఎమ్.కె. గాంధీ

★ ★ ★

21. శ్రీనివాస శాస్త్రిగారికి

బొంబాయి
18-3-1920

ప్రియమైన శాస్త్రిగారూ,

క్రిందటి సంవత్సరం కాంగ్రెసుకు సంబంధించిన కార్యకలాపాలలో పాల్గొనడం వలన కొంతమంది మిత్రులు నన్ను కాంగ్రెసులో సభ్యుడుగా చేరమని

కోరుతున్నారు. నేను కలసి పని చేసినవారు కొందరు ఆల్ ఇండియా హోమ్‌రూల్ లీగ్‌లో సభ్యునిగా చేరమంటున్నాను. నేను దేనిలో చేరినా గాని గతిని, గమనాన్ని మార్చడానికి ప్రయత్నిస్తాను. అంతేగాని దాని లక్ష్యాన్ని బట్టి నేను మారనని వారికి మనవి చేశాను. దాని కర్థం కొత్త వెలుగు నా కవసరం లేదని గాదు. ఆ కొత్త వెలుగు మిరుమిట్లు కొలిపేటట్లుగా వుండాలి.

నాకు కొన్ని గట్టి సిద్ధాంతాలున్నవి. స్నేహితులకు తెలియజేశాను -

1. జాతి రాజకీయ జీవితంలో - నిజంగా మనమొక జాతిగా మనవలెనంటే ఈమాన్‌దారీని విశ్వసనీయతను ప్రవేశపెట్టాలి. సత్యాన్ని గీటురాయిగా స్వీకరించాలి.
2. స్వదేశీ మన లక్ష్యం గావాలి. కౌన్సిల్ సభ్యత్వం కోరేవారు దేశ పరిశ్రమలకు - ముఖ్యంగా వస్త్ర పరిశ్రమకు రక్షణ కల్పిస్తామని ప్రతిజ్ఞ చేయాలి.
3. పరస్పర వ్యవహార నిర్వహణకు హిందీ ఉర్దూలు రెండూ కలిసిన హిందుస్తానీని రాష్ట్రభాషగా స్వీకరించాలి. కాబోయే సభ్యులు ఇంగ్లీషును తొలగించి ఇంపీరియల్ కౌన్సిలులో హిందుస్తానీని స్థానిక సభలలో స్థానిక భాషలకూ స్థానం కల్పించాలి. పాఠశాలల్లో హిందుస్తానీని నిర్బంధ ద్వితీయ భాషగా పాఠ్యక్రమంలో భాగంగా ప్రవేశపెట్టాలి. దేవనాగరి ఉర్దూ లిపులు వైకల్పిక లిపులుగా వుండాలి. అంతర్రాష్ట్రీయ రాజనీతి వ్యవహారాలలోనూ ఇంగ్లీషును అంగీకరించాలి.
4. వీలైనంత తొందరలో భాషా ప్రయుక్త రాష్ట్ర విభజన జరగాలి.
5. మార్పురాని, మార్పులేని పద్ధతిలో హిందూ మహమ్మదీయ సమైక్యత లక్ష్యంగా స్వీకరింపబడాలి. పరస్పర సహకారమూ, పరస్పర సహనమూ, ఒకరి కష్టాలు ఇంకొకరి కష్టాలుగా భావించే ప్రవృత్తి వృద్ధిపొందాలి. సహభోజనాలూ, అంతర్జాతీయ వివాహాలూ, ఖిలాఫత్ ఉద్యమానికి సహకారం వ్యాప్తం గావాలి. శాసనోల్లంఘనం తప్పక చేయమనీ, దానినొక మూలసిద్ధాంతంగా అంగీకరించమనీ నేను అందరినీ కోరను. అది నాకు సంబంధించిన

సిద్ధాంతం. ఎవరికి తోచిన పద్ధతిలో వారు అందరూ దేశసేవ చేయగలిగి వుండాలి. లీగ్ కాంగ్రెస్‌కు వ్యతిరేకం కాగూడదు. ఇప్పటిలాగానే అది కాంగ్రెస్‌తో కలసి పనిచేయాలి.

మీరు నా యోగ్యతనూ నా హద్దులనూ తెలిసిన వారు గనుక నన్ను లీగ్‌లో చేరమని సలహా ఇస్తారా?

ఇట్లు
ఎమ్.కె. గాంధి

★ ★ ★

22. శ్రీనివాస శాస్త్రి గారికి

20.3.1920

ఏప్రియల్ 6 నుండి 13 వరకు సత్యాగ్రహ వారం జరుపమని నేనిచ్చిన పిలుపును గురించి మీరు చదివి ఉంటారు. ఆ వారంలో పదిలక్షలు ధనం వసూలు చేయడం కష్టసాధ్యమని నేననుకోను. గౌరవం కలిగిన, విశ్వసనీయులైన స్వయం సేవకులు పనిజేస్తే రశీదు లివ్వకపోయినా చిల్లర వసూళ్ళుగానైనా చేయవచ్చును. ధనికులైన స్త్రీ పురుషులు బయలుదేరి వారి వారికి తెలిసిన వారినుండి వసూలు చేయవచ్చును. విధానం కంటె లక్ష్యానికి నేను ప్రాధాన్యమిస్తాను. నేను చెప్పిన మార్గంలో సత్యాగ్రహ కార్యక్రమం నడిపించడంలో ఎవ్వరికీ అభిప్రాయ భేదం లేదు. 13న జరిగిన ఘోరకృత్యానికి స్మారకచిహ్నం ఏర్పర్చడంలోనూ అభిప్రాయ భేదం లేదు. ప్రజలను మనం కలుసుకొన్నప్పుడు ఇది మరణించిన త్యాగం చేసినవారి స్మారక చిహ్నమనీ. జరిగిన ఘోరకృత్యానికి నిరసన చిహ్నంగాదనీ స్పష్టం చేయాలి.

సత్యాగ్రహ విధానానికి అంగీకరించనివారు చందాలు వసూలు చేయకుండా వుండడం మంచిది. మనం నిర్మించబోతున్నది జాతీయ స్మృతి చిహ్నం. స్మారకచిహ్నం.

ఆ వారం రోజులూ ప్రార్థనలూ, ఉపవాసాలూ జరగాలి. స్మృతి చిహ్నం కంటె గూడా వాటికి నేను ఎక్కువ ప్రాధాన్యమిస్తాను. మన పని సక్రమంగా జరిగితే ఆకాశం

నుండి ధనం సమకూరగలదు. ఈ విషయం నా అనుభవం మీద చెపుతున్నాను. ప్రార్థనలనూ, ఉపవాసాలనూ ఒక విజ్ఞానంగా సైన్సుగా అవలంబించిన నా సమకాలికులెవ్వరూ లేరు. నేనీ విషయంలో చాలా అనుభవం సంపాదించగలిగాను. విశ్వసనీయంగా తెలివిగా, ప్రచండంగా జాతిని ఉత్తేజితం చేయడానికి ఈ ప్రార్థనలూ, ఉపవాసాలూ తోడ్పడగలవని నా విశ్వాసం. వాటిద్వారా ఎన్నో పనులను మనం సాధించగలము. యాంత్రికంగా జరిగే పనుల కంటే ధార్మిక క్రియలు జాతిని జాగృతం చేయగలగడంలో ప్రధాన స్థానాన్ని ఆక్రమించగలవు. అది నాకు కలిగిన అనుభవం. జాతి జీవితంలో ఉపవాసం పవిత్రమైనది. అది ఆత్మను చైతన్యవంతం చేస్తుంది. పవిత్రమైన వాటిని ఇంకా పరమ పవిత్రం చేస్తుంది. ఇది ప్రాచీనకాలం నుండి అమలులోవున్న పవిత్ర క్రియ. మీరు దీనిని విశ్వసిస్తే మీరు గూడా ఈ కార్యక్రమంలో పాల్గొనండి. మీ మిత్రులను గూడా ప్రోత్సహించండి.

ఇక ముందు సమావేశాలను గురించి నాకు కొంత సందేహమున్నది. అవి విజయవంతంగా నడవగలవని నేను భావించడం లేదు.

ఇట్లు
ఎమ్.కె. గాంధి

★ ★ ★

23. రవీంద్రనాథ్ టాగూర్ గారికి

బొంబాయి
ఏప్రియల్, 5 1919

గురుదేవులకు,

చార్లీ ఆండ్రూస్‌గారికి వ్యతిరేకంగా మనవిని పంపుతున్నాను. జాతీయ పోరాటానికి మీ సందేశం కావలెనని అది ప్రచురించగలనని ఆండ్రూస్ గారిని కోరాను. ఈ పోరాటం ఒక్క శాసనానికి మాత్రమే సంబంధించినదైనా స్వాభిమానం కలిగిన మొత్తం జాతి జీవితానికంతకూ సంబంధించినది. నేను చాలా కాలం నుండి శాంతంగా

మీ సందేశాని కొరకై వేచి వున్నాను. మీ ఆరోగ్యం గురించి చార్లీ చెప్పిన మాటలు విని మీకు వ్యక్తిగతంగా ఏ ఉత్తరమూ వ్రాయలేదు. మీ ఆరోగ్యం జాతికి పెద్ద సంపద. చార్లీకి మీ యెడల గల ఆదరం అభిమానం అనుపమానమైనవి. మీ శాంతికి ఏ మాత్రం భంగం కలిగినా మీ విశ్రాంతికి ఇబ్బంది కలిగినా అతడు సహించడు. అందువలన ఆయన మాటను నేను మన్నించాను. అందువల్లనే మీకు వ్యక్తిగతంగా ఉత్తరం వ్రాయలేదు. బెనారస్‌లో మీ ఉపన్యాసమున్నదని తెలిసింది. చార్లీ మాటలను ఉపేక్షించి సందేశం పంపమని మిమ్మల్ని కోరుతున్నాను. మీ సందేశం ప్రజలలో ఆశను రేకెత్తించి వారికి ఎంతో ప్రేరణాదాయకం కాగలదని నా విశ్వాసం. ఇదివరలో అది నాకు లభించింది. నాకు వ్యతిరేకంగా శక్తులు చాలా వున్నవి. ఆ శక్తులు అసత్యాన్ని సమర్థిస్తున్నవి. మనం సత్యం పక్షంలో వున్నందువలన ఆ శక్తులు ఏమీ చేయలేవు. ఆ విషయంలో నాకు సంపూర్ణమైన విశ్వాసమున్నది. మానవతా మార్గంలో నేను పయనిస్తున్నాను. అందువలన ఈ పోరాటానికి సమర్థన కొరకు పెద్దలందరినీ అభ్యర్థిస్తున్నాను. దేశ రాజకీయ జీవితాన్ని పరిశుద్ధం చేయడానికి నేను చేస్తున్న ఈ ప్రయత్నంలో మీ ఆశీర్వాదం నాకు ఎంతైనా అవసరం. మీ సందేశం అందకపోతే నాకు సంతోషంగా వుండదు. నా ప్రయత్నంలో లోట్లు వుంటే మీరు స్పష్టంగా తెలియజేయండి. మిత్రులనుండి నాకు చాలా వ్యతిరేకంగా వెలువడిన భావాలను గూడా నేను గౌరవిస్తాను. అవి నా భావాలను మార్చకపోవచ్చును. కాని అవి అపాయాన్ని సూచించే, మార్గాన్ని సుగమం చేసే "లైట్‌హౌస్" లుగా హెచ్చరిక జేయగలవు. చార్లీతో నాకు గల మిత్రత్వం నాకు గల అపూర్వ సంపద. అతడు నాతో వ్యతిరేకించినా తన భావాలను స్పష్టంగా తెలియజేస్తాడు. అది నాకొక సౌభాగ్యమని నా అభిప్రాయం. ఈ క్లిష్ట సమయంలో అటువంటి సౌభాగ్యాన్ని మీరు కూడా కల్పించవలెనని కోరుతున్నాను. ప్రార్థిస్తున్నాను.

మీరు ఆరోగ్యంగా వున్నారని తలుస్తున్నాను. విసుగుపుట్టించే మద్రాసు పర్యటన బడలిక నుండి తేరుకుంటున్నారనుకొంటున్నాను.

మీ

ఎమ్.కె. గాంధి

★ ★ ★

23ఏ. రవీంద్రనాథ్ టాగూర్ నుండి

ఏప్రిల్ 12, 1919

ప్రియమైన మహాత్మాజీ,

అన్ని రకాల అధికారము తర్కాతీతంగానే ఉంటుంది. అధికారం కళ్లకు గంతలు కట్టిన గుర్రము గుర్రపు బండి లాగిన విధంగానే ఉంటుంది. గుర్రపు బండిని తోలే మనిషి మాత్రమే నైతిక ప్రతినిధిగా నిలుస్తాడు. మౌన ప్రతిరోధం తనంతట తానే నైతిక విలువ కల్గి ఉండదు. ఈ శక్తిని సత్యానికి అనుకూలంగాను, వ్యతిరేకంగానూ వాడవచ్చును. బలం ఉపయోగించినపుడు ఫలితం లభిస్తే ఆ బలం మరింత అపాయకరంగా మారే ప్రమాదం ఉన్నది. అటువంటి సందర్భాల్లో అది ఒక లాలసగా రూపొందుతుంది.

మీరు బోధిస్తున్నది చెడును మంచి ద్వారా ఎదుర్కోవడమని నాకు తెలుసు. కాని ఈ పోరాటం చేయాల్సిన వ్యక్తులు మహోన్నతులై ఉండాలి తప్ప క్షణిక ఉద్రేకాలకు లోను కాగల మామూలు వ్యక్తులకు సరిపోదు. ఒకవైపు చెడుతో ప్రారంభం అయితే మరోవైపు చెడు ప్రారంభం కావడం అధర్మం హింసకు దారి తీయడం తత్ఫలితంగా జరిగే అవమానాల వల్ల ప్రతీకార వాంఛ పెరిగిపోవడం జరుగుతోంది. దురదృష్టవశాత్తు అటువంటి బల ప్రయోగం అప్పుడే ప్రారంభం అయింది. తీవ్రమైన క్రోధం వల్లనో లేదా సంక్షోభస్థితిలో తర్కరహితంగానో చేస్తున్న చర్యల కారణంగా మనవారిలో కొందరు రహస్యంగా తమ లోలోపలే వ్యతిరేకతా భావాల్ని పెంచుకోవడము లేదా మరికొందరు హతాశులై నిర్వీర్యులు కావడం జరుగుతున్నది. ఇటువంటి సంక్షోభ పరిస్థితుల్లో కూడా మా అందరి మహానాయకులుగా భారతీయ ఆదర్శాలకు ప్రతీకగా నిలచి మీ స్థిరమైన నమ్మకాన్ని ప్రకటించి అటు పిరికితనంతో రహస్యంగా ప్రతీకార చర్యలకు పూనుకోవడానికి, భయభ్రాంతులైపోయి తలవంచి లొంగిపోవడానికి వ్యతిరేకంగా భారతీయ ఆదర్శాలకు ప్రతీకగా నిలిచారు. తన కాలంలో భగవాన్ బుద్ధుని వలె మీరు కూడా నిరంతర సత్యాన్ని ప్రవచించారు.

''అక్కోధేన జినే కోధం, అసాధున సాధున జినే'' క్రోధాన్ని అక్రోధంతోను, చెడును మంచితోను జయించాలి.

మంచి యొక్క మహత్తర శక్తి సత్యం ద్వారా, భయరహితమైన శక్తి ద్వారా వ్యక్తం కావాలి. వ్యక్తుల్ని భయకంపితుల్ని చేయడం కోసం వాడే బలానికి వ్యతిరేకంగా, ప్రజల్ని పూర్తి నిరాయుధుల్ని చేసేందుకు అధికారశక్తులు వివిధ విధ్వంసక యంత్రాల్ని ఉపయోగించడాన్ని పూర్తిగా వ్యతిరేకించాలి. నైతిక విజయం అంటే ప్రతిసారీ గెలిచి తీరాల్సిన అవసరం లేదనీ, హుందాతనాన్నీ శాశ్వత విలువల్నీ ఎటువంటి పరిస్థితుల్లోను కోల్పోరాదనీ మనం తెలుసుకోవాలి. ఆధ్యాత్మిక జీవన విధానంలో నమ్మకం ఉన్న వారందరికీ తెలుసు. నిర్ణయాత్మక స్థూలశక్తి కలిగిన వారికి వ్యతిరేకంగా నిలబడడమే నైతిక విజయం అన్న సంగతి ప్రకారం తాత్కాలిక ఓటమి చవిచూసినా ఆదర్శం దృష్ట్యా క్రియాసహిత విశ్వాసం గెలుపొందినట్లే.

నాకు ఎప్పుడూ తోచే విషయం, నేను అన్న విషయం - స్వాతంత్ర్యం అనే గొప్ప వరం ప్రజలకు ఎవరో చేసే దానం కానే కాదు. దాన్ని పొందే ముందు మనం దాన్ని గెలుచుకోవాలి. మనల్ని జయించి మన మీద ఆధిపత్యం చేస్తున్నామనుకొంటున్న వారికన్న నైతికంగా మనం శ్రేష్ఠులమని మనం నిరూపించినపుడే మనకు స్వాతంత్ర్య ఫలం లభిస్తుంది. భారతదేశం ఈ బాధల్ని ఒక తపస్సుగా స్వీకరించాలి. బాధల్ని సహించడమే మహావ్యక్తుల యొక్క నిజమైన కీర్తి కిరీటం. మంచియందు అచంచలమైన విశ్వాసంతో భారతదేశం ఆత్మశక్తితో ఢీకొనే విచక్షణా రహిత స్థూలశక్తికి వ్యతిరేకంగా అజేయంగా నిలవాలి.

మాతృభూమికి అవసరమైన సరైన సమయంలో మీరు తిరిగి వచ్చారు. దాని సమున్నత లక్ష్యాన్ని గుర్తు చేయడానికే అన్నట్లు, మాతృభూమిని విజయపథంలో నడపడానికే అన్నట్లు రాజనైతిక కపటమనే అప్పు తెచ్చుకొన్న రెక్కల్ని బిగించుకోవడంతో సరిపెట్టుకొని అంతరికశక్తి లేకుండా నిజాయితీ లేని వాగాడంబరతతో నిండిన రాజకీయ రంగాన్ని ప్రక్షాళన చేయడానికే అన్నట్లు మీరు తిరిగి వచ్చారు.

అందువల్లనే నేను గట్టిగా ప్రార్థన చేస్తున్నాను. - ఆధ్యాత్మిక స్వేచ్ఛను బలహీనపరిచే ఏ శక్తీ మీ పోరాట పథంలోకి చొచ్చుకురాకూడదనీ, సత్యం కోసం చేస్తున్న ఈ ప్రాణార్పణా పథంలో సాగిస్తున్న యాత్ర కేవలం మాటల గారడీగా మారిపోకూడదనీ, పవిత్రమైన శబ్దాల వెనక తన్ను తాను మోసం చేసుకొనే స్థాయి దిగజారకూడదనీ ప్రార్థిస్తున్నాను.

ఈ కొన్ని మాటల ఉపోద్ఘాతంతో మీ ఉదాత్తమైన గ్రంథానికి ఒక కవిగా నేను సమర్పించే అక్షర నీరాజనాన్ని స్వీకరించండి. నీవే మాకు తోడు-నీడ అన్న విశ్వాసంతో నా తలను గర్వంగా ఎత్తుకుంటాను. మిగతా భయాలన్నీ మా అపనమ్మకంతోనే పుట్టాయి.

మనిషంటే భయమా? నిజానికి ఈ భూప్రపంచంలో ఉన్న మనిషి ఎవరు? ఎవరు రాజు, ఎవరు రారాజు, నీకెవరు పోటీ? నిన్నెవరు శాశ్వతంగా వశీభూతంచేశారు? అత్యంత శాశ్వతంగా అత్యంత సత్యంగా?

నా స్వాతంత్ర్యాన్ని దోచుకోగల శక్తి ఉన్నదా ఈ ప్రపంచంలో? చీకటి గోడల మధ్య బందీలైన ఆత్మల శృంఖలాన్ని ఛేదించవే నీ కరకమలాలు?

మృత్యుభయంతో ఈ శరీరాన్ని పట్టుకు వ్రేలాడనా ఖాళీ బొక్కసం వదలని లోభిలా? నీవందించే శాశ్వత జీవన విందు భోగాలకు నాది ఒక చిరుస్వాగతాంజలి కారాదా?

సమస్తమైన బాధలు, మృత్యువులు క్షణికమైన నీడలే నన్ను సత్యాన్ని నేను గుర్తించాలి. నీ, నా సత్యాల మధ్య వ్రేలాడుతున్న ఈ నల్లనల్లని ఊయలలు సూర్యోదయం ముందు గాలిలో తేలుతున్న పొగమంచని నేను గుర్తించాలి. నా మగతనాన్ని సవాలు చేసి నా అంతః శక్తిని పెంపుచేసే నీవే ఎంతో మహత్తర శక్తివనీ ఎల్లవేళలా, శాశ్వతంగా నీవే నా సొంతమనీ నేను భావిస్తున్నాను.

అత్యున్నతమైన ప్రేమ శౌర్యాన్ని ప్రసాదించు, ఇదే నా ప్రార్థన. నీ కనుసైగలే నా వాక్శక్తిగా, నా కార్యశక్తిగా, కోరినదే తడవుగా బాధలు భరించడానికి సిద్ధంగా సర్వస్వాన్నీ త్యజించి ఒక్కనిగా మిగిలిపోతాను.

అత్యున్నతమైన ప్రేమ విశ్వాసాన్ని ప్రసాదించు. ఇదే నా ప్రార్థన. మృత్యువులో జీవన విశ్వాసాన్ని, ఓటమిలో విజయ విశ్వాసాన్ని, సుకోమల సౌందర్యంలో దాగిన నిగూఢశక్తినీ దెబ్బల్నీ బాధల్నీ స్వీకరించే ఉదాత్తతనీ వాటని తిప్పి ఇవ్వడాన్ని తిరస్కరించే శక్తినీ ప్రసాదించు.

సదా మీ నిజమైన
రవీంద్ర నాథ్ టాగూర్

(ఎంపిక చేసిన మహాత్మాగాంధీ రచనలు - 15వ సంపుటము పుట 495-496)

★ ★ ★

24. రవీంద్రనాథ్ టాగూర్ గారికి

యర్రవాడ సెంట్రల్ జైలు

గురుదేవులకు,

మంగళవారం తెల్లవారుజామున 3 గంటల సమయం ఇది. ఈనాటి మధ్యాహ్నం అగ్నిమయ ద్వారంలో ప్రవేశింపబోతున్నాను. మీరు నా ప్రయత్నాన్ని ఆశీర్వదించండి. అది నాకు చాలా అవసరం. మీరు నాకు నిజమైన స్నేహితులు. మీరు మీ భావాలను స్పష్టంగా వెల్లడిస్తారు. అటుగానీ ఇటుగానీ మీ విస్పష్టమైన అభిప్రాయం కొరకు ఎదురు చూచాను. మీరు విమర్శ చేయడానికి నిరాకరించారు. నేను ఉపవాసం మధ్యలో వున్నాను. మీ హృదయం నాయీ ప్రయత్నాన్ని నిందించినా మీ అభిప్రాయం నాకు అమూల్యం. నేను చేసిన పెద్ద తప్పిదాన్ని అంగీకరించనంతటి గర్వం కలవాడిని కాను. అందుకై ఎంత మూల్యం చెల్లించవలసి వచ్చినా వెనకాడను. నా చర్యను మీరు అదరణతో అంగీకరిస్తే ఆ అంగీకారం ఆశీర్వాదరూపంలో నాకు కావాలి. అది నాకు బలాన్ని ప్రసాదించగలదు.

నన్ను నేను స్పష్టం చేసుకొన్నాననుకొంటున్నాను.

20.9.32

సూపరింటెండెంటుకు అందించబోతున్న సమయంలో ప్రేమపూర్వకమైన, భవ్యమైన మీ టెలిగ్రాం అందింది. నేను ప్రవేశించబోతున్న పెనుతుపాను మధ్య ఆ టెలిగ్రాం నాకు అపరిమితమైన బలాన్ని చేకూర్చింది. నేను మీకు టెలిగ్రాం పంపుతున్నాను.

ధన్యవాదాలతో

ఎమ్.కె. గాంధి

★ ★ ★

25. రవీంద్రనాథ్ టాగూర్ నుండి

కలకత్తా

సెప్టెంబర్ 25, 1932

మహాత్మాజీ,

ఈ కొద్ది రోజుల్లో మీరు అసంభవమైన దానిని సంభవం చేసినందుకు జనం ఆశ్చర్యచకితులైనారు. మీరు రక్షింపబడినందుకు అమితానందాన్ని పొందుతున్నాను. మాకందరికీ మీరు అవసరం. మీ కృషి వలన హిందువులు మహమ్మదీయులు ఏకం కావడానికి, అందుకై ప్రయత్నించుటకు మంచి సదవకాశం లభించింది. మీ ఆదేశాన్ని అందరూ పాటిస్తారు. లక్ష్యప్రాప్తికి అందరూ తోడ్పడతారు. అస్పృశ్యతా నివారణకు మీరు చేస్తున్న కృషి కంటే హిందు ముస్లిమ్ సమస్యా పరిష్కారం కష్టతరమైనది. ముస్లిములకంటే హిందువులలో ఒక రకమైన వ్యతిరేకత వున్నది. ముస్లిములకూ, హిందువుల మీద సద్భావం లేదు. కఠిన హృదయాలతో వ్యవహరించడం మీకు తెలుసును. ఎంతో కాలం నుండి ఏర్పడిన కరుడు గట్టిన పరస్పర విద్వేషాన్ని అంతరింపజేయగలిగిన సహనశక్తి మీకున్నది. రాజకీయ వాతావరణాన్ని, సంఘంలో జరుగుతున్న మార్పులను ఎలా అంచనావేయాలో నాకు తెలియదు. ఇద్దరి సమస్యలను దృష్టి కోణాన్నీ అర్థం జేసుకొని, ఇద్దరినీ సమాధానపరచడం ఈనాటి మన ముఖ్య కర్తవ్యం. అందుకు ఎంతమూల్యం చెల్లించవలసి వచ్చినా పరవాలేదు. వారి విశ్వాసాన్ని

చూరగొనడం ప్రధాన కార్యం. నేను మీకు సలహాచెప్పలేను. మీ నిర్ణయాన్ని ఆమోదిస్తాను. నేనొక సలహా ఇవ్వదలచుకొన్నాను. హిందూమహాసభవారిని అవతలి వారికి సమాధానాత్మకమైన సంకేతాన్ని అందించమని కోరవలెను.

మీరు బాగా బలం సంపాదించుకొంటున్నారు. బాగా పుంజుకొంటున్నారు. ప్రతిక్షణాన్ని మంచిగా ఉపయోగించుకొంటున్నారు.

శ్రద్ధాపూర్వకమైన ప్రేమాభిమానాలతో

సదా మీ

రవీంద్రనాథ టాగూర్

25ఏ. రవీంద్రనాథ్ టాగూర్ గారికి

యర్రవాడ సెంట్రల్

గురుదేవులకు,

మీ ప్రోత్సాహకరమైన ఉత్తరం అందింది. నేను ప్రతిదినమూ జ్యోతి కొరకు ఎదురుచూస్తున్నాను. హిందుముస్లిమ్ ఐక్యత నా జీవితలక్ష్యం. చాలా అడ్డంకులు నన్ను బాధపెట్టుతున్నవి. వెలుతురు జ్యోతి దొరికితే ఈ అడ్డంకుల్ని అది తొలగించివేస్తుంది. అది నాకు తెలుసు. నేను ఉపవాసంలో లేకున్నా ప్రార్థన చేస్తున్నాను.

గ్రామస్థుల కొరకై క్రింది నెలలో మీరు చేసిన ప్రవచనోపదేశాన్ని మాకొరకు మహదేవ్ అనువదించాడు.

ప్రేమాభిమానాలతో

మీ

ఎమ్. కె. గాంధి

★ ★ ★

26. రవీంద్రనాథ్ టాగూర్ నుండి

విశ్వభారతి
శాంతినికేతనం
నవంబర్ 15, 1932

కేలప్పన్ గారికి మీరిచ్చిన వాగ్దానం తాలూకు పవిత్రతను నేను అర్థం చేసుకున్నాను. ఆత్మ శక్తి మీద ఆధారపడి మీరు బోధించిన కార్యకలాపాలను ఎవ్వరూ విమర్శించలేరు. మీరీ మధ్య చేసిన ఉపవాసం మా చైతన్యంపై కలిగించిన ఆశ్చర్యకరమైన ప్రభావం కారణంగా మళ్ళీ అటువంటి పనిచేస్తే మనో వైజ్ఞానికంగా మాకది మానవతా దృష్టితో పరిస్థితులను ఆకళింపుచేసుకొని, మదింపు వేసుకొని వ్యవహరించే శక్తిని పోగొట్టినట్లవుతుంది. మాకది భరించరానిదవుతుంది. ఉపవాసం వలన ప్రభవించిన స్వేచ్ఛాశక్తులు గ్రామ గ్రామానికి వ్యాపించి పని చేస్తున్నవి. అవి అసమానతలను తొలగించి, అణగారిన వారియెడల అపారమైన సానుభూతిని కలిగించి కఠిన చిత్తులను గూడా దయార్ద్రహృదయులుగా మారుస్తున్నవి. లోపాలను సరిదిద్దుతున్నవి. మా పాపాలకు మీ జీవితాన్నే పణంగా బెట్టి మీరు తపస్సు దృష్టితో చేసే ఎంతటి త్యాగాన్నైనా నేను ఆహ్వానిస్తాను. మా ప్రక్క గ్రామాలలో, క్షేత్రాలలో పరిస్థితిని, జరుగుతున్న కార్యకలాపాలను చూస్తే మీ ఉపవాసం నిర్మించిన శక్తి.వచ్చిన ఆటంకాలనన్నింటినీ అధిగమించి ముందుకు సాగగలదని కనిపిస్తున్నది. నా మిత్రులు అన్ని ప్రాంతాలనుండి అందిస్తున్న వార్తలు ఈ సత్యాన్ని ధ్రువీకరిస్తున్నవి. కొన్ని ప్రతిక్రియావాద శక్తులున్నవి. ఉండడం సహజమే. వాటికి కొంత సమయమివ్వాలి. జనాభిప్రాయం ముందు ఆ శక్తులు నిలవలేవు. నాకందిన సమాచారం ప్రకారం గురువాయూరులో గూడా కొంతమంది తప్ప బహుజనానీకం మార్పుకు అనుకూలంగా వున్నది. అడ్డంకులేవీ నిలవలేవు. శాసనబద్ధంగా మంచి నిర్ణయాలు జరగగలవు. ఏవో కొన్ని ప్రతీపశక్తులకు మనం భయపడాలా? జనం సత్యంవైపు వున్నారు. త్యాగానికి సిద్ధంగా వున్నారు. మీకేమి జరిగినా దేశం సహించదు. జనం సహించరు. నాకు కలిగిన భావాలను

మహదేవ్‌కు తెలియజేద్దామనుకున్నాను. ఇంతలో మీ ఉత్తరం అందినది. జరుగుతున్న ఘటనల్ని ఆకళింపు చేసుకొంటున్నాను. సత్యమార్గాన్ని వ్యతిరేకిస్తున్నవారు సన్మార్గాన్ని అనుసరించక తప్పదు. మారక తప్పదు.

గౌరవాభివందనాలతో

మీ

రవీంద్రనాథటాగూరు.

★ ★ ★

26ఏ. రవీంద్రనాథ్ టాగూర్ గారికి

గురుదేవులకు,

మీ వెనకటి ఉత్తరం నాకు చాలా ఉపశమనాన్ని కలిగించింది. మీరు అన్నీ గమనిస్తున్నారు. ప్రార్థన చేస్తున్నాను. అవి చాలును.

ప్రేమతో

మీ

ఎమ్.కె. గాంధీ

27. రవీంద్రనాథ్ టాగూర్ గారికి

అహమ్మదాబాదు
జులై 27, 1933

గురుదేవులకు,

యర్రవాడ ఒప్పందాన్ని గురించి.

మీ పత్రికా ప్రకటనా సందేశాన్ని చదివాను. అది నాకు చాలా బాధ కలిగించింది. మీకు విషయాలను సరిగ్గా చెప్పలేదని అనిపిస్తున్నది. మీకు నామీద అపార ప్రేమ వున్నది. నా నిర్ణయాల మీద మీకు పూర్తి నమ్మకమున్నది. నేను అంగీకరించిన ఒప్పందం బెంగాలుకు నష్టం కలిగిస్తుందని మీ భావం. మీరు ఒప్పందాన్ని గురించి స్వతంత్ర నిర్ణయం చేసుకొనగలరు. నామీది అభిమానం వలన మీరు ఆ ఒప్పందాన్ని

అంగీకరించగూడదు. మీ దయార్ద్ర స్వభావం నాకు తెలుసును గనుక బెంగాలుకు అపకారం జరిగిందని మీకు తెలిసినా సహించారు.

కానీ ఒప్పందం వలన తప్పు జరిగిందని నేను భావించడం లేదు. నేను తప్పు జరిగిందనే వాదనతో ఎంత మాత్రమూ ఏకీభవించడం లేదు. ఒప్పందంలోని సంశోధన గురించి ఆందోళన ప్రారంభంకాగానే నేను బాగా ఆలోచించాను. విషయం తెలిసిన మిత్రులతో సంప్రతించాను. బెంగాలుకు అన్యాయం జరగలేదనే నిర్ణయానికి వచ్చాను. అన్యాయం జరిగిందని అంటున్నవారితో ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు చేశాను. వారెవ్వరూ శ్రీరామానందబాబు గూడా అన్యాయం జరిగిందని నాకు నచ్చజెప్పలేకపోయారు. వారి దృష్టీ మాదృష్టీ వేరుగా వున్నమాట నిజమే. అసలు ఈ ప్రశ్నను గురించి వారు ఆలోచిస్తున్న విధానమే తప్పని నా అభిప్రాయం.

పరస్పరాంగీకారంతో జరిగిన ఒప్పందాన్ని బ్రిటిషు ప్రభుత్వం కూడా మార్చలేదు. ఒప్పందం కుదుర్చుకొన్న పక్షాలు పరస్పరాంగీకారంతో అంగీకరిస్తే ఒప్పందాన్ని మార్చవచ్చును. నేరారోపణ చేస్తున్నవారి వేదిక మీదకు మీరు గూడా చేరడం మంచిదే. అందుకు నా స్వాగతం. పరస్పర సంభాషణ జరగగలదు. బ్రిటిషు ప్రభుత్వానికి నేరుగా నివేదించడం వుండదు. మీరు విషయాన్ని కూలంకషంగా చదివి అర్థం జేసుకొని వుంటారు. అందువల్లనే పత్రికా ప్రకటన చేసివుంటారు. విజ్ఞులతో ఒక సమావేశం జరిపి బెంగాలుకు అన్యాయం జరిగిందని నిరూపించండి. అన్యాయం జరిగినట్లు తేలితే ఒప్పందంపై పునరాలోచన జరగవచ్చును. తప్పుజరిగితే నా సర్వ శక్తులూ వినియోగించి తప్పును సరిజేసే ప్రయత్నం చేస్తాను. నేను ఇంతవరకూ ఒప్పందాన్ని సమర్థిస్తూ బహిరంగంగా ప్రకటన చేయలేదు. అది మీకు తెలుసును. ఇక అంతా మీ చేతిలో వున్నది.

ఆశ్రమాన్ని మూసి వేయదలచుకున్నాను. జన సామాన్యంతో కలసి పనిచేస్తాను. ఈ నెలాఖరులోపల ఆ పని జరగవచ్చును.

మీ ఆరోగ్యం బాగా వున్నదని తలుస్తాను.

ఇట్లు

ఎమ్. కె. గాంధి

★ ★ ★

28. రవీంద్రనాథ్ టాగూర్ గారికి

వర్ధా

నవంబరు 15, 1934

గురుదేవులకు,

అఖిల భారత కాంగ్రెసు యాజమాన్యాన ప్రారంభింపబడనున్న అఖిల భారత గ్రామీణ పరిశ్రమల సంఘానికి సలహా నివ్వడం కొరకు విజ్ఞుల సహకారమవసరము. సభ్యులు మాటిమాటికీ సమావేశం కానక్కర్లేదు. వారివారికి తెలిసిన విషయాలలో వారు సలహాలివ్వాలి. విశ్లేషణ, ఆహారపు విలువలు, గ్రామ పారిశుద్ధ్యము, గ్రామీణోత్పత్తుల వితరణ, గ్రామ పరిశ్రమ అభివృద్ధి వికాస పద్ధతి, సహకారము, గ్రామీణ ఎరువులు, గ్రామాలలో రవాణా సౌకర్యాలు, విద్య, శిశు సంరక్షణ వంటివి చర్చనీయాంశాలు.

ఆ సంఘం సభ్యులుగా మీ పేరును ఉపయోగించుకొనవచ్చునా? ఆ సంఘం లక్ష్యము, విధానాలూ మీకు అంగీకారయోగ్యాలనుకొంటాను.

ఇట్లు

ఎమ్.కె. గాంధీ

★ ★ ★

29. రవీంద్రనాథ్ టాగూర్ గారికి

వర్ధా

19-2-1937

గురుదేవులకు,

మీరు 5న వ్రాసిన ఉత్తరం ఐదు రోజుల క్రితం అందింది. నా మీద మీకున్న విశ్వాసం, ప్రేమ మీ ఉత్తరంలోని ప్రతి పంక్తిలోనూ తొణికిసలాడుతున్నది. మరి నా అవధులో? మీరు నా మీద పెట్టనున్న భారాన్ని మోయుటకు నా భుజాలు బలమైనవి కావు. మీ యెడల నాకున్న గౌరవం ఒక వైపుకు లాగుతుంటే, కారణాలు ఇంకొక

వైపుకు లాగుతున్నవి. కారణాలకు లొంగిపోవడం మూర్ఖత అవుతుంది. నన్ను ఎదుర్కొంటున్న ప్రశ్న అది. పరిపాలన విషయాలలో పాల్గొనవలసిన అవసరం వుండదనుకొంటాను. సంస్థ ఆర్థిక స్థితికి తోడ్పడవలెను గదా? రెండు రోజుల క్రితం నాకు తెలిసిన దానినిబట్టి మీరు ఢిల్లీలో నాకు మాట యిచ్చి గూడా యాచనకై అహమ్మదాబాదు వెళుతున్నారట. అది నిజమైతే మీకు సాష్టాంగప్రమాణం జేస్తూ మీ అహమ్మదాబాదు యాత్రను రద్దు జేసుకోమని ప్రార్థిస్తున్నాను.

గౌరవాభిమానాలతో

ఇట్లు
ఎమ్.కె. గాంధి

30. రవీంద్రనాథ్ టాగూర్ గారికి

వర్ధా
9-4-1937

గురుదేవులకు,

5వ తేదీన మీ ఉత్తరం అందింది. ఆ రోజునే నేను బెల్గాంవ్‌కు వెళ్లుతున్నాను. లేకపోతే మీ ఉత్సవానికి తప్పకుండా హాజరయ్యే వాణ్ణి. చాలాకాలంగా శాంతినికేతనం చూడలేదు. జవహర్‌లాల్ నెహ్రూ హాజరవుతున్నాడు గనుక నేను గూడా శారీరకంగా మీ ఉత్సవంలో వున్నట్లే. చైనా హాలు చైనా భారతదేశాల మైత్రికి చిహ్నంగా అలలారు గావుత.

క్షణికంగా ఏర్పడిన అపార్థాన్ని గురించి మీరు వ్రాసిన వుత్తరం ఒక నిధిగా నా జేబులో వున్నది. ఆ ఉత్తరం చదవగానే నా నేత్రాలు ఆనందాశ్రువులతో నిండి పోయినవి. మీ ఉత్తరం మీ గొప్పదనానికి నిదర్శనం.

గౌరవాభివందనాలతో

మీ
ఎమ్.కె. గాంధీ

★ ★ ★

31. రవీంద్రనాథ్ టాగూర్ గారికి

వర్ధా
23-9-1937

గురుదేవులకు,

బహు అమూల్యమైన మీ వుత్తరం నా ముందున్నది. నీలరతన్ టెలిగ్రాం పంపగానే ఉత్తరం వ్రాయవలెననుకొన్నాను. కాని నా కుడి చేతికి విశ్రాంతి కావలసివచ్చింది. ఇంకొకరిచేత వ్రాయించడం నాకిష్టంలేదు. ఎడమచేయిగూడా నెమ్మదిగా పనిజేస్తున్నది. మీ యెడల నాకున్న గౌరవాన్ని వ్యక్తం చేయడానికి ఈ ఉత్తరం వ్రాస్తున్నాను.

మా మౌన ప్రార్థనలు మీకు వినిపించగలవు. మీరు విశ్వనాయకులే కాదు, వేల మందికి ప్రేరణాదాయకులు. సదా మీరు మాతోనే వుంటారు. మీ దీర్ఘాయువును కాంక్షిస్తూ

మీ
ఎమ్.కె. గాంధి

32. రవీంద్రనాథ్ టాగూర్ నుండి

ఉత్తరాయణం
శాంతినికేతనం
19-2-1940

మహాత్మాజీ,

మీరు మా విశ్వభారతి కార్యకలాపాలను విహంగవీక్షణంగా తిలకించారు. మీకు ఎటువంటి అభిప్రాయం కలిగిందో తెలియదు. ఇది ఒక జాతీయ సంస్థ. అంతర్జాతీయ సంస్థగూడా. భారతీయ సంస్కృతిని విశ్వానికి అందించే ప్రయత్నం చేస్తున్నది.

కష్టంలో వున్నప్పుడు మీరు దీనిని ఆదుకొని రక్షించారు. దీనికి బలమిచ్చారు. సహాయం చేశారు. అందుకు మీకు కృతజ్ఞులము.

శాంతి నికేతనం నుండి మీరు వెళ్లక పూర్వం నా మనవి ఒకటి వున్నది. ఈ సంస్థను మీ రక్షణలోనికి తీసుకోండి. ఇది ఒక భారతీయ సంపద అని మీరు భావిస్తే దీనికి స్థాయిత్వం కల్పించండి. విశ్వభారతి నౌక వంటిది. అది నా జీవితధనాన్ని మోస్తున్నది. నా దేశవాసులందరి ప్రత్యేక శ్రద్ధ దీనికవసరము.

మా ఆశ్రమంలోనికి మిమ్మల్ని సాదరంగా ఆహ్వానిస్తున్నాను. పెద్ద పెద్ద మాటలు చెప్పలేను. మీరు మా వారనీ, మాలో ఒకరనీ, మానవజాతికి అలంకార ప్రాయులనీ మాత్రం చెప్పగలను.

మీ మార్గంలో కొన్ని సమస్యలున్నవి. అవి మన భవిష్యత్తును అంధకారమయం చేస్తున్నవి. మీ మార్గంలోకి సమస్యలు రోజురోజుకూ గుట్టలు గుట్టలుగా చేరుతున్నవి. వాటి దెబ్బలకు ఎవ్వరమూ స్వేచ్ఛగాలేము. అశాంతినీ అల్లకల్లోలాలనూ కొద్ది సమయం దూరంగా వదిలి హృదయాలను దగ్గరకు చేర్చిన కలయికగా మన కలయికకు రూప కల్పన చేద్దాము. అలజడుల నుండి బయటపడి మన నిజమైన లక్ష్యాలను సాదిద్దాము.

ప్రేమతో

ఇట్లు

రవీంద్రనాథటాగూర్

32ఏ. రవీంద్రనాథ్ టాగూర్ గారికి

కలకత్తా నుండి మార్గ మధ్యంలో

19.2.1940

గురుదేవా,

నేను బయలు దేరినప్పుడు మీరు నా చేతిలో పెట్టిన విన్నపము నా హృదయాన్ని కదిలించింది. విశ్వభారతి గొప్ప జాతీయ సంస్థ అని నేను నిస్సందేహంగా

అంగీకరించగలను. అది అంతర్జాతీయ సంస్థగూడాను. నా చేతనైనదంతా దాని అభివృద్ధికి తప్పక చేస్తాను. శాంతినికేతనం నా రెండవ గృహం.

మీరు నాకు వాగ్దానం చేసినట్లుగా ప్రతిదినం పగలు ఒక గంట ధార్మికంగా నిద్రించండి.

సగౌరవంగా

మీ
ఎమ్.కె. గాంధి

★ ★ ★

33. జి.యస్. అరండేలు నుండి

సెకండ్‌లైన్ బీచ్
మద్రాసు
జులై 26, 1919

ప్రియమైన గాంధీ గారికి,

మీరు తాత్కాలికంగా శాసనోల్లంఘన ఉద్యమాన్ని ఆపివేశారు. అందువలన లండన్‌లో మన నాయకులు కొందరు భారతీయ స్వాతంత్ర్య సముపార్జన కొరకు ప్రారంభించిన ప్రయత్నాలను బలపరచమనీ, ఆ ప్రయత్నాలకు చేయూత నొసంగమనీ మిమ్ము ప్రార్థిస్తున్నాను.

రౌలట్ చట్టాన్ని రద్దు చేయించడం మీ ప్రథమ కర్తవ్యమని నాకు తెలుసును. అందుకు ఆందోళన నడిపించడం పరమావశ్యకం. ప్రెస్ చట్టానికి వ్యతిరేకంగా ఆందోళన నడిపించడం గూడా అంత అవసరమే. మీరు శాసనోల్లంఘనాన్ని విరమించారు గనుక మన మందరం కలసి ఐకమత్యంగా క్రింది వాటి కొరకై పనిచేయడం అవసరం గదా?

(1) ఇండియన్ రిఫార్మ్స్ బిల్లును తగిన మార్పులతో రూపొందిచడం.

(2) రౌలట్, ప్రెస్ చట్టాల రద్దు.

(3) మద్రాసు సమావేశంలో ప్రవేశపెట్టబడి, అఖిల భారత కాంగ్రెసు బొంబాయి

సమావేశంలో అంగీకరించబడిన, ముస్లింలీగ్ ద్వారాగూడా అంగీకరింపబడిన నాగరిక హక్కుల పరిరక్షణ కొరకు పట్టుబట్టడం.

నేను సూచించిన పద్ధతిలోనే విషయక్రమం వుండనక్కర్లేదు. ఏమైనా మనలో ఐక్యత అవసరం. దానిని పరిరక్షించడం మన ప్రథమ కర్తవ్యం.

ప్రస్తుతం రెండు మార్గాలున్నవి. ఒకటి సత్యాగ్రహ మార్గము, రెండోది ఇండియన్ రిఫార్మ్స్ బిల్లుపై ధ్యానముంచడం. రెండుమార్గాల వారూ కలిసి పని చేయడానికి మార్గం లేదా?

కొంతమంది మీ అనుచరులకు ఇండియన్ రిఫార్మ్స్ బిల్లు మీద విశ్వాసం లేదు. అది నాకు తెలుసును. అయినా ఇండియన్ రిఫార్మ్స్ బిల్లులో తగిన సవరణలు తెచ్చి దేశసేవ చేయదలుచుకొన్న మన పెద్దలను సమర్ధించగూడదా?

నేను భారత దేశసేవకుణ్ణి. లభించిన ఏ చిన్న అవకాశాన్ని గూడా మనం చేయి వదలకూడదని నా అభిప్రాయం. అది మీ ప్రేరణతోనే మీ సహాయంతోనే జరుగగలదు. మీ మార్గదర్శకత్వం వుంటేనే సంభవం కాగలదు. శ్రీశంకర్ నారాయణగారు మాటల సందర్భంలో కొన్ని మార్పులతో ఇండియన్ రిఫార్మ్స్ బిల్లును ప్రయోజనకరంగా మార్చవచ్చునన్నారు. మాంటెగ్యూతో వివరంగా చర్చించిన తరువాత అనిబిసెంట్ గారు పరిస్థితి ఆశాజనకంగా వున్నదని వ్రాశారు. మన మందరం దానికి బలమివ్వడం అవసరం గాదా? అందరం కలిసి పని చేయవద్దా? మీ నాయకత్వంలో ఉద్యమం నడపడం అవసరంగాదా?

మనలో ఐకమత్యం లేకపోవడంవల్ల ఒక కార్యకర్తగా నేను విచారపడుతున్నాను. పనికిరాని ఆ రెండు చట్టాలను రద్దు చేయించడం అవసరం. ఇండియన్ రిఫార్మ్స్ బిల్లులో అవసరమైన సవరణలు చేయించుటకు కృషి చేయడం ఉద్యమించడం మన కర్తవ్యం. శాసనోల్లంఘనోద్యమాన్ని విరమించారు గనుక మీ అభిప్రాయం తెలియజేయండి.

గౌరవ పురస్సరంగా

మీ ప్రశంసకుడు
జార్జి అరండేలు

★ ★ ★

33ఏ. జి.యస్. అరండేలు గారికి

లక్ష్మణ (
బొంబాయి
4-8-1919

మిత్రులు అరండేలు గారికి,

మీరు దయతో వ్రాసిన ఉత్తరం చదివాను. మళ్ళీ మళ్ళీ చదివాను. నా జవాబుతోబాటుగా మీ ఉత్తరాన్ని యంగ్ ఇండియాలో ప్రచురిస్తున్నాను.

మీ సలహా పాటించేవాణ్ణేగాని మీరు సూచించిన పనిని నేను చేయడం సంభవంగాదు. నా హద్దులు నాకు తెలుసును. నా పోకడ రాజకీయమైనదిగాదు. మత ప్రధానమైనది. ధార్మికమైనది. మతం నుండి వేరు చేయదగినదేమీ వుండదని నా విశ్వాసం. రాజకీయం గూడా జీవితంలోని అన్ని భాగాలనూ స్పృశిస్తూ వుంటుంది. అందువల్ల ఇంగ్లీషు వారి మధ్యా మన మధ్యా గల రాజకీయ సంబంధాన్ని మంచి ప్రాతిపదికపై నిలబెట్టవలసి వుంటుంది. ఆ మార్గంలో పయనించి సంబంధాన్ని చక్కబరచవలెనని నాశక్తి కొలదీ నేను ప్రయత్నించుచున్నాను. నాకు సంస్కరణలమీద అంత అభిరుచి లేదు. వాటిని గురించి యోగ్యులు ఆలోచిస్తూవున్నారు. నా ఉద్దేశ్యంలో సంస్కరణలు (రిఫార్మ్సు) రౌలట్ చట్టం గత్యవరోధకాలే. రౌలట్ చట్టం విషాన్ని వెళ్లగక్కుతున్నది. భారతీయుల సమ్మతి లేకపోతే ఇంగ్లీషువారు వారికి తోచిన, మనకు అంగీకారంకాని సూచనలు సంస్కరణల పేరుతో సూచించగలరు. వారు మనల్ని నమ్మడం లేదు. మనం వారిని నమ్మడం లేదు. ఒకరినొకరు బద్ధశత్రువులుగా భావిస్తున్నాము. అందుకే రౌలట్ చట్టం వచ్చింది. ఆ చట్టం మన శరీరాలమీద పాము కుండలి వంటిది. మనం ఎంత వ్యతిరేకత చూపినా ఇంగ్లీషువారు ఆ చట్టాన్ని పట్టుకొని వేలాడుతున్నారు. అది అంత మంచి విషయం గాదు. అందువల్లనే మనం వారిని అనుమానిస్తున్నాము. అందువలన నేను రాజకీయ సంస్కరణలకు అంత సుముఖత వ్యక్తం చేయడం లేదు. రౌలట్ చట్టం పూర్తిగా మార్గాన్ని అంతా అవరోధించి వున్నది. ఆ అవరోధాన్ని అధిగమించడమే నా లక్ష్యం.

అందువలన నా విషయంలో ఎట్టి పొరపాటు భావాలు వుండకూడదు. శాసనోల్లంఘన కార్యక్రమం తాత్కాలికంగా విరమించబడిందిగాని అది అమలులో వుంటుంది. జీవితంలో తెలిసీ తెలియకా ఆ మార్గాన్ని మనమనుసరిస్తూనే వున్నాం. దానిని కొత్తరూపంలో విస్తృతరూపంలో ప్రయోగిస్తున్నాము. కొంత ఉద్రేకమూ, భ్రమా ఏర్పడడంవల్ల దాని అసలు స్వరూపాన్ని ప్రజలకు తెలియజేయడం కొరకు మాత్రమే వానిని తాత్కాలికంగా రద్దు చేశాను. రౌలట్ చట్టాన్ని ఇప్పటికైనా రద్దుచేయమని బ్రిటిషు ప్రభుత్వాన్ని కోరుతున్నాను. తగినంత తొందరగా దాన్ని రద్దు చేయకపోతే శాసనోల్లంఘనం తప్పదు. రాత్రి వెంటనే పగలు అన్నంత సత్యమది. దానిని ఏ ప్రభుత్వమూ ఏ ఆయుధశక్తీ ఆపలేదు. దాన్ని నష్టపరచలేదు. అది ఒక అమోఘమైన శక్తిగా అందరిచేతా గుర్తించబడుతుంది. అది అన్యాయాలను సరిదిద్దే ప్రమాదంలేని ఔషధము.

మీరు ఐక్యతను గురించి వ్రాశారు. మంచిదే. ఐక్యతకు ఒక లక్ష్యముండాలి. పార్టీలు వుంటవి. వాటి కన్నింటికీ వర్తించే, కొలిచే కొలబద్ద వుండడంలేదు. ఒక దానికంటే ఇంకొకటి ముందుకు పోవలెనని పార్టీలు ప్రయత్నిస్తుంటవి. అందువలన నష్టమేమీలేదు. ఒకరిని ఇంకొకరు విశ్వసించక పోవడం, ఒకరి మీద ఇంకొకరు దోషారోపణలు చేయడం తగదు. మనలోని పెద్దలోపం మనలోని విభేదాలు కావు. మనలోని తేలికతనం. మనం శబ్ద ప్రయోగాన్ని గురించి కొట్లాడుకుంటున్నాము. నీడలకై పోరాడి అసలు విషయాన్ని వదలివేస్తున్నాము. గోఖలేగారన్నట్లు మన రాజకీయాలు తీరిక సమయాలలోని మనోరంజక సామగ్రిగా మారిపోయినవి.

రాజకీయాలలో గాంభీర్యాన్ని, త్యాగాన్నీ ప్రవేశపెట్టమని మిమ్మల్ని, మిగతా వారినందరినీ కోరుతున్నాను. మనలోని విభేదాలు ముఖ్యం కాదు. వాటి వెనుకనున్న క్షుద్రత్వమే వికృతమైనది.

పంజాబు ఘటనలు రౌలట్ చట్టంతో ముడిబెట్టబడినవి. ఆ చట్టం రద్దయి తీరాలి. ప్రెస్ చట్టం గూడా పూర్తిగా మారిపోవలెననే మీ అభిప్రాయంతో నేను పూర్తిగా ఏకీభవిస్తున్నాను. ప్రభుత్వం అన్యాయంగా అహంకారపూరితంగా రాజద్రోహాన్ని

ప్రేరేపిస్తున్నది. లార్డ్ విల్లింగ్టన్ హిందూ, స్వదేశమిత్రన్ పత్రికలకు వ్యతిరేకంగా చర్య తీసుకొన్నారు. అందుకు నా సంపూర్ణ విచారాన్ని వ్యక్తం జేస్తున్నాను. అది నా దృష్టిలో అనాలోచిత చర్య. దాని వలన పత్రికల గౌరవం, జనప్రియత్వం ఏ మాత్రం తగ్గలేదు గదా. ఇంకా పెరిగినవి. ప్రతి చిన్న విషయాన్నీ రాజద్రోహంగా భావించే న్యాయమూర్తులు ఈ దేశంలో చాలామంది వున్నారు. వారు శిక్షలు వేయగలరు. న్యాయ సంగతమైన విమర్శను గూడా వారు రాజద్రోహంగా భావిస్తారు. రాజకీయ సంస్కరణలకు అందువల్లనే నేనంత ప్రాముఖ్యమివ్వడంలేదు. మనం విశ్వాస పాత్రులమైన మిత్రులం. శత్రువులుగా గూడా వుండాలి. పరిణామాలకు భయపడగూడదు. నిర్భయంగా వుండాలి. అదే మన ధర్మం. నా దృష్టి ప్రకారం అమర్యాదలో, అగౌరవంలో హింస దాగి వుంటుంది. అందుకే నేను సత్యాగ్రహ కార్యక్రమాన్ని ప్రవేశ పెట్టాను. వాటి వేరులు మూలలు మర్యాద గౌరవాలతో ముడిపడి వుంటవి.

మీ

ఎమ్.కె. గాంధి

★ ★ ★

34. ఈ దేశంలోని ఇంగ్లీషువారికందరికీ

స్నేహితులారా,

ఇంగ్లీషు మిత్రులందరూ దీనిని చదవవలెననీ, దీనిపై గంభీరంగా ఆలోచించవలెననీ నాకోరిక.

ముందుగా నన్ను నేను మీకు పరిచయం చేసుకొంటున్నాను. నా అభిప్రాయంలో 29 సంవత్సరాలు ఒకే మాదిరిగా బ్రిటిష్ ప్రభుత్వంతో సహకరించిన నావంటి వ్యక్తి ఇంకొకరుండరు. ఆనాటి పరిస్థితులు ఎవరినైనా విద్రోహిగా మార్చేవే అయినా నేను ప్రభుత్వంతో పూర్తిగా సహకరించాను. మీరేదో శిక్షవేస్తారని గానీ, నా స్వార్థచింతనతో గానీ అందించిన సహకారం కాదది. నా స్వబుద్ధితో, స్వేచ్ఛగా నేనందించిన సహకారమది. బ్రిటిషు ప్రభుత్వం మేలు చేస్తుందని విశ్వసించాను. బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యం కొరకై నేను

ఆపదలపాలు గావడానికి గూడా వెనుదీయలేదు. బోయర్ యుద్ధంలో నేను అంబులెన్స్ విభాగంలో ముఖ్యుడుగా పనిజేశాను. దానిని గురించి జనరల్ బుల్లర్ తన నివేదికలో విశ్లేషించివున్నాడు. నేటాల్‌లో జులూ విద్రోహ సమయంలో అటువంటి పనినే చేశాను. మహాయుద్ధ సమయంలో అంబులెన్స్ సేవను సుసంఘటితం చేసి ప్లూరసీ వ్యాధి పాలయినాను. ఢిల్లీలో లార్డ్‌ఛేమ్స్‌ఫర్డ్‌కు చేసిన వాగ్దానం ప్రకారం కైరా జిల్లాలో సైనికులను పోగుచేసి పంపించాను. ఆ సందర్భంలో ప్రాణాఘాతకమైన భయంకరమైన అతిసారవ్యాధిపాలయినాను. ఇది అంతా ఎందుకు చేశాను? నా దేశానికి మీదేశంతో సమానమైన గౌరవం లభిస్తుందని విశ్వసించి చేశాను. క్రిందటి డిశంబరులో బాధ్యతాయుతమైన సహకారం ప్రభుత్వానికి అందించాను. లాయడ్ జార్జి గారు తన వాగ్దానాన్ని నిలబెట్టుకొంటారనీ, పంజాబులో న్యాయం చేస్తారనీ విశ్వసించాను. పంజాబులో జరిగిన ఘోరాలు, అత్యాచారాలు నా నమ్మకాన్ని వమ్ము చేసినవి. దానితో బ్రిటిషు ప్రభుత్వపు ఆలోచనా విధానం మీదనే నాకు అపనమ్మకం ఏర్పడింది.

మీ మీద నాకు నమ్మకం పోయినా మీరు చూపించిన సాహసాన్ని నేను ప్రశంసిస్తాను. న్యాయానికీ, తర్కానికీ లొంగని మీరు సాహసానికి లొంగుతారని నాకు తెలుసు.

మీ సామ్రాజ్యమంటే ఈనాడు భారతదేశం ఏవిధంగా భావిస్తున్నదో ఈ క్రింది విషయాలను చూడండి.

1. గ్రేటు బ్రిటన్ తన లాభం కొరకు భారతదేశంలోని ఉత్పత్తినీ, సాధనాలనూ నిరుపయోగం చేస్తున్నది.
2. దినదినం సైనిక ఖర్చులు పెరుగుతున్నవి. ప్రపంచంలో ఎక్కడా లేనంతగా సివిల్ అధికారులమీద ఖర్చు పెట్టబడుతున్నది.
3. భారతదేశంలోని బీదతనాన్ని గుర్తించకుండా ప్రతి ప్రభుత్వ విభాగంలోనూ దుబారా ఖర్చులు జరుగుతున్నవి.
4. మీ వారి మేలు కొరకు భారతీయులను నిరాయుధులను చేసి బలహీనులుగా చేయడం జరుగుతున్నది.

5. పెద్ద ఖర్చుతో కూడిన పరిపాలనా వ్యవస్థ కొరకు మద్యమూ, డ్రగ్గులూ వంటి వాటి సరఫరా జరుగుతున్నవి.
6. ప్రజా ఉద్యమాలను అణచివేయడానికి, ప్రజాభిప్రాయం వెలువరించడానికి వీలులేకుండా చేయడానికి చట్టాలద్వారా నిర్బంధాలను ఎక్కువ చేయడం జరుగుతున్నది.
7. మీ వలస దేశాలలో నివసిస్తున్న భారతీయులను అవమాన పరచడం, హింసించడం జరుగుతున్నది.

మహమ్మదీయులను రెచ్చగొట్టి పంజాబును మీరు భూతద్దంలో చూపిస్తున్నారు. ఈ పరిస్థితిలో పోరాడటం ద్వారా మీ నుండి రాజ్యాధికారాన్ని మేము మాచేజిక్కించుకొంటే మీరేమి అన్యధా భావించరని అనుకొంటున్నాను. అందుకు తగిన శక్తి లేదని మీకు తెలుసును. మమ్మల్ని ఆ విధంగా ప్రభుత్వం తయారుచేసింది. మాలో బానిసత్వం పెంచుతున్నా అడుగడుగునా బలహీనులను చేస్తున్న మీతో మేమెందుకు సహకరించాలి? సహాయ నిరాకరణ అంటే ఆత్మత్యాగానికి ప్రజలను సిద్ధపరచడమే. అందుకు తగిన ప్రశిక్షణ ఇవ్వడమే. నా పిలుపును ప్రజలు అంగీకరిస్తున్నారంటే అందుకు నా వ్యక్తిత్వం కారణంగాదు. నన్నూ, ఆలీ సోదరులనూ గూడా మీరు మరచిపోండి. ముస్లిం వ్యతిరేకతను పెంచి హిందువును గనుక అందుకు ప్రయత్నం చేసేటి మూర్ఖుణ్ణి కాదు నేను. హిందువులకు విరుద్ధంగా అలీ సోదరులను మీరు మార్చలేరు. మా మాటలు వినడానికి జనం ఎందుకు వస్తున్నారంటే మీ పాదాల క్రింద అణగి పోతున్న, మూలుగుతున్న వారి వాణికి మేము ప్రాతినిధ్యం వహిస్తున్నాము. నేను మీ స్నేహితుణ్ణి. అలీ సోదరులుగూడా నావలెనే మీకు స్నేహితులు. మీ విషయంలో ఎటువంటి చెడునూ తలంచడం నామతం నిషేధిస్తున్నది. శక్తి వున్నా నేను మీ మీద చేయి ఎత్తను. నేను బాధల్నీ కష్టాలనూ అనుభవించి మాత్రమే మిమ్ము వశం చేసుకొంటాను. నేనుగానీ, అలీ సోదరులుగానీ హిందూ ముస్లిమ్ విభేదాలను రెచ్చగొట్టే వారం కాము. అలీ సోదరులు కత్తిబట్టగలరు. తమమతాన్నీ, తమ దైవాన్నీ వారు రక్షించుకొనగలరు.

కాని వారూ నేనూ కలసి సమాన లక్ష్యం కొరకు ప్రయత్నించదలచుకొన్నాము. వారి బాధలకు ఒక పరిష్కార మార్గం చూచి వారి బాధలకు వాణిని కల్పించదలచుకొన్నాము.

మీరు ఉరకలేస్తున్న మా జాతీయ భావాన్ని అణచివేయ ప్రయత్నిస్తున్నారు. దానికి నేను సూచించదలచిన మార్గం ఒక్కటే. ఎందువలన ఇది జరుగుతున్నదో ఆ బాధను అణచివేతను తొలగించండి. మీరు అధికారంలో వున్నారు. భారతీయుల విషయంలో మీరు చేసిన పనులకు పశ్చాత్తాపపడండి. వాగ్దానం నిలుపుకోమని లాయడ్ జార్జిగారికి విన్నవించండి. తప్పుకొనే ద్వారాలను ఆయన అట్టిపెట్టుకొనే వున్నారు. వైస్‌రాయ్ గారిని తప్పుకోమని చెప్పండి. బలవంతం చేయండి. మైకేల్ ఓ డయర్, జనరల్ డయ్యర్‌ను గురించి మీ భావాలను మార్చుకోండి. ప్రజా ప్రతినిధుల సమావేశాన్ని జరిపించి, అందులో అన్ని రకాల భావాలు గలవారికీ ప్రాతినిధ్యం కల్పించి భారత ప్రభుత్వాన్ని బలవంతం చేయండి. వారికి నచ్చజెప్పండి.

భారతీయులు మీ సోదరులనీ, మీతో సమానమైనవారనీ భావిస్తేనే గాని మీరు ఈ పని చేయలేరు. మీరు కనికరించమని నేనడగడం లేదు. ఒక మిత్రునిగా ఈ పెద్ద సమస్యకు న్యాయమైన పరిష్కారాన్ని కనుగొనండని కోరుతున్నాను. అణచివేత మాత్రమే మార్గమని భావిస్తే మీ యిష్టం. కాని ఆ మార్గం విజయం సాధించలేదు. అది నా భవిష్యవాణి. దమనకాండ అప్పుడే ప్రారంభమైనది. పానిపట్‌లో ఇద్దరికి శిక్షలు విధించారు. ఇంకొకరు న్యాయవిచారణ ఫలితానికి ఎదురు చూస్తున్నారు. తమ భావాలను నిర్భయంగా ప్రకటించడమే వారు చేసిన నేరం. దమనకాండకు మేము సిద్ధంగా వుండక తప్పదు. మీరు న్యాయోచితమార్గాన్ని అనుసరించి భారతీయ ప్రజలలో ఏకీభవించగలరని భావిస్తున్నాను. మీరు ఈ దేశం ఉప్పు తింటున్నారు. ఈ దేశానికి కీడు తలపెట్టడం దేశం యెడల ద్రోహం చేయడమవుతుంది.

మీ స్నేహితుడు

ఎమ్.కె. గాంధి

★ ★ ★

35. వైస్‌రాయ్ గారికి

బొంబాయి

1-2-1922

హిజ్ ఎక్స్‌లెన్సీ వైస్‌రాయ్‌గారికి,

సర్, బార్డోలీ సూరత్ జిల్లాలోని ఒక తాలూకా. అది బొంబాయి ప్రావిన్సులో వున్నది. అక్కడి జనాభా 87000 మాత్రమే.

రాబోవు 29 తేదీ నుండి ఆ తాలూకాలో శాసనోల్లంఘనోద్యమం ప్రారంభించ డానికి అఖిలభారత కాంగ్రెసు ఢిల్లీలో తీర్మానించింది. ఆ తీర్మానం ప్రకారం ఉద్యమం ప్రారంభం కాగలదు. ఆ నిర్ణయం ఎందుకు జరిగిందో మీకూ ప్రజలకూ తెలియజేయడం నా విధి. శ్రీ వల్లభభాయి పటేల్ బార్డోలీలో ఆ ఉద్యమం నడిపిస్తారు. బార్డోలీ తీర్మానం జరగడానికి నేను ముఖ్యుణ్ణి.

అఖిలభారత కాంగ్రెసు సంఘం తీర్మానం ప్రకారం బార్డోలీ మొదటిదిగా నిర్ణయించబడింది. అంటే ఇది జాతీయ స్థాయిలో భారత ప్రభుత్వానికి ఎదురు తిరగడమే. ఖిలాఫత్, పంజాబు దురంతాలు, స్వరాజ్యప్రాప్తికి సంబంధించిన కేంద్ర ప్రభుత్వ విధానాలకు నిరసన తెలపడమే దీని ఉద్దేశ్యం.

17 నవంబరు తేదీన బొంబాయిలో జరిగిన దురదృష్టకరమైన ఘటనల వలన అప్పట్లో మా కార్యక్రమం ఆపుదల జేయబడినది.

ఈ లోపల భారత ప్రభుత్వం వారి అండదండలతో బెంగాలు, అస్సామ్, ఉత్తర ప్రదేశం, పంజాబ్, ఢిల్లీలలో గూడా ఒక విధంగా బిహార్ ఒరిస్సాలలో గూడా దమన కాండ విపరీతంగా జరిగింది. మీరు దానిని దమనకాండ, అణచివేత చర్య అనరు. నా దృష్టిలో మోతాదుకు మించిన ఏ చర్య అయినా దమనకాండ అవుతుంది. ఆస్తులు లూటీలు చేయడం, అమాయకులైన జనాన్ని కొట్టి హింసించడం జైళ్ళలో ఖైదీలను కొరడాలతో కొట్టి పశుశక్తిని ప్రదర్శించడం ఏ విధమైన న్యాయబద్ధ నాగరిక చర్య కాదు. చట్టసమ్మతంగాని అరాజకచర్యను అణచివేత అనడం సమంజసం. పికెటింగు,

హర్తాల్ వంటి చర్యలు జరిగినపుడు సత్యాగ్రహులనూ వారి అభిమానులైన జనాన్నీ భయపెట్టే ప్రయత్నం చేయడం కొంతవరకు అంగీకారయోగ్యం కావచ్చును. అట్లా గాకుండా శాంతంగా వున్న స్వయంసేవకులను అంతే శాంతంగా వున్న ప్రజలనూ నిర్బంధించడం, సమావేశాలను నిషేధించడం, ప్రారంభిస్తే అది దమనకాండ అవుతుంది. పత్రికలను నిషేధించడం కూడా అటువంటిదే. ప్రస్తుతం దేశం ముందున్న సమస్య అదే. వాక్స్వాతంత్ర్యం, పత్రికా స్వాతంత్ర్యం సమావేశాలు జరుపుకొనే స్వాతంత్ర్యం వాటిని హరించగూడదు. ప్రస్తుతం ప్రభుత్వం అదే పనిచేస్తున్నది. మాలవ్యా సూచించిన రౌండ్ టేబుల్ సమావేశంలో అనుసరించే విధానాన్ని గురించి, చర్చించే ప్రశ్నలను గురించీ మీరు కలకత్తాలో అవి మీకు అనుకూలంగా వున్నవి గనుక అంగీకరిస్తున్నాను లేకపోతే నిరాకరించే వాడినే అన్నారు.

ఈ పరిస్థితుల్లో మేము అహింసాత్మక చర్యకు పూనుకొనవలసిందే. మాకు ఇంకొక మార్గం లేదు. అలీ సోదరులు షరతులు లేకుండా క్షమాపణ చెప్పినా పరిస్థితి మారలేదు. నిజానికి హింసాత్మక చర్యలు జరిగితే మా ఉద్యమం వుండదు ఇప్పుడట్టి పరిస్థితి లేదు. కాంగ్రెసు ఇప్పుడు హింసమీద ఆధిపత్యం కలిగివున్నది. మా స్వయం సేవకులు పరిస్థితిని బాగా అర్థం చేసుకొని వున్నారు. వారు ఉద్రేకానికి వశులు కారు. కాని చరిత్రలో ఏ దేశంలోనూ జరగని దమనకాండను ప్రభుత్వం అనుసరిస్తున్నది. మితిమీరి వున్నది. అందువలన మేము మా కార్యక్రమం ప్రారంభిస్తున్నాము. కాంగ్రెస్సు స్థలాన్ని క్షేత్రాన్ని ఎన్నుకొనే అధికారం నాకిచ్చింది. ప్రస్తుతం మా శాసనోల్లంఘనోద్యమం బార్డోలీ వరకు మాత్రమే పరిమితమై వున్నది. పూర్తిగా అహింస మీద ఆధారపడగలమని విశ్వాసం కలిగితే గుంటూరు జిల్లాలోని వంద గ్రామాల్లో ఈ కార్యక్రమం ప్రారంభిస్తారు. ఖాదీధారణ, అస్పృశ్యతా నివారణ వంటి వాటికి దేశమంతటా ప్రస్తుతం ప్రాముఖ్యమిస్తున్నాము.

బార్డోలీలో ఉద్యమం ప్రారంభంగాకపూర్వమే భారత ప్రభుత్వ అధినేతలైన మిమ్ము - ఖైదీలనందరినీ వదలిపెట్టమనీ, విచారణలు ఆపుచేయమనీ, అహింసా త్మకమైన ఉద్యమాన్ని అణచివేసే ప్రయత్నం చేయవద్దనీ కోరుతున్నాను. ఖిలాఫత్,

పంజాబు దురంతాలు, స్వరాజ్యప్రాప్తి వంటి వాటికన్నింటికీ మీ ఆదేశం వర్తించాలి. పీనల్‌కోడ్ నేరాలకు గూడా ఇది వర్తించాలి. పత్రికా స్వాతంత్ర్యాన్ని పునరుద్ధరించండి. నిర్బంధ ఉత్తర్వుల నన్నింటినీ సడలించండి. వారం రోజుల లోపల మీరు వీటికి అంగీకరిస్తే వెంటనే ఉద్యమాన్ని ఆపివేస్తాను. ఖైదీలంతా విడుదల అయిన తరువాత పరిస్థితినంతా దృష్టిలో పెట్టుకొని పునర్విచారణ చేస్తాము. ప్రభుత్వం ప్రకటన వెలువడగానే రెండువైపులనుండి జరుగుతున్న చర్యలను అదుపులో పెట్టవచ్చును. ప్రభుత్వం తాను అనుసరిస్తున్న విధానాన్ని మార్చుకోవాలి. అందుకు మిమ్మల్ని అభ్యర్థిస్తున్నాను.

ఇట్లు
వైస్‌రాయ్ గారి స్నేహితుడు
సేవకుడు
ఎమ్.కె. గాంధి

★ ★ ★

36. జవహర్‌లాల్ నెహ్రూకు

బార్డోలీ
19-2-1922

ప్రియమైన జవహర్‌లాల్‌కు,

కాంగ్రెసు వర్కింగు కమిటీ చేసిన తీర్మానాన్ని మీరంతా మరచిపోయి నట్లున్నారు. నా దృష్టి అంతా మీ తండ్రిగారి వైపుకు పోతున్నది. నా వలన వారికి ఎంత మనస్తాపం కలిగిందో నేను ఊహించుకున్నాను. ఈ ఉత్తరం అనవసరమని నేను భావిస్తున్నాను. అసలు స్థితిని అర్థం చేసుకొంటే సరిపోతుంది. దేవదాసు నవయువకుడు. అతడు కొంచెం హద్దు దాటాడు. పోలీసు జనాభాను నిర్దాక్షిణ్యంగా చంపివేయడం, అకృత్యంలో పాల్గొన్నవారందరూ మన ఉద్యమంలోని వారు గావడం, మన ఉద్యమం యెడల అభిమానం గలవారు కావడం అనేది నిజమైన విషయం. స్పష్టంగా లభించిన ఈ హెచ్చరికను గమనించకపోతే అది క్రిమినల్ చర్య అవుతుంది.

ఈ చర్య చివరి గడ్డిపరక అనుకొనక తప్పదు. నేను వైస్‌రాయ్‌కు పంపిన వుత్తరం స్పష్టంగా వున్నది. దానిలో పొరపాట్లేమీ లేవు. ఆ ఉత్తరం దాని భాష అన్ని విషయాలనూ స్పష్టం చేస్తున్నది. మద్రాసులో జరిగిన దానికి నేను విచారపడుతున్నాను. కలకత్తా నుండి హిందువులూ ముస్లిమ్‌లూ ఉత్తరాలు వ్రాశారు. గోరఖ్‌పూర్ కాండకు పూర్వమే అలహాబాదు, పంజాబుల నుండి ఉత్తరాలు వచ్చినవి. ప్రభుత్వం తరపున జరిగిన తప్పు లేదనీ ప్రజలు ఉద్రేకపూరితంగా వ్యవహరిస్తున్నారనీ అదుపు తప్పుతున్నారనీ ఆ ఉత్తరాల సారాంశం. ఫిరోజ్‌పూర్ కాండ ప్రభుత్వానికి గౌరవం తెచ్చిపెట్టేది కాకపోయినా మనం గూడా అందులో పాత్రలమే. బరేలీనుండి హకీమ్‌జీ ఫిర్యాదు చేశారు. జాజర్‌కు సంబంధించి నా దగ్గర తీవ్రమైన ఫిర్యాదులున్నవి. షాహజహాన్‌నూర్ టౌను హాలును బలవంతంగా ఆక్రమించుటకు ప్రయత్నం జరిగింది. కనౌజ్ నుండి మన స్వయం సేవకులు అదుపులో లేరనీ, హైస్కూలు వద్ద పికెటింగుకు చిన్న పిల్లల్ని సైతం స్కూలుకు వెళ్ళనీయడం లేదనీ అక్కడి కాంగ్రెసు కార్యదర్శి వ్రాశాడు. గోరఖ్‌పూర్‌లో 36,000 మంది పేర్లు స్వయం సేవకుల పట్టికలో వున్నవి. వారిలో వందమంది గూడా కాంగ్రెసు ఆదర్శాలకు చెందినవారు లేరని జమునాలాల్ గారంటున్నారు. కలకత్తాలో అంతా అరాజకంగా వున్నది. దక్షిణంలోగూడా ఇలాగే వున్నది. ఇంతలో ఈ చౌరీచౌరా ఘటన జరిగింది. పుండు మీద కారం చల్లినట్లున్నది. ఉద్యమాన్ని ఆపకపోతే మనం హింసాప్రధానమైన ఉద్యమం నడపవలసి వచ్చేది. అహింసా ప్రధానమైన ఉద్యమాన్ని కాదు అహింస తాలూకు గులాబీ పరిమళం దేశంలో విస్తృతంగా వ్యాపిస్తున్నా హింస తాలూకు దుర్గంధం గూడా దేశంలో ఎక్కువగా వ్యాపిస్తున్నది. దానిని గుర్తించకపోవడం తప్పవుతుంది. మంచి మార్గాన్ని వదలి ఉద్యమం తప్పు దోవలోకి ప్రవేశించింది. తప్పు అంచనా వేయడం గూడా తెలివైన పని గాదు. మనం వెనుకంజ వేయాలి. తరువాత తిన్నగా సరైన మార్గంలో ముందుకు సాగాలి. నీవు అననుకూల పరిస్థితిలో వున్నావు. నేను అనుకూల పరిస్థితిలో వున్నాను. నేను ఘటనల్ని సరిగ్గా అంచనా వేస్తున్నాను.

దక్షిణాఫ్రికాలో నా అనుభవం తెలియజేస్తున్నాను. జైల్లో వున్న మాకు బయటి నుండి రకరకాల వార్తలు చేరేవి. రెండు మూడు రోజులు వార్తలు అందుతున్నందుకు

సంతోషించాను. కాని దానిలోని ప్రమాదాన్ని వెంటనే గుర్తించాను. అటువంటి వార్తల్ని నమ్మి జైలులో వుండి ఉద్యమం నడపడం సంధానం కాదని గ్రహించాను. బయటివారి సమక్షంలో మాట్లాడిన దాకా, వారి అభిప్రాయాలు తెలుసుకొన్న దాకా వేచివున్నాను. ఆ తరువాత కార్యరంగంలోకి ప్రవేశించాను. జైలు వాతావరణం ఇటువంటి ఉద్యమ నిర్వహణకు అనుకూలంగాదు. బయటి ప్రపంచాన్ని నీవు మరచిపోవలెను. నీవు దానిని ఉపేక్షించవలెను. అది కష్టమే. అయినా అది తప్పదు. గ్రంథపఠనము, శారీరిక పరిశ్రమా నీకు జైల్లో ఉపయోగం కలుగజేస్తవి. నీవు ఎన్ని చేసినా రాట్నాన్ని మరచిపోవద్దు. నీవూ నేనూ ఎన్నో పనులు చేసి విసుగు చెందవచ్చును. కాని నూలు వడుకుతున్నప్పుడు, మాతృభూమికై వడకిన ఆ నూలు ఎంతో లెఖ్ఖ వేసుకొన్నప్పుడూ విసుగుజెందము. సాంగ్ సెలెస్టియల్ నీ దగ్గర వున్నది. సంస్కృతంలోని ఒక సూక్తి అనువాదం ఉటంకిస్తున్నాను.

"అక్కడ శక్తికి అపవ్యయమంటూ లేదు. దానికి నాశనం లేదు. కొద్ది ధర్మమైనా మనల్ని తప్పు చేయకుండా రక్షిస్తుంది. ఆ ధర్మమే కర్మయోగం" ఈనాటి కర్మయోగం రాట్నం. ప్యారేలాల్ ద్వారా కదలించే "డోస్" పంపించావు. నీనుండి సంతోషకరమైన ఉత్తరం కొరకు ఎదురుచూస్తుంటాను.

మీ

ఎమ్.కె. గాంధి

(నెహ్రూ ఉత్తరం - 1921 డిశంబరు నెలలో సహాయ నిరాకరణోద్యమం ప్రారంభమై వేలకొలది మంది జనం జైలుకు వెళ్ళారు. నేనూ, మా తండ్రీ గూడా జైల్లో వున్నాము. అకస్మాత్తుగా గాంధిగారు ఉద్యమం ఆపివేశారని తెలిసింది. దానికి కారణమేమంటే గోరఖ్‌పూర్ జిల్లాలోని చౌరీచౌరాలో ప్రజలు పోలీసుఠాణా మీద దాడిచేసి కొంతమంది పోలీసుల్ని చంపి వేశారట. గాంధీగారి చర్య మాకు బాధను కలిగించింది. ఒక గ్రామంలోని కొంతమంది ప్రవర్తన వలన ఇంతటి ఉద్యమాన్ని ఆపివేయడం విచిత్రంగా ఉన్నది. గాంధీగారు జైలులో లేరు. బయట వున్నారు. మా అసమ్మతిని గాంధీగారికి తెలియజేస్తున్నాము. దానికి జవాబుగా గాంధీ గారు వ్రాసిన ఉత్తరాన్ని జైల్లో విజయలక్ష్మి చదివి వినిపించింది.)

★ ★ ★

37. జవహర్‌లాల్ నెహ్రూకు

సబర్మతి ఆశ్రమం
జనవరి 17, 1928

ప్రియమైన జవహరలాల్,

నొప్పిగా వున్న నా భుజానికి విశ్రాంతినిచ్చి ఈ ఉత్తరం చెప్పి ఇంకొకరి చేత వ్రాయిస్తున్నాను. ఫెన్నర్ బ్రాక్వేను గురించి వ్రాశాను. ఆ ఉత్తరం నీకు అంది ఉంటుంది.

నీవు ఉల్లేఖించిన వ్యవహారాలకు ముఖ్య భాగస్వామివి గనుక నేను వ్యాసం వ్రాశాను. నీవు దాన్ని తీవ్రంగా విమర్శించావు. ఆల్ ఇండియా ఎగ్జిబిషన్ గురించి నీనా మధ్య గల సంబంధం వలన వేటినీ మనం అపార్థం చేసుకోము. అది మనకు రక్షణ కల్పిస్తున్నది. ఒక్కొక్కప్పుడు అవి గురి తప్పుతుంటవి. అందుకు నేను విచారించను. ఎన్నో సంవత్సరాలుగా నిన్ను నీవు అణచుకొంటున్నావు. గనుక ఇటువంటి వ్యాసాలు నీవు బయటకు రావడానికి ఉపయోగపడగలవు. ఏమైనా నీ నా అభిప్రాయాలలో వ్యత్యాసమున్నట్లు తెలుసుకొనడం ప్రారంభించాను. పరవాలేదు. వ్యత్యాసం ఎంత తీవ్రంగా వున్నా అది అంత పెద్ద విషయం కాదు. దేశం కొరకు నిన్ను నీవు అణచుకొంటున్నావు. ఆ దృష్టితో నాతో కలసి, నా ఆధ్వర్యంలో పనిచేస్తున్నావు. అందువలన నా లోపాలను ఉపేక్షిస్తున్నావు. నేను కాంగ్రెసు వర్కింగు కమిటీకి మార్గదర్శకుడుగా వున్నాను. యంగ్ ఇండియా నుండి అంతకంటే నేను తీవ్రంగా వ్రాసిన వ్యాసాలను వుంటంకించగలను. కాంగ్రెసు వర్కింగు కమిటీ సమావేశాలలో గూడా తీవ్రంగా మాట్లాడివున్నాను. కాని అప్పుడవి ఇప్పటిలాగా నిన్ను బాధించినట్లు లేవు. అందువలన నీ ఉత్తరంలోని అసంగతులను చూపించడం అనవసరం. భవిష్యత్తును గురించి లక్ష్యముంచాలి.

నా నుండి నీకు స్వేచ్ఛ గావలెనంటే అది నీకిస్తున్నాను. నీవంటి విశ్వాసపాత్రుడైన వాడు దొరకడం కష్టం. ఇంతకాలం నీవు నా యెడల చూపిన సమర్పణ భావానికి ముగ్ధుణ్ణి. దానికి నేనెంతైనా విలువనిస్తున్నాను. ఇక నీవు నా భావాలకు వ్యతిరేకంగా

బహిరంగంగా ప్రకటనలు చేయవచ్చును. ఒకవేళ నేను తప్పయితే నేను దేశానికి చాలా హాని చేసినట్లవుతుంది. అది తెలిసిన తరువాత నామీద తిరుగుబాటు చేయడం నీ విధి. నీ నిర్ణయాలలో నీకేదైనా సందేహం ఉంటే నేను నీతో చర్చించగలను. నీ నా మధ్య గల విభేదాలు తీవ్రంగా వున్నట్లు కన్పిస్తున్నది. నీవంటి విశ్వాసపాత్రుణ్ణి, దూరం చేసుకొనడం నాకు సంతాపకరమే. అయినా ఒక లక్ష్యం కొరకు మిత్రత్వాన్ని కూడా త్యాగం చేయవలసి ఉంటుంది. లక్ష్యం అన్నింటికంటె ముఖ్యం. ఒకవేళ మనం వేరుగావలసి వస్తే అది మన వ్యక్తిగత సంబంధాలకు భంగం కలగనీయకూడదు. మనం చాలా కాలంగా ఒక కుటుంబ సభ్యులం. రాజకీయ విభేదాలు ఏర్పడినా అలాగే వుంటాము. చాలామందితో నాకటువంటి సంబంధాలున్నవి. శాస్త్రికీ నాకూ మధ్య గల సంబంధమటువంటిదే.

నీవు నీ జెండా ఎగరవేయవచ్చును. నీకు నాతో వున్న విభేదాలను గురించి వ్రాయవలెను. యంగ్ ఇండియాలో ప్రచురిస్తాను. జవాబు ఇచ్చిన తరువాత నీ మొదటి ఉత్తరాన్ని ఎక్కడో వదలివేశాను. నీరెండో ఉత్తరం నా దగ్గర సురక్షితంగా వున్నది. ఇంకొక వుత్తరం నీ నుండి రాకపోతే దీనినే ప్రచురిస్తాను. దానిలో అభ్యంతరకరమైనదేమీ లేదు. ఏదైనా ఉంటే తొలగిస్తాను. ఆ ఉత్తరం స్పష్టంగా ఉన్న దస్తావేజు.

ప్రేమతో

బాపూ

★ ★ ★

38. జవహర్‌లాల్ నెహ్రూకు

వార్ధా

జులై 29, 1939

ప్రియమైన జవహర్‌లాల్ నెహ్రూకు,

థామీ మిత్రులను నీ దగ్గరకు పంపుతున్నాను. నేను వారితో ఏమీ సంప్రతించలేదు. నా ప్రమేయం లేకుండా నీవు వారితో చర్చించవలెను. ఆ స్టేటు స్థితి చిత్రంగా వున్నది. అది కాంగ్రెస్సును ఉపేక్షిస్తున్నది. మీ కమిటీకి తెలియకుండా స్టేటు స్వయంగా

వ్యవహరించగూడదని నేను హరిజన్‌లో వ్యాసం వ్రాశాను. అవసరమైతే నేను నా అభిప్రాయం తెలియజేయగలను. వర్కింగు కమిటీకి గూడా తెలియజేద్దాము. నీవు నీ కమిటీని పునర్నిర్మాణం చేయవలెను.

నేను కాశ్మీరుకు వెళ్లలేకపోయినాను. నేను స్టేట్ గెస్ట్‌గా వుండడం షేక్ అబ్దుల్లాకు ఇష్టం లేదు. షేక్ అబ్దుల్లా సమ్మతికి లోబడి అతిథిగా వుంటానని స్టేట్‌కు తెలియజేశాను. నేను పొరపాటుబడ్డట్లయింది. తరువాత అబ్దుల్లా అతిథిగా వుంటానన్నాను. దానివలన స్టేటు వారికి ఇబ్బంది కలిగింది. అందువలన కాశ్మీరు ప్రయాణాన్నే విరమించుకున్నాను. నేను రెండు మూర్ఖపు పనులు చేశాను. నీవు లేకుండా అక్కడికి పోవలెనని నిశ్చయించుకొనడం ఒకటి. అబ్దుల్లాకు చెప్పకుండా స్టేట్ గెస్ట్‌గా వుంటానని అంగీకరించడం రెండోది. స్టేటుగెస్టుగా వుంటే కాశ్మీర్‌కు సేవచేయగలనని అనుకున్నాను. ఏమైనా షేక్ అబ్దుల్లా ఆయన అనుచరుల వ్యవహారం బాగా లేదు. అది నాకంత సంతోషం కలిగించలేదు. వారి వ్యవహారం న్యాయబద్ధంగా కనిపించలేదు. ఖాన్ సాహెబ్ వారికి నచ్చజెప్పడానికి ప్రయత్నించారు. ప్రయోజనం లేకపోయింది.

నీ సిలోను యాత్ర గొప్పగా జరిగింది. సాలేతయాబ్జీ నిన్ను బర్మాకు పంపమంటున్నారు. ఆండ్రూస్ దక్షిణాఫ్రికాకు పంపమంటున్నారు. సిలోనుకు కాంగ్రెసు ప్రతినిధిని పంపడం అవసరమని నాకు ఎందుకో అకస్మాత్తుగా తోచింది.

నీవు కులాసాగా వున్నావనుకొంటున్నాను.

ప్రేమతో

బాపూ

★ ★ ★

39. జవహర్‌లాల్ నెహ్రూకు

అక్టోబరు 5, 1945

ప్రియమైన జవహర్‌లాల్ నెహ్రూకు,

చాలా రోజుల నుండి ఉత్తరం వ్రాద్దామనుకొంటున్నాను. ఈరోజు కుదిరింది. నీకు ఇంగ్లీషులో వ్రాయాలా హిందుస్తానీలో వ్రాయాలా అదిగూడా నా మనస్సులో వున్నది. హిందుస్తానీలోనే వ్రాస్తున్నాను.

మన అభిప్రాయాలు మొదటి విషయం. మన విభేదాలు సైద్ధాంతికమైనవైతే వాటిని గురించి ప్రజలకు తెలియజేయడం మంచిది. ప్రజలను అంధకారంలో వుంచడం స్వరాజ్యానికి నష్టదాయకం. హింద్ స్వరాజ్య పుస్తకం నాకు కలిగిన అనుభవాన్ని పురస్కరించుకొని వ్రాశాను. ఆ అనుభవం తాలూకు సత్యాన్ని నా అనుభవం ఋజువుచేసింది. అందువలన నా విశ్వాసాలకు నన్ను వదలడం మంచిది. నేనేమీ అనుకోను. హింద్ స్వరాజ్య పుస్తకం ఎపుడు వ్రాసిందీ నీకూ నాకూ ఇద్దరికీ అంత ముఖ్యంగాదు. ఈరోజు నాకున్న భావాలేమిటో అవి ముఖ్యం. హింద్ స్వరాజ్యంలో చెప్పిన దానిని సమర్థించడం గూడా ఇప్పటి పనిగాదు. నా అభిప్రాయం ప్రకారం జనం భారతదేశ గ్రామాలలో నివసిస్తున్నారనేది జ్ఞాపకముంచుకోవాలి. పట్టణాలలో గాదు. జనం పూరిపాకల్లో నివసిస్తున్నారు. పెద్ద పెద్ద భవనాలలో కాదు. పెద్ద పట్టణాలలోనూ, పెద్ద పెద్ద భవనాలలోనూ నివసించేవారు శాంతిగా వుండలేరు. హింస మీద వారు ఆధారపడతారు. సత్యాహింసలను అనుసరించకపోతే మానవత్వపు విలువలు నశించిపోగలవు. గ్రామాలలోని సాదాతనం మీద సత్యాహింసలు ఆధారపడతవి. దానికి అదే దారిలో నడవనక్కర్లేదు. అందువలన నా తుదిశ్వాస వుండేటంతవరకూ భారతదేశాన్నీ, దాని ద్వారా విశ్వాన్నీ సురక్షితంగా వుంచడం నా కర్తవ్యం. మానవుడు తన కనీస అవసరాలను పూర్తిచేసుకొని తృప్తిపడాలి. స్వావలంబకుడు గావాలి. ఆ తృప్తి అతనిలో లేకపోతే తనను తాను రక్షించుకోలేడు. నీటి బిందువులన్నీ కలసి సముద్రమైనట్లు ప్రత్యేక వ్యక్తులందరూ కలిస్తే విశ్వమేర్పడుతుంది. నేను కొత్త విషయమేదీ చెప్పడం లేదు. ఇది అందరికీ తెలిసిన సత్యమే.

హింద్ స్వరాజ్యలో ఇదంతా నేను చెప్పినట్లు లేదు. నేను ఆధునిక విజ్ఞానాన్ని ప్రశంసిస్తాను. కాని దానికి కొత్తవేషమూ, కొత్త దుస్తులూ అవసరం. ఈనాటి గ్రామీణ జీవితాన్ని ఉన్నదాన్ని ఉన్నదున్నట్లుగా వుంచమని నా అభిప్రాయం కాదు. గ్రామీణ జీవితానికి సంబంధించిన ఒక రూపం నా మనస్సులో వున్నది. ప్రతి వ్యక్తీ స్వప్నాలతోనే జీవిస్తాడు. నా కల్పనలోని ఆదర్శ గ్రామంలో ప్రతివాడూ తెలివిగా జీవిస్తాడు. జంతువుల వలె అంధకారం, దుమ్ము ధూళిలో అతడుండడు. పురుషులూ, స్త్రీలూ అందరూ తమ తమ స్వేచ్ఛను కాపాడుకొంటారు. ఎవ్వరూ సోమరిగా వుండరు. భోగ

విలాసాలకు లోనుగాక ప్రతి వ్యక్తీ తన వంతు పనిని తాను చేస్తాడు. గ్రామాలలో ప్లేగూ. కలరా, మశూచికం వంటి రోగాలుండవు. పెద్ద చిత్రం గీయడం నా ఉద్దేశ్యం కాదు. రైల్వేలుంటవి. తపాల శాఖ ఉంటుంది. అన్ని సోపానాలూ వుంటవి. అవసరమైన అన్ని సాధనాలు వుంటవి.

క్రిందటి కాంగ్రెసు వర్కింగు కమిటీ సమావేశంలో ఈ వివరాలను సవివరంగా చర్చించవలెననీ అవసరమైతే రెండు మూడు సమావేశాలు జరపవలెననీ నిశ్చయించాము. జరగవలెనని నా కోరిక. సమావేశం జరిగినా జరగకపోయినా మనమిద్దరం ఒకరి భావాలను ఇంకొకరు అర్థం జేసుకొనడం అవసరం. దానికి రెండు కారణాలున్నవి. మనల్నిద్దరినీ కలిపిన బంధం కేవలం రాజకీయమే గాదు. రెండోది మనమిద్దరమూ పనికిరానివారము కాము. అలా మనం భావించడం లేదు. మనమిద్దరం భారతదేశ స్వాతంత్ర్యం కొరకే బ్రతికి వున్నాము. అందుకు సంతోషంగా ప్రాణాలు అర్పించగలము. ప్రపంచంలో ఎవరి ప్రశంసా మనకక్కర్లేదు. కీర్త్యపకీర్తులు మనకు ముఖ్యంగావు. సేవకు ప్రశంస వుండదు. భారతదేశానికి సేవజేస్తూ నేను 125 సంవత్సరాలు బ్రతకవలెనని అనుకొంటున్నాను. ఏమైనా నేను ముసలివాడినే. నీవు నాకంటే చిన్నవాడివి. నిన్ను నేను నా వారసుడుగా నియమించాను. మన మిద్దరిలో పరస్పరావగాహన అవసరం. ఒకరినొకరు బాగా అర్థంచేసుకొని సంతృప్తి పడగలం.

ఇంకొక విషయం. నిన్ను కస్తూరిబా నిధిలోనూ, హిందుస్తానీ ప్రచారసభలోనూ సభ్యుడిగా చేరమని కోరాను. మౌలానా సాహెబ్‌ను నిన్నూ కలసి 1942లో సభ్యుడుగా సంతకం తీసుకొన్నట్లు నానావటి చెప్పాడు. అది భూతకాలపు విషయం. హిందుస్తానీ సందర్భంలో ఈనాటి స్థితి నీకు తెలుసును. నీవు సభ్యుడిగా చేరవలెనని నా కోరిక. పని అంత పెద్దగా వుండదు. ఎక్కువ ప్రయాణాలు చేయనక్కరలేదు. కస్తూరిబా నిధి విషయం ఇంకొకటి. ఆ ట్రస్టులో నీవు సంతోషంగా ఉండలేవేమోనని నా సందేహం. నేను వుత్తరం వ్రాశాను. దానికి సమాధానం లేదు.

చివరి విషయం. నీమధ్యా, శరత్‌బాబు మధ్యా వివాదమేమిటి? అది నన్ను కలతబెట్టుతున్నది. వెనక ఇంకా ఏమైనా వున్నదా? తెలియజేయవలెను. నీ వుత్తరం గురించి నాతో మాట్లాడవలెనంటే కలుద్దాము.

నీవు చాలా కష్టపడి పనిజేస్తున్నావు. మీ క్షేమం వ్రాయవలెను. ఇందు కులాసా అని తలుస్తాను.

బాపూ

★ ★ ★

40. జవహర్‌లాల్ నెహ్రూ నుండి

ఆనందభవనం
అలహాబాదు
అక్టోబరు 9, 1915

బాపూజీ !

లక్నో నుండి తిరిగి వచ్చిన తరువాత 5వతేదీ మీ వుత్తరం చూచాను. అన్ని విషయాలూ స్పృశిస్తూ మీరు వుత్తరం వ్రాశారు. నాకు చాలా ఆనందంగా వున్నది. అన్నింటికీ నేను జవాబు వ్రాస్తున్నాను. కొద్ది ఆలస్యమైనందుకు క్షమించండి. వివిధ కార్యక్రమాల వలన నాకు తీరిక వుండడం లేదు. ఇక్కడ ఒకటి లేక ఒకటిన్నర రోజులు మాత్రం వుంటాను. కలసి మాట్లాడడమే మంచిది. అది ఎపుడు సంభవమవుతుందో తెలియదు. ప్రయత్నిస్తాను.

సంక్షేపంగా నా అభిప్రాయాలు

మన ముందున్న సమస్య సత్యము. అహింస, ఆధిపత్యము, హింస కాదు. నిజమైన సహకారం, శాంతియుతమైన విధానాల అనుసరణ మన లక్ష్యం. అట్టి సమాజాన్ని స్థాపించడమెలా, దానిలోని భాగాలేమిటి అదీ మన సమస్య. ఒక్క గ్రామమే సత్యాహింసలకు స్థానం ఎందుకు కావాలో నాకర్థంగావడం లేదు. నిజం చెప్పాలంటే గ్రామాలు బౌద్ధికంగా వెనకబడి వున్నవి. సాంస్కృతికంగా గూడా అంతే. వెనకబడిన వాతావరణంలో ప్రగతిని సాధించడం కష్టం. సంకుచితవాదులు అసత్యవాదులు హింసావాదులు ఎక్కువవుతారు.

తరువాత మనం ఇంకా కొన్ని షరతులు పెట్టుతాము. తగినంత ఆహారం, గుడ్డలు, నివాస సౌకర్యము, విద్య పరిశుభ్రత ఇవి ఆ షరతులు. అవి దేశానికి ముఖ్యం. ఆ సౌకర్యాలు యిందరికి ఎలా సమకూర్చగలమో, ఆలోచించాలి. అంతేగాక ఆధునిక రాకపోకల సదుపాయాలూ, ఇంకా అవసరమైన ఆధునిక సౌకర్యాలూ గూడా సమకూర్చుకోవాలి. అవి సమకూరాలంటే భారీ పరిశ్రమలూ కావాలి. అవి గ్రామీణ సమాజంలో ఎలా సాధ్యం? భారీ పరిశ్రమలనూ, లఘు పరిశ్రమలనూ వికేంద్రీకరించాలి. విద్యుచ్ఛక్తి అభివృద్ధి చెందుతున్నది గనుక అది ఇప్పుడు సంభవమే. రెండు రకాల ఆర్థిక విధానాలు అమలులో వుంటే వాటి మధ్య పోటీ అయినా వుంటుంది. లేకపోతే ఒకదాన్ని ఇంకొకటి మింగివేస్తుంది. స్వాతంత్ర్యం లభించినా విదేశీ శక్తుల దురాక్రమణ నుండి గూడా విముక్తి కావాలి. దానికి రాజకీయంతో బాటు ఆర్థికంగా గూడా ప్రగతికి మార్గాలు ఏర్పడాలి. స్వతంత్రదేశంగా మనవలెనంటే ఈనాటి పరిస్థితులలో టెక్నికల్ (యాంత్రికంగా) గా గూడా, అభివృద్ధి జరగడం అవసరం. ప్రస్తుత ప్రపంచమున్న స్థితిలో వైజ్ఞానికానుసంధానం లేనిది సాంస్కృతికంగా గూడా అభివృద్ధి చెందలేము. నేను సైనిక బలాన్ని గురించి ఆలోచించడం లేదు. వైజ్ఞానికాభివృద్ధిని గురించి ఆలోచిస్తున్నాను. విశ్వంలో ఈనాటి వ్యక్తులలో, జాతులలో ఒక విచిత్ర మనఃస్థితి కన్పిస్తున్నది. అందువల్లనే యుద్ధాలు జరుగుతున్నవి. అందువలన ఏ దేశానికీ ఒంటెత్తు తనం పనికిరాదు. పరస్పర సహకార భావం అవసరం. విశ్వంలోని ఆర్థిక విధానాన్ని వదలి ఒక్కరం వేరుగా వుండడం గూడా సంభవంగా కనబడదు. పరస్పర సహకారం లేనినాడు మనదేశం గూడా యుద్ధాలకు నిలయమవుతుంది.

లక్షల మంది జనానికి భవనాలు నిర్మించలేము. కాని వారికందరికీ సౌకర్యం కలిగిన భవనాలు ఎందుకుండగూడదు? ప్రస్తుతం అడ్డదిడ్డంగా పెరిగిన పట్టణాలు అనేకమైన "చెడు" లను సృష్టిస్తున్నవి. వాటిని కొంతవరకు ఆపుతున్నాము. అది జరగడం లేదు. గ్రామాలను సంస్కృతికి నిలయాలుగా మారిస్తే మార్పు వస్తుందేమో!!

చాలా కాలం క్రితం హింద్ స్వరాజ్య పుస్తకం చదివాను. బాగా జ్ఞాపకం లేదు. అస్పష్టంగా వున్న జ్ఞాపకంతో అది పరిస్థితిని వాస్తవికంగా చిత్రిస్తున్నట్లు నాకు

అనిపించడం లేదు. అంత స్పష్టంగా మాట్లాడలేను. మీ ఉపన్యాసాలూ, వ్యాసాలూ చదువుతుంటే మీలో మార్పు వచ్చిందనీ, ఆనాటి కంటె ముందుకు వచ్చారనీ అనుకొన్నాము. ఆధునికత విధానాలను మీరు అర్థం చేసుకొన్నారనిపించింది. కాని మీ వుత్తరంలో మీ పాత చిత్రమే మనస్సులో వున్నదని మీరు వ్రాస్తే ఆశ్చర్యం కలిగింది. కాంగ్రెస్ ఆ చిత్రాన్ని గురించి ఎన్నడూ ఆలోచించలేదు. తీర్మానాలేమీ చేయలేదు. మీరు గూడా ఆ విషయం ఎప్పుడు ఎత్తలేదు. ఈ మూల భూత విషయాలను గురించి కాంగ్రెస్సు ఆలోచించడం ఎంతవరకు సబబు? అటువంటి విషయాలలో కాంగ్రెసులో చర్చ అవసరం లేదని నా అభిప్రాయం. ఆ చర్చల వల్ల భారత ప్రజలలో అనేకమైన అపోహలు బయలుదేరగలవు. భారత ప్రతినిధులు ఎప్పుడో ఒకప్పుడు ఒక నిర్ణయానికి వస్తారు. 38 సంవత్సరాల క్రితం మీరు హింద్ స్వరాజ్య వ్రాశారు. ఇప్పటి ప్రపంచం చాలా మారిపోయింది. అనేకమైన కొత్త విషయాలు మన ముందుకు వస్తున్నవి. అన్నింటినీ దృష్టిలో పెట్టుకొని నిర్ణయం చేయకపోతే మనం ప్రపంచంలో వేరుపడిపోతాము. ప్రపంచం ఈనాడు ఆత్మహత్య చేసుకొంటున్నదని మీరడనం సత్యమే. దీనినుండి తప్పుకోవడమెలా, తనను రక్షించుకోవడమెలా, మంచిని రక్షించడమెలా ఇదీ మన సమస్య.

నాకు తోచినది తొందర తొందరలో వ్రాశాను. నా రాతలు చెడు గూడా చేయవచ్చును. నన్ను క్షమించండి. తరువాత వివరంగా వ్రాస్తాను.

ఇక హిందుస్తానీ ప్రచారసభ కస్తూరీబా నిధి సభ్యత్వం గురించి :- రెండింటి యెడల నాకు అభిమానమున్నది. అవి బాగా పనిచేస్తున్నవి. కాని వాటి కార్యపద్ధతిని గురించి నాకు బాగా తెలియదు. ప్రస్తుతం నా బాధ్యతలు ఎక్కువగా వున్నవి. అవి పెంచుకోవడం ఉచితం గాదు. సభ్యుడిగా చేరితే నామమాత్రానికే అవుతుంది.

ఇక శరత్‌బాబును గురించి. ఆయనకు నామీద అంత కోపం ఎందుకో నాకే తెలియడం లేదు. విదేశీ సంబంధాల విషయంలో భ్రమ వున్నదేమో తెలియదు. వెనకటి రోజుల్లో సుభాష్ బాబుకు కాంగ్రెసు విదేశీ నీతిని గురించి మంచి అభిప్రాయం వుండేదిగాదు. స్పెయిన్, జకోస్లోవేకియా, చైనాల విషయంలో సుభాష్ బాబు కాంగ్రెసు నీతితో విభజించారు. అది కారణమేమో తెలియదు.

మీరు నవంబరులో బెంగాలుకు వెళ్లుతున్నారు. అపుడు మూడు నాలుగు రోజులు కలకత్తాలో వుంటాను. మిమ్మల్ని కలుస్తాను.

జావా రమ్మని నాకు కొంతమంది మిత్రులకూ ఇండోనేషియా అధ్యక్షుడు పంపిన ఆహ్వానాన్ని గురించి మీకు తెలిసివుంటుంది. నేను అంగీకరించాను. అక్కడకు పోయే సౌకర్యాలు అనుకూలంగా వుంటే వెళ్లుతాను. లేకపోతే మానివేస్తాను. ఇండియా నుండి జావాకు విమాన ప్రయాణం రెండురోజులు. కలకత్తా నుండి ఒక్కరోజు. ఇండోనేషియా ఉపాధ్యక్షుడు మహమ్మద్ హట్లా నాకు పాత స్నేహితుడు.

మీరు ఇన్ఫ్లూయంజా నుండి కోలుకొని వుంటారు.

మీ ప్రేమపాత్రుడు
జవహర్‌లాల్ నెహ్రూ

★ ★ ★

41. జవహర్‌లాల్ నెహ్రూకు

పూనా
నవంబరు 13, 1943

ప్రియమైన జవహర్‌లాల్ !

నిన్నటి మన సంభాషణ నాకు సంతోషం కలిగించింది. అది ఎక్కువసేపు జరగలేదు. అందుకు విచారంగా వున్నది. ఒక్కసారి కలిస్తే సమయం సరిపోదు. మన మధ్య తరచు సమావేశాలు జరగాలి. శారీరకంగా బలమైన వాడినైతే నేను పూనా చేరుకొనేవాడినే. హృదయపూర్వకంగా సంభాషణ జరిపేవాడిని. ఇదివరలో అలాగే జరిగేది. మనమిద్దరం ఒకరినొకరం ఇంకా బాగా అర్థం చేసుకోవాలి. మనమిద్దరం ఎక్కడ నిలబడుతున్నామో ప్రజలకు గూడా తెలియాలి. మన దృక్పథాలలో పెద్దగా విభేదం లేదని సంభాషణ సారాంశంగా కనబడుతున్నది. నాకు అర్థమైనదానిని వ్రాస్తున్నాను. పొరపాట్లు వుంటే తెలియజేయవలెను.

1. మానవజాతిని ఆర్థికంగా, బౌద్ధికంగా, రాజనైతికంగా, నైతికంగా గూడా అభివృద్ధిపరచాలి. నేను పూర్తిగా ఏకీభవిస్తున్నాను.

2. అందుకు అందరికీ సమానహక్కులూ, సమాన అవకాశాలూ వుండాలి.
3. పట్టణాలలోనూ, గ్రామాలలోనూ నివసించే వారందరికీ తగిన ఆహారం, నీరు, దుస్తులూ, పరిశుభ్రమైన నివాసం వుండాలి. అందుకు ప్రజలు తమంత తాముగా ఉత్పత్తి చేయగలిగి వుండాలి.
4. మానవుడు ఒక సామాజిక ప్రాణి. అతడు సమాజానికి దూరంగా ఒంటరిగా వుండలేడు. అతడు స్వతంత్రుడు, పరతంత్రుడు గూడా. ఒకరి మీద ఇంకొకరు వీపు నెక్కి సవారీ చేయగూడదు. గ్రామం ఒక యూనిట్‌గా వుండాలి లేక వ్యవస్థీకరించబడిన జన సమూహం ఒక యూనిట్‌గా వుండవచ్చును. ప్రజలు స్వావలంబకులు గావాలి. ఒకరికొకరు పరస్పర సహకారం అందించుకోవాలి.

నిన్ను నేను పూర్తిగా అర్థం చేసుకొన్నట్లు నీవు భావిస్తే ప్రశ్న రెండో భాగాన్ని గురించి తరువాత వివరిస్తాను.

నా మొదటి వుత్తరం అనువదించమని రాజకుమారికి ఇచ్చాను. దాని ఇంగ్లీషు అనువాదం నీకు పంపుతాను.

ఇందు కు ఆశీర్వాదాలు

ఆశీర్వచనాలతో
బాపూ

★ ★ ★

42. కొండా వెంకటప్పయ్య గారికి

సత్యాగ్రహ ఆశ్రమం
సబర్మతి
మార్చి 4, 1922

ప్రియమైన స్నేహితునికి,

మీ వుత్తరానికి జవాబు వ్రాస్తున్నాను.

అహింసాత్మక వాతావరణం ఎప్పుడైనా ఏర్పడుతుందా? ఏర్పడితే ఎప్పుడు? ఇది మీ మొదటి ప్రశ్న. ఇది సహాయ నిరాకరణ అంత పాత ప్రశ్న. ఇది ఏదో మన

దేశంలో కొత్త "ప్రయోగ"మని మిత్రులూ, అనుచరులూ ప్రశ్న వేస్తుంటే నాకు ఆశ్చర్యం కలుగుతున్నది. మనకు అహింస మీద సంపూర్ణ విశ్వాసమున్న కార్యకర్తలు దొరికితే ఈ పోరాటం విజయవంతమయి తీరుతుంది. సందేహం లేదు. అసలు చాలామందికి ఇదేమిటో అర్థమేగావడం లేదు. సివిల్ డిసొబిడియన్స్ అంటే అది అహింసాత్మక విధానం. మానసిక సంతులనాన్ని కోల్పోకుండా ఉండేటందుకు జనానికి ప్రశిక్షణ ఇవ్వాలి. అయినా 30 కోట్ల మంది ప్రజలనూ అహింసా వాదులను చేయడం కష్టమేనని నేను అంగీకరిస్తున్నాను. కాని అది అసంభవమంటే నేనంగీకరించను. విశ్వాసం లేనివారు ఇళ్ళల్లో కూర్చొనవచ్చును. పనిచేసే విశ్వసనీయులైన కార్యకర్తలుంటే అది అసంభవం కాదు. చౌరీచౌరాలో జరిగిందేమిటి? బుద్ధిపూర్వకంగా ఊరేగింపు ప్రారంభింపబడింది. ఆ ఊరేగింపును బుద్ధిపూర్వకంగా పోలీసుఠాణా వైపుకు నడిపించడం జరిగింది. ఆ ఊరేగింపు పోలీసుఠాణా వైపుకు నడపకుండా వుండవలసింది. అది జరగలేదు. పోలీసులను చంపవలసిన అవసరమేమున్నది? చంపివేయడం జరిగింది. స్వయంసేవకులు చౌరీచౌరా ఘటన జరగకుండా ఆపవలసింది గాదా? అయితే ఒక పథకం ప్రకారం ఈ హత్యలు జరిగినవని నేననను. జరగబోయే దానిని ముందుగా పసిగట్టవలెను గదా? బొంబాయిలో ఘటన జరిగినపుడు ప్రత్యక్ష సాక్ష్యంగా కఠినంగా చెప్పవలసివుండెను. నేను గూడా ఆపలేకపోయినాను. మద్రాసులో జరిగినదానికి కాంగ్రెసు కమిటీదే బాధ్యత అని నా అభిప్రాయం. బొంబాయిలో జరిగినదాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకొని మద్రాసులో ఆపివేయవలసి వుండెను అంటే అహింసనూ, దాన్ని అనుసరించకపోతే కలిగే పరిణామాలను ఎవ్వరూ అర్థం చేసుకొనలేదు. పెద్దగా జనాన్ని పోగుజేశారు. ఉద్రేకాలను రెచ్చగొట్టారు. అదే లక్ష్యమని భావించారు. న్యాయ నిర్ధారణకు సంత్ పురుషులు సాధు పురుషులు అవసరం లేదు. విశ్వాసపాత్రులైన కార్యకర్తలు గావాలి.

ఒక్క సంవత్సరంలో అంతా పూర్తి గావలెనని భావించడం జరిగిందని మీరంటున్నారు. అది నిజమే. దానిలో సత్యం లేకపోలేదు. వాళ్లు నెమ్మదిగా పనిచేస్తే మార్గం తప్పకుండా వుంటే 'ఏమి ముంచుకొనిపోయేది'!! తాత్కాలికమైనదని నేను అర్థం చేసుకొనగలను. కాని, అదే ముఖ్యం కాగూడదు. పెద్ద జాతీయోద్యమంలో

ఆవేశం ప్రధాన భాగం కాగూడదు. స్వరాజ్య ప్రాప్తి చమత్కార క్రియ గాదు. అది నెమ్మదిగా పరిణతి చెందే పరిణామం.

హిమాలయ ప్రాంతంలోని ఒక కుగ్రామానికీ, కన్యాకుమారికీ సంబంధ ముంటుంది. ఒకదానికొకటి దూరంలో వున్నా ఉద్యమంలో అట్లా జరగదు. అవి రెండూ ఇండియాలో భాగాలేగదా !! బార్డోలీ సత్యాగ్రహ ఫలితప్రభావం భారతదేశంలో అన్నిచోట్లా పడుతుంది. గోరఖ్‌పూరు, మద్రాసు, బొంబాయిలో జరిగిన ఘటనలకు ఒకదానితో ఇంకొకదానికి సంబంధం లేదని చెప్పడానికి వీలులేదు. మలబారు ఇంకొక రకపు ఉదాహరణ. మాప్లాలు హింసకు దిగారు. మాప్లాలు ఇతర భారతీయుల వంటి వారుకారు. మాప్లాలకు అహింస తెలియదు. ఆ పోరాట ప్రభావం ఇతర ప్రాంతాల మీద పడగూడదు. మలబారు వ్యవహారం ప్రత్యేకంగా జరిగింది. కాని గోరఖ్‌పూర్ అటువంటిది గాదు. అక్కడి జనం మాప్లాలు కారు. అందువలన ఉద్యమం జరుగుతున్నప్పుడు మన జాగ్రత్తలు మనం తీసుకోవాలి. లేకపోతే హింసాప్రవృత్తి దేశమందంతటా వ్యాప్తమవుతుంది.

శాసనోల్లంఘనాన్ని విరమిస్తే జనం మనోభావాన్ని మనం తెలుసుకోలేమని మీరంటున్నారు. మనకా అవసరం లేదు. మనోభావం ఎట్లా ఏర్పడుతుంది? జనం పరిశ్రమలోనూ, నిర్మాణ కార్యక్రమంలోనూ నిమగ్నులైతే ఆవేశాలకు తావెక్కడుంటుంది? జనంలో ఆవేశం పనికిరాదు. వారు ఆవేశాన్ని ఆపుకోవాలి. అయినా అప్పుడప్పుడు తాత్కాలికంగా ఆవేశం ఏర్పడవచ్చును. ఆ పరిస్థితిని మనం నివారించే ప్రయత్నం చేసితీరాలి. నివారించాలి.

అదీగాక మనం సహాయ నిరాకరణోద్యమాన్ని రద్దుచేయలేదు. తాత్కాలికంగా ఆపుజేశాము. యంగ్ ఇండియాలో నేను స్పష్టంగా వివరించాను. ప్రజలు ఉద్రేకపూరిత కార్యక్రమానికి సిద్ధపడితే దాన్ని మనం అరికట్టాలి. దానివలన మనం జనుల దృష్టిలో తేలికపడినా సంగఠితంగా పనిచేస్తే మనం సఫలత పొంది తీరుతాము. ఏదో సమయానికి తోచినట్లుగా, అస్తవ్యస్తంగా చేసిన పని సఫలం గాదు. అందువలన మీరు బాగా ఆలోచించండి. నిర్ణయానికి రండి.

మనల్ని మనం సరిదిద్దుకొనడం, ఉద్యమాన్ని సరైన మార్గంలో నడిపించటం చాలా ముఖ్యం. అహింసాత్మకంగా ఉద్యమం జయం పొందదని అపవాదు వచ్చినా నేను భయపడను. నిజంగా అహింస మీద మనకు నమ్మకం ఉండాలి. ఆ నమ్మకం గౌరవప్రదమైన నమ్మకంగా వుండాలి. హింసను నేను ప్రతిఘటిస్తాను. హింస మనకు పనికిరాదు. అది వదలివేయవలసినదే. ఎక్కువమంది జనం రాజకీయోద్యమమని భావించి దీనిలో ప్రవేశించినట్లున్నారు. వీరు నా భావాలతో ఏకీభవించకపోవచ్చును. నా భావాలను వారి మీద రుద్దను. కాని నా భావాలు నా భావాలే. నా నమ్మకాలు నా నమ్మకాలే.

మీ

ఎమ్.కె. గాంధి

★ ★ ★

43. టి. ప్రకాశం గారికి

సబర్మతి ఆశ్రమం

సబర్మతి

7-3-1922

శ్రీ టి. ప్రకాశం గారూ

నా భవిష్యత్తు కార్యక్రమం గురించి వ్రాశాను. మీకు నేనొక టెలిగ్రాం పంపించాను.

"శనివారం వరకు అహమ్మదాబాదు. సూరత్ ఆదివారం, సోమవారం, బార్డోలీ మంగళవారం".

కాని ఇదంతా ప్రభుత్వం వారిమీద ఆధారపడివున్నది. ప్రచారంలో వున్నదేమిటంటే రాబోవు వారం రోజులలో నామీద వున్న బరువంతా తగ్గుతుందట. నా సెలవు అయిపోతుందట. ఏమైనా నన్ను ప్రభుత్వం నిర్బంధిస్తే మీరంతా సంపూర్ణంగా శాంతిని వహించాలి. అదే నాకు నా దేశం చేసే గొప్ప సన్మానం. నేను ఏ జైలులో వున్నా విశేషం లేదు. ఆ కారణంగా ఎవ్వరికీ అపకారం జరగలేదనీ, ఎక్కడా హింస జరగలేదనీ, ఆస్థి నష్టం జరగలేదనీ నాకు తెలిస్తే నేను చాలా సంతోషిస్తాను. నా సలహాను పాటించి జనం

శాంతంగా వుండాలి. నా అరెస్టు జరిగిన మరునాడు దేశమందంతటా విదేశీ వస్త్ర దహనం జరగాలి. అందుకు ఎవ్వరినీ బలవంతం చేయగూడదు. ఖద్దరు ధరించగలమని ప్రజలు ప్రతిజ్ఞ చేయాలి. హిందువులూ, ముస్లిములూ తమ తమ పద్ధతిలో ఖద్దరు ధరించాలి. రాట్నానికి గిరాకీ ఏర్పడాలి. వడకటం తెలియనివారు వడకటం నేర్చుకోవాలి. మనలో హింసాప్రవృత్తి ఏర్పడుతున్నట్లు నాకు తోస్తున్నది. అది సమూలంగా పెకలించబడాలి. నిర్మాణ కార్యక్రమ నిర్వహణలో ప్రజలు లీనం గావాలి. అది అంత కష్టతరమైన పనిగాదు. నిర్మాణ కార్యక్రమంలో పాల్గొన్నవారు స్వరాజ్యప్రాప్తికి గూడా తోడ్పడుతారు. అందులో అపజయం పొందితే మనం వ్యక్తిగత సత్యాగ్రహానికి గూడా పనికిరాము. అఖిల భారత కాంగ్రెసు కమిటీ, ప్రాంతీయ కాంగ్రెసు కమిటీలు అన్నీ ఇందుకు పూనుకోవాలి. కాంగ్రెసు వారి కర్తవ్యమిది. కాని వారికి గూడా ఇంకా ఏవో సందేహాలున్నట్లు తోస్తున్నది. నాకేమీ సందేహం లేదు. అవసరమైతే మార్గాలను గురించి కొద్ది మార్పులతో ఆలోచిద్దాము. కాని జరిగిన నిర్ణయాలను సంపూర్ణంగా అమలుచేయాలి.

మీ

ఎమ్. కె. గాంధి

★ ★ ★

44. హకీమ్ అజ్మల్ ఖాన్ గారికి

సబర్మతి జైలు

మార్చి 12, 1922

ప్రియమైన హకీమ్‌జీ

నా అరెస్టు జరిగిన తరువాత జైలు నుండి మీకు మొదటి ఉత్తరం వ్రాస్తున్నాను. జైలు నుండి ఉత్తరాలు వ్రాయవచ్చని నిర్ధారణ చేసుకొన్న తరువాతనే ఈ ప్రయత్నం మీతో నేను ప్రారంభించాను.

నేను విచారణలో వున్న ఖైదీని. శంకర్‌లాల్ బ్యాంకరు గూడా నాతో ఉన్నాడు. మేమిద్దరం దగ్గరి మిత్రులం. అందువల్లనే కాబోలు ఇద్దరినీ ఒకేసారి నిర్బంధించారు.

ఇద్దరం సంతోషంగా ఉన్నాము. వర్కింగు కమిటీకి మీరు అధ్యక్షులు. మీరు హిందూ ముస్లిమ్‌ల కందరికీ నాయకులు. అందుకే ఈ వుత్తరం వ్రాస్తున్నాను.

మీరు ముస్లిం నాయకులే గాదు. నాకు ఆప్తమిత్రులు. 1915 నుండి మిమ్మల్ని నేనెరుగుదును. మీ స్నేహం నాకు నిధి వంటిది. హిందూ ముస్లిమ్ ఐక్యతకు మీరు మూర్తీభవించిన చిహ్నం. ఐక్యత అంటే ఏమిటో మీ జీవితంలో అమలుచేసి చూపించారు.

హిందూ ముస్లిమ్ ఐక్యత లేకపోతే స్వరాజ్యం రాదని ఇదివరకటి కంటే ఇప్పుడు ఎక్కువగా అర్థం చేసుకొన్నాము. ఆ ఐక్యత లేనిదే భారతదేశం ఖిలాఫత్‌కు గూడా సహాయం చేయలేదు. మనలో మనం విడివిడిగావుండి విడిపోతే మనం ఎల్లకాలం బానిసలుగానే వుండిపోతాము. అందువలన ఈ ఐక్యత మనకు ప్రాణప్రదమైనది. అల్ప సంఖ్యాకులైన పార్సీలు యహూదీలు, క్రిస్టియన్లు, సిఖ్ఖులను మనం అణచ ప్రయత్నిస్తే మనలో మనం పోట్లాడుకునే పరిస్థితి ఏర్పడుతుంది.

ఈ ఐక్యత అహింసను పూర్తిగా మనం అవలంబిస్తేనే గాని, ఏర్పడదు. ఏర్పడినా స్థిరంగా నిలబడదు. ఇది మన నీతిగా రూపొందాలి. కలిసి వున్న హిందూ ముస్లిమ్‌లు ప్రపంచంలోని ఏ శక్తినైనా ఎదుర్కొనగలరు. ఇంగ్లీషువారితో వ్యవహరించునపుడు హింసను అవలంబించడం పిరికితనమని నా భావం. వారి ఫిరంగులకు ఇదివరలో భయపడ్డాము. ఐక్యత వున్నదని భావించిన తక్షణం అటువంటి భయం మన దరికి రాదు. అందువలన, బలహీనత వలన గాక, బలం మీద ఆధారపడి అహింసను అవలంబించమని నేను అందరినీ ప్రబోధిస్తున్నాను. మనం ఇంకా అహింసను పూర్తిగా అర్థం చేసుకోలేదు. హిందూ ముస్లిమ్ ఐక్యత గూడా మనజీవితాలలో లోతుగా ప్రవేశించలేదు. ఇంకా అపనమ్మకం, భయం వ్యాపించివున్నవి. అయినా నేను నిరాశపడటం లేదు. మనం చాలా ముందుకు సాగాము.

అందుకు సంఖ్య కంటే గుణాత్మకత మీద మనం ఆధారపడాలి. మన రాజకీయ లక్ష్యాలు ప్రాప్తం కావలెనంటే నమ్మకం, విశ్వాసపాత్రత, అహింసల మీద మనం ఆధారపడక తప్పదు. అందువలన మన కాంగ్రెసు సభ్యులందరూ అందుకు తోడ్పడి పనిచేయవలెనని కోరుతున్నాను. విశ్వాసమన్నది తయారుచేసేది గాదు. అది బహు సంఖ్యాకుల బలం మీద ఏర్పడేది గాదు.

అహింసకు చిహ్నం రాట్నం. ఖద్దరు, రాట్నం మీద ఐక్యతా దారాలను వడకి మనం తయారుచేయాలి. అవి మన ఐక్యతకు, స్వరాజ్యప్రాప్తికి చిహ్నాలు.

ఇంతేగాక ఉపాధిదారులు తమ ఉపాధులనూ, వకీళ్లు న్యాయవాద వృత్తులనూ, ఉపాధ్యాయులు స్కూళ్లు, కాలేజీలనూ బహిష్కరించాలి. కౌన్సిలర్స్ మున్సిపల్ కౌన్సిళ్లనూ, సైనికులు, ప్రభుత్వోద్యోగులు తమ పదవులనూ వదలివేయాలి. ప్రాప్తించిన ఫలితాలను బేరీజు వేసుకొని తమ పనులను వ్యవస్థీకృతం చేసుకోవాలి.

మన దగ్గర కార్యకర్తలు తక్కువగా వున్నారు. అవసరమైన పనుల కొరకు వారి శక్తిని నిరుపయోగం చేయడం మంచిదిగాదు. మనకై చాలా నిర్మాణ కార్యక్రమం ఎదురుచూస్తున్నది. వినాశకరమైన ప్రచారం ఎక్కువగా జరుగుతున్నది. అసహనము హింసలో ఒక భాగమే. మన సహాయకులు మనకు దూరంగా వుంటున్నారు. మనల్ని చూచి భయపడుతున్నారు. ఉన్నదానికంటే చెడును ఇంకా మనం వ్యాప్తం చేస్తున్నామని వారి అభిప్రాయం. అందుకు గల కారణాలను మనం దూరం చేయాలి. మనం ఇంగ్లీషు వారికి నష్టం కలిగించము. వారికేమీ హాని కలగజేయము. శత్రువుల యెడల గూడా మంచి ఆచరణ మన లక్ష్యం.

నా అరెస్టు, జైలు నిర్బంధము మంచికి దోవ తీయగలదని నా విశ్వాసం. ఎవరి మీదా నాకు దుర్భావం లేదు. నా మిత్రులందరూ నావలెనే అహింసావాదులు కాలేకపోవచ్చును. ఈ ప్రభుత్వాన్ని పక్షపాతం వచ్చిన దానినిగా చేయదలచుకోలేదు. చాలామందిని జైలుకు పంపడం గూడా మన ఉద్దేశ్యం కాదు కాని పరిస్థితులు ఎలా మారుతవో తెలియదు.

జైలుకు మనం భయపడుతున్నామని నా అభిప్రాయం కాదు. ప్రభుత్వం పనిచేసే అందరు అహింసావాదులను అరెస్ట్ చేస్తే నిర్బంధిస్తే దానికి స్వాగతం చెపుతాము. జైళ్లల్లో వున్నవారి కొరకై దేశం ఏమిచేస్తుంది? స్వరాజ్య పార్లమెంటు ఏర్పడితేనే గాని ముక్తి లేదు. మనమందరం ఖద్దరు ధరించడం స్వరాజ్యమే.

అస్పృశ్యతను గురించి చెప్పలేదు. అస్పృశ్యత వుండగూడదు. హిందూ ముస్లిం సమైక్యత ఎంత అవసరమో అస్పృశ్యతా నివారణ గూడా అంత అవసరం.

మీ ముందు నేను కార్యక్రమం వుంచాను. ఖిలాఫతు గూడా ఇదే కార్యక్రమం దేశ లక్ష్యసాధనకు భగవంతుడు మీకు ఆరోగ్యాన్నీ, బుద్ధిబలాన్ని ప్రసాదించు గావుత.

మీ

ఎమ్. కె. గాంధీ

★ ★ ★

45. జమునాలాల్ బజాజ్‌కు

సబర్మతి సెంట్రల్ జైలు

మంగళవారం రాత్రి

16.3.1922

జమునాలాల్

సత్యం కొరకు అన్వేషిస్తున్నా నాకు అంతా సత్యం గానే కనబడుతున్నది. అది అహింసలో లేదు. అహింసయే దానిలో వున్నది. పవిత్రమైన హృదయం బుద్ధి దానిని దర్శించగలవు. అవి దర్శించినవే సత్యం. కాని అహింసను గురించి వివరించడం కొంచెం కష్టం. రోగాణువుల నాశనం హింస. కాని అది చేయక తప్పదు. ప్రపంచం హింస మధ్యన అహింసాత్మక జీవనం గడపాలి. అది మనస్థితి. ఆవిధంగా సత్యాన్నుండి అహింసను వేరుచేస్తున్నాను. సత్యం వలన ప్రేమ, సౌకుమార్యం, నమ్రత వంటివి ఏర్పడతవి. బ్రహ్మ సత్యం జగన్మిథ్య అనే సూక్తిని రోజురోజూ నేను వర్తింప జేసుకొంటున్నాను. అది మనకు సహనాన్ని బోధిస్తుంది. మనలోని కారిన్యాన్ని పోగొడుతుంది. మనలోని లోపాలను, చిన్న చిన్న మచ్చలను పర్వతాలుగా చూపిస్తుంది. ఇతరుల లోపాలను, పర్వతాలలాంటి వాటిని చిన్న మచ్చలుగా చూపుతుంది. అహంతో శరీరముంటుంది. దాని నాశనమే మోక్షం. అదే సత్యస్వరూపం. అదే బ్రహ్మ. అందువలన భగవంతునికి గల అత్యద్భుతమైన పేరు దాసానుదాస.

భార్య, పిల్లలు, స్నేహితులు, ఆస్తులు అన్నీ సత్యం ముందు నిలవలేవు. సత్యాన్వేషణలో వాటినన్నింటినీ విసర్జించవచ్చును. అప్పుడే వ్యక్తి సత్యాగ్రహి కాగలడు. ఆ సిద్ధాంతాన్ని అనుసరించవలెనని ప్రయత్నిస్తున్నాను. అందుకే మీ వంటివారిని

దీనిలోనికి దింపుతున్నాను. ఇది హింద్‌స్వరాజ్య ఫలితం. అట్టి సత్యాగ్రహులు ఇంకా దొరకలేదు గనుక స్వరాజ్యప్రాప్తికి ఆలస్యం జరుగుతున్నది.

నీవు నా ఐదవ కుమారుడివి. నిన్ను అందుకు తగిన వాణ్ణి చేయాలి. అది అంత తేలికగాదు. భగవంతుని సహాయం కాంక్షిస్తూ..

బాపూ

★ ★ ★

46. మహమ్మద్ అలీకి

పాసూన్ హాస్పిటల్
పూనా
7.2.1924

ప్రియమైన స్నేహితునికి

అకస్మాత్తుగా నన్ను జైలునుండి వదలిన తరువాత మన దేశ ప్రజలు నా నుండి ఏమి ఆశిస్తున్నారో తెలియజేయడానికి కాంగ్రెసు అధ్యక్షుడుగా వున్న మీకు ఈ వుత్తరం వ్రాస్తున్నాను. నా అనారోగ్యం కారణంగా ప్రభుత్వం నన్ను అనుకోకుండా సమయానికి ముందు జైలు నుండి విడుదల చేసింది. అది నాకు సంతోషాన్ని కలిగించలేదు. అనారోగ్యం జైలు విడుదలకు కారణం కాకూడదు.

మీ ద్వారా ప్రజలూ, జైలు అధికారులూ, ఆస్పత్రి అధికారులూ నా అనారోగ్యం విషయంలో తీసుకున్న శ్రద్ధకు నేను కృతజ్ఞుణ్ణి. యర్రవాడ జైలు సూపరింటెండెంటు కర్నల్ ముర్రే నా అనారోగ్యాన్ని గుర్తించారు. వెంటనే తగు సహాయం కొరకు కర్నల్ రుడ్డాక్‌ను పిలిపించారు. వారిద్దరూ శ్రద్ధ తీసుకొని నాకు మంచి వైద్య సహాయాన్ని అందించారు. లేకపోతే నేనీ పాసూన్ హాస్పిటల్‌కు చేరగలిగేవాడిని కాదు. కర్నల్ రుడ్డాక్ గారి అనుచరులు చాలా శ్రద్ధగా నాకు వైద్యసేవ అందించారు. నా చుట్టూ వుండి సోదరీమణుల వలె సేవజేసిన నర్సులను నేను మరచిపోలేను. ఈ హాస్పిటల్ వదలవలసి వచ్చినపుడు కర్నల్ రుడ్డాక్ వంటి వారి సహాయం ఇతర చోట్ల లభించదని గాయం మానినదాకా రుడ్డాక్ గారి ఆశ్రయంలో వుండవలెనని నిశ్చయించుకొన్నాను.

కొంతకాలం వరకు నేను ప్రజాసేవకు పనికిరానని నా మిత్రులందరికీ తెలిసివుంటుంది. నేను తొందరగా ఆరోగ్యవంతుడిని కావలెనని కోరే వారెవ్వరూ నన్ను కలుసుకునే ప్రయత్నం చేయరని భావిస్తున్నాను. నేను మిత్రుల్ని కలుసుకోలేను. నన్ను కలుసుకోకుండా ఆ మిత్రులు ప్రజాకార్యాలు ముఖ్యంగా వడకటం చేయవలెనని నా కోరిక.

నా విడుదల నాకు ఉపశమనాన్ని కల్పించలేదు. విడుదలకు పూర్వం నాకు బాధ్యతలు లేవు. జైలు నియమాలు అవకాశం కల్పించినవి. ఇప్పుడు నా మీద బాధ్యత పడింది. అందుకు శారీరకంగా నేను తగిన స్థితిలో లేను. విపరీతంగా టెలిగ్రాములు వస్తున్నవి. అవి దేశ ప్రజలకు నామీద ఎంత అభిమానమున్నదో తెలియజేస్తున్నవి. అందువలన నాకు సంతోషం కలుగుతున్నది. నామీద పెద్ద బాధ్యత వున్నది.

ప్రస్తుతం దేశంలో వున్న స్థితి నాకు బాగా తెలియదు బార్డోలీ తీర్మానం జరిగిన నాటి స్థితి నాకు బాగా తెలుసును. అవి ఇంకా ఆ స్థితిలోనే వున్నట్లున్నవి. హిందువులు, ముస్లిమ్‌లు, క్రిష్టియన్లు, సిఖ్ఖులు మొదలైన వారందరిలో ఐకమత్యం సమైక్యత లేనిది స్వరాజ్యం అర్థరహితం. 1922లో బలహీనపడినట్లు అనిపిస్తున్నది. పరస్పర విశ్వాసానికి బదులు అవిశ్వాసం ఏర్పడినట్లున్నది. స్వాతంత్ర్యం కావాలంటే భిన్న భిన్నమతాల వారిలో సమైక్యత ఏర్పడాలి. జైలు నుండి విడుదలైనందుకు నా యెడల దేశ ప్రజలు చూపిన అభిమానం భిన్న భిన్న వర్గాల మధ్య ఐకమత్యం సాధించడానికి ఉపయోగపడుతుందా? అది నాకు ఆరోగ్యాన్ని కలిగిస్తుంది. మీరందరూ అందుకు కృషిజేయండి. భగవంతుని మీద సంపూర్ణ విశ్వాసముంటే ఏదీ అసంభవమే గాదు. బలహీనతలను మనం అర్థం చేసుకొని అతని శరణు కోరితే తప్పక సహాయం లభిస్తుంది.

బలహీనత భయానికి కారణం భయం అవిశ్వాసానికి కారణం. హిందూ ముస్లిమ్‌లమందరం భయాన్ని వదలి పోరాటాల నుండి విముక్తి పొందుదాము. మీరు అధ్యక్షులుగా వున్న కాలంలో తప్పక ఐకమత్యాభివృద్ధికి దోహదం కలగగలదని విశ్వసిస్తున్నాను. సోదరులుగా మనం ఒకరినొకరు ప్రేమించుకొంటున్నాము. నా కలవరాన్ని అర్థం చేసుకొని నాకు సహాయం చేయండి.

దేశంలోని బీదతనాన్ని చూస్తే రాట్నం ప్రస్తుత పరిస్థితుల్లో మనకు కళ్యాణ దాయకంగా కనబడుతున్నది. అది మనకు పోట్లాటల నుండి గూడా కొంత విరామాన్ని కలిగిస్తుంది. గత రెండు సంవత్సరాలుగా బాగా ఆలోచించిన తరువాత అది నాకు లభించింది. ఆ కార్యక్రమం మీద వెనకటి కంటె గూడా దృఢమైన విశ్వాసం కలిగింది. శాసనోల్లంఘనంతో అవసరం లేకుండా పోతే బాగుండునని ఆలోచిస్తున్నాను. అయితే దానిమీద విశ్వాసం మాత్రం నాలో ఏ మాత్రం తగ్గలేదు. ఆ మార్గం సరైనదే. దానిలో ప్రమాదం తక్కువ. అది ఇరుపక్షాలకూ సంతోషాన్ని కలిగిస్తుంది. యుద్ధం, హింస ఇరుపక్షాలకూ హాని కలిగిస్తుంది.

కాంగ్రెసువారు అసెంబ్లీలలోకి, కౌన్సిళ్ళలోకి పోవలెననే విషయంలో నా అభిప్రాయాన్ని తెలుసుకొనవలెనని ఆశించకండి. నా భావాలు మారలేదు. అదిగాక ఢిల్లీలో జరిగినదాని వివరాలు నాకు బాగా తెలియవు. మిత్రులందరితో చర్చించిన తరువాతగాని నేనొక అభిప్రాయానికి రాలేను.

మీ ద్వారా నా యెడల శుభాకాంక్షలు తెలిపిన వారికి ధన్యవాదాలు సమర్పిస్తున్నాను. అందరికీ వేరువేరుగా ఉత్తరాలు వ్రాయడం పంభవం గాదు. చాలా అభినందనలు "మాడరేట్" స్నేహితుల నుండి అందినవి. వారితో నాకు గానీ, ఉద్యమానికి గానీ ఏవిధమైన వైరమూ లేదు. వారూ దేశాభిమానులే. దేశసేవకులే. వారి మార్గం తప్పు అని భావిస్తే వారిని సమాధానపరచడానికి ప్రయత్నించాలి. అంతేగాని వారిని నిందించడం మంచిది గాదు. ఇంగ్లీషు వారు గూడా మనకు స్నేహితులే. వారిని శత్రువులగా భావించనక్కరలేదు. ప్రభుత్వ విధానంతో మనం విభేదిస్తున్నాము. వారి విధానాన్ని మనం హర్షించడం లేదు. పొరపాట్లు చేస్తే మన భవిష్యత్తును మనమే పాడుచేసుకొంటాము.

మీ

ఎమ్.కె. గాంధి

★ ★ ★

47. మోతీలాల్ నెహ్రూ గారికి

బొంబాయి

సెప్టెంబరు 2, 1924

మిత్రులు మోతీలాల్ గారూ,

ప్రార్థన జరిగిన తరువాత తెల్లవారుజామునే పెద్ద ఉత్తరం మీకు అందివుంటుంది. మీనుండి టెలిగ్రాం ఆశిస్తున్నాను. వ్యక్తిగతంగా ఏమి వ్రాశానో జ్ఞాపకం లేదు. సరోజినీ నాయుడు ఆ వుత్తరం చదవలేదు. ఆమె చదవక పూర్వమే తపాలా పెట్టెలోవేశాను. వ్యవహారానికి సంబంధించినంతవరకు నా దగ్గిర కాపీ వున్నది. మొదటి వుత్తరం లాగా ఇది గూడా జవహర్‌లాల్‌కు సంబంధించినదే. నా దృష్టిలో అతడు ఏకాకి అయిన నవయువకుడు. అతనిని గురించిన మీ మనోవ్యధ నాకు బాధ కలిగిస్తున్నది. యర్రవాడ జైల్లో వుండగా మంజుర్ అలీ, నేనూ జవహర్‌లాల్‌ను గురించి చర్చించాము. మీరు జీవించి వున్నారంటే జవహర్ కొరకేనని అతడు చెప్పాడు. అతని మాటలు అక్షరాలా నిజాలు. ఆ మీ పుత్ర ప్రేమ మధ్యకు ప్రత్యక్షంగా అప్రత్యక్షంగా కూడా నేను ప్రవేశించను.

మీ

ఎమ్. కె. గాంధి

★ ★ ★

48. మోతీలాల్ నెహ్రూ గారికి

సబర్మతి ఆశ్రమం

20.4.28

మిత్రులు మోతీలాల్‌గారూ,

మీ ఉత్తరం అందింది. ప్రతిరోజూ నిశితంగా పరిస్థితిని పరిశీలిస్తున్నాను. ఫ్యాక్టరీ యజమానుల నుండి ఏమీ మేలు జరుగుతుందని తోచడం లేదు. వారు బలవంతులకు గాని లొంగరు. వారు ప్రభుత్వ వొత్తిడికి గాని లొంగరు. కాంగ్రెసు మాట వారు వినరు. మనం సహనం కోల్పోగూడదు. విదేశీ వస్త్రాలకు వలెనే భారతీయ మిల్లు వస్త్రాలను

గురించి మనం పట్టుబట్టవద్దు. మిల్లు వస్త్రాల విషయంలో నకారాత్మక విధానం పనికొస్తుంది. బహిష్కార కార్యక్రమం చెడుకు ధారి తీయవచ్చును. దానివలన విదేశీ వస్త్రాల బహిష్కరణ గూడా దెబ్బతింటుంది. పెద్ద బహు జనాందోళన జరిగితే గాని మనం సామాన్య ప్రజానీకాన్ని సమాధానపరచలేము. జనం భారతీయ మిల్లు గుడ్డలు కొంటారు. లాంకషైర్ మిల్లు గుడ్డలు, జపాను గుడ్డల మధ్య పోటీ జరుగుతుంది. భారతీయ మిల్లు గుడ్డలు ఇంకొకవైపు వుంటవి. పట్టణవాసుల ఆలోచనా విధానం మార్చడానికి మనం ప్రయత్నించాలి. గ్రామాలలో ఖాదీ ప్రచారం చేస్తూనే వున్నాము. ఇది మనం నడుపుతూ వుంటే గ్రామీణ జనంలో నెమ్మదిగా మార్పు వచ్చి తీరుతుంది. అప్పుడు గాని మిల్లు యజమానులు మన దారికి రారు. ఆ స్థితిలో విదేశీ వస్త్ర బహిష్కరణ ఆరు నెలల్లో మనం సాధించగలము. దానికి కార్యక్రమమిది.

భారతీయ మిల్లులను వొంటరిగా వదలివేద్దాము. ఖాదీని చూపించి విదేశీ వస్త్ర బహిష్కారానికి తీవ్రంగా కృషిజేద్దాము. మనమీదా మన జనం మీదా మనం విశ్వాసముంచాలి. ఖద్దరు కొరకై త్యాగం చేయమని ప్రజల్ని అర్థిద్దాము. ప్రస్తుతం బహిష్కారం ఆపుదాము. ప్రస్తుతమున్న రాజకీయ వాతావరణం పెద్ద పెద్ద పనులకు అనుకూలంగా లేదు. నిర్మాణ కార్యక్రమం మీద ఎవ్వరికీ దృష్టి లేదు. పెద్ద పెద్ద రాజకీయ ఉపన్యాసాలు చేసేవారికి గంభీరమైన పనుల మీద దృష్టి లేదు. జవహర్‌లాల్ తన వుత్తరంలో ఈ విషయాన్ని వివరంగా వివరించాడు. దానిలో హింస వున్నదని వ్రాశాడు. బెంగాల్‌లో విదేశీ వస్త్ర బహిష్కరణ గురించి చాలా విన్నాము. నిజమైన బహిష్కారం అక్కడ లేదని ఉత్తరాలు వస్తున్నవి. దానికి సరైన ఏర్పాట్లు లేవు. పనిచేయవలెననే ఇచ్ఛాశక్తి గూడా లేదు. అన్నీ ఆలోచించి ఏమి చేయమంటారో వ్రాయండి.

రొమైన్ రోలండు గారి వుత్తరం వచ్చే మంగళవారం అందవచ్చును. ఆ తరువాత నేనొక నిర్ణయానికి వస్తాను. యూరపు రమ్మని అతడంటే నేను ఏమి చేయాలి? బహిష్కారం కొరకు యూరపుకు వెళ్లకుండా మానివేయనా? మీ నిర్ణయాన్ని నేను అంగీకరిస్తాను. యూరపు వెళ్లవలెనని నాకంత ఆకాంక్ష లేదు. మన పరిస్థితులు అనుకూలంగా వుంటే రొమెన్ రోలండు ఆహ్వానం పంపితే నేను తప్పక ఆ ఆహ్వానాన్ని

అంగీకరించవలసి వుంటుంది. మీ నిర్ణయాన్ని టెలిగ్రాం ద్వారా తెలియజేయండి. జవహర్‌లాల్ మీతోనే వున్నాడు. డాక్టర్ 'అన్సారీ' ఉద్దేశ్యమేమిటో తెలుసుకోండి.

మీ

ఎమ్. కె. గాంధి

★ ★ ★

49. సి. రాజగోపాలాచార్యులు గారికి

సబర్మతి

24.8.1924

ప్రియమైన రాజగోపాలాచారీ గారూ,

మహదేవ్ అతనికి మీరు వ్రాసిన ఉత్తరం చూపించారు. మీరు నిరాశపడగూడదు. సరోజినీ నాయుడు అభియోగకర్త. నేను ప్రతివాదినవుతాను. కొన్ని విషయాలలో నేను స్పష్టంగా నిర్ణయాలివ్వలేను. దాని అర్థమేమంటే మనం నమ్మకంలోని నీళ్లమీద ప్రయాణం చేస్తున్నాము.

మనం సత్యాగ్రహులం. జ్ఞాపకముంచుకోండి. కుటుంబ చట్టాన్ని ప్రయోగించనీయండి. ఇద్దరు సోదరులు ఆస్థికై పోట్లాడుకుంటున్నారు. ఇద్దరూ దానిని కుటుంబ క్షేమానికే ఉపయోగించదలిచారు. ఒకడికి కుటుంబ నిర్వహణకు అది అవసరం లేదని తెలుసును. ఏమి చేయాలి? సత్యాగ్రహి అయిన సోదరుడు కలహాన్ని నివారించడానికి ఆస్థిని వదలివేయాలా? దానివలన సమయం, శక్తీ వ్యర్థమవుతున్నది. అది అతనికి తెలుసును. ఇక్కడి కేసు అందుకు భిన్నంగా ఉన్నది. అయినా నేను జాగ్రత్తగా వ్యవహరిస్తున్నాను. తగాదా లేకుండా చెయ్యాలి. దేశానికి ఉపయోగకరమైతే నేను అధ్యక్షపదవి స్వీకరిస్తాను. నిర్ణయానికి ఇంకా సమయమున్నది. కాంగ్రెసు నుండి సెలవు తీసుకొని తప్పుకొనడం మంచిది గాదా? విదేశీ గుడ్డలు కట్టుకొని ఖాదీ కోసం నూలు వడికితే ప్రయోజనమేమిటి ? కాంగ్రెసును ఆక్రమించడానికి అమాయకుల్ని మోసగించాలా? పేరుకు ఏర్పడిన నోచేంజర్లు నిజంగా ఈమాన్‌దార్లుగా వుంటారా? దీనినిఎదుర్కొనలేకపోతే లొంగిపాదాము. మీ ఉత్తరాలను గురించి బాగా ఆలోచించాను.

పోటీ నుండి నేను విరమించాలి అనుకొంటున్నాను. ప్రస్తుతం నేను పరిస్థితులు గమనిస్తున్నాను. మోతీలాల్ జవాబుకై ఎదురుచూస్తున్నాను.

ఇక మలబారు చాలా మార్గాల నుండి దరఖాస్తులు వచ్చినవి. నేను ఏమిచేయాలి? ఎవరినైనా పంపి నిన్ను గూడా కలిపి నివేదిక తెప్పిద్దామనుకొంటున్నాను. నీ సలహా కావాలి. చాలా గుడ్డలు పోగుచేయబడినవి. వాటి ఉపయోగాన్ని గురించి సలహా ఇవ్వండి.

ఢిల్లీలో ఎక్కువగా పని సాధించకలేకపోయినాను. సంధికి అవకాశమున్నది. కాని స్థితి చాలా నాజూకుగా వున్నది.

అవును. మీరూహించిన విషయం నిజమే. సరళాదేవి యోగ్యురాలు. ఆమె నాకు చాలా చెప్పబోయింది. నేను అంగీకరించలేదు. మంచి వుత్తరాలున్నవి ఒకటి ప్రకటించాను.

50. రాజగోపాలచార్యులు గారికి

జులై 16, 1925

మిత్రులు సి.ఆర్,

ఏదో విధంగా మీ నుండి అంతా బాగున్నదని నాకు ఉత్తరం గావాలి. నా స్థితి ఇది. నా శరీరమూ, మనస్సూ ఒక ప్రపంచంలో ఉన్నవి. అందువలన నాపై ప్రభావమేమీ వుండడం లేదు. శారీరకంగా దూరంగా వున్న ప్రపంచంలో నా ఆత్మ పని చేస్తున్నది. అది నాపై ప్రభావం చూపించగలదేమో! మీరు ఆ ప్రపంచంలో ఒక భాగం. నాకు చాలా సన్నిహితులు. నా లోపలి జీవి మీ ఆమోదాన్ని వాంఛిస్తున్నాడు. నేను ఆలోచించే దానికీ, చేసేదానికీ మీ ఆమోదం కావాలి. అది నాకు అన్ని పర్యాయాలూ లభించడం లేదు.

ఇపుడది ఎందుకు కావాలో మీరు అర్థం చేసుకొంటారు. ప్రతివారం ఒక కార్డు ముక్క వ్రాయండి. ఇక్కడ జరుగుతున్న వివరాలు మహదేవ్, దేవదాసు, ప్యారేలాల్ మీకు తెలియజేస్తుంటారు.

మీరు ఆరోగ్యంగా వుండాలి. మీరున్న స్థలంలో వడకటం గురించి సాధన చేయండి. చివరకు మన ప్రయత్నం ఫలించకపోయినా మనకుగానీ, ప్రపంచానికిగానీ జరిగే నష్టమేమీ వుండదు. అయితే మనకు ఆ కార్యక్రమంలో పూర్తి విశ్వాసమున్నది. పిట్టి గారి వుత్తరం వచ్చింది. కేలప్పన్‌గారు ఉత్తరం వ్రాశారు. మనం తూర్పు గేట్ దగ్గర పేరుకైనా ఒక సత్యాగ్రహిని అట్టిపెట్టాలి. లేకపోతే జనం అన్యథా భావిస్తారు. కేలప్పన్ గారికి ఉత్తరం వ్రాయండి. ఆయన చాలా ఉపయోగకరమైన మనిషిగా కన్పిస్తున్నారు.

ప్రేమాభిమానాలతో

మీ

బాపూ

★ ★ ★

51. కాకా సాహెబ్ కాలేల్కర్ గారికి

ఖాయీశ్రీ కాకా,

కేల్వాణికి వ్యాసం వ్రాసిన తరువాత పిల్లల శిక్షణా క్రమం గురించి ఎక్కువ ఆలోచనలో పడ్డాను. ఆశ్రమంలోని పిల్లలతో ప్రయోగం చేద్దామా ? పిల్లవాడు కుండను కుండ అంటాడు. కాని దాని చిత్రం గీయడం అతనికి తెలియదు. అతడు అక్షరాలు చదువుతాడు. కాని అక్షరాల బొమ్మలు గీయలేడు. ఒక బాలుడు కొత్త శబ్దం వింటాడు. చదవక పూర్వమే దాన్ని ఉచ్చరిస్తాడు. విన్నదానిని మాటిమాటికీ తిరిగితిరిగి ఉచ్చరిస్తాడు. లక్ష్మినీ, రసిక్‌నూ, ఇతర పిల్లలనూ వ్రాయడం ఆపించి బొమ్మలు, గీయమని చెప్పితే? మౌఖికంగా వారికి చాలా నేర్పవచ్చును. వారు బొమ్మలు గీయడానికి చెయ్యి ఉపయోగించాలి. అయితే ఉపాధ్యాయుడికి చిత్రలేఖన రహస్యాలు తెలిసివుండాలి. నేను విషయం లోతుల్లోకి పోతున్నాను. అందువల్ల ఆగుతున్నాను. మీరు బాగా ఆలోచించండి. కలసినప్పుడు వివరంగా మాట్లాడుదాము.

బాపూ

★ ★ ★

52. ఒక స్నేహితునికి

148 రూసా రోడ్డు
కలకత్తా
1-8-1925

ప్రియమైన స్నేహితునికి,

మీ వుత్తరం అందింది. వన్య జంతువులు కలిగిన తన భూమిని ఆ జంతువుల నుండి రక్షించుకొనుటకు వాటిని కాల్చివేస్తున్నాడు. అది తప్పనిసరి హింస. అవసరాన్ని, పరిస్థితిని బట్టి దానిని సమర్థించవచ్చును. కాని నిజానికి సత్యమైన అహింస మీద విశ్వాసముంటే అతడు భయంకర జంతువులకై దాన్ని వదలివేయాలి. లేక వాటిచేత తాను చంపబడాలి. అహింస యాంత్రికమైనది గాదు. అది వ్యక్తిగతమైనది. అంతేగాక ఆస్థి కలిగి వుండటం అహింసకు పొసగదు. అహింసా వ్రతునికి ఈ ప్రపంచంలో తనదంటూ ఏమీ వుండదు. అతడు అందరితో కలసిపోతాడు. ఆ అందరిలో పాములు, తేళ్లు, పెద్ద పులులు గూడా వుండవచ్చును. భయంకరమైన జంతువులు గూడా అమాయకుని అమాయకత్వాన్ని గుర్తించిన సన్నివేశాలున్నవి. ఆ స్థితిని చేరడానికి అందరం ప్రయత్నించాలి.

రెండవ ప్రశ్నకు గూడా ఇదే సమాధానం వర్తిస్తుంది. పురుగులనూ, చీమలనూ చంపడం హింసయే. కూరగాయలు, ఆకుకూరలు భోజనంగా ఉపయోగించినపుడు గూడా అది జరుగుతుంది. దానిని సమర్థించడానికి గూడా "అవసరం" అనే సిద్ధాంతాన్ని ఉపయోగించవచ్చును.

అహింసావాది గాయం కలిగించే అన్ని పనులనూ విసర్జిస్తాడు. ఇదంతా అహింసను నమ్మేవారి కొరకే వ్రాస్తున్నాను. ఆవశ్యకత అంటే నా ఉద్దేశ్యంలో విశ్వజనీనమైన ఆవశ్యకత. అందువలన అహింసను గూడా హద్దులు దాటించడానికి వీలు లేదు. కొన్ని పరిధులలో హింస హద్దులు దాటడం అన్నిచోట్లా న్యాయసమ్మతం గాదు.

మీ
ఎమ్. కె. గాంధి

★ ★ ★

53. మాడ్లిన్ స్లేడ్ లేక మీరా నుండి

63. బెడ్ ఫోర్డ్ గార్డెన్స్
కాంప్టెన్ హిల్స్
29-5-1925

మాష్టరు గారికి,

నేను మీకు వ్రాసిన మొదటి ఉత్తరానికి జవాబు వ్రాసినందుకు ధన్యవాదాలు. అది జరుగుతుందని నేను ఆశించలేదు. మీరు వ్రాసిన దానినంతా హృదయానికి హత్తుకొని చదివాను. తిరిగి మీకు వ్రాయడానికి సాహసిస్తున్నాను. స్వయంగా నాకు నేనే విధించుకున్న విచారణ సగం పూర్తి అయినది.

నా మొదటి అకాంక్ష పెరిగి పెద్దదైనది. మీ సేవ చేయవలెననే కోరిక ఇనుమడించినది. నన్ను ప్రోత్సహిస్తున్న నా హృదయంలోని స్పందన నన్ను ఎంతగానో ప్రేరేపిస్తున్నది. నా హృదయంలోని ప్రేమ భావాన్ని సేవ ద్వారా, క్రియల ద్వారా చూపించే శక్తిని ప్రసాదించమని భగవంతుణ్ణి ప్రార్థిస్తున్నాను. ఇప్పుడొక మనవి చేస్తున్నాను. నూలు వడకడం, నేయడం నేర్చుకోడానికి మీ ఆశ్రమానికి రానా? మీ దైనందిన జీవితం తాలూకు సిద్ధాంతాలు, నియమాలు నేర్చుకొంటాను. భవిష్యత్తులో నేను ఏవిధంగా మీకు సేవ చేయగలను? నాకు మీ దగ్గర శిక్షణ కావాలి.

ఈ లోపల నా ప్రయత్నాలు నేను చేస్తాను. ఊలు వడకడం, నేయడం నేర్చుకొంటున్నాను. కొంతమంది భారతీయ మిత్రుల సహాయంతో హిందుస్తానీ నేర్చుకొంటున్నాను. ఇండియన్ భావాలను గురించి ఆలోచిస్తుంటే ఏనాడో పోగొట్టుకున్న నా ఇంటికి నేను చేరుతున్నట్లుంది.

నా దైనందిన జీవితాన్ని చేతనైనంతగా సరళతరం చేసుకొంటున్నాను. నేను త్రాగుడు మానివేశాను. నేను మాంసాహారం గూడా వదలివేశాను.

నాకు మనస్సులో ఎంతో ఆనందంగా వున్నది. నేను ఇండియా చేరడానికి ఇంకా ఐదు నెలల వ్యవధి వున్నది. నవంబరు ఆరో తేదీన బొంబాయి చేరుతాను. నాకు అనుమతి మీనుండి లభిస్తే ఆరోజు సాయంత్రమే బయలుదేరి రైలులో రెండో రోజు ఉదయం అహమ్మదాబాదు చేరుకొంటాను.

మాస్టరుగారూ! నేను రానా?
ఈ వుత్తరానికి జవాబు వ్రాయండి.
మీ సేవకురాలు

ఇట్లు
మాడ్లిన్ స్లేడ్

నేను వడకిన రెండు ఊలు వస్తువులను ఇందులో పంపుతున్నాను

(శ్రీమతి మీరాబహన్ మిస్ మాడ్లిన్‌స్లేడ్ అడ్మిరల్ ఎడ్మరుడ్ స్లేడ్ కుమార్తె. బిథువన్ సంగీతం మీద ఆమెకున్న ప్రేమ రొమెన్ రోలండు దగ్గరకు ఆమెను చేర్చింది. రోలండ్ గారు గాంధి గారికి ఆమెనప్పగించారు. నవంబరు 1925 నెలలో ఆమె గాంధి గారి దగ్గరకు చేరింది. 1933లో గాంధీ గారితో కలసి లండన్ వెళ్లింది. 1932, 33 లో 1942లో జైలుకు వెళ్లింది. 1947లో హృషీకేశ్ దగ్గర పశులోక్ స్థాపించింది.)

★ ★ ★

53 ఏ. మాడ్లిన్ స్లేడ్‌కు

జులై 24, 1925

స్నేహితురాలా,

నీ వుత్తరం అందింది. అది నా హృదయాన్ని కదలించింది. నీవు పంపిన వూలు వస్తువులు చాలా బాగున్నవి.

నీవు ఎప్పుడు రాదలచినా నీకు నా స్వాగతం. నీవు ఏ స్టీమరులో వస్తావో తెలిస్తే, నిన్ను ఎవరో హార్బరులో కలుసుకొని సబర్మతి చేరే రైలులో ఎక్కిస్తారు. ఆ ప్రయత్నం నేను చేస్తాను. ఆశ్రమంలోని జీవితం గులాబీ పూవు వంటిది కాదు. దృష్టిలో పెట్టుకొనవలెను. అది కష్టతరమైనది. అందరు ఆశ్రమవాసులూ శరీర శ్రమ చేస్తారు. ఈ దేశంలోని వేడి వాతావరణం గూడా శ్రమ కలిగించేదే. ఇదంతా నిన్ను భయపెట్టడానికి వ్రాయడం లేదు.

నీ
ఎమ్. కె. గాంధి

నా కుడి చేయికి విశ్రాంతి కావాలి. అందువలన ఉత్తరం చెప్పి వ్రాయిస్తున్నాను.

★ ★ ★

54ఎ. రోమన్ రోలండు గారికి

నవంబరు 13, 1925

ప్రియమైన స్నేహితునికి,

మీరు దయతో వ్రాసిన ఉత్తరం అందినది. స్లేడ్ కొంచెం ఆలస్యంగా ఇక్కడికి చేరింది. ఒక వజ్రాన్ని మీరిక్కడికి పంపించారు. మీరు చూపిన నమ్మకానికి కృతజ్ఞత. తూర్పుకూ పశ్చిమానికీ వారధిగా వుండేటట్లుగా స్లేడ్‌ను రూపొందిస్తాను. శిష్యులను స్వీకరించడానికి నేనెంతవరకు యోగ్యుడనో!! సత్యాన్వేషణ రంగంలో ఆమె నాకు సహకారం అందిస్తుంది. నేను వయో వృద్ధుణ్ణి. కొంత అనుభవం కలిగినవాడిని. ఆమెకు మీ వలెనే పైత్రుక సంబంధం కలిగించగలను. కుమారి స్లేడ్ అందరితో కలసి అద్భుత గుణం కలిగివున్నది. మాలో కలసిపోయింది. మిగతా విషయాలు ఆమె స్వయంగా మీకు చెప్పగలదు. ఆమె కంటె ముందు వచ్చిన ఇంకొక ఫ్రెంచి సోదరి ఫ్రెంచిలో మీతో మాట్లాడగలదు.

★ ★ ★

55. రోమన్ రోలండ్ గారికి

ఆశ్రమం సబర్మతి

15.2.1928

ప్రియమైన స్నేహితులకు,

మీరా మీ చివరి ఉత్తరం అనువాదం చేసింది. మీ వుత్తరం నన్ను కఠిన హృదయుడుగా సందేహిస్తున్నట్లు తెలుపుతున్నది. నేను చేసే పనులలో, ఆలోచనలో సక్రమంగా వుండవలెనని మీరు కోరుతున్నారు. మీరు కోరినట్లుగా నిలబడతానని తెలియజేస్తున్నాను. మీ వుత్తరాన్ని రక్షించుకొనడానికి తగినట్లుగా నేనుండాలి.

మీరా వుత్తరం ఆమె భావాలను వ్యక్తం చేస్తున్నది. ఆమె భావాలతో కలుస్తున్నది. అది వేరే విషయం. ఆమెగానీ, నేనుగానీ ఆ మంచి రైతులను గురించి ఎరగము. వారు, ఆ రైతులు చేసిన పని వీరోచితమైనది. సాహసోపేతమైనది. యుద్ధాన్ని వ్యతిరేకించే

సాహసకృత్యమది. మీరు పంపిన వివరాలను బట్టి, మీరా నాకు అనువదించి చెప్పిన దానిని బట్టి అటువంటి సాహసాన్ని ఎక్కడా నేను చూడలేదు. జోన్ ఆఫ్ ఆర్క్ వీరురాలు. లోనిడన్ హొరాషియన్‌లు గూడా అటువంటి వీరులే. కాని ప్రతి వీరోచిత కృత్యమూ వేరు వేరు ప్రత్యేకత కలిగినది. ఉదాత్తమైనది. ప్రశంసనీయమైనది.

రైతులిచ్చిన జవాబులలో యుద్ధానికి వ్యతిరేకత కనబడడం లేదు. యుద్ధం యుద్ధమే. దాన్ని నిరోధించడం, దాన్ని ఎదుర్కొనడం వారిలో కనబడుతున్నది. బాధలు అనుభవించడానికి సిద్ధమైన మనస్తత్వం కన్పిస్తున్నది. వారు న్యాయపథంలో వున్నట్లు నాకు కన్పిస్తున్నది. ఆ సాహసం ప్రశంసనీయమే. ప్రతిదానినీ, వేరువేరుగా అంచనా వేస్తే ఆ వీరులు సత్యాన్ని అర్థం చేసుకొని సేవచేయగలరు. వారు గ్రామీణ పరిస్థితికి గూడా ప్రాతినిధ్యం వహిస్తున్నారు.

క్రిందటి యుద్ధంలో నేను పాల్గొన్న విషయాన్ని ప్రశ్నారూపంలో ఎత్తారు. అది న్యాయమైన ప్రశ్న. క్రిందటి జీవన వృత్త అధ్యాయంలో ఆ ప్రశ్నకు జవాబు చెప్పాను. మీ ప్రశ్నను నేను ముందుగా పసిగట్టి వున్నానేమో తెలియదు. మీరు తీరికగా చదివి తర్కం ఎట్లా వున్నదో తెలియజేయండి. మీ అభిప్రాయాన్ని అమూల్య నిధిగా భావిస్తాను.

నేను సంపూర్ణత్వాన్ని పొందవలెనని కోరుతున్నాను. అయితే నాకు చాలా హద్దులున్నవి. అది నాకు తెలుసును. వాటిని రోజు రోజూ బాగా గుర్తిస్తున్నాను. కఠిన హృదయం వలన ఎన్నెన్ని తప్పులు ఎక్కడెక్కడ చేశానో నాకు తెలుసును అయితే అందుకు కారణం లేకపోలేదు. పాతకాలం నాటి క్రిష్టియన్లు సైతానును చెడు సిద్ధాంతమనే గాక సైతాను చెడు అవతారం అని గూడా భావించేవారు. ఆ సైతాను అన్ని మార్గాలలో మనకు అడ్డుపడుతున్నాడా. మన మీద పెత్తనం చలాయిస్తున్నాడా. మనం అతణ్ణి అధికారంలో నుండి శక్తి నుండి తొలగించాలి. మీరాకు మీరు వ్రాసిన వుత్తరం చదివిన తరువాత మిమ్మల్ని వ్యక్తిగతంగా కలుసుకోవలెనని మనస్సు ఉవ్విళ్లూరుతున్నది. ఆరోగ్యం బాగుంటే ఈ సంవత్సరం అది సంభవం గావచ్చును. నా అంతరంగం యూరపు వైపుకు నన్ను ప్రేరేపిస్తున్నది. రెండు ఆహ్వానాలను గురించి

నేను గంభీరంగా ఆలోచిస్తున్నాను. మిమ్మల్ని చూడవలెననే కోరిక ఆహ్వానాలను నన్ను అంగీకరించునట్లు చేయవచ్చును.

మీ

ఎమ్. కె. గాంధీ

(మార్చి 7వ తేదీన రోలండు తన జవాబులో - ఆ ఇద్దరు సవాయి రైతులను గురించి మీరేమంటారు. వారు వీరపురుషులని నా అభిప్రాయం. యుద్ధ నిరోధాన్ని ఇతర భాగాలతో కలపడం సాధ్యం గాదు అని వ్రాశారు.)

56. శ్రీ శంకరన్ గారికి

నంది హిల్స్
28-4-1927

ప్రియమైన శంకరన్ గారికి,

మీ ఉత్తరం నాకు ఔషధంగా పనిజేసింది. నా భావాలను మీరు బాగా అర్థం చేసుకొంటున్నారు. వంటశాల మంచి స్థితిలో ఉన్నందుకు ఆనందపడుతున్నాను. మీ కుడి చేయి ఎవరు? గిరిరాజ్ ఎలా వున్నారు? మీ ఆరోగ్యం ఎలా వున్నది? మీ వంటశాల శరీరానికీ మనస్సుకూ అహ్లాదాన్ని కలిగించి ఆరోగ్యానికి పెన్నిధి వంటిది కావాలి. అక్కడ ఎల్లప్పుడూ మధురత్వమూ, శాంతీ, విశ్రాంతీ తొణికిసలాడుతుండాలి. ఆ విషయాన్ని త్రోవనబోయే వాళ్లు సైతం గ్రహించగలగాలి. అన్ని వస్తువులూ వాటి వాటి స్థానంలో వుండాలి. అన్నీ శుభ్రంగా వుండాలి. మసాలా దుర్గంధం వుండగూడదు. మంచి సువాసనలు వెదజల్లబడుతూ ఆరోగ్యంగా, సంతృప్తిగా ఆనందంగా వుండాలి మన ఋషులు కవులుగా, వేదాంత శాస్త్రవేత్తలుగా మంచి వంటవారుగా, పాకీవారుగా గూడా వుండేవారు. అవి మీకు తెలుసును? అందరూ కలసి ఒకరుగా వుండేవారు. నల మహారాజు వంటలోనూ ఒక మహారాజుగానూ, ఆదర్శవంతుడైన భర్తగానూ, గొప్పపాక శాస్త్ర ప్రవీణుడుగానూ ఉన్నారు. అన్ని వృత్తులూ ముక్తికి సాధనాలు. ముక్తికి మొదటి మెట్లు. కాని చెడు సహవాసం ఏర్పడితే అన్ని వృత్తులూ చెడిపోతవి.

మీ

బాపూ

★ ★ ★

57. హెర్మన్ కాలెన్ బేక్ గారికి

(గాంధీ గారికి ఆప్తమిత్రుడు. జర్మన్. కాని సౌత్ ఆఫ్రికాలో వుండేవాడు)

మిత్రమా,

నేను మంచంమీద పడుకొని జవాబులు వ్రాయని ఉత్తరాలను చూస్తుండగా 27 ఫిబ్రవరి తేదీన మీరు వ్రాసిన ఉత్తరం కంటబడింది. మీరు ఇనాండా నుండి ఉత్తరం వ్రాశారు. మీ ఉత్తరంతో బాటు ఆంధ్రూస్ గారి ఉత్తరం గూడా జతజేశారు. నాకెన్నో పాత విషయాలు, మధుర సన్నివేశాలు జ్ఞాపకానికి వచ్చినవి. క్రిందటి రెండు సంవత్సరాల నుండి మీరు వ్రాసిన ఉత్తరాలు అదో రకంగా వుంటున్నవి. వాటిలో ఏదో విచారం వ్యక్తమవుతున్నది. నేను జీవించి వున్నంతకాలం మీమీద నాకున్న విశ్వాసం సడలదు. చివరకు అలసిపోతారు. అది నిజం. పాత మిత్రుడుని కలవడానికి ఒకసారి ఇండియాకు రాగూడదా? వెనకటి జ్ఞాపకాలను ఇద్దరం కలసి నెమరువేసుకొన వచ్చునుగదా? రాబోయే సెప్టెంబరు లేక అక్టోబరులో వస్తారని మాట యిచ్చారు గదా? తప్పక ఇండియాకు వచ్చి మీ కిష్టమొచ్చినన్ని రోజులు వుండవలెను.

ఆంధ్రూస్ గారి సాహచర్యంలో మీరు అనేక ఆనందానుభూతులు పొందు తుంటారు. నేను నా జీవితంలో అంత వినమ్రత కలిగిన భగవంతుడంటే భయపడే వ్యక్తిని చూడలేదు.

నా రుగ్మత గురించి మీకు వ్రాయదలచుకోలేదు. యంగ్ ఇండియా మీరు చూస్తూనే వుంటారు. అది అందుతూనే వుంటుంది. నేను ప్రస్తుతం మైసూరు స్టేటులోని ఒకకొండమీద విశ్రాంతి తీసుకొంటున్నాను. చికిత్స జరుగుతున్నది. చాలామంది నా దగ్గరే వున్నారు. మిగతా వారల పేరులు వ్రాయడం లేదు. వారిని మీరెరుగరు. మీరు వచ్చినపుడు అందరితో పరిచయం చేస్తాను.

నా శరీరంలో చాలా బలహీనత ఏర్పడింది. మెదడు మీద చాలా భారం పడింది. అది ప్రమాదానికి దారితీస్తుందనిపించింది. ఇదంతా నేనొక కార్యక్రమం ఏర్పర్చుకొనబోతుంటే దానికి ముందుగా పిచ్చి విధానాలను మానివేయి, మంచికి పనిచేస్తున్నాను గనుక ఫరవాలేదని నీవనుకొనడం సరిగాదు. నీవేదో ఆశ్చర్యకరమైన

పనులు చేయగలననుకొంటున్నావు. ఇకనైనా పారం నేర్చుకో" అని చెపుతున్నట్లని పిస్తున్నది. ఎవరిని ఎలా ఉపయోగించికొంటారో తెలియదు. నేను దండనను స్వీకరిస్తున్నాను. ఈ జబ్బు నుండి బయటపడితే, నా మార్గాలను మార్చుకొంటాననీ ఆయన అభిమతాన్ని అనుసరించి ప్రవర్తిస్తాననీ హామీ ఇస్తున్నాను.

మణిలాల్‌ను కలుసుకొంటున్నారా? దృఢమైన భావాలు గల భార్య అతనికి లభించింది. ఆమె చాలా మంచిపిల్ల. అంత కష్టం మీద ఆమెను వెదకి పెండ్లి జరిపించారు. ఆమె మంచి కుటుంబం నుండి వచ్చింది.

ఫోనిక్స్ ఆశ్రమానికి ధర్మకర్తగా వుండవలెను.

ఒక నెల లోపల శాస్త్రి దక్షిణాఫ్రికా చేరగలడు. నేను ఆయనతో వివరంగా మాట్లాడాను. మీకు గోఖలేగారితో గల సంబంధాన్ని గురించి ఆయనకు తెలియజేశాను. మన మిత్రులందరితో వారిని పరిచయం చేయండి. మీరు ఆయన సౌకర్యాలు చూడండి.

మీ

ఎమ్. కె. గాంధి

★ ★ ★

58. గుల్జారీ లాల్ నందా గారికి

నంది హిల్స్

28.5.1927

ప్రియమైన గుల్‌జారీలాల్,

పక్కమీద పడుకొనే మిమ్మల్ని గురించి అలా ఆలోచించాను. ఇంతలోనే మీ కబురు అందింది. చాలా ఆనందం కలిగింది. మీ వంటివారి నుండి నేను చాలా ఆశిస్తున్నాను. భగవంతుడు సత్కార్యాలు చేయడానికి మీకు ఆరోగ్యం ప్రసాదించుగాక.

నిజమైన ధార్మిక జీవనాన్ని గురించీ, దాని స్వరూపాన్ని గురించీ మీరు చేసిన వర్ణన ఎంతో బాగున్నది. ఆత్మానందమూ, చింతలనుండి విముక్తీ ఇవి రెండూ పెద్ద విషయాలు. అవి చాలా గొప్పవి. కాని వాటిని సాధించటం చాలామందికి సాధ్యంగాదు.

అయినా అవి మానవుడు సాధించ లేనంతటివి కావు. అవి మానవసాధ్యాలే. నాకెట్టి సందేహమూలేదు. అయితే అవి అందరికీ సాధ్యం కావు. కొంతమందికే సాధ్యం. అయితే చరిత్రలో అటువంటి మహా పురుషుల వివరం కనబడడం లేదు. మనం అపూర్ణులం. పూర్ణ పురుషుల వివరం మనమివ్వలేమనిపిస్తున్నది. మన అనుభవాలను గురించి కూడా అదే వర్తిస్తుందనుకొంటున్నాను. మీరు వర్ణించిన పూర్ణ పురుషులను కలవడం గూడా సాధ్యం గావటం లేదు. నేనేదో పెద్ద ప్రశ్న లేవదీశానని అనుమానం వద్దు. సామాన్య మానవుడికి అది సాధ్యమా? సందేహించడం గూడా కొన్ని ప్రశ్నలను కొనితెచ్చుకొనడమే అవుతుంది. మనం విశిష్ట వ్యక్తులను గురించి ఆలోచిస్తున్నాము. అటువంటి విశేష వ్యక్తులను గురించి తెలుసుకోవలెనంటే విశేష శక్తులు గూడా కావాలి. జె.సి. బోసు లాంటివారు కనిపెట్టిన విషయాలను, ప్రయోగాలను అందరూ అర్థం జేసుకోలేరు. అందువలన వాటిని విశ్వసించడం మాత్రమే మనం చేయగలము. విశ్వసించక తప్పదు. ప్రత్యేక జ్ఞానమున్నవారు మాత్రమే వాటిని తెలుసుకొనగలరు. అర్థం జేసుకొనగలరు. సంతోషించగలరు. మన బోటి అనభవజ్ఞులకు అవి అవిశ్వసనీయాలుగా గూడా కనిపిస్తుంటవి. అయినా విశ్వాసముంచి వాటిని మనం అంగీకరిస్తున్నాము. పెద్దలు, విశేషజ్ఞులు మన విశ్వాసానికి ప్రమాణం. కనుక మీరు పెట్టిన హద్దులు, కార్యక్రమ వివరాలు ఆచరణ సాధ్యాలుగానే వున్నవి.

మీరు చాలా నిశితంగా ఆలోచిస్తున్నారు. తీవ్రంగా కృషిజేస్తున్నారు. మీరు పుస్తకాలు చదువుతున్నారు. ఎక్కువ పుస్తకాలు చదవడం వాటి మీద ఆధారపడడం గూడా మంచిది గాదేమో!! మనకు కావలసిన విషయం ఒక్క పుస్తకంతో గూడా లభించవచ్చును. చివరి స్థితిలో జీవితం శరణాగత స్థాయికి చేరుతున్నపుడు ఆ ఒక్క పుస్తకంలో గూడా అవసరముండదు. నేను చాలా పుస్తకాలు చదివాను. వాటిలో భగవద్గీత నన్ను చాలా ప్రభావితం చేసింది. అది ఒక నిఘంటువు లాగా వున్నది. దుర్మార్గాలకూ, ఆపదలకూ మూల రహస్యాలు తెలుసుకొనడానికి అందులో పరిష్కార మార్గాలు కనబడుతున్నవి. సాంగ్ సెలెస్టియన్ నేను చూచినంతలో భగవద్గీతకు మంచి అనువాదము. మీకు సంస్కృతం రాదేమో! కొద్ది సంస్కృతం తెలిసినా భగవద్గీతను బాగా అర్థం చేసుకొనవచ్చును. ఒక నెలరోజులు సంస్కృతం నేర్చుకొంటే సరిపోతుంది. హిందీ ఉర్దూలలో గూడా భగవద్గీత అనువదించబడి వున్నది. కాని

మూలంలాగా వుండవు. మూల గ్రంథం కొంచెం సంస్కృతం తెలిస్తే బాగా అర్థమవుతుంది. మీకు కావలసిన పరిష్కారాలు మీకు అందులో లభ్యం కాగలవు. ఆ పుస్తకం చరిత్ర గాదు. అది గ్రంధకర్త యొక్క అమూల్యమైన అనుభవాలకు ప్రతీక. ఆ గ్రంధకర్త ఎవరో, వ్యాసుడో కాదో నేను ఆలోచించడం లేదు. అది ఒక మహామనీషి అనుభవాల పేటిక. అది మన అనుభవాలకు ఎంతైనా దగ్గరగా వుంటున్నది. నేను నా జీవితంలో రోజూ సత్యాన్వేషణ చేస్తున్నాను. సత్యాన్ని నిశితంగా పరీక్షిస్తున్నాను. నెగ్గుతున్నాను. దాని ప్రకారం నేను సంపూర్ణత్వాన్ని సాధించగలిగానని కాదు. రెండవ అధ్యాయం చివరిలో సంపూర్ణ మానవ స్వరూప నిరూపణ వున్నది. ఆ అధ్యాయాన్ని బాగా చదివి దానిలోని వివరాలను జీవితంలో అనుభవం లోనికి తీసుకొని రాగలిగితే జీవితం సార్ధకమవుతుంది.

మీ ఆరోగ్యం బాగా వుండి వుంటుంది. నేను నెమ్మది నెమ్మదిగా కోలుకుంటున్నాను.

మీ

ఎమ్. కె. గాంధి

★ ★ ★

59. కైలాసనాథ్ కాట్జూ గారికి

గుడియాత్తం

1-9-1927

మిత్రమా,

నా శరీర బలహీనత ఈ వుత్తరం చెప్పి వ్రాయించడానికి కారణం, ఆ బలహీనత లేకపోతే నేను స్వయంగానే ఉత్తరం వ్రాసేవాడిని. మీ ఉత్తరానికి ధన్యవాదాలు. ఖద్దరు కొరకై మీరు మీ మొదటి విరాళం పంపించారు. మీ వుత్తరం ఇతరులకు గూడా ఖద్దరు మీద నమ్మకం కలిగించగలదు. మీకు అభ్యంతరం లేకపోతే మీ వుత్తరంలోని ఖాదీకి సంబంధించిన భాగాన్ని పత్రికలో ప్రచురిస్తాను. దయయుంచి అనుమతి నిరాకరించకండి.

నల్లటి అల్పక, చాప్కల్‌కు సంబంధించినంతవరకు మీరు ఆర్డరు (కొనుగోలుకు) పంపెంచండి. మీ కొరకై మంచి నల్లఖాదీతో తయారు చేయిస్తాను. అది చూడడానికి గూడా బాగావుంటుంది. మద్రాసులో చాలా మంది వకీళ్లు, లాయర్లు ఖద్దరు చాప్కల్స్‌ను ఉపయోగిస్తున్నారు. అది మీకు తెలియకపోవచ్చును. మిగతా దుస్తులకు వారు ఖద్దరును ఉపయోగించడం లేదు. చవకగా లభించడం కారణం గావచ్చును. మీకా సమస్య లేదు. మీరు కోరితే మంచి ఖరీదు గల వస్తువు పంపించే ప్రయత్నం చేస్తాను.

ఇక ఖద్దరు వడకటం గురించి ఒక్కమాట. ఖద్దరు మీది అభిమానానికీ, స్వయంగా నూలు వడకడానికీ సంబంధం లేదు. ఆ విషయంలో మీతో ఏకీభవిస్తున్నాను. ఆకలిగొని వున్న లక్షలాది ప్రజలను అభిమానించడం ప్రేమించడం అవసరం. దానికి రెండు కారణాలు. వ్యక్తిగతంగా నూలు వడికితే ఆ లక్షలమందితో సన్నిహితుల మవుతాము. అప్పుడు గ్రామాలలోని ప్రజలను నూలు వడకమని ప్రోత్సహించడం తేలిక అవుతుంది. లేకపోతే వారికి నమ్మకం ఏర్పడదు. ఇంకొక మూడో కారణం గూడా నేను చెప్పదలచుకొన్నాను. బాగా తయారైన ఖద్దరు గుడ్డ ప్రతిగజం దేశ సంపదను అభివృద్ధి చేయడానికి ఎంతగానో తోడ్పడుతుంది. లాయరు ఏమి చేస్తుంటారో మీకు తెలుసు. కోర్టులో వారి వంతుకు ఎదురుచూస్తూ పెన్సిళ్లతో ఆడుకుంటుంటారు. చిన్న కత్తితో తాము ఎదుటనున్న టేబుల్ అంచులను సరిచేస్తుంటారు. అందుకు బదులు తక్లీ అది వెండిది గానీ, బంగారపుది గానీ వారి చేతికిస్తే అది దేశ సంపద అభివృద్ధికి ఎంతగానో తోడ్పడుతుంది. తక్లీతో నూలు వడకటం చాలా తేలిక. తక్లీని ఉపయోగించడం మీరు ప్రారంభిస్తే మొదట మిమ్మల్ని చూచి అంతా నవ్వుతారు. నెమ్మదిగా దానిని తాము గూడా ఉపయోగించడం ప్రారంభిస్తారు. ఆ తరువాత అందరూ తక్లీకి అలవాటుపడతారు. ఇదంతా మీకొరకే. చెపుతున్నానని అనుకోకండి. మీరు విరాళం పంపించి కొంచెం నాకు సందిచ్చారు. దీనితో నేనింకా కొంచెం ముందుకు సాగుతున్నాను.

లాయర్లందరూ త్యాగం చేయవలెనని నా కోరిక. 1920, 1921 లో లాగానే మివలన అంత త్యాగం కోరడం లేదు. వృత్తిలో నా సహచరుల నందరినీ నేను త్యాగాన్ని ఆశించడం తప్పుగాదేమో! నేను గూడా లాయరునే గనుక ఆ హక్కు నాకున్నది.

వారంతా పెద్దవారు. త్యాగం చేసి వారెల్లప్పుడూ నన్ను గుర్తుంచుకోవాలని నా కోరిక.

మీ వంద రూపాయిల చెక్కును ఆల్ ఇండియా స్పిన్నర్స్ అసోసియేషన్ కోశాధ్యక్షునికి పంపుతున్నాను.

మీ
ఎమ్. కె. గాంధీ

★★★

60. ధనగోపాల్ ముఖర్జీ గారికి

సత్యాగ్రహాశ్రమం
సబర్మతి
7-9-1928

మిత్రమా,

మీ ఉత్తరం అందింది. టాల్‌స్టాయి రచనల నుండి గానీ ఇంకెవరి రచనల నుండిగానీ వారి అనుమతి లేకుండా, గుర్తింపును తెలియజేయకుండా ఏ అంశాన్నీ ఉటంకించడం లేదు. అలా చేసినట్లు నాకు జ్ఞాపకం లేదు. అదిగాక ఇతరుల రచనలను నేను ఉటంకించడం ఉండదు. అది తప్పు పని అనిగాదు. ఎక్కువగా చదవడం నా శక్తికి మించిన పని. చదివిన దానిని జ్ఞాపకం పెట్టుకొనడం గూడా నాకు కష్టమే.

టాల్‌స్టాయి గారి రచనలు బాగా చదివివున్నాను. గనుక వారి రచనల నుండి నా రచనల్లో ఉటంకించడం సహజమే. గీత మీద నేను ఎక్కువ ఆధారపడతాను. గీతలాగా నన్ను ఏ పుస్తకాలూ ప్రభావితం చేయలేదు.

ఇది మీ సంతృప్తికి వ్రాస్తున్నాను. ఇక మీ పెద్ద ప్రశ్నలకు యంగ్ ఇండియాలో వివరంగా సమాధానాలు వ్రాస్తాను.

మీ
ఎమ్. కె. గాంధి

★★★

61. హెన్రీ. ఎస్. సాల్ట్ గారికి

క్యాంపు హర్దోయీ
12-10-1929

మిత్రమా

మీ ఉత్తరం చూచి ఆశ్చర్యపడ్డాను. శాకాహారాన్ని గురించి ఇంగ్లీషులో మీ మొదటి పుస్తకం నన్ను ఎంతగానో ఆకర్షించింది. ఆ పుస్తకం శాకాహారం మీద నా విశ్వాసాన్ని ఎంకా పెంచింది. 1907 ప్రాంతంలో థోరియా గారు వ్రాసిన పుస్తకానికి నేను భూమిక వ్రాశాను. ఆరోజుల్లో సహాయ నిరాకరణోద్యమంలో నేను పూర్తిగా మునిగివున్నాను. ఆ పుస్తక ప్రభావం నామీద బాగా పడింది. ఆరోజుల్లో ఇండియన్ ఒపీనియన్ పత్రికకు నేను సంపాదకుడుగా వుండేవాడిని. ఆ వ్యాసంలో నుండి చాలా భాగాలను ఇండియన్ ఒపీనియన్ పత్రికలో ప్రచురించాను. థోరియా గారిని గురించి చాలా విశేషాలను తెలుసుకున్నాను. వారి వాల్టెన్, తదితర వ్యాసాలను ఎంతో ఉత్సాహంతో చదివాను. వాటి వలన లాభం పొందాను.

మీ
ఎమ్. కె. గాంధి

★ ★ ★

62. వైస్‌రాయ్ గారికి (లార్డ్ ఇర్విన్)

సత్యాగ్రహాశ్రమం
సబర్మతి
2-3-1930

ప్రియమైన మిత్రులకు

శాసనోల్లంఘనోద్యమం ప్రారంభించక పూర్వమే చాలా కాలం ప్రమాదాన్ని ఎదుర్కొనడానికి వెనుదీసిన నేను ఏదైనా పరిష్కారమార్గం దొరుకుతుందేమోనని మిమ్మల్ని కలుసుకొనే ప్రయత్నం చేశాను.

వ్యక్తిగతంగా నాకున్న విశ్వాసాలేవో అవి వున్నవి. అవి దృఢమైన విశ్వాసాలు. నేను ఏ వ్యక్తికీ బుద్ధిపూర్వకంగా హాని చేయను. చేయలేను. నా వలన ఏ ప్రాణికీ అపకారం జరగదు. మానవుల విషయంలో చెప్పవలసిందేమీ లేదు. ఎదుటివారు నాకూ. నా వారికీ అపకారం చేసినా నేను పట్టించుకోను. లెఖ్ఖచేయను. బ్రిటిషు పరిపాలన మా పాలిట ఒక శాపమని నేను భావించినా ఏ ఇంగ్లీషు వ్యక్తికీ అపకారం జరగడం నేను సహించను. ఇండియాలో వారి న్యాయబద్ధమైన ఏ సౌకర్యానికీ, ఏ హక్కుకూ భంగం కలగడం నా కిష్టముండదు.

నన్ను అపార్థం చేసుకొనవచ్చు. బ్రిటిషు పరిపాలన మాకు ఒక శాపం అని నా అభిప్రాయం. అయినా ఇంగ్లీషువారు చెడువారని నేను భావించను. రచనల వల్లనే బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం చేస్తున్న అన్యాయాలను ఇండియా దృష్టితో అర్థం చేసుకొనగలిగాను. ఇంగ్లీషు రచయితలు ఇంగ్లీషు ప్రభుత్వం వారు ఇండియా విషయంలో అనుసరిస్తున్న చెడు విధానాలను విస్పష్టంగా తమ రచనల్లో వివరించి వున్నారు.

అయినా బ్రిటిషు శాసనాన్ని ఒక శాపంగా నేనెందుకు భావిస్తున్నాను? అని గూడా మీరడగవచ్చును. నోరు లేని లక్షలమంది భారతీయుల్ని నెమ్మది నెమ్మదిగా శోషణపాలుచేసి బ్రిటిష్ పరిపాలన వారిని పరమ బీదలుగా తయారుచేస్తున్నది. తమ పరిపాలనకనుగుణంగా సైనికశక్తినీ, పరిపాలనా వ్యయాన్నీ, పెంచుకొనిపోతున్నది. అందువలన ఏర్పడిన ఆర్థిక భావాన్ని భారతదేశం మోయలేదు. అది దాని శక్తికి మించిన పని.

ఆ పరిపాలన రాజకీయంగా మమ్మల్ని బానిసలుగా చేసింది. మా సంస్కృతిని కూకటి వేళ్లతో పెకలించడానికి ప్రయత్నం చేస్తున్నది. ఆయుధ విహీనత వలన మమ్మల్ని బలహీనులుగా తయారుచేసింది. మేము ఆత్మశక్తిని కోల్పోయి పిరికిపందలుగా తయారైనాము.

ఇన్ని ఇబ్బందులున్నా కష్టాలు అనుభవిస్తున్నా రౌండ్‌టేబుల్ సమావేశం వలన కొంతైనా ప్రయోజనముంటుందని ఆశించాను. అయినా నేనేమీ హామీలు ఇవ్వలేనని మీరు ముందుగానే ప్రకటించివేశారు. డొమినియన్ స్టేటస్ ఇవ్వడానికి గూడా

...యగానీ, మీ ప్రభుత్వంగానీ తయారుగా లేనట్లు మీ మాటల వలన, ప్రకటనల ...న బోధపడుతు...్నది. కనుక రౌండ్ టేబుల్ సమావేశం నోరులేని మా భారతీయులకు ...హాయం చేయదు బ్రిటిష్ పార్లమెంటు మాకు సహాయం చేస్తుందనే భ్రమ గూడా ...ాకు లేదు.

ఢిల్లీ సమావేశం గూడా విఫలమయినట్లే. అందువలన నాకుగానీ, మోతీలాల్ నెహ్రూకు గానీ 1928లో జరిగిన కాంగ్రెసు తీర్మానాన్ని అమలుచేసే ప్రయత్నం చేయక తప్పదు. మీ ప్రకటనలో డొమినియన్ స్టేటస్ ప్రసక్తి అయినా వుంటే కొంత బాగుండేది. అర్థాలు ఎన్నైనా చెప్పవచ్చును. బాధ్యత గలిగిన బ్రిటిష్ నాయకులు డొమినియన్ స్టేటస్ అంటే స్వాతంత్ర్యం కాదంటారా? అర్థాలేమైనా ఆ డొమినియన్ స్టేటస్ గూడా ఇవ్వడం మీ కిష్టంలేదని బోధపడుతూనే వున్నదిగదా!!

బ్రిటిషు ప్రభుత్వం వారు భారతదేశంలో తమ విధానంలో ఎట్టి మార్పునూ చేయరని అర్థమయింది. అందువలన మీ దేశ వ్యాపార లాభాలు తగ్గిపోతవి, బ్రిటిషువారి లావాదేవీలలో మార్పు ఏర్పడుతుంది. వాటిని గురించి మీరు నిష్పాక్షికంగా ఆలోచించవలసి వస్తుంది. అవి మీకు ఇష్టం లేదు. ప్రస్తుతం జరుగుతున్న శోషణా విధానం మారకపోతే మాకు చాలా నష్టం కలుగుతుంది. మీరు 1/6 సూత్రం ప్రకారం ఒక్క కలం పోటుతో భారతదేశానికి కోట్లాది రూపాయలు నష్టం కలిగించగలరని ఆర్థికవేత్తలు భావిస్తున్నారు. కనుక మీనుండి మాకేమీ సహాయం లభించదు.

ఇట్టి స్థితిలో స్వాతంత్ర్యమంటే ఏమిటో, అది మాకెందుకు అవసరమో రాజకీయ పెద్దలుగా వ్యవహరిస్తున్న మేము మా ప్రజలకు వివరంగా తెలియజేయవలెను గదా? అందువలన నేను ఆ ప్రయత్నం చేస్తున్నానని, చేయగలనని మీకు విన్నవించుకొంటున్నాను.

కొన్ని మీ ముందు పెడుతున్నాను. స్వతంత్ర భారతదేశంలో భూమిశిస్తు విధానంలో పెద్దమార్పులు జరగాలి. పర్మినెంట్ సెటిల్‌మెంటు విధానం వలన జమీందారులకు లాభం చేకూరింది గాని బీదరైతులకు ఏమీ ప్రయోజనం కలగలేదు. బీదలు బీదతనంతో మగ్గిపోతున్నారు. అందువలన శిస్తులను తగ్గించడమే గాక, ఆ విధానాన్ని గూడా మార్చాలి. బ్రిటిషు పరిపాలన రైతులను అణచివేయడానికమాత్రమే ఉపయోగపడుతున్నది. ఉప్పు వంటి వస్తువుల మీద గూడా అతడు పన్ను చెల్లించవలసి

వస్తున్నది. ధనవంతుల కంటే బీదవారికి ఉప్పు మరీ అవసరం. అందులో గూడా మార్పు లేకపోవడానికి ప్రభుత్వం వారికి హృదయం లేకపోవడమే కారణమనిపిస్తున్నది. కల్లు సారాయీల మీద పన్ను వేస్తున్నారు. అది గూడా అతడినే బాధిస్తున్నది. కల్లు సారాయిలు అతని ఆరోగ్యాన్నీ నైతికస్థాయిని గూడా పాడుచేస్తున్నవి. ప్రభుత్వం వ్యక్తి స్వాతంత్ర్యం పేర దానిని సమర్థిస్తున్నది. 1919లో జరిగిన మార్పులు ద్వారా ఈ పన్ను ద్వంత్వాత్మకం చేయబడినది. ఆ పన్ను తొలగిస్తే విద్యకు డబ్బుండదు. అది తొలగించే వీలు లేదంటున్నారు. ఖాదీ మొదలైన వాటి విషయంలో గూడా అంతే. పత్రికల్లో వార్తలు, ప్రకటనలు వస్తూనేవున్నవి. ఇక ప్రభుత్వం చేస్తున్న ఋణాలను గురించి గూడా చెప్పకపోతే న్యాయం చేసినట్లుగాదు. ఋణాలు అర్థం లేకుండా వున్నవి. శక్తికి మించి వున్నవి. స్వతంత్ర భారతదేశంలో వాటిని గురించి గూడా పరిశీలన జరగాలి. న్యాయబద్ధమైన మార్పులు జరగాలి.

ప్రపంచంలో ఎక్కడా లేనంతగా అధికారుల మీద మీరు ధనం వ్యయం చేస్తున్నారు. అధికారులకు ఇంత పెద్ద జీతాలు ఏ దేశంలోనూ లేవు. పన్నుల ప్రమేయమంతా అందుకే జరుగుతున్నది. మీ జీతాన్నే చూడండి. మీ జీతం నెలకు 21000 వేలు. ఇదిగాక ఇతర భత్యాలు వగైరాలు వుండనే వున్నవి. బ్రిటిష్ ప్రధానమంత్రి జీతం సాలుకు 5000 పౌండ్లు. అంటే నెలకు ఆయన జీతం 5400లు. మీరు రోజుకు రు700 లు తీసుకుంటున్నారు. సగటు భారతీయుని ఆదాయం రోజుకు రెండు అణాలు. గ్రేట్ బ్రిటన్‌లో ప్రతి వ్యక్తి సగటు ఆదాయం రోజుకు రెండు రూపాయలు. అంటే మీరు సగటు రేటున ఆదాయం కంటే ఐదు వేల రెట్లు ఎక్కువ జీతం తీసుకొంటున్నారు. బ్రిటిషు ప్రధానమంత్రి తొంభై రెట్లు ఎక్కువ జీతం తీసుకొంటున్నాడు. ఏమిటిది? దీనిని గురించి నెమ్మదిగా ఆలోచించమని నా మనవి. నిజాన్ని స్పష్టంగా తెలియజేయటం కొరకు మీ జీతాన్ని ఉదాహరణగా తీసుకున్నాను. క్షమించండి. మీరంటే నాకు ఎక్కువ గౌరవమున్నది. మిమ్మల్ని బాధపెట్టడం నా ఉద్దేశ్యం గాదు. నిజానికి మీకు అంత జీతం అక్కర్లేదు. మీరు కోరరు గూడా. కాని విధానం అట్లా వున్నది. దానిని మార్చాలి అని మేము కోరుతున్నాము. మిగిలిన అధికారుల జీతాలు గూడా మీ జీతంలాగానే మరీ ఎక్కువగా వున్నవి.

బ్రిటిషు పాలనలో జరుగుతున్న దుబారా ఖర్చు ఇదంతా. ఆ ఖర్చును తగ్గిస్తే శిస్తులను తేలికగా తగ్గించవచ్చును. పన్నుల భారాన్ని తగ్గించవచ్చును. అంటే ప్రభుత్వ దృష్టినే మార్చాలి. స్వాతంత్ర్యం లేనిది ఇటువంటి మార్పులు చేయడం కష్టం. అందుకే మేము స్వాతంత్ర్యాన్ని కోరుతున్నాము. అందుకే 26 జనవరి నాడు దేశమందంతటా సమావేశాలు జరిగినవి. వేలకొలది జనం ఆ సమావేశాల్లో పాల్గొన్నారు. వారి దృష్టిలో స్వాతంత్ర్యమంటే వారి నెత్తిమీదనున్న పెనుభారాన్ని తగ్గించుకొనడమే.

బ్రిటన్‌లోని ఏ రాజకీయ పక్షమూ భారతదేశం మీది అధికారాన్ని వదలుకోడానికి సిద్ధంగా లేదు. భారతదేశం స్వాతంత్ర్యం కొరకు ఉవ్విళ్ళూరుతున్నది. ఆ విషయం మీకు మాటిమాటికీ జ్ఞాపకం చేస్తూనేవున్నది.

భారతదేశం ఒక జాతిగా మనగలగాలంటే, రోజు రోజూ వెంటాడుతున్న ఆకలి బాధ నుండి జాతిని రక్షించవలెనంటే ఏదైనా ఒక ఉపాయం చేయక తప్పదు. వెంటనే ఏదో ఒక ఉపశమనం జరగాలి. సమావేశం దానికి పరిష్కార మార్గం గాదు. ఇది వాదనలతో ఉపన్యాసాలతో తేలే సమస్యగాదు. బ్రిటన్ తన వాదనను సమర్థించు కొంటుంది. మేము మా వాదనను సమర్థించుకొంటాము. ఎవరి వాదనలు వారు వినిపిస్తారు. దీనితో సమస్య పరిష్కారం కాదే! భారతదేశానికి ఇది జీవన్మరణ సమస్య.

అంత సంగరితంగా లేకపోయినా, ప్రస్తుతానికి బలహీనంగా కనబడుతున్న హింసావాదం నెమ్మది నెమ్మదిగా బలం పుంజుకొంటున్నది. హింసావాదుల లక్ష్యం గూడా మా లక్ష్యమే. కాని వారి మార్గం పరిష్కారాన్ని సాధించలేదని నా నిశ్చితాభిప్రాయం. రోజు రోజుకూ నా అభిప్రాయం బాగా బలపడుతున్నది. హింస వలన ప్రయోజనం లేదు. అహింసా మార్గం ఒక్కటే అనుసరించదగినది. బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం హింసను అనుసరిస్తున్నది. అహింసతోనే దానిని గూడా మేము ఎదుర్కొనగలమని నా విశ్వాసం అహింసను గురించి కొంత అనుభవమున్నది. నా అనుభవం చిన్న క్షేత్రంలోనిదైనా దాని ప్రభావాన్ని నేను చూచాను. అహింస బలమైన సాధనం. అందుకు కృషిచేయడం నా బాధ్యత. అందువలన నేను ఇంకా వేచివుండదలచుకోలేదు. వేచివుండడం పాపకృత్యమని నేను భావిస్తున్నాను.

ప్రస్తుతం అహింసను శాసనోల్లంఘనానికి అనుసరిస్తాము. అందువలన దీనిని సత్యాగ్రహాశ్రమంలోని నా అనుచరుల వరకే పరిమితం చేశాను. అయినా అది అంతటితో ఆగదు. ప్రజలందరిలో వ్యాప్తమవుతుంది.

నేను ఎట్టి పరిస్థితిలో అడుగు వేస్తున్నానో అది నాకు పూర్తిగా తెలుసును.ఈ ప్రమాదాన్ని ఎదుర్కొనకుండా సత్యం విజయం సాధించలేదు. కనుక ప్రమాదస్థితిని మేము ఎదుర్కొనక తప్పదు. ఎదుర్కొంటాము. జాతిలో మార్పు తేవడం, భావాలలో మార్పు తేవడం అంత తేలికపని గాదు.

ఇక్కడ మార్పు అనే శబ్దాన్ని బుద్ధిపూర్వకంగా ఉపయోగిస్తున్నాను. అహింస ద్వారా బ్రిటిష్ వారిని మార్చవలెనని నా కోరిక. మా విషయంలో మీరు చేస్తున్న తప్పును గుర్తించండి. వారికి నచ్చజెప్పి వారిని మార్చి వారికి గూడా సేవ జేయవలెనని నేను ఆశిస్తున్నాను. 1919 వరకు నేను బ్రిటిష్ వారికి గుడ్డిగా సేవజేశాను. కాని తరువాత నా కళ్లు తెరుపుడు పడ్డవి. ఆ తరువాత శాసనోల్లంఘనం, సహాయ నిరాకరణ వంటి కార్యక్రమాలు ప్రారంభించాను. మా సభ్యుల విషయంలో గూడా నేను ఈ ఆయుధాన్నే ఉపయోగించాను. మీ యెడల గూడా ప్రయోగిస్తున్నాను. నా వారి యెడల నాకు ఎంత ప్రేమ భావం ఉన్నదో మీ యెడల గూడా అంత ప్రేమ భావమున్నది. అది దాగి వుండదు. అది తప్పక జరుగుతుంది. రాతి గుండెలు కూడా కరగకమానవు. మా ప్రజలు నా ఉద్యమంలో చేరి కష్టాలు సహిస్తారు. బాధల్ని ఆనంతంగా ఎదుర్కొంటారు. అది చూచి బ్రిటిషువారు గూడా మారగలరని నా విశ్వాసం. భారతదేశంలో బ్రిటిషు పరిపాలన వలన జరుగుతున్న పొరపాట్లను సరిదిద్దడమే మా ఉద్యమ లక్ష్యం. జరుగుతున్న అన్యాయాలను అరికట్టడం కొరకే మీతో మాకు గల సంబంధాన్ని విడనాడ గోరుతున్నాము. అన్యాయాలు తొలగిపోతే మార్గం సుకరమవుతుంది. రాయబారాలు మిత్ర పద్ధతిలో జరగగలవు. మాకు స్వాతంత్ర్యం ప్రసాదించినందు వలన మీకు నష్టముండదు. ప్రస్తుతమున్న లోభవృత్తి మీలో నుండి తొలగాలి. మార్గం సుకరం చేయమని మిమ్మల్ని ప్రార్థిస్తున్నాము. సమానుల మధ్య సమావేశాన్ని ఏర్పాటుచేయండి. పరస్పర సహకారంతో వ్యాపారం జరుపుకొనవచ్చును. మీరు

అనవసరంగా మత సమస్యలను బలపరుస్తున్నారు. అది అంత మంచిపని గాదు. సమస్యలున్నవి. కాని పెద్ద సమస్యలు పరిష్కారమయితే చిన్నవి తేలికగా పరిష్కారం కాగలవు. మీరు అన్యాయాలను తొలగించే ప్రయత్నం చేయకపోతే ఈ నెల 11వ తేదీన నా ఆశ్రమవాసులతో కలసి నేను ఉప్పు చట్టాన్ని ఉల్లంఘించడానికి ప్రయత్నం ప్రారంభిస్తాను. ఉప్పు చట్టం మరీ దారుణంగా ఉన్నది. చాలా అన్యాయకరమైన చట్టమది మా ఉద్యమం బీదల మేలుకు సంబంధించినది. ఉప్పు చట్ట ఉల్లంఘనతో మా ఉద్యమం ప్రారంభమవుతుంది. ఇంతకాలం అన్యాయాలనూ, దౌర్జన్యాలనూ సహించాము. ఇక సహించడం కష్టం. నన్ను నిర్బంధించి ఉద్యమాన్ని నీరు కార్చాలని మీరు ప్రయత్నిస్తారు. నాకు ఆ విషయం తెలుసును. నా తరువాత ఈ ఉద్యమంలోకి వేలాదిమంది ప్రజలు ప్రవేశిస్తారు. క్రమశిక్షణతో వ్యవహరిస్తారు. చట్టాన్ని ఉల్లంఘించి మీరు విధించే శిక్షల్ని సంతోషంగా అనుభవిస్తారు.

అనవసరంగా మీకు కష్టం కలిగించడం నా ఉద్దేశ్యం కాదు. నా వుత్తరంలో సారమేమైనా వున్నదని భావిస్తే, నాతో మాట్లాడదలిస్తే టెలిగ్రాం పంపించండి. అంతవరకు ఈ ఉత్తరాన్ని బహిరంగపరచను. నా మార్గాన్ని మార్చడానికి ప్రయత్నించి నన్ను నిరాశపరచవద్దు.

ఇది బెదిరింపు ఉత్తరం కాదు. ఇది పంపడం నా పవిత్రమైన కర్తవ్యమని భావిస్తున్నాను. అహింసావాదిగా ఇది నా కర్తవ్యం. ఈ ఉత్తరాన్ని ఒక ఇంగ్లీషు నవయువకుని ద్వారా మీకు పంపుతున్నాను. ఆ నవయువకుడు సంపూర్ణంగా అహింసావాది. భారతీయుల యెడ సానుభూతిగలవాడు.మా సమస్యలను ఆకళింపు జేసుకొన్నవాడు. విధాత అందుకే అకస్మాత్తుగా ఆయన నిక్కడకు పంపించినట్టున్నాడు.

మీ స్నేహితుడు

ఎమ్. కె. గాంధి

★ ★ ★

63. లార్డ్ ఇర్విన్ గారికి

ప్రియమైన స్నేహితులు,

భగవంతుడు దయతలిస్తే .... నా అనుచరులతో కలసి అక్కడకు చేరుతాను. ఉప్పు కొఠార్లను స్వాధీనం చేసుకొనే ప్రయత్నం చేస్తాను. ధరాసన వ్యక్తిగతమైన ఆస్తిఅని మిత్రులంటున్నారు. అది కేవలం నిజాన్ని కప్పి పుచ్చే మాట. అదిపూర్తిగా ప్రభుత్వాధీనంలో వైస్రాయ్ భవనం లాగానే వున్నది. అధికారుల అనుమతి లేనిదే ఒక్క పిడికెడు ఉప్పు గూడా అక్కడ ఎవ్వరూ బయటకు తీయడానికి వీలు లేదు.

దీనిని తలచుకొంటే మీరు ఆపవచ్చును. దానికి మూడు పద్ధతులున్నవి.

1. ఉప్పు చట్టాన్ని రద్దు చేయడం
2. నన్నూ, నా అనుచరులనూ అరెస్ట్ చేయడం. కాని అది మాతో ఆగదు. మా స్థానంలోకి చాలామంది వచ్చి చేరతారు.
3. కేవలం గూండాయిజం ప్రయోగించటం. పగిలిన తలల స్థానే చాలా తలలు వచ్చి నిలబడతవి. పద్ధతిని మీరు నిర్ణయిస్తారు. ప్రభుత్వం సత్యాగ్రహుల విషయంలో నాగరికంగా వ్యవహరిస్తుందని నేను ఆశించాను. సామాన్య చట్టాలను దృష్టిలో బెట్టుకొని సత్యాగ్రహులతో వ్యవహరిస్తారనుకొన్నాను.

అప్పుడు నేననేదేమీ వుండేదికాదు. అట్లుగాకుండా చిత్రవిచిత్రంగా తోచినట్లు ప్రభుత్వం వ్యవహరిస్తున్నట్లు కనబడుతున్నది. చెదురుమదురుగా ప్రభుత్వం చెడుగా వ్యవహరిస్తే ఉపేక్షించవచ్చును. కాని బెంగాల్, బీహార్, ఒరిస్సా, యు.పి, ఢిల్లీల నుండి ప్రభుత్వ దౌర్జన్యాలను గురించి వార్తలందుతున్నవి. కరాచీ, పెషావర్, మద్రాసుల్లో జరిగినవి అవసరమైనవే గాక, అకారణమైనవి. చాలామంది జనం ఎముకలు విరగగొట్టారు. చేతుల్లో నుండి బలవంతంగా ఉప్పును లాగివేస్తున్నారు. జనం మర్మస్థలాల మీద గూడా నిర్దాక్షిణ్యంగా దాడి చేస్తున్నారు. మధురలో ఒక అసిస్టెంటు మేజిస్ట్రేటు ఒక పది సంవత్సరాల బాలుని చేతిలో నుండి జెండాను బలవంతంగా లాగివేశాడు. ప్రజల వొత్తిడి వలన ఆ జండాను తిరిగి ఇచ్చివేశాడు. జనాన్ని అన్యాయంగా కొట్టారు. ధాన్యపు పొలాలు తగలబెట్టబడినవి. తినుబండారాలు ధ్వంసం చేయబడినవి.

గుజరాత్‌లో ఒక కూరగాయల మార్కెటుమీద దాడి జరిగింది. దుకాణదారులు అధికారులకు కూరలు అమ్మలేదట. అదీ తప్పిదం. ఈ చర్యలన్నీ కాంగ్రెసు ఆదేశం ప్రకారం శాంతంగా మౌనంగా వున్న ప్రజలపై జరిగినవి. సత్యం కొరకు ప్రతిజ్ఞ చేసిన జనం తెలియజేస్తున్న దానిని మనం విశ్వసించాలి. అందుకు విరుద్ధంగా అధికారులు రకరకాల మాటలు చెపుతున్నారు. బార్డోలీలో చూశాము. అధికారులు రకరకాల మాటలు చెపుతున్నారు. అధికారులు చెపుతున్నవన్నీ అసత్యాలే. అది మన అనుభవం.

గుజరాత్‌లో కలెక్టరు ఆఫీసులోని నోటీసు మీద గల కొన్ని వివరాలు మీకు తెలియజేస్తున్నాము. వారి తరపున కరపత్రాలు గూడా ప్రచురింపబడినవి.

1. పెద్దవారు సంవత్సరానికి 5 పౌండ్లు ఉప్పుకు ఉపయోగిస్తారు. దానికి పన్ను మూడు అణాలు. చెల్లించండి. ప్రభుత్వం ఈ రంగంలో నుండి తప్పుకొంటే ప్రజలు ఉప్పుకై ఎక్కువ డబ్బు వెచ్చించవలసి వుంటుంది. దానివలన ప్రభుత్వానికే లాభం. సముద్ర తీరాన్నుండి మీరు ఉప్పు తీసుకొంటే అది తినదగినది కాదు. అందువలన ప్రభుత్వం అటువంటి ఉప్పును ధ్వంసం చేసివేస్తున్నది. ప్రజలకు ఆ ఉప్పు తినకుండా మేలు జేయడం మా ఉద్దేశ్యం.
2. గాంధిగారు చేతితో వడికే పనిని ప్రభుత్వం నాశనం చేస్తుందని దుష్ప్రచారం చేస్తున్నారు. అది నిజంగాదు. నూలు వడకే పరిశ్రమ లేని గ్రామమే లేదు. ప్రభుత్వం నూలు వడికే వారికి మంచి పనిముట్లనూ తక్కువ ధరకు అందించి ఆ వృత్తిని ప్రోత్సహిస్తున్నది.
3. ఋణంగా తెచ్చిన ప్రతి ఐదు రూపాయలలో నుండి నాలుగు రూపాయలు లాభసాటి పనులకు ఖర్చు చేయడం జరుగుతున్నది.

ఈ విషయాలు మీ ముందు పెడుతున్నాము. ఈ మూడు విషయాలు నిజంకాదు గదా? అసత్యాలే గదా? ప్రతి వ్యక్తీ ఉపయోగించే ఉప్పు ప్రభుత్వం వారు చెప్పిన దానికంటే మూడు రెట్లు ఎక్కువ. కనుక పన్ను తొమ్మిది అణాలు. ఈ పన్నును స్త్రీలు, పురుషులు, పిల్లలు అనే భేదం లేకుండా వసూలుచేయడం జరుగుతున్నది. ప్రభుత్వం వారు చెబుతున్నది అసత్యం.

ప్రతి గ్రామంలో వడికే పరిశ్రమ వున్నదనీ, దానికి ప్రభుత్వం సహకార మందిస్తున్నదనీ చెప్పడం మరీ విడ్డూరంగా వున్నది. ఋణాల నుండి ప్రతి ఐదు రూపాయల నుండి నాలుగు రూపాయలు ప్రజలకై ఉపయోగిస్తున్నామనడంలో ఎంత నిజమున్నదో ప్రజలకందరికీ తెలుసును. ప్రభుత్వం చేస్తున్న అధికారులు చెపుతున్న తప్పుడు ప్రచారానికి ఇవి మచ్చుతునకలు.

ఆ సమయంలో నేను అక్కడలేను. ఫలానాచోట నిద్రబోతున్నాను అని చెప్పినా వినకుండా గుజరాత్‌లో ఒకరిమీద ఆరోపణ చేయడం అధికారి సాక్ష్యం మీద ఆయనకు శిక్షపడడం జరిగింది.

ఇక ప్రభుత్వాధికారుల చర్యలను గురించి ఆలోచిద్దాము. కొంతమంది సారాయి దుకాణ యజమానులు పికెటింగు చేస్తున్న స్వయం సేవకుల మీద దౌర్జన్యం చేశారు. స్వయం సేవకుల తప్పేమీ లేదు. వారు శాంతంగా వున్నారని ప్రభుత్వాధికారులు అంగీకరించారు. తప్పుడుగా జరిగిన సారాయి అమ్మకాల మీదగానీ, దౌర్జన్యం చేసిన యజమానుల మీద గానీ అధికారులు ఏమీ చర్య తీసుకోలేదు. నియమ విరుద్ధంగా సారాయి అమ్మకాలు జరిగినవి గదా! ఎవ్వరూ ఫిర్యాదు చేయలేదు. గనుక వ్రాత మూలకంగా ఫిర్యాదు చేయలేదు గనుక మా బాధ్యత లేదని తప్పుకున్నారు. ఇది స్థితి.

ఇక మీరు ఒక ప్రెస్సు ఆర్డినెన్స్ జారీచేసి అందరినీ ఆశ్చర్యంలో ముంచివేశారు. భగవత్సింగ్ తదితరుల విచారణలో జరుగుతున్న జాప్యాన్ని ఉటంకించి, అమలులోనున్న సర్వసామాన్య విధానానికి స్వస్తిచెప్పి, పక్కకు నెట్టి ఈ ఆర్డినెన్స్ జారీచేశారు. ఇంతవరకు అన్నిటికంటే ఈ ఆర్డినెన్స్ దారుణమైనది. ఏవేవో ముసుగులతో వెలువడిన మార్షల్ లా ఇది. ఇంతకూ ఉద్యమం ప్రారంభమై ఐదో వారమే జరుగుతున్నది.

దేశమంతటా మీరు అమానుషాలకు వొడి గడుతున్నారు. మీకు కోపంరావచ్చు. అయినా నేను తీవ్రచర్యలు తీసుకొనక తప్పదు. నా మాటల్ని మీరు విశ్వసించడంలేదు. అయినా జాగ్రత్తగా ఆలోచించమని మీకు విజ్ఞప్తి చేస్తున్నాను.

ఏమైనా మీ అధికారమనే సింహం కోరల విస్తారాన్ని ప్రశ్నించకపోతే నాది పిరికితనమవుతుంది. నేను ఈ ఉద్యమానికి కారణభూతుడిని గనుక, వారికి సరైనమార్గాన్ని చూపించగలను. ఉద్యమాన్ని నడిపించడానికి ఎన్ని కష్టాలనైనా ఎదుర్కొంటాను.

సత్యాగ్రహ సిద్ధాంతం ప్రకారం ప్రభుత్వ దౌర్జన్యం అరాజకత ఎంత ఎక్కువగా వుంటే స్వయంసేవకుల సహనశక్తి, బాధలను అనుభవించే ధైర్యం అంత ఎక్కువగా విజయానికి దారితీస్తాయి.

నా మార్గంలోని కష్టాలను నేనెరుగుదును. నా దేశప్రజలు నన్ను అపార్థం చేసుకోరు. నామాటల్ని వక్రీకరించి ఉపయోగించరు. నా అభిప్రాయాలను స్పష్టంగా వెల్లడిస్తాను. గడచిన పదిహేను సంవత్సరాలనుండీ నేను ఒకే మాట చెప్తున్నాను. ఇతర దేశంలో వుంటూ ఇరవై సంవత్సరాలనుండే చెప్పాను. హింసను జయించడానికి అహింస ఒక్కటే మార్గం. మన చేతల్లో గానీ ఆలోచనలలోగానీ హింస ప్రవేశిస్తే అది వాతావరణాన్నంతా పాడు చేస్తుంది. ఇంత చెప్పినా జనం ఇంకా హింసనే అనుసరిస్తే నేను బయటకు తప్పుకోవలసి వుంటుంది. అటువంటి స్థితి ఏర్పడుతుందనే భయంతో నా ఉద్యమాన్ని విరమించను. అహింస పని చేయదనే సందేహం నాకు లేదు.

ఏమైనా అన్నీ ఆలోచించిన తరువాతనే నేను అడుగు ముందుకు వేస్తాను. మీరు దయవుంచి ఉప్పు పన్ను రద్దు చేయండి. ఆ పన్నును దేశ విదేశాలలో అందరూ నిరసిస్తున్నారు. మాటల్లో మీరు హింసాత్మక ప్రతిఘటన కోరుకుంటున్నారా? అహింస హింసగా పరిణమిస్తుందంటున్నారు. అంటే మీకు అహింసాతత్వం అర్థంగాలేదని అనుకోవాలి. మీరు ఉప్పు పన్ను రద్దు చేసి అందరికీ ఉప్పు తయారుచేసుకొనే హక్కును ప్రసాదించకపోతే నేను నా ఉద్యమాన్ని ప్రారంభిస్తాను. ఉప్పుచట్టాన్ని ఉల్లంఘించి తీరుతాను. అహింస విషయంలో దృఢ శక్తిని భగవంతుడు నాకు తప్పక ప్రసాదిస్తారు.

మీ

స్నేహితుడు

ఎమ్. కె. గాంధి

(ఇది 4-5-1930వ తేదీన సత్యాగ్రహ ప్రారంభ సమయంలో గాంధీగారు వ్రాసిన ఉత్తరం.)

★★★

64. రెజినాల్డ్ రేనాల్డ్ గారికి

23-2-1931

ప్రియమైన రెజినాల్డ్‌గారూ,

స్పష్టంగా నిర్మొహమాటంగా వున్న మీ వుత్తరం అందింది. ధన్యవాదాలు. గట్టిగా వుండవలసిన చోట గట్టిగా వుండడం చాలా అవసరం. మీతో నేను ఏకీభవిస్తున్నాను. అందువల్లనే దాని ప్రకారం నేను మీతో ఏ మాత్రమూ ఏకీభవించడం లేదని స్పష్టంగా తెలియజేస్తున్నాను. ముగ్గురు స్నేహితుల రాక దాకా వేచివుండడం సంభవం గాదు, సత్యాగ్రహం ఎదురుచూస్తూ కొంతకాలం ఆగగలదు. పెద్దమనిషితనం అవసరాన్నిబట్టి పెద్దమనిషితనంగానే వుండాలి. ఆ ముగ్గురు మిత్రులూ దేశభక్తులు. వారిని గురించి నిర్ణయించే అధికారం నాకు లేదు. నన్ను గురించి గూడా వారు ఒక నిర్ణయానికి రాగూడదు గదా!! పనికి ఏమాత్రం ఆటంకం కలగదు. వారి అభిప్రాయానికి నేను వ్యతిరేకంగా నడుస్తున్నానని వారికి కొంత కష్టం కలగవచ్చును. సమయం గడిచిన కొద్దీ ఇలాంటివి ఇక ముందుగూడా జరగవచ్చును. సత్యాగ్రహం విషయంలో నేను అనుభవజ్ఞుడనని నా అభిప్రాయం. ఎందుకంటే నేను పనిజేసి అనుభవం గడించివున్నాను. ఇప్పుడు గూడా చాలా క్లిష్ట పరిస్థితుల్ని ఎదుర్కొంటున్నాను. వేచివుండడం వలన ప్రయోజనముంటుంది. అయితే సిద్ధాంతాల విషయంలో నేను తలవొగ్గడమనే ప్రశ్న వుండదు. ఇందులో కాంగ్రెసు పొరపాటేమీ లేదు. ఇతరులకు నచ్చజెప్పడం, న్యాయమైన కారణాలను చూపించడం, మానవత్వపు విలువలను గౌరవించడం సత్యాగ్రహ సిద్ధాంత మూలమంత్రాలు, సంభాషణలు ఇంకా జరుగుతున్నవి. అన్ని విషయాలూ మీకు తెలిసియే వుంటవి. ఈ ఉత్తరం మీకు అందేనాటికి నేను చెప్పినవన్నీ పాతబడి పోవచ్చును.

మీ వివాహం సంగతి ఏమయింది?

ప్రేమతో
మీ
ఎమ్. కె. గాంధి

★ ★ ★

65. రిచర్డ్ గ్రెగ్‌గారికి

29-4-1933

ప్రియమైన గ్రెగ్ గారూ

మీ వుత్తరం అందింది. మీరాకు చదివి వినిపించాను. మీ వుత్తరంలో మీరు నా యెడల చూపించిన వ్యాకులత్వాన్ని నేను అర్థం జేసుకొనగలను. నేను లండన్ వెళ్లుతానో లేదో తేలలేదు. మార్గం స్పష్టం గాకపోతే నేను వెళ్లను. నా అభిప్రాయాన్ని అక్కడ నేను వివరించవలసి వున్నది. దానిని అక్కడివారు అంగీకరించక పోవచ్చును. మేమే అంగీకరించకపోతే సంభాషణలకు వ్యతిరేకమని కాంగ్రెసుపై నిందారోపణ జరుగుతుంది. అందువలన దోషం మామీద లేకుండా మేము వ్యవహరిస్తాము. సంభాషణల ద్వారా శాంతి ఏర్పడితే అంత కన్న కావలసినదేముంటుంది? అది చాలా గొప్ప విషయమవుతుంది. ఆ స్థితిని సాధించడానికి నా ప్రయత్నమంతా నేను చేస్తాను. సంభాషణలు విఫలమైనా మంచిదే. ఇండియా కష్టాలనెలా ఎదుర్కొనగలదో, బాధలు ఎలా అనుభవించగలదో చూపడానికి అవకాశం కలుగుతుంది. నేను లండన్ వెళ్లితే కేవలం పనికోసం వెళ్లుతాను. నా కొల్లాయి గుడ్డలు ప్రదర్శించడానికి గాదు. అక్కడి మిత్రుల సాంగత్యం నాకు ధైర్యాన్నిస్తుంది. ఏమి జరుగుతుందో చెప్పలేను. వెలుతురు ఎక్కడికి నన్ను పిలిస్తే అక్కడికి వెళ్లుతాను. పూర్తి విశ్వాసంతో పనిచేస్తాను.

నా అమెరికా ప్రయాణాన్ని గురించి నీలివార్తలను నమ్మవద్దు. ఆ గొప్పదేశాన్ని చూడడం నాకిష్టమే. అందుకు సమయం రాలేదు.

మీ

ఎమ్. కె. గాంధీ

(గాంధీ గారి అమెరికన్ మిత్రుడు గాంధీ గారితో కలిసి పనిచేశాడు, 1925-27 వరకు ఇండియాలో వున్నాడు. 1930లో తిరిగి ఇండియాను సందర్శించాడు.)

★★★

66. సర్ సామ్యుల్ హోర్ గారికి

యఱ్రవాడ సెంట్రల్ జైలు
11-3-1932

ప్రియమైన సర్ సామ్యుల్ గారూ,

రౌండ్ టేబుల్ సమావేశ సందర్భంలో నేను చేసిన ప్రసంగం చివరి భాగంలో అల్పసంఖ్యాకుల సమస్య చర్చకు వచ్చినపుడు వెనకబడిన వారి కొరకై ప్రత్యేక నియోజక వర్గాలను వేరుగా ఏర్పాటుచేయడాన్ని నేను ఎదురిస్తానని చెప్పి వున్నాను. అది మీకు జ్ఞాపకముండి వుంటుంది. అది క్షణికోద్రేకంలో, వేడిలో చెప్పిన మాట గాదు. అలంకారికంగా చెప్పిన మాటకాదు. అది నా ధార్మిక ప్రకటన.

ఇండియాకు తిరిగివచ్చిన తరువాత ఆ ప్రకటన విషయంలో ప్రజాభిప్రాయాన్ని సేకరించి ప్రత్యేక నియోజక వర్గాల ఏర్పాటు వ్యతిరేకించవలెనని అనుకొన్నాను.

వార్తాపత్రికలను బట్టి ఏ నిమిషంలోనైనా ప్రభుత్వం తమ నిర్ణయాన్ని ప్రకటించవచ్చని తెలుస్తున్నది. వెనుకబడిన వర్గాలవారికి ప్రత్యేక నియోజకవర్గాల సూచనను మీరు అంగీకరిస్తే నా మాట నిలబెట్టుకొనడానికి అవసరమైన చర్యలు తీసుకొందామని మొదట అనుకొన్నాను అయితే మీకు ముందుగా సూచన ఇవ్వకుండా అటువంటి ప్రయత్నం చేయడం అనుచితమని తోచింది. నా మాటకు ప్రభుత్వం తగినంత విలువను ఇవ్వకపోవచ్చును.

నా వాదనలను తిరిగి మీకు తెలుపవలసిన అవసరం లేదు. మీకు తెలుసును. నన్ను నేను వెనకబడిన వారిలో ఒకనిగా భావించుకొంటున్నాను. ఈ సమస్య మిగతా సమస్యల వంటిది కాదు. ఇది ప్రత్యేకమైన వేరు సమస్య. శాసనసభల్లో ఆ వర్గాల వారికి ప్రాతినిధ్యమివ్వడానికి నేను వ్యతిరేకిని కాను. ఆ వర్గాలలోని స్త్రీ పురుషులందరూ విద్య, ఆస్థి నిబంధనలతో సంబంధం లేకుండా వోటర్లు కావాలి. మిగతా జాతుల వారికి ఉన్నత వర్గాల వారికి ఆ నిబంధనలు అవసరం గావచ్చును.

వెనకబడిన వర్గాల పేరిట ప్రత్యేక నియోజక వర్గాలు ఏర్పడడం వారికిచాలా హానికరం. రాజకీయాలెలా వున్నా అది హిందుత్వానికి గూడా నష్టదాయకం. ప్రత్యేక

నియోజక వర్గాల ఏర్పాటు అటు హిందువులకూ, ఇటు వెనుకబడిన వర్గాల వారికీ అపార నష్టాన్ని కలగజేస్తుంది. వారంతా ఒకరిమీద ఇంకొకరు ఆధారపడివుంటారు. కొత్త మార్పులు వారిని విభజించి, వారిలో విభేదాలు పెంచగలవు. అది నా దృష్టిలో నైతిక సమస్య. ధార్మిక సమస్య. రాజకీయ సమస్య గూడా ముఖ్యమైనదే అయినా నైతిక దృష్టిలో రాజకీయాలకు అంత ప్రాముఖ్యముండదు.

నా భావాలను మీరు గౌరవించగలరని ఆశిస్తున్నాను. వెనకబడిన వారి పరిస్థితిని బాగుపరచవలెనని ప్రయత్నిస్తున్నాను. నా సర్వస్వాన్నీ అందుకై పణంగా వొడ్డదలచుకొన్నాను. శతాబ్దాలుగా వారి యెడల చూపబడిన నిరాదరణకు ప్రాయశ్చిత్తంగా ఎంత తపస్సు చేసినా సరిపోదు. హిందువులు ఆ మార్గంలో పయనించాలి. కాని దానికి ప్రత్యేక నియోజక వర్గాలు ఏర్పాటు చేయడం పరిష్కారమార్గం కాదు. అది సరి కాదు.

మేమెంత చెప్పినా వినక ప్రభుత్వం ప్రత్యేక నియోజకవర్గాల నిర్మాణానికే సిద్ధపడితే, అందుకు అంగీకరిస్తే నేను ఆమరణదీక్ష వహించవలసి వుంటుందని నమ్రతగా మీకు నివేదిస్తున్నాను.

నేను ఖైదీగా వుండి ఇటువంటి పని చేయడం వలన ప్రభుత్వానికి కొంత ఇబ్బందిగా వుంటుందని బాధతో అంగీకరిస్తున్నాను. ఇటువంటి పనిని చాలామంది పెద్దలు గూడా అంగీకరించకపోవచ్చును. రాజకీయాలలో ఇలాంటివి పనికిరావని భావించవచ్చును. నేను చెప్పగలిగింది ఒక్కటే. ఇది ఒక పద్ధతి గాదు. విధానం గాదు. నా జీవితానికి - నా వునికికి - ఇది విడదీయరాని ఒక భాగం. ఇది నా అంతరాత్మ తాలూకు పిలుపు. దీనిని నేను వ్యతిరేకించను. ఎంత నష్టం కలిగినా దానిని నేను అనుసరిస్తాను. ఒకవేళ ప్రభుత్వం జైలు నుండి వదలివేసినా నానిర్ణయంలో మార్పుండదు. ఏమైనా ప్రభుత్వం ప్రత్యేక నియోజకవర్గాల ఏర్పాటుకు అంగీకరించక నా సందేహాలు నిజంగాదని నిరూపించగలరని విశ్వసిస్తున్నాను.

నన్ను బాధిస్తున్న ఇంకొక విషయాన్ని గురించిగూడా మనవి చేస్తున్నాను. దానికి గూడా ఇటువంటి నిరాహార దీక్ష అవసరం గావచ్చును. దేశంలో జరుగుతున్న దమనకాండను ప్రభుత్వం ఎపుడు ఆపివేస్తుందో తెలియడం లేదు. ఇంగ్లీషు, ఇండియన్ అధికారులందరూ పాశవికంగా వ్యవహరిస్తున్నారు. అందరూ చిన్న పెద్ద భేదం

లేకుండా నీతి తప్పుతున్నట్లు కనిపిస్తున్నారు. తమ తోటి ప్రజలతో వారు వ్యవహరిస్తున్న విధానం జుగుప్సాకరంగా వున్నది. ప్రజలను భయభ్రాంతులను చేయవలెనని వారు ప్రయత్నిస్తున్నారు. వాక్స్వాతంత్ర్యం అసలే లేదు. శాంతి భద్రతల పేరుతో గుండాయిజం వ్యాప్తిలోకి వచ్చింది స్త్రీలు బయటకు రావడానికి తమ గౌరవానికి ఎక్కడ భంగం కలుగుతుందోనని భయపడుతున్నారు.

కాంగ్రెస్సుపై కక్ష దీర్చుకొనవలెనని ఈ ప్రయత్నం జరుగుతున్నది. సామాన్య చట్టాల ప్రకారం ఈ చర్యలు జరగడం లేదు. ప్రజల పీడన ముఖ్యోద్దేశ్యం. మీ పనులలో ప్రజాస్వామ్యమనేది ఎక్కడా కనబడడం లేదు. నా ఇంగ్లాండు ప్రయాణం సందర్భంలో ప్రజాస్వామ్యం సేవాబద్ధమైనదని నిర్ణయించుకొన్నాను. ఎంతో జాగ్రత్తగా ఆలోచించవలసిన విషయాలను గూడా పార్లమెంటుకు తెలియజేయకుండానే కొందరు వ్యక్తులు నిర్ణయిస్తున్నారు. జరిగిన నిర్ణయాలను అనుమోదించడం పార్లమెంటు చేస్తున్నది. పార్లమెంటుకు విషయాలను గురించి కొంత తెలుసును. కొంత తెలియదు. ఈజిప్టు విషయంలో అంతే జరిగింది. 1914 యుద్ధం విషయంలోనూ అదే జరిగింది. ప్రజాస్వామ్యంపేరుతో ఒకే వ్యక్తి వేలకొలది జనం జీవితాలతో ఆడుకొంటున్నాడు. అందుకే నేను వ్యతిరేకిస్తున్నాను. నా దృష్టిలో మాది ప్రజాస్వామ్యం గాదు. అప్రజాస్వామ్యం.

ఈ దమనకాండను ఇంకా సాగనీయగూడదు. దాని వలన పరస్పర వైషమ్యాలు బాగా పెరిగిపోతవి. దాన్ని ఆపడం నా కర్తవ్యం గాదా? అప్రజాస్వామ్యాన్ని ఎలా ఆపివేయాలి? శాసనోల్లంఘనాన్ని విరమించను? శాసనోల్లంఘనం నా జీవిత విశ్వాసాలలో సులభమైనది. నేను ప్రజాస్వామ్యవాదిని. తమ భావాలను ఇతరుల మీద రుద్దడానికిపైశాచిక శక్తని ఉపయోగించడం ప్రజాస్వామ్యానికి విరుద్ధం. పైశాచిక శక్తిని ఆపడానికి శాసనోల్లంఘనం తిరుగులేని సాధనం. ఇది ఆత్మ త్యాగానికి, కష్టాలను సహించడానికీ ప్రాధాన్యత నిస్తుంది. సత్యాగ్రహి అన్యాయాన్ని ఎదురించడానికి ప్రాణత్యాగం గూడా చేస్తాడు అయితే ఇంకా ఆ పరిస్థితి ఏర్పడలేదు. కాని పరిస్థితి అందుకు దారితీస్తున్నది. అందువలన మీకు ముందుగానే తెలియజేస్తున్నాను.

మన ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు చాలా రహస్యంగా ఉన్నవి. శ్రీ వల్లభభాయి పటేలు, మహదేవ దేశాయ్‌కి మాత్రం తెలుసును. ఈ ఉత్తరాన్ని మీరెలాగైనా ఉపయోగించుకొనవచ్చును.

మీ

ఎమ్. కె. గాంధి

★ ★ ★

67. రామ్సే మాక్డొనాల్డ్ గారికి

యర్రవాడ జైలు

18-8-1932

11 మార్చి తేదీన నేను వ్రాసిన ఉత్తరాన్ని సర్ సామ్యుయల్ హోర్ గారు మీకు చూపించారు. ఆ వుత్తరంలోనిదే ఒక భాగంగా భావించి దానితోబాటు ఈ ఉత్తరాన్ని గూడా చదవండి.

అల్ప సంఖ్యాకుల విషయంలో ప్రభుత్వ నిర్ణయాన్ని గురించి నేను చదివాను. రౌండ్ టేబిల్ సమావేశంలో నేను చేసిన ప్రసంగం., హోర్ గారికి వ్రాసిన ఉత్తరం రెండింటిని బట్టి నా భావాలు మీకు తెలిసివుంటవి. ఆ నిర్ణయాన్ని నేను ప్రాణాలొడ్డి వ్యతిరేకించక తప్పదు. ఆమరణ నిరాహారదీక్ష పూనడమే నాకు శరణ్యం. ప్రభుత్వం తన నిర్ణయాన్ని మార్చుకొని ప్రత్యేక నియోజక వర్గాల ఏర్పాటును విరమించుకొనే వరకు నా నిరాహార దీక్ష సాగుతుంది.

ప్రభుత్వం తన ఉద్దేశ్యాన్ని మార్చుకొనకపోతే సెప్టెంబరు 20వ తేదీ నుండి నా ఉపవాసం ప్రారంభమవుతుంది.

ఈ ఉత్తరాన్ని కేబుల్ ద్వారా మీకు పంపమని జైలు అధికారులను కోరాను. ఆలోచించడానికి మీకు కొంత సమయం లభ్యమవుతుంది.

సర్ సామ్యుల్ హోర్ గారికి వ్రాసిన ఉత్తరాన్నీ, ఈ ఉత్తరాన్ని రెండింటిని పత్రికలకు విడుదల చేయమని మిమ్ము ప్రార్థిస్తున్నాను. నేను జైలు నియమాలను తు.చ తప్పకుండా పాటిస్తున్నాను. శ్రీ వల్లభాయి పటేల్, మహదేవ దేశాయ్ గార్లకు

తప్ప ఇంకెవ్వరికీ ఈ ఉత్తరం సంగతి తెలియదు. ఉత్తరాలు ప్రచురణ పొందితే ప్రజాభిప్రాయం బోధపడుతుంది. అందుకే నా యీ ప్రార్థన

నా నిర్ణయానికి నేనే విచారిస్తున్నాను. నేను ధర్మానికి ప్రాధాన్యమిచ్చే వ్యక్తిని. నాకు ఇంకొక మార్గం లేదు. సామ్యుల్ హోర్ గారి వుత్తరంలో నేను వ్రాసినట్లుగా నన్ను జైలు నుండి వదలినా ఉపవాసం ఆగదు. జైలు నుండి విడుదలను గూడా నేను కాంక్షించడం లేదు.

ప్రత్యేక నియోజక వర్గాల సూత్రం వెనకబడిన వారికీ, హిందువులకూ అందరికీ ప్రమాదకరం. నన్ను నమ్మిన, బీద ప్రజల యెడల నేను తప్పుగా వ్యవహరించలేను. నా మృత్యువు నా తపస్సుగా పరిణమిస్తుంది. ఇంకొక విధంగా నేను ప్రవర్తించలేను. నా నిర్ణయం సరైనదని భావిస్తే - (సరైనదని నా విశ్వాసం) నా ఆలోచనా విధానానికి ఇది అనుగుణ్యమైన ఉపలబ్ధి అవుతుంది.

మీ
ఎమ్. కె. గాంధి

★ ★ ★

68. పండిత మాలవ్యా గారికి

యర్రవాడ జైలు
24-2-1933

ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలను ప్రచురణకు విడుదల జేయవచ్చునా అని మీరు పంపిన టెలిగ్రాం అందింది. మీ వుత్తరం అందడానికి 48 గంటల ముందుగా ప్రచురణ సూచన పంపించాను. మీరు చూసి వుంటారు.

మీకు జవాబు వ్రాయించడానికి నాకు సమయం దొరకలేదు. గురువారం సాయంత్రం వరకు హరిజన్‌కు నా సమయం సరిపోయింది.

హరిజన్ పత్రిక మీకు అందుతున్నదనుకొంటాను. చదవడానికి మీకు సమయముంటుందో లేదో తెలియదు. ఈ బిల్లుల విషయంలో మీకూ నాకూ గల అభిప్రాయ భేదాలు లోకమంతటికీ తెలుసును. మీరు సూచించిన ప్రకారం తిరిగి స్థితినంతనూ సమీక్షించండి.

శాసనం లేకుండా సనాతనులు, అభ్యుదయవాదుల మధ్య సంభాషణలతో సమస్యను పరిష్కరించవచ్చని మీ అభిప్రాయం. ఇది నేను ఇదివరకే సూచించాను. సంధి జరిగినా దేవాలయాలు హరిజనుల కొరకై తెరవబడాలి. హరిజనులు మందిరాలలో ప్రవేశించగూడదన్న బిల్లు రద్దుగావాలి గదా?

శాసనాన్ని సవరించకపోతే నైతికంగా ఏర్పడే కష్టాల్ని గురించి ఆలోచించండి. బొంబాయి తీర్మానం ద్వారా చేసిన ప్రతిజ్ఞను మనం అమలుచేయలేము చట్టం ముందు మన అసమర్థతను మనం ప్రకటించలేము. తీర్మానం వ్రాసినపుడు ఇదంతా నాకు తెలియదు. తరువాత మనం ఎన్ని మార్పులు చేసినా అసలు మూలాన్ని మార్చలేము. మతం మనకిద్దరికీ ప్రాణ సమానమే. వ్యావహారికమైన ఇబ్బందులను గురించి ఆలోచించండి. నేను హరిజన్‌లో వ్రాసినట్లుగా మన అభిప్రాయ భేదాలు మన స్నేహ సంబంధాన్ని భగ్నం చేయలేవు.

గౌరవాభివందనాలతో

మీ

ఎమ్. కె. గాంధి

★ ★ ★

69. బొంబాయి ప్రభుత్వ కార్యదర్శికి
(గృహ మంత్రాలయం పూనా)

నేను ఇండియాకు వచ్చిన తరువాత మొదటి పనిగా 1915లో సబర్మతి సత్యాగ్రహాశ్రమాన్ని ప్రారంభించాను. సత్యాన్వేషణ చేయడం, సేవ జేయడం ఆ ఆశ్రమం ఉద్దేశ్యం. ఆశ్రమవాసులు ప్రతిజ్ఞ చేస్తారు. సత్యము, అహింస, బ్రహ్మచర్యము, దారిద్ర్య నిర్మూలన, నిర్భయత్వం, అస్పృశ్యతా నివారణ, ఖాదీ ప్రధానమైన స్వదేశీ వ్రతం, సర్వ మత సమభావం ఇవి ప్రతిజ్ఞలోని ముఖ్యాంశాలు. 1916లో ఆశ్రయమున్న స్థలం కొనబడింది. ఆశ్రమవాసులు శరీర కష్టం చేస్తారు. కొంతమంది కూలీలు గూడా వారికి సహాయం చేస్తారు. మా ముఖ్య కార్యక్రమాలు ఇవి. ఖాదీ ఉత్పత్తి, విద్యుచ్ఛక్తి లేని గ్రామ పరిశ్రమలు, వ్యవసాయము, పాలపరిశ్రమ, పాకీపని, విద్య. ఆశ్రమంలో

107 మంది ఉన్నారు. (పురుషులు 42, స్త్రీలు 31, మగపిల్లలు 12, ఆడపిల్లలు 22) ఈ సంఖ్యలో జైల్లో వున్నవారు బయటి గ్రామాలలో పనిజేసేవారు లేరు. ఖాదీ పరిశ్రమలో దాదాపు 1000 మందికి శిక్షణ ఇవ్వబడింది. నాకు తెలిసినంత వరకు వారందరూ బాగా పనిజేసి భోజనానికి కావలసిన దానిని గౌరవంగా సంపాదించు కొంటున్నారు.

ఆశ్రమం రిజిష్టరు చేయబడినది. ధర్మకర్తల యాజమాన్యంలో నడుస్తున్నది. ఆశ్రమ నిధులు పనులవారీగా ప్రత్యేకించబడినవి. ప్రతి విభాగాన్నీ స్వయం పోషకంగా నిర్వహించడం మా ఉద్దేశ్యమైనా స్నేహితుల నుండి అవసరాలకు చందాలు గూడా అందుతున్నవి. అనుభవంలో విద్యాసంస్థలు పిల్లలనుండి జీతాలు తీసుకోకుండా, పిల్లలకు భోజనవసతులు కల్పించి, దుస్తులు గూడా అందించి స్వయంపోషకంగా నడపడం కష్టం అని తేలింది.

ఆశ్రమానికి 3,60,000 ల విలువ గల ఆస్తులున్నవి. నగదు 3,00,000 వున్నది. ఆశ్రమం రాజకీయాలలో పాల్గొనదు. కాని శాసనోల్లంఘనం, సహాయనిరాకరణం అవసరమని నమ్ముతున్నది. కొన్ని అవసరాలలో సత్యాహింసలకు అవి చాలా అవసరమని ఆశ్రమం నమ్మకం. అందువలన 1930లో 80 మంది ఆశ్రమవాసులు దండి యాత్రలో పాల్గొన్నారు.

ప్రస్తుతమున్న పరిస్థితులలో ఆశ్రమం ఇంకా త్యాగం చేయవలసి వున్నట్లు కనిపిస్తున్నది. ప్రభుత్వం తాలూకు దమనకాండ పెచ్చరిల్లుపోతున్నది. ప్రజలలో నిరాశ నిస్పృహలు పెరిగి అనైతికత ఏర్పడుతున్నది.

ఉపవాసం విరమించిన తరువాత వెలువడిన కొన్ని ప్రకటనలు నా దృష్టికి వచ్చినవి.

1. భారతదేశంలోని చాలా భాగాలలో పోలీసువారు సత్యాగ్రహులను భయభ్రాంతులు చేయడానికి విపరీతంగా దౌర్జన్యకాండకు పూనుకొని పీడిస్తున్నారు.
2. స్త్రీలను అవమానిస్తున్నారు

3. స్వేచ్ఛగా ప్రజలు ఎక్కడికి బడితే అక్కడికి పోవడం అసంభవమై పోతున్నది.
4. దేశంలో చాలా భాగాలలో కాంగ్రెసువారు గ్రామసేవ జేయడం అసంభవమై పోతున్నది.
5. శాసనోల్లంఘనం చేసినవారిని అవమానించడమే గాక జైళ్లలో, లాకప్‌లలో శారీరకంగా కొట్టి హింసించడం జరుగుతున్నది.
6. పెద్ద మొత్తాలను జరిమానాలుగా విధించి ఆ మొత్తం వసూళ్లకు న్యాయవిరుద్ధమైన చర్యలు జరుపబడుతున్నవి.
7. శిస్తుల కొరకై రైతులను వేధించడం జరుగుతున్నది. వారిని భయపెట్టడం కొరకే అది జరుగుతున్నది.
8. పత్రికల మీద ఆంక్షలు విధింపబడినవి.
9. ఆత్మ గౌరవంతో కూడిన సామాన్య స్వేచ్ఛ గూడా దేశంలో నిరాకరించ బడుతున్నది

అధికారులు ఇవి జరగడం లేదని నిరాకరిస్తున్నారు. వాటిలో కొంత అతిశయోక్తి వుంటే వుండవచ్చును. కాని కాంగ్రెసు వారి యెడల ఈ కృత్యాలు జరుగుతున్న మాట వాస్తవం.

కేవలం ఆరోపణల వలన, నిరాకరణల వలన సమస్య పరిష్కారం గాదు. ఆశ్రమం తాలూకు నిర్మాణకార్యాన్ని నడిపించడం కష్టసాధ్యంగా కనబడుతున్నది. ఉద్యమంలో ఆశ్రమం సంబంధ విచ్ఛేదం చేసుకోవాలి. అది ఆశ్రమ లక్ష్యానికి విరుద్ధం. శాసనోల్లంఘనం, ఆశ్రమ వ్యవహారాలు దేనికవి జరగవచ్చునని ఇంతవరకు అనుకొన్నాను. కాంగ్రెస్సుకూ, ప్రభుత్వానికీ మధ్య శాంతి ఏర్పడుతుందను కొన్నాను. కాంగ్రెసు లక్ష్యం ఇంత తొందరలో సాధించడం జరగకపోయినా శాంతి ఏర్పడుతుందను కొన్నాను. ప్రభుత్వానికి ఆ ఉద్దేశ్యమున్నట్లు కనిపించడం లేదు. మేము లొంగిపోవలెనని వారి కోరిక. అది సంభవం గాదు. జరిగే పని గాదు. కనుక ఉద్యమం చాలాకాలం సాగుతుంది. ఇంతవరకు చేసిన దానికంటే ప్రజలు ఇంకా త్యాగం చేయవలసి వున్నట్లు కనబడుతున్నది. ఈ ఉద్యమానికి మూలం నేను గనుక నేను పెద్ద త్యాగం చేయాలి.

ఈ ఆశ్రమాన్ని గడచిన 18 సంవత్సరాలుగా ప్రాణం కంటే ఎక్కువగా పోషించుకొన్నాము. ఇక్కడ వున్న ప్రతి వృక్షానికీ, ప్రతి పశువుకూ చరిత్ర వున్నది. అందరూ ఈ పెద్ద కుటుంబం లోనివారే. కన్నీళ్లు కార్చకుండా ఆశ్రమంతో మాకున్న సంబంధాన్ని తెంచుకోలేము. ఒకప్పుడు ఇదంతా బంజరుగా వుండేది. ఇపుడు ఫలవృక్షాలతో, పూలమొక్కలతో విలసిల్లుతున్నది. నేను ఆశ్రమవాసులతో సంప్రదించాను. వారంతా ప్రస్తుత కార్యకలాపాలు ఆపుటకు ఏకగ్రీవంగా అంగీకరించారు. వారందరూ ఉద్యమంలో పాల్గొన నిశ్చయించారు.

గడచిన రెండు సం[illegible] [illegible]ంచి పన్నులు చెల్లించడానికి ఆశ్రమం నిరాకరించింది. విలువగల [illegible] [illegible] అందుకై అమ్మివేయబడినవి. జప్తు చేయబడినవి. నేను ఫిర్యాదు [illegible] [illegible]. అందువలన ఈ పరిస్థితుల్లో ఇంత పెద్ద ఆశ్రమాన్ని నడపడం, సం[illegible] [illegible]. ప్రభుత్వం న్యాయమైనదైనా కాకపోయినా, అది ప్రజల చేతిలో వున్న విదేశీయుల అధీనంలో వున్నా ప్రభుత్వంతో సంఘర్షిస్తే ప్రజల ఆస్తులను బలవంతంగా వశపరచుకొంటారు. అది నిజమే. చాలా దూరం పోయేటట్లు ఇది నాకు కన్పిస్తున్నది.

ఈ ఆశ్రమాన్ని మూసివేయడానికి నిర్ణయించిన సందర్భంలో ఈ ఆశ్రమాన్ని ప్రజల ఉపయోగానికి వినియోగించదలచాము. దీన్ని ప్రభుత్వానికి సమర్పించడం కంటే ఆశ్రమం తలపెట్టిన కార్యక్రమాల నిర్వహణకు తోడ్పడే స్నేహితులకు సమర్పించడం మంచిదనుకొంటున్నాను. ఖద్దరుకు సంబంధించిన అన్ని వస్తువులనూ, ఆల్ ఇండియా స్పిన్నర్స్ అసోసియేషన్‌కు సమర్పిస్తున్నాను. ఆవులను, పశువులను, గోసేవా సంఘానికి సమర్పిస్తున్నాను. ఆ సంఘమే పాలపరిశ్రమను నడుపుతున్నది. గ్రంథాలయాన్ని అది నడిపించే వారికి అప్పగిస్తాము. ఎవరి వస్తువులు వారికి అందజేస్తాము.

ఇక భూములు, భవనాలు మిగిలిపోతవి. వాటిని ప్రభుత్వం స్వాధీనపరచుకొనవచ్చును. వారి ఇష్ట ప్రకారం ఉపయోగించుకొనవచ్చును. వాటిని గూడా స్నేహితులకు అప్పగించేవాడినే. కాని రెవిన్యూ ఇవ్వడం నాకిష్టం లేదు. ఉన్న వస్తువుల సదుపయోగం జరగాలి. ప్రభుత్వానికి అప్పజెపుతాము.

హరిజన కుటుంబాలు నివసిస్తున్న భూమీ, భవనాలున్నవి. వారు ఇంతవరకు అద్దె చెల్లించడం లేదు. వారిని ఉద్యమంలో చేరమని నేను కోరను. వారు ఆశ్రమ ధర్మకర్తలకు సంవత్సరానికి ఒక రూపాయి బాడుగ చెల్లించవలెను.

ఏ కారణం వల్లనైనా ఆస్థిపాస్తులను ప్రభుత్వం స్వాధీనం చేసుకొనకపోతే ఆశ్రమవాసులు ఆశ్రమం వదలివేస్తారు. 31 చివరిరోజు. మీరు టెలిగ్రాం ద్వారా జవాబివ్వండి. మేము సామాన్లు సర్దుకొంటాము. ఆశ్రమం ఖాళీ చేస్తాము.

మీ విశ్వాసపాత్రుడు
ఎమ్. కె. గాంధి

★ ★ ★

70. సర్ తేజబహాదూర్ సప్రూ గారికి

సత్యాగ్రహాశ్రమం
వార్ధా, 30-9-1933

మిత్రులు సప్రూ గారూ!

మీ వుత్తరం అందింది. మీరు నాకు ఎందుకు వ్రాయడం లేదో నాకు తెలుసును. మీనుండి ఉత్తరాలు రాకపోతే నామీద మీకు అభిమానం లేదని నేనెప్పుడూ భావించను.

నేను కుదుటబడుతున్నాను. నెమ్మదిగా బలమేర్పడుతున్నది. సనాతనులకు హరిజనుల యెడల గల అపోహలను తొలగించే ప్రయత్నం చేస్తున్నాను. వారియెడల మనం ప్రవర్తించిన తీరు మనకొక పెద్ద మచ్చ. హరిజన సమస్య వరకే పరిమితంగా మీరు వుత్తరం వ్రాయడం నాకు సంతృప్తిని కలిగించదు. మీరు రాజకీయాలలో పాల్గొనక పోవచ్చును. అంతమాత్రాన మీ మిత్రులకు సలహాలివ్వడం అవసరం గదా! మీ అనుభవాల ఫలితం సలహారూపంలో మాకందరికీ లభించాలి. మన దృష్టిలో ఎన్ని విభేదాలున్నా మీరన్నా, మీసలహాలన్నా నాకు ఎంతైనా గౌరవమున్నది. మీ లండన్ అనుభవాన్ని వివరించండి. మీకు కలిగిన అభిప్రాయాన్ని తెలియజేయండి.

సేఠ్ జమునాలాల్ నాతో వున్నారు. మీకు నమస్కారాలు తెలియజేస్తున్నారు.

మీ
ఎమ్. కె. గాంధి

★ ★ ★

71. కార్ల్ హీత్ గారికి

వర్ధా
10-12-1934

మిత్రులకు,

నవంబరు 19 ఉత్తరం అందింది. అది నాకు అర్థం గాలేదు. ఆండ్రూస్ గారి సహాయం గూడా తీసుకొన్నాను.

ప్రస్తుతమున్న సమస్యకు పరిష్కారం న్యాయబద్ధంగా వుండాలి. అది ఫలదాయకంగా వుండాలి. దానిని బలవంతంగా రుద్దగూడదు అనే మీ అభిప్రాయంతో నేను పూర్తిగా ఏకీభవిస్తున్నాను. సారాంశమేమంటే రెండు దేశాలకూ మధ్య గౌరవప్రదమైన ఒప్పందం కుదరాలి. ఇండియా బాధ మీకు తెలుసును. లాంక్‌షైర్ సమస్య నాకు తెలుసును. రెండింటి సమస్యలూ ఒకలాంటివే అంటే నేను ఏకీభవించను. ఇండియాలోని కష్టాలు బలవంతంగా రుద్దబడినవి. లాంక్‌షైర్ కష్టాలు కొంత ప్రపంచ పరిస్థితి కారణంగానూ, కొంత వారి సంకుచిత దృష్టీ, స్వార్థం కారణంగా ఏర్పడినవి. ఇండియా సహాయంతో వారి సమస్య పరిష్కారం గావలెనంటే 1931లో నేను ఇంగ్లాండులో వున్నప్పుడు మార్గం సూచించాను. నా మార్గం రుచించలేదు - వ్యర్థమైపోయింది - నేను సూచించిన మార్గమిది. ఇంగ్లండు భారతదేశాల మధ్య ఒప్పందం కుదిరితే ఉపయోగకర మార్గాన్ని అనుసరించవచ్చును. తనకున్న గుడ్డలు గాక ఇండియాకు గుడ్డలు అవసరం కావచ్చును. ఖాదీ, ఇండియన్ మిల్లు గుడ్డలు భారతీయుల అవసరాలకు పూర్తిగా సరిపోకపోవచ్చును. రౌండు టేబుల్ సమావేశం జరిగిన తరువాత ఇండియాలో గుడ్డల ఉత్పత్తి బాగా జరుగుతున్నది అయినా ఇంగ్లండు గుడ్డలను గురించి ఒప్పందం జేసుకొనవచ్చును. ఇండియా మంచి కాలికో జపాను, ఇంగ్లండు నుండి దిగుమతి చేసుకొంటున్నది. లాంక్‌షైర్ కాలికోను ఇండియాకు ఎలా పంపించగలదనేది ప్రశ్న కాదు. ఇండియా సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యాన్ని ఎలా సంపాదించుకొనగలుగుతుందనేది మొదటి ప్రశ్న. నాకు అర్థమైనంతవరకు అవరోధాలూ, నిర్బంధాలూ లేకపోతే ఇండియా బీదతనంలో వుండవలసిన అవసరం లేదు. అది సంపన్న దేశంగా రూపొందగలదు. అది సహజంగా జరగగలదు.

మీ పుత్తరంలోని చివరి భాగంలో ఇండియాలో అణచివేత లేదన్నట్లున్నది. అణచివేత చాలా వున్నది. అది అందరికీ తెలుసును. దమన కాండను పెంపొందించే ఒక్క చట్టం గూడా రద్దుచేయబడలేదు. ప్రెస్సు నిర్బంధం ఆలాగే వున్నది. బెంగాలులోనూ, సరిహద్దు ప్రాంతంలోనూ సంచరించే స్వాతంత్ర్యం లేదు. మీరు వినకపోవచ్చును.అన్ని అన్యాయపు చట్టాలూ, అమలులోనే వున్నవి. ఇవన్నీ ఇలా వుండగానే కొత్త సంధి విధానానికి పార్లమెంటు కమిటీ సూచనలు బయటకి వచ్చినవి. స్వాతంత్ర్య నిరాకరణకు జరుపుతున్న చేష్టలివి. నా సహన శక్తిని శృతికి మించి పరీక్షిస్తున్నది. నేను సరిహద్దు ప్రాంతానికి పోగూడదట. నిషేధం విధించబడినది.

అయినా నాకు ఎలాంటి నిరాశ లేదు. దైవశక్తి మీద నాకు పూర్తి విశ్వాసమున్నది. ఆ శక్తి మానవ శక్తులకు అతీతమైనది. అరాజకత్వంలో నుండి అది మార్గాన్ని వెదకి బయటకి తీస్తుంది. ఎవరు ఎన్ని అన్యాయాలు చేసినా ఆ అన్యాయాలను అది నిరోధిస్తుంది.

భారతదేశం స్వతంత్ర దేశమవుతుంది. భారతీయులు స్త్రీలూ పురుషులూ స్వాతంత్ర్యానికి మేము తగినవారమని నిరూపించుకోవాలి. శక్తివంచన లేకుండా పరిశ్రమించాలి. మీ అందరి సహకారం మాకు కావాలి.

మీ

ఎమ్. కె. గాంధీ

★ ★ ★

72. కార్ల్‌హీత్ గారికి

వర్ధా

3-1-1935

21వ తేదీ వ్రాసిన మీ వుత్తరం అందింది. ధన్యవాదాలు. మీ వెనకటి వుత్తరాన్ని మీరాబహెన్, మహదేవదేశాయి, ఆండ్రూస్‌లు చదివారు. ముగ్గురూ వేరువేరుగా నా అభిప్రాయాన్నే బలపరిచారు. మీరు సరిదిద్దిన అంశాన్ని స్వీకరిస్తున్నాను. మీ వుత్తరం

మూడుసార్లు జాగ్రత్తగా చదివిన తరువాత నేను వుత్తరం వ్రాశాను. ఆండ్రూస్ నా జవాబును గూడా చదివారు. ఆయన ఏమీ మార్పులు సూచించలేదు.

మీకు భారతదేశంలో అమలులో వున్న చట్టాలు తెలుసును. వాటి దుష్ప్రభావం తెలుసును. అవి ఇంకా అమలులో వుంటే మా పరిస్థితి ఏమిటో మీకు తెలియదు. డాక్టర్ మామ్‌డే రాయ్‌డెన్ కరాచి నుండి చేసిన ప్రకటనలో ఈ వివరాలేవీ బ్రిటిషు ప్రజలకు తెలియదని వున్నది. దానితో మా అభిప్రాయం ఇంకా బలపడుతున్నది. బెంగాల్‌లో ఏమి జరిగిందో, ఏమి జరుగుతున్నదో కళ్లతో చూచిన దానిని వర్ణించి చెప్పగలరు.

రాబోయే బిల్లును వాపసు చేసుకొంటే ప్రమాదమని మీకు తోస్తున్నట్లున్నది. నా అభిప్రాయంలో ఆ బిల్లు వాపసు చేసుకొనడం ఇండియా ఇంగ్లాండు రెండింటికీ మంచిది. ఇండియా ఆ బిల్లును అన్నివిధాలా ప్రతిఘటిస్తుంది. బ్రిటిషు ప్రభుత్వం అనుసరిస్తున్న మొండి విధానం వల్లనే అది జరుగనున్నది రైట్‌ఆనరబుల్ శ్రీనివాస శాస్త్రిగారి విమర్శనను చూసివుంటారు. శ్రీనివాసశాస్త్రి గారి యెడల బ్రిటిషు ప్రభుత్వానికి చాలా విశ్వాసముండేది. ఆయనను ఆ ప్రభుత్వం తన వ్యక్తిగా భావించేది. సి.వై. చింతామణి గారి వ్యాఖ్యలు చూచారు. ఆయన వింతవాదిగా ప్రసిద్ధిబొందారు. అవకాశం దొరికినపుడల్లా కాంగ్రెసును ఆయన నిందించారు.

జె.పి.సి. రిపోర్టు మీద నా అభ్యంతరాలను తెలుసుకోండి. నేను రిపోర్టు చదివాను. వైట్‌పేపరు చదివాను. ఉన్నదానికంటే ఇది అభివృద్ధిపథంలో వుండాలి. అందుకు భిన్నంగా ఉన్నది. మితవాదులను గూడా నిరాశపరచింది. వారి నడుములను విరగగొట్టింది. ఆగాఖాన్ గారి నాయకత్వంలో వారు సమర్పించిన మెమొరాండాన్ని జాయింట్ పార్లమెంటరీ కమిటీ ఆమోదిస్తుందని అనుకొన్నారు. వారి మెమొరాండంమీద దృష్టి వుంచినట్లే కనబడడం లేదు. దానిమీద శాస్త్రిగారి వ్యాఖ్య ఇది : - లిబరల్ పార్టీ సహకరించడం జరగదు. స్నేహితులతో సహకరించడమంటూ వుంటుంది. మామీద విశ్వాసముంచని వారికి, మా సూచనలను పరిగణించనైనా పరిగణించని వారికి మా కోరికలకు భిన్నంగా వ్యవహరించిన వారికి మా సహకారం ఎలా లభిస్తుంది? సహకరించడం ఆత్మహత్య అవుతుంది. ఇది శాస్త్రిగారి వ్యాఖ్య :

సంక్షేపంలో వివరం

1. జె.పి.సి నివేదికలో పూర్తి స్వరాజ్యానికి గానీ లేక ఇండియా ప్రతినిధుల సూచలను అంగీకరించుటకు గానీ సంబంధించి ఏ సూచనా లేదు.
2. ఈ రాజ్యాంగచట్టం అంగీకరింపబడితే ఇండియా ఇప్పటికంటే ఇంకా భారమైన ఆర్థిక చిక్కుల్లో కూరుకొని పోతుంది.
3. కేంద్రంలో 80 వంతుల ఆదాయ భాగం సామాన్య స్వీకృతికి దూరంగా వుంచబడింది.
4. నీతి విషయంలో గానీ, ఖర్చు విషయంలో గానీ సైన్యం మీద సామాన్య స్వీకృతి ఉండదు.
5. ద్రవ్య విధానం మీద జనస్వీకృతి వుండదు.
6. ఆర్థిక మంత్రి అధీనంలో వున్న 20 వంతుల ఆదాయం మీద గూడా గవర్నరు జనరల్ అధికారం వహిస్తారు. దానిలో మార్పుచేసే, ఆపివేసే అధికారం గవర్నర్ జనరల్‌కు ఉంటుంది.
7. నివేదికలో పొందుబరచబడిన ప్రాంతీయ స్వాయత్తతా విధానం కేవలం పేరుకు మాత్రమే. ఎప్పుడు అవసరమనుకొంటే అప్పుడు గవర్నర్లు దానిని రద్దుచేయవచ్చును. అ అధికారాన్ని గవర్నర్లు రద్దుచేయరనుకొనడం తెలివితక్కువ. అనుభవంలో ఉన్నదదే.
8. మంత్రులకు కేంద్ర ప్రభుత్వంలో గానీ, ప్రాంతీయ ప్రభుత్వాల్లో గాని ఉన్నవారిని కనీసం బదిలీ చేసే అధికారం గూడా వుండదు.
9. పేరుకు ఏర్పడిన ప్రాంతీయ శాసనసభలు పోలీసు చట్టాలనుగానీ, పోలీసు నియమాలను గానీ మార్చలేవు. ఆ అధికారముండదు.
10. బ్రిటిషు వారు చేస్తున్న దోపిడి ఇంకా పెరుగుతుంది.

దీనిని బట్టి తేలుతున్న దేమిటంటే ఇప్పుడున్న దానికంటే రాబోయే చట్టం మరీ దారుణమైనది. కనుక కొత్తచట్టాన్ని అంగీకరిస్తే. ఇంకా ఎక్కువ ఆపదలు కొని తెచ్చుకొన్నట్లవుతుంది.

సారాంశమేమంటే మామీద రుద్దబడబోతున్న చట్టం బాధలతో మ్లూలుగుతున్న జన సామాన్యజనం మీద పెద్దబండలు పడవేయడమే అవుతుంది. బ్రిటిషు ఇండియా

చరిత్రలోనే జరగని కొత్త విషయమవుతుంది. పూర్తి బాధ్యతతో నేనీ విషయం చెపుతున్నాను. జలియన్ వాలాబాగ్ సంస్మరణలు ఇంకా నాకు జ్ఞాపకమున్నవి. సిపాయీ విద్రోహాన్ని గురించి కామే మాల్సన్ వ్రాసిన గ్రంధాలను చదివాను. వాటినన్నింటినీ మించిన చర్య ఇది.

ఈ ఉత్తరాన్ని మీరు ఎట్లా ఉపయోగించుకున్నా సరే, నేను వెల్లడించిన అభిప్రాయాలకు ఎవ్వరూ బాధ్యులు గారు. మహదేవ దేశాయ్‌కీ, మీరాకూ, టైపిస్టుకు ఈ ఉత్తరం తెలుసును.

నా వుత్తరం మీకు చెడుగా కన్పించవచ్చును. నా ఉత్తరం నిజాన్ని వ్యక్తీకరిస్తున్నది. ఇది నిజం. పదహారణాల నిజం. పూర్తి నిజాన్ని ఇంకా నేను వెల్లడించలేదు. అది ఇంకా భయంకరంగా వుంటుంది.

నాకు ఇంగ్లీషు వారిమీద కోపం లేదు. ద్వేషం లేదు. ఇంగ్లీషు మంత్రులు తమకు మంచిదనిపించిన దానిని అనుసరిస్తున్నారు. వారు ఇంగ్లీషు ప్రభుత్వం ఇండియా మేలు కొరకని భావిస్తున్నారు. ఇండియా ఆర్థికంగా బలపడిందనీ, రాజకీయంగా శక్తివంతమైనదనీ వారి అభిప్రాయం. ఈ రాజ్యాంగ చట్టం అమలైతే భారతదేశానికి అది మహా దుర్దినమవుతుంది. బ్రిటిషు వారి విశ్వాసాలు బ్రిటిష్‌వారివి. మా విశ్వాసాలు మావి. కోపగించి ప్రయోజనం లేదు. నేను తొందరలో అనాలోచితంగా ఏ చర్యలూ తీసుకోను.

నేను కాంగ్రెసు నుంచి అవకాశం తీసుకొన్నాను. నేను మౌనంగా వుండదలచుకొన్నాను. అహింస కోసం బంధించిన కొత్త విషయాలను అనుసంధించదలచుకొన్నాను. ఏది చేసినా ఒక లక్ష్యంతో చేస్తున్నాను. అన్నింటిలో అహింసను ప్రవేశపెట్టుతున్నాను. నన్ను గురించి నిజంగా నాకు తెలియదు తెలుసుకుందామనే కోరికగూడా లేదు. భగవంతుడు నాకు తరువాత వేయాల్సినఅడుగు చూపిస్తుంటాడు. స్నేహితులు మీరు నిండు హృదయంతో నాకు సహకరించండి. నా అన్వేషణకు మార్గదర్శకులు కండి.

మీ

ఎమ్. కె. గాంధి

★ ★ ★

73. కార్లహీత్ గారికి

సేవాగ్రామం
వర్ధా 25-1-41

మిత్రమా,

మీరు దయతో వ్రాసిన ఉత్తరం అందింది. మీ వుత్తరంలో సూచింపబడిన కేబుల్‌కు నేను కేబుల్ పంపించాను. అది అందినట్లు వ్రాయలేదు.

1940 అక్టోబరు 27వ తేదీన నేను పంపిన కేబుల్ ఇది "అన్ని ప్రయత్నాలూ విఫలమైనవి. ఇండియా స్థితి విచిత్రమైనది. అన్నింటికంటే భిన్నమైనది. ప్రెస్సు నిర్బంధించబడింది. హరిజన్ వారపత్రికలు ఆగిపోయినవి. అహింసకు కనీసావసరమైన శాసనోల్లఘనం నిషేధించబడింది.అందువలన - నేను పంపిన కేబుల్ ఇది.

ఎమ్.పిల ఉత్తరం విషయాలను ఉపేక్షిస్తున్నది. సమాచార సాధనాలు కఠినంగా ఉన్నవి. మీ అభిప్రాయాలు తెలియజేయడానికి వీలు లేదు. భగవంతుడే రక్షించాలి.

మీ వాదనను నేను అర్ధంచేసుకొనగలను. కంపించిపోవడం వ్యక్తిగతం. కాంగ్రెస్సు పెద్ద సంస్థ. అది అహింస మీద ఆధారపడినది. అది తారతమ్యం తెలిసి వ్యవహరిస్తుంది. దానికి అహింస హింసల తారతమ్యం గూడా తెలుసును. జర్మన్ ఆయుధాల కంటే బ్రిటిషు ఆయుధాలు జయించినవి. దానికి కారణమేమిటి? జర్మన్ అనుసరించిన విధానం. మనిషి మనిషి మధ్యా, దేశం దేశం మధ్యా ఆయుధ నిరోధం జరిపి న్యాయానికి జయం కలిగించడం కాంగ్రెసు లక్ష్యం. అందుకే అహింసతో మేము పోరాటం సాగిస్తున్నాము. అహింస మీద పూర్తిగా అధారపడుతున్నాము. పూనా తీర్మానంలోని లోటును మీరు సరిగ్గా తెలుసుకొన్నారు. బొంబాయి తీర్మానం తప్పును సరిదిద్దుకొన్నది. ఎల్లప్పుడూ అహింస మీద కాంగ్రెసు ఆధారపడలేకపోయింది. అందుకు అది బాధపడనక్కరలేదు. అది దానికి అప్రతిష్ట తెచ్చిపెట్టదు. అది ఇప్పుడు తన అసలు స్థితికి చేరుకొన్నది. శాసనోల్లంఘనోద్యమం నడపడానికి నన్ను ఆహ్వానించింది. అందుకు నేను సంతోషంగా అంగీకరించాను. జనసామాన్యం హింసను గౌరవిస్తున్నది. పూనా తీర్మానం జరగవలసింది కాదు. అది నా బలహీనత వలన జరిగింది. అది మీరు బోధపరచుకోలేదు. హరిజన్‌లో ఆ విషయమై వ్యాసం వ్రాశాను.

కాంగ్రెసు క్రమక్రమంగా ప్రగతిపథంలో నడుస్తున్నది. అహింస దానికి ప్రధానం. నడక నెమ్మదిగా ఉన్నది. కాంగ్రెసు ద్వారా మార్గాన్ని సూచించకపోతే నేను తప్పుచేసిన వాడిని అయ్యేవాణ్ణి.

కాంగ్రెసు సామ్రాజ్యవాదానికి ఎంత విరోధియో నా జీజానికి గూడా అంత విరోధి. బ్రిటిషు ప్రభుత్వం తెలివిగా వ్యవహరిస్తే ఇవన్నీ జరిగేవి కావు. ప్రపంచం బ్రిటిషు పక్షానికి వచ్చేది. లేనిచో దాని పక్షంలో వుండేవారం. నైతికంగా దానికి బలం చేకూరేది. పొరపాట్లను ఇప్పటికైనా సరిదిద్దుకొనవచ్చును.

తప్పు సరిదిద్దుకొనబడినా లేకపోయినా కాంగ్రెసు విధానం స్పష్టమైనదే. అది నైతిక సూత్రం మీద ఆధారపడివున్నది. వెంటనే ఫలితం కనిపించకపోయినా దానివి దృఢచిత్తంతో అనుసరించాలి.

మీ

ఎమ్. కె. గాంధి

* * *

74. ఎమ్.ఏ. జిన్నా గారికి

సేవాగ్రామ్

3-2-1938

ప్రియమైన జిన్నాగారూ,

మీ వుత్తరానికి నానుండి జవాబు రాలేదని మౌలానా సాహబ్ గారితో మీరు అన్నట్లు నిన్న పండిత నెహ్రూ నాకు చెప్పాడు. నేను చాలా జబ్బుగా వున్నానని కలకత్తాలో డాక్టర్లు నిర్ణయించిన సమయంలో మీ వుత్తరం అందినది.

అది అందిన మూడు రోజుల తరువాత నాకు చూపించారు. జాబు అందించినట్లయితే జబ్బుగావున్నా జవాబు పంపేవాడినే. మీ వుత్తరం చదివాను. జవాబు వ్రాయడానికి ఏమీలేదని ఊరుకొన్నాను. అయినా నానుండి మీరు జవాబు ఆశించారు. సంతోషకరమైన విషయం జవాబు పంపుతున్నాను. మీనుండి సందేశమందిందని ఖేర్ గారు చెప్పారు. నేను వొంటరిగా పంపుతున్నాను. దానిని వారు

నాకు అందజేశారు. మీకు మౌఖికంగా జవాబు చెప్పేవాడినే. కాని నా భావం స్పష్టంగా తెలియజేయడానికి మీకు ఒక "నోట్" పంపించాను. దానిలో దాచవలసినదేమీ లేదు. కాని మీ వుత్తరం నాకు కొంత బాధ కలిగించింది. ఆశ్చర్యం కలిగించింది.

నేను మౌనంగా వున్నానని మీ ఫిర్యాదు. దానికి కారణం నానోట్‌లో తెలియజేశాను. రెండు మతాలవారినీ ఐక్యం చేయడానికి నేనేదైనా చేయగలిగితే అది చేయకుండా నన్ను ఎవ్వరూ ఆపలేరు. మీ ఉపన్యాసం యుద్ధ ప్రకటన కాదని మీరు తెలియజేశారు. తరువాత మీరు చేసిన ప్రకటనలు గూడా నాకు మొదట కలిగిన భావాన్ని మార్చలేదు. 1915లో దక్షిణాఫ్రికా నుండి నేను భారతదేశం వచ్చినప్పటి నాటి మీలోని జాతీయభావం. మీ ఉపన్యాసంలో కనిపించడం లేదు. మీరు సంపూర్ణమైన జాతీయవాది అని మిత్రులంతా చెప్పారు. హిందువులూ ముస్లిములూ గూడా. మీరు ఆశాకిరణమని భావిస్తున్నారు. ఇప్పటికీ మీరు ఆ జిన్నాగారేనా?

మీ ఉపన్యాసాలు వేరుగావున్నా అది నిజమేనని మీరంటే మీమాటను నేను అంగీకరిస్తాను.

నన్ను ఒక తీర్మానం (ప్రపోజల్) తో ముందుకు రమ్మంటున్నారు. మీరు వెనకటి విధంగానే వుండమని ప్రార్థించటం తప్ప ఇంకా నా ముందు తీర్మానమేమున్నది? రెండు జాతులనూ కలిపివుంచే తీర్మానాన్ని మీరే సూచించవలసి వుంటుంది.

ఇది ప్రచురణకు కాదు. నేను మీ స్నేహితుణ్ణే. శత్రువును కాదు.

మీ

ఎమ్. కె. గాంధి

* * *

75. ఎమ్. ఎ. జిన్నాగారికి

22-4-1944

ప్రియమైన ఖాయిదే ఆజమ్

నిన్నటి మీ ఉత్తరం నన్ను కలచివేసింది. మనమిద్దరం సమక్షంలో కలుసుకొన్న దాకా జవాబు వ్రాయగూడదనుకొన్నాను. మన కలయిక వలన పెద్దగా ప్రయోజనం

కలగకపోయినా మీ భావాలను విస్పష్టంగా అర్థంచేసుకొనగలిగాను. రెండు జాతుల సిద్ధాంతాన్ని గురించి ఆలోచించిన కొద్దీ అది చాలా ప్రమాదకరమేమోననిపిస్తున్నది దానిలో అర్ధసత్యాలున్నవి. దానిలోని ముగింపు, నిర్ణయాలూ అవసరం లేనివి. ఇండియాలోని ఇతర జాతులకంటే ముస్లిమ్‌లు ప్రత్యేక జాతి అనడాన్ని నేను అంగీకరించలేను. గట్టిగా వాదించడం ఋజువుకాదు.

ఆ సిద్ధాంతాన్ని అంగీకరించడం దేశానికే ప్రమాదకరం. ఒక్కసారి ఆ సిద్ధాంతాన్ని అంగీకరిస్తే బారతదేశాన్నే ముక్కలు ముక్కలుగా విభజించే పరిస్థితి ఏర్పడుతుంది. భారతదేశం చిన్నాభిన్నమయిపోతుంది. దానికి నేనొక్క మార్గాన్ని సూచించాను. అది సోదరుల మధ్య పంపకంలాగా వుండాలి.

జనాభిప్రాయ సేకరణకు మీరు వ్యతిరేకంగా వున్నారు. లీగ్‌కు గల ప్రాధాన్యాన్ని గుర్తించినా ప్రజలు విభజనను కోరుతున్నారో లేదో తెలుసుకోవాలి గదా! వారు ఈ విషయమై తమ అభిప్రాయాన్ని స్పష్టం చేస్తారు. వయోజన వోటింగు మంచి పద్ధతి. మీరింకేదైనా పద్ధతి సూచిస్తే నేనంగీకరిస్తాను.

రెండు చేతుల మధ్య వున్న సమాన బాధ్యతలను గూడా మీరంగీకరించడం లేదు. సైన్యము, విదేశ నీతి వంటి సమాన విషయాలలో రక్షణ కల్పించకుండా, నేను దేశవిభజనకు అంగీకరించలేను..

మీ వుత్తరాన్ని బట్టి మన భావాలు ఒకదానికొకటి వ్యతిరేకంగా వున్నట్లు తెలుతున్నది. 1942లో చేసిన తీర్మానాన్ని మీరు ఉల్లంఘిస్తున్నారు. దాన్నికి పెద్ద ఆధారాలు కనబడడం లేదు.

. మనం ఒక సుడిగుండంలో, వున్నామనిపిస్తున్నది. నేనొక సూచన చేశాను. విభజనను అంగీకరించక తప్పకపోతే మధ్యవర్తుల మీద ఆధారపడదాము. వారు మనకు మార్గదర్శకత్వం వహిస్తారు. మన మధ్య అంగీకారం కుదిరిస్తారు.

ఎమ్. కె. గాంధి

★★★

76. ఎమ్.ఎ. జిన్నా గారికి

23 సెప్టెంబరు 1944

ప్రియమైన కాయిదే ఆజమ్

నిన్న సాయంత్రం జరిగిన సంభాషణ బాగాలేదు. మన సంభాషణలూ, ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు సమాంతరరేఖలో జరుగుతున్నట్లున్నవి. ఒకదానికొకటిగా మనం దగ్గరకు రాలేకపోతున్నాము. మనం నిన్న సాయంత్రం విఫలస్థితికి చేరుకున్నాము. అయితే ఒకరికొకరం విడిపోలేదు. భగవంతునికి ధన్యవాదాలు. మీరు సంభాషణ ప్రారంభించినా నాకు ప్రార్థన సమయం గావడం వలన మన సంభాషణ ఆగిపోయింది.

ఇంత పెద్ద విషయంలో మనమేమీ పొరపాటు చేయకుండా నన్ను ఏ కాగితం మీద సంతకం చేయమంటారో మీరు తయారుచేయండి.

మీలాటివారిని పిలచి వారి సహాయం తీసుకొనడం మంచిదని ఇప్పటికీ నాకనిపిస్తున్నది.

మీ

ఎమ్.కె. గాంధి

★ ★ ★

76 ఏ. ఎమ్.ఏ. జిన్నాగారి నుండి

23 సెప్టెంబరు 1944

ప్రియమైన గాంధీ,

మీ వుత్తరం అందింది. 22వ తేదీ గల మీ వుత్తరానికి జవాబు పంపించాను. నేను కొత్తగా చేర్చేదీ చెప్పేదీ ఏమీలేదు. మిమ్మల్ని సంతకం చేయమని కోరే విషయం గాదిది. మీకు అధికారముండాలి. ఆ అధికారం మీకు లభించి వుండాలి. 1940 మార్చిలో లాహోరులో జరిగిన తీర్మానానికి మేము కట్టుబడివున్నాము. అది మీకు ఇదివరకే తెలియజేశాను. మీరు మీ నీతినీ, కార్యక్రమాన్ని మార్చుకోండి. మీరు వాస్తవాలను గుర్తించండి. శుభారంభంతో ప్రజల మేలు కొరకు ప్రయత్నించండి.

మీ

ఎమ్. ఎ. జిన్నా

★ ★ ★

77. ఎమ్. ఎ. జిన్నాగారికి

సెప్టెంబరు 24, 1944

ప్రియమైన క్వాయిదే అజమ్ గారికి

మీ రెండు ఉత్తరాలూ అందినవి. మీ సహాయంతో ఒప్పందానికి మార్గాలు వెదకడం కొరకు ప్రయత్నాలు ప్రారంభించాను. లాహోరులో జరిగిన ముస్లిం లీగ్ తీర్మానాన్ని గురించి న్యాయం చేయడానికి ప్రయత్నిస్తున్నాను. ఆగస్టు తీర్మానం మన మార్గానికి అంతరాయం కలిగిస్తుందని భావించకండి. ఆ తీర్మానం బ్రిటన్‌కు వ్యతిరేకంగా చేయబడినది. మన ఒప్పందానికి అది అంతరాయం కలిగించదు.

ఇండియా రెండు లేక మూడు జాతుల సమ్మేళనం కాదనే భావంతో ముందుకు సాగుతున్నాను. ఇది వివిధ సభ్యులు కలిగిన ఒక కుటుంబం వంటిది. ఉత్తర పశ్చిమంలో - బెలూచిస్తాన్, సింధ్, ఉత్తర సరిహద్దు ప్రాంతాలలో, కొంత పంజాబులో ముస్లిమ్‌లు బహుసంఖ్యలో వున్నారు. బెంగాలు అస్సాములలో వారు బహు సంఖ్యాకులుగా వున్నారు. వారు భారతదేశం నుండి వేరుపడవలెనని కోరుతున్నారు. ఇది సమస్య.

మూల సిద్ధాంత విషయంలో మీతో విభేదిస్తూ లాహోరు ముస్లిం లీగ్ తీర్మానాన్ని అనుసరించి ముస్లిమ్ బహుళ ప్రాంతాలలో విభజనను అంగీకరిస్తూ కాంగ్రెసుకు ఈ క్రింది షరతుల మీద అంగీకరించమని సలహా చెప్పగలను.

కాంగ్రెసు ముస్లిం లీగ్ అంగీకరించిన కమీషన్ (సమితి) క్షేత్రాలను విభజించి సలహా యివ్వగలదు. ఆ విభజించిన ప్రదేశాలలో వయోజన వోటింగు ననుసరించిగానీ. ఇంకొక విధంగా గానీ ప్రజల అభిప్రాయాన్ని తెలుసుకొనవలెను.

వోట్లు విభజనకు అనుకూలంగా వుంటే వాటిని విభజించి ప్రత్యేక ప్రాంతాలుగా గుర్తించవలెను. విదేశీ శక్తుల నుండి బయటపడిన వెంటనే వీలైనంత తొందరలో రెండు స్టేట్లుగా ఏర్పాటుచేయబడవలెను.

విదేశ వ్యవహారాలు, దేశరక్షణ, ప్రచార సాధనాలు, సుంకములు, వ్యాపారము వంటి విషయాలను దృష్టిలో బెట్టుకొని ఒప్పందం జరగవలెను. అవి రెండు దేశాలకూ సమానంగా వుండగలవు.

రెండు స్టేట్లలో అల్ప సంఖ్యాకుల రక్షణకు, హక్కులకు సంబంధించి హామీలుండవలెను.

కాంగ్రెస్సు, లీగూ ఈ ఒప్పందాన్ని అంగీకరించిన తరువాత సంపూర్ణ స్వరాజ్య సాధనకై ఇద్దరూ కలసి పనిచేయగలరు.

లీగ్ ప్రత్యక్ష చర్యకు దూరంగా వుంటుంది. కాంగ్రెస్సు ఆ చర్యకు పూనుకొంటుంది.

ఇవి మీకు అంగీకారం గాకపోతే లాహోరు తీర్మానాన్ని దృష్టిలోబెట్టుకొని మీ షరతులను తెలియజేయండి. అది మీరు చేస్తే ఎన్ని అభిప్రాయ భేదాలున్నా వాటిని కాంగ్రెసుకు సిఫారసు చేసి పంపుతాను. మీ 23 సెప్టెంబరు ఉత్తరంలో లాహోరు తీర్మానంలోని మౌలిక హక్కులను గురించి ఉటంకించి ఉన్నారు. వాటిని అంగీకరించమన్నారు. అది అవసరం లేదు.

మీ

ఎమ్. కె. గాంధి

* * *

78. సుభాష్ చంద్రబోసు నుండి

ఫీల్గొరా

మార్చి 31, 1939

మహాత్మాజీ,

పంత్‌గారి తీర్మానాన్ని గురించి మీ అభిప్రాయం తెలియజేయండి. మీరు నిష్పక్షపాతంగా నిర్ణయాలు తీసుకొనగలరు. అయితే తిరుపతి వివరాలన్నీ మీకు తెలియాలి. పత్రికలలోని వార్తలను బట్టి ఇంతవరకు మిమ్మల్ని చూచిన వారు మరొక స్కూలుకు - పద్ధతికి చెందినవారని తలుస్తారు. పంత్ తీర్మానాన్ని సమర్థించే వర్గం వారని ఒక అభిప్రాయమున్నది. అది అంత పట్టించుకోవలసిన విషయం కాదు. మీ దగ్గరకు ఎవరు వచ్చినా కలిసినా ప్రతి విషయాన్ని మీరు సరిగ్గా అంచనా వేస్తారు.

ఆ తీర్మానం విషయంలో నా అభిప్రాయాన్ని మీరు ఊహించగలరు. నా వ్యక్తిగత విషయానికి అంత ప్రాముఖ్యత లేదు. ప్రజా జీవితంలో ప్రజల విషయాలలో

వ్యక్తిగత భావాలకు మనమంత ప్రాధాన్యతనివ్వము. నేను నా వెనకటి వుత్తరంలో తెలియజేసి నట్లుగా పంత్ తీర్మానాన్ని గురించి ఏమి ఆలోచించినా, దాన్ని కాంగ్రెసు ఆమోదించింది గనుక దాన్ని గౌరవించడం నా బాధ్యత గూడా. ఆ తీర్మానం నామీద అవిశ్వాస తీర్మానమా? నేను రాలేనట్లు చేయడం అవసరమా? మీ నిర్ణయం నాకు చాలా బాగా ఉపయోగిస్తుంది.

ఇంకొక విషయం ఈ ఉత్తరంలో ప్రస్తావిస్తున్నాను. మన కార్యక్రమం ఏమిటి? వసంతంలో యూరపులో ఆపత్కాలపు స్థితి ఏర్పడుతుందనీ, అది చాలా రోజులవరకు లాగుతుందనీ నేను మిత్రులకు చెప్తూతూ వచ్చాను. అంతర్జాతీయ పరిస్థితీ, మన దేశ పరిస్థితీ ఎనిమిది నెలల క్రితం నుండి మనం ఈ సమయంలో సంపూర్ణ స్వరాజ్యం కొరకు పనిచేయవలెనని మనకు బోధిస్తున్నవి. బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం ముందు మన లక్ష్యాన్ని మనముంచాలి. చివరి హెచ్చరిక చేయాలి. మీరు అందుకు జనాన్ని తయారుచేస్తే మనమందరం కలిసి మన లక్ష్యాన్ని సాధించగలం. మనం పోరాడకుండానే బ్రిటిషు ప్రభుత్వం అంగీకరించవచ్చును. ఒకవేళ పోరాటం జరిగినా అది ఎక్కువ కాలం జరపవలసిన అవసరం లేదు. 18 నెలల్లో పూర్ణ స్వరాజ్యం సాధించగలము.

అందుకు ఎట్టి త్యాగానికైనా నేను సిద్ధంగా వున్నాను. మీరు ఉద్యమం ప్రారంభిస్తే నేను మీ వెంట వుండగలను. కాంగ్రెసు ఈ పనిని సాధించగలదు అని తలిస్తే కార్యవర్గ సభ్యులను మార్చవలసి వస్తే అందుకు నేను సిద్ధమే. కాంగ్రెస్సు మీరూ మనమందరమూ కలసి పోరాటం సాగించాలి. అది నా అభిప్రాయం. నేను ఏ త్యాగానికైనా సిద్ధమే.

సంస్థానాల పోరాటం మీరు నడుపుతున్నది నాకు నచ్చడం లేదు. క్షమించండి.

రాజకోట వొప్పందం మా వంటివారికి నచ్చడం లేదు. అది మన విజయమని భావిస్తున్నాము. కాని మనం సాధించిందేమిటి? సర్ మారిస్‌గ్వయర్ మనవాడూ గాదు, ఎవరి ప్రతినిధీ కాడు. ఆయన ప్రభుత్వపు మనిషి. ఆయన చేతిలో పెట్టడం వలన ప్రయోజనమేముంటుంది? ఆయన మనకు వ్యతిరేకంగా తీర్పిస్తే మన పరిస్థితి ఏమిటి ?

నా ఉత్తరం పెద్దదయింది. ఆపుతున్నాను. నా వుత్తరం మీకు రుచించకపోతే నన్ను క్షమించండి. స్పష్టంగా నిర్మొహమాటంగా మాట్లాడే వారంటే మీకు ఇష్టం. అది నాకు తెలుసును. అందువల్లనే సాహసించి ఈ వుత్తరం వ్రాస్తున్నాను.

మీ

సుభాష్

* * *

78 ఏ - సుభాష్‌చంద్ బోసుగారికి

బిర్లా హౌస్, న్యూఢిల్లీ

2-4-1939

ప్రియమైన సుభాష్ !

31 ఉత్తరం, వెనకటి వుత్తరం అందినవి. మీ వుత్తరాలు స్పష్టంగా వున్నవి మీ భావాలను తెలుపుతున్న మీ వుత్తరాలు బాగా వున్నవి.

మీరు వెల్లడించిన భావాలకూ మిగతావారి భావాలకూ చాలా వ్యత్యాసమున్నది. వాటిని కలపడం సమన్వయంజేయడం సంభవంగా కనబడడం లేదు. ఇలాంటి వాటిని దేశం ముందు పెట్టడమే మంచిది. అది మనం గౌరవంగా చేస్తే ఇబ్బంది ఏమీ వుండదు. దానివలన పరస్పర విరోధాలు గూడా తగ్గిపోగలవు.

మనలో అభిప్రాయ భేదాలుండడం తప్పుగాదు. పరస్పర గౌరవం, విశ్వాసం లేకపోవడం తప్పు. దానిని సమయమే సరిదిద్దుతుంది. అహింసాభావం మనలోవుంటే వైషమ్యాలుండవు.

అన్ని విషయాలనూ ఆలోచించగా నాకు తోచిందేమిటంటే - మీ అభిప్రాయాలతో ఏకీభవించే వారితో మీరు మీ కార్యవర్గాన్ని నియమించండి. మీ కార్యక్రమాన్ని నిశ్చయించుకొని ఏ.ఐ.సి.సి ముందుబెట్టండి. అది ఆమోదిస్తే దాన్ని అమలుచేయండి. అల్ప సంఖ్యలో వున్న వారు ఏమీ చేయలేరు. మీ కార్యక్రమం అంగీకారం పొందకపోతే మీరు రాజీనామా చేయండి. కార్యవర్గం ఇంకొక అధ్యక్షుణ్ణి ఎన్నుకొంటుంది. మీరు స్వేచ్ఛగా మీ భావాలను దేశంలో ప్రచారం చేసుకొనవచ్చును. పంత్‌గారి తీర్మానంతో సంబంధం లేకుండా నేను మీకు ఈ సలహా యిస్తున్నాను.

నా పరపతి లెఖ్ఖకు రాదు. దానికున్న విలువ దానికున్నది. నా భావాలనే శంకించినపుడు, నా కార్యక్రమం అంగీకరించబడనప్పుడు గౌరవమంటూ ఏమీ వుండదు. పరపతికి విలువ ఉండదు. ఇండియా అశేష జనసహాయంతో నిలబడుతుంది. లేదా పడిపోతుంది. వ్యక్తులు వారెంత గొప్పవారైనా జన సామాన్యం సహాయం దొరకకపోతే ఏమీచేయలేరు.

ఇపుడున్నంత అహింసాత్మకంగా మనదేశం ఎపుడూ వుండలేదనే దానితో నేను ఏకీభవించడంలేదు. నాకు గాలిలో హింస వున్నట్లు వాసన వస్తున్నది. కాని ఆ హింస సూక్ష్మరూపంలో వున్నది. మనలో పరస్పర విశ్వాసం లేకపోవడం హింసయే. హిందూ ముస్లిముల వైమనస్యం గూడా దానినే ప్రకటిస్తున్నది. ఉదాహరణలు చాలా చూపగలను.

కాంగ్రెసులో ఏర్పడిన కుళ్లు రోజురోజుకూ నా దృష్టిలో పెరిగిపోతున్నది. చాలా నెలల నుండి పూర్తిగా క్షాళన జరగవలెనని నేను చెపుతున్నాను.

ఈ స్థితిలో అహింసాత్మకమైన జనాందోళనకు పరిస్థితి అనుకూలంగా నాకు కనబడడం లేదు. శక్తివంతమైన కార్యక్రమం లేనిది కేవలం అంతిమ హెచ్చరికల వలన ప్రయోజనముండదు.

నేను ముసలివాడిని. అందువలన అతి జాగ్రత్తపడుతున్నట్లు తోచవచ్చును. మీరు నవయువకులు. నవయువకులలో తొందరపాటు వుంటుంది. ఇపుడున్న పరిస్థితుల ప్రకారం కాంగ్రెసు విజయం సాధించగలదని నాకు విశ్వాసం లేదు. నేను తప్పుగావచ్చును.

రాజకోట విషయం గూడా మీరు ఎత్తారు. మన దృష్టి కోణం మీద ఇటువంటి వ్యవహారాలు కొంత ఆధారపడి వుంటవి. నేను వేసిన అడుగులో నాకేమీ లోపం కనిపించడం లేదు. అందుకు నాకు పశ్చాత్తాపం గూడా లేదు. దానికి చాలా రాజకీయ ప్రాధాన్యమున్నది. రాజకోట కొరకై నేను ఇతర సంస్థానాలలో శాసనోల్లంఘనోద్యమాన్ని ఆపివేయలేదు. కాని రాజకోట నా కళ్లు తెరిపించింది. అది నాకు మార్గం చూపించింది. నా ఆరోగ్యం కొరకు నేను వేచి వుండడం లేదు. వైస్‌రాయ్ గారు నాకు పంపిన టెలిగ్రాం లోని వారి నిర్ణయం ఎలా అమలుచేయబడుతుందో అందుకు ఏమిచేయాలో తెల్సుకొనుటకు ఢిల్లీలో వున్నాను. చీఫ్ జస్టిస్ సుధాకర్ సాహెబ్ చేస్తున్న వాదనపై

అభిప్రాయం చెప్పమని కోరడం తప్పేమీ కాదు. మారిస్ గ్వైరు గారు చీఫ్ జస్టిస్‌గా గాక వైస్‌రాయ్ గారికి నమ్మకం కలిగిన న్యాయ శాస్త్రవేత్తగా పనిజేస్తారు. దీనివలన వైస్‌రాయ్ బాధ్యత గూడా పెరుగుతుంది.

మనలో అభిప్రాయ భేదాలున్నా దానివలన మన పరస్పర స్నేహభావంలో మార్పుండదు.

ప్రేమతో

బాపూ

★ ★ ★

79. హెర్ హిట్లర్ గారికి

వార్ధా

23-7-1939

ప్రియమైన స్నేహితులకు,

మానవత్వం కొరకు స్నేహితులు నన్ను మీకు ఉత్తరం వ్రాయమని కోరుతున్నారు. నేను వారి కోరికను మన్నించలేదు. నేను మీకు ఉత్తరం వ్రాయడం అసంగతంగా వుంటుందని భావించాను. బాగా ఆలోచించిన మీదట మీకు నివేదించడం. ఉత్తరం వ్రాయడం ఉచితమేనని తోచింది.

ఈ రోజుల్లో మీరొక్కరే యుద్ధం ఆపగల శక్తి కలిగివున్నారు. యుద్ధం వలన మానవత్వం అడవి జీవిత తత్వంగా మారిపోతుంది. మీరు తలపెట్టిన కార్యం ఎంత ప్రధానమైనదైనా దానికి ఇంత మూల్యం చెల్లించాలా? బుద్ధిపూర్వకంగా యుద్ధాలకు దూరంగా వుండే నా మనవిని మీరు వింటారా? మీకు ఉత్తరం వ్రాసి నేను తప్పుచేస్తే నన్ను క్షమించండి.

మీ స్నేహితుడు

ఎమ్. కె. గాంధి

★ ★ ★

80. ఇంగ్లీషు వారికందరికీ

(1940 జులై 3న గాంధీజీ ఈ విజ్ఞప్తిని ప్రచురించారు)

ఇంగ్లీషు వారికందరికీ

1896లో దక్షిణాఫ్రికాలో వుండి ఇంగ్లీషువారికి ఒక విజ్ఞప్తి చేశాను. ఆ విజ్ఞప్తి సౌత్ ఆఫ్రికాలో వున్న కార్మికులు, వ్యాపారస్థులు, వారి సహాయకుల తరపున మా దేశం వారు వారు గావటం వలన వారందరి పక్షాన మీకు చేసివున్నాను. దాని ప్రభావం కొంత వున్నది. నా దృష్టిలో దానికి ఎంత ప్రాముఖ్యత వున్నా ఆ విజ్ఞప్తికి కారణం ఇప్పుడు నేను చేస్తున్న విజ్ఞప్తికి కలిగినంత ప్రాముఖ్యం కలిగినదిగాదు. పరస్పర సంబంధాన్ని దేశాల మధ్యా వ్యక్తుల మధ్యా ఇంకా తదితర విషయాలలోనూ పెంపొందించుట కొరకు యుద్ధానికి బదులు అహింసా విధానాన్ని అంగీకరించమని బ్రిటిషువారిని నేను ప్రార్థిస్తున్నాను. మీ నాయకులు ప్రజాస్వామ్యం తరఫున ఈ యుద్ధం జరుగుతున్నదని ప్రకటించారు. ఇంకా చాలా కారణాలు గూడా చెప్పబడినవి. అవన్నీ మీకు కంఠోపాఠంగా వుండవచ్చును. ఈ యుద్ధానంతరం, ఎవరు విజయం పొందినా ప్రజాస్వామ్యాన్ని రక్షించుటకు ప్రజాస్వామ్య పద్ధతి వుండదు. ఇది నా విజ్ఞప్తి. ఈ యుద్ధం మానవజాతికి శాపంగా, ఒక హెచ్చరికగా పరిణమిస్తున్నది. ఇది ఇదివరలో ఎన్నడూ లేనంతగా మానవుడిని పశువుగా మారుస్తున్నది. యోధులూ, యోధులు కానివారూ ఇద్దరి మధ్యా విభేదాలు తొలగించబడుతున్నవి. వదలడానికి ఏమీ మిగలడం లేదు. మిథ్యా బాషణాలు కలగా మారినవి. బ్రిటన్ చిన్న చిన్న జాతీయతలను సమర్థించవలసి వస్తున్నది. ప్రస్తుతానికి ఒకటొకటిగా అవి అదృశ్యమూపోతున్నవి. అవి గూడా ఒక హెచ్చరిక. ఆ హెచ్చరికను గమనించకపోతే మనుష్యుడు పశువుగా మారిపోతాడు.

శత్రుత్వాలు మానమని నేను విజ్ఞప్తి చేస్తున్నాను. మీరు యుద్ధానికి అలసిపోయివారని గాదు. యుద్ధమనేది చాలా చెడ్డది. అందుకే నా విజ్ఞప్తి. మీరు నాజీజంను అంతమొందించవలెనని కోరుతున్నారు. ప్రస్తుత విధానం ప్రకారం మీరెన్నటికీ దానిని అంతమొందించలేరు. మీ సైనికులు జర్మనులవలెనే విధ్వంస కార్యక్రమం నెరవేరుస్తున్నారు. జర్మన్ విధానమంతగా పరిపక్వమైన విధానం మీది కాకపోవచ్చును.

అదే భేదం. ప్రయత్నం చేస్తే మీరు గూడా ఆ స్థాయికి ఎదిగిపోతారు. అంతకు మించి గూడా పోవచ్చును. ఇంకొక మార్గంలో ఈ యుద్ధాన్ని మీరు జయించలేరు. అంటే నాజీల కంటె గూడా మించి మీరు క్రూరత్వం ప్రదర్శించాలి. నిమిష నిమిషానికి జరుగుతున్న మారణకాండ హద్దులు దాటపోతున్నది. అది ఏవిధంగానూ వాంఛనీయం గాదు. సమర్థనీయం గాదు.

బ్రిటిషువారు పడిపోవలెనని నా ఉద్దేశ్యం గాదు. పాశవిక శక్తి ప్రయోగం వలన అది విజయం పొందినా విశేషం లేదు. మీ శారీరక శక్తి ప్రసిద్ధిజెందినదే. మీ మెదడు గూడా అదే విధంగా పనిజేస్తున్నదని తెలియజేయడం అవసరమా? నాజీలతో ఈ విషయంలో మీకు పోటీ అవసరం లేదు. మీకు సాహసోపేతమైన ఉదారమైన మార్గాన్ని సూచిస్తున్నాను. దానిని ధైర్యవంతులే అనుసరించగలరు. ఆయుధాలు లేకుండా మీరు నాజీలతో పోరు సలపండి. సైనిక భాషలో అహింసాత్మక ఆయుధాలతో పోరాటం చేయండి. మీరు ఆయుధాలు విసర్జించండి. అవి మానవత్వ రక్షణకు ఉపయోగించవు. హిట్లరునూ, ముస్సోలీని పిలిచి తమకు కావలసినవి తీసుకోమనండి. వారు సుందరమైన రాజ్యాన్ని ఆక్రమిస్తారు. మీ భవనాలను ఆక్రమిస్తారు. కాని మీ ఆత్మలను ఏ పరిస్థితిలోనూ ఆక్రమించలేరు. మీ భవనాలను వారు ఆక్రమించ దలచుకొంటే మీరు వాటిని ఖాళీ చేయండి. మిమ్మల్ని నాజీలు హింసిస్తారు. కాని రాజభక్తిని చూపించడానికి తిరస్కరించండి.

నేను చెప్పిన అహింసాత్మకమైన సహాయ నిరాకరణ ఇండియాలో కొంతవరకు సఫలమయింది. మీ ప్రతినిధులు నా వాదనను నిరాకరించవచ్చును. వారిని చూచి నేను జాలిపడవలసి వుంటుంది. మా సహాయనిరాకరణ పూర్తిగా అహింసాత్మకం కాదనీ, ద్వేషంతో కూడినదనీ వారనవచ్చును. ఆ ప్రమాణ పత్రం వారిస్తే నేను నిరాకరించను. ఇది పూర్తిగా అహింసాత్మకమైతే, సత్యాగ్రహులు మీ యెడల సద్భావం కలిగి వుండి వుంటే మాకు యజమానులుగా వున్న మీరు మాకు శిష్యులుగా మారేవారు. మాకంటే ఎక్కువ శక్తియుక్తులు కలిగి వుండేవారు. సరిలేని ఈ ఆయుధాన్ని జర్మన్ల యెడల ప్రయోగించి వుండేవారు. యూరపు చరిత్ర మారిపోయి వుండేది. రక్తం చిందేది కాదు.

తన పని తాను ఎరగని వ్యక్తి చేస్తున్న విజ్ఞప్తి కాదిది. 50 సంవత్సరాల నుండి దీనిని నేను అమలుచేస్తున్నాను. అన్ని జీవిత రంగాలలోనూ దీనిని ఉపయోగిస్తున్నాను. ఇది ఎక్కడా విఫలం గావడంలేదు. నా లోపం వలన అది విఫలమైతే అయివుండవచ్చును. నేను సత్యాన్వేషిని. సత్యమంటే భగవంతుడే. ఆ సత్యాన్వేషణ మార్గంలో నాకీ అహింస లభించింది. ఇది నా జీవిత సాధనంగా పరిణమించింది. నేను అందుకే జీవించి వున్నాను.

నేను బ్రిటిషువారికి వ్యతిరేకినని ప్రసిద్ధి. వారిమీద నాకు శ్రద్ధ లేదని ప్రతీతి. ఒకప్పుడు మీ సామ్రాజ్య ప్రశంసకుడను నేను. అది ఇండియాకు మేలు చేస్తున్నదనుకొన్నాను. మీ వలన మేలు జరగదని తేల్చుకొని సామ్రాజ్యవాదంతో అహింసాత్మకంగా పోరాటం జరుపుతున్నాను. మా భవిష్యత్తు ఏమవుతుందో తెలియదు. మీ యెడల నా భావాలు మారవు. నేను మీ అభిమానిని. అందువల్లనే మీకు ఈ విజ్ఞప్తి చేస్తున్నాను.

భగవంతుని పేరుతో ఉత్తరం ప్రారంభించాను. భగవంతుని పేరుతో దీన్ని సమాప్తం చేస్తున్నాను. నేను వైస్రాయ్ గారికి వ్రాశాను. నేను సేవకు సిద్ధంగా వున్నాను. నా విజ్ఞప్తిని గురించి ఆలోచించండి. ముందుకు సాగండి.

ఎమ్. కె. గాంధి

★ ★ ★

81. బ్రిటిష్ వారికందరికీ

దక్షిణాఫ్రికాలో ప్రజాసేవ ప్రారంభించినపుడు దక్షిణాఫ్రికాలో నివసించే బ్రిటిషు వారికి ఒక వుత్తరం వ్రాశాను. దాని ప్రభావం కొంత కనిపించింది. ప్రపంచంలో ఏర్పడిన క్లిష్ట పరిస్థితిని దృష్టిలో పెట్టుకొని దక్షిణాఫ్రికాలో చేసిన పనిని ఇక్కడ తిరిగి చేయదలచుకొన్నాను. ప్రపంచంలోని బ్రిటిషు వారందరికీ ఈ నా విజ్ఞప్తి. జాతీయ కౌన్సిళ్లలో ఏమీ కాకపోవచ్చును. అహింసా సామ్రాజ్యంలో ప్రతి న్యాయమైన ఆలోచనకూ తావు వుంటుంది. దానికి పూర్తి విలువ వుంటుంది. హింస ప్రజాహాదిని నిరాశపరుస్తుంది. నేను అహింసాక్షేత్రంలో మాత్రమే పని చేస్తున్నాను. ప్రకటించిన, ప్రకటించని భావాలన్నీ నాకు ఉపయోగిస్తవి. అవి నాకు విలువైనవి.

ఈ స్థితిలో బ్రిటను, ఆసియా, ఆఫ్రికా దేశాలనుండీ, భారత దేశం నుండి గూడా తప్పుకొనడం మంచిది. అది నా ప్రార్ధన. ప్రపంచరక్షణకూ ఫాసిజం నాజీజం వంటి వాటిని మట్టుపెట్టుటకు బ్రిటిషువారందరూ నా విజ్ఞప్తిని ఆమోదించి సమర్థించడం అవసరం. దానితో జపానిజంను గూడా చేర్చడం మంచిది. అది చేరి వుంటుంది ఇది ఆ రెండింటికీ నకలు.

నా ప్రార్ధనను అంగీకరిస్తే ఆఫ్రికా ఇండియాలలోని మీ పరిస్థితికి ప్రయోజనానికి కలిగే హాని, యుద్ధంలో బ్రిటన్ పెట్టుతున్న ఖర్చు దృష్టిలో లెక్కించదగినది కాదు. నిజానికి బ్రిటన్‌కూ, ఇండియాకూ ప్రపంచానికీ లాభం.

ఆసియా, ఆఫ్రికాలనుండి విరమించమని చెప్పే సందర్భంలో నేను ఇండియా వరకు నన్ను నేను కుదించుకొంటాను. బ్రిటిష్ రాజకీయ నాయకులు భారతదేశాన్ని యుద్ధంలో చేరమంటున్నారు. యుద్ధాన్ని ప్రకటించినప్పుడు ఇండియాను సంప్రదించలేదు. ఎందువల్ల? ఇండియా ఇండియన్లది కాదా? కాదు. ఇది బ్రిటన్‌వారి సొత్తు. ఇండియా విషయంలో బ్రిటిష్ వారు ఇష్టమొచ్చినట్లు వ్యవహరిస్తున్నారు. యుద్ధాన్ని నిరోధించే నన్ను యుద్ధపు పన్ను చెల్లించమంటున్నారు. దానికి మార్గాలు అనేకం కనిపెట్టారు. నేను వ్రాసి పోస్టులో వేస్తున్న ప్రతి ఉత్తరానికి నేను యుద్ధపు పన్ను రెండు పైసలు చెల్లిస్తున్నాను. ఇదీ చిత్రం.. ప్రతి పోస్టుకార్డుకూ ఒక పైసా, ప్రతి టెలిగ్రాముకూ రెండు అణాలు యుద్ధపు పన్ను చెల్లిస్తున్నాను. ఇదీ బ్రిటిషువారు చేస్తున్న చూపిస్తున్న తెలివి. నేను ఇటువంటివి అనేకం చూపించగలను. విరాళాలతో బాటు ఇండియా చెల్లిస్తున్న యుద్ధపు పన్ను వివరాలు చాలావున్నవి. దీనిని స్వేచ్ఛగా చెల్లిస్తున్న మొత్తమనడానికి వీలు లేదు. బ్రిటన్ తన కుర్చీమీద తాను కూర్చొని వున్నది. ఒక ఈలవేస్తే ఇండియా దాని ప్రకారం పనిచేస్తున్నదంటే ఏమాత్రం అతిశయోక్తి లేదు. బ్రిటన్ ఇండియాతో నిత్యయుద్ధం చేస్తున్నది బ్రిటన్ జయించిన దేశం. ఈ యుద్ధంలో ప్రవేశిస్తే ఇండియాకు కలిగే లాభమేమిటి? భారతీయ సైనికులు చూపిన వీరత్వానికీ సాహసానికీ ఏమీ ప్రయోజనం లేదు.

జపాను బెదరింపులు ఇండియా మీద ప్రారంభం కావడానికి ముందు భారతీయుల నివాసాలను బ్రిటిషు వారు ఆక్రమించుకున్నారు. నివాసమున్న వారందరినీ

బలవంతంగా ఖాళీ చేయించారు. మీ నివాసాలు మీరు వెదకుకొనవలెనన్నారు. ఖాళీచేసి సామాన్లు తీసుకొని పోవడానికి ఎందుకూ చాలని కొద్దిసొమ్ము అందచేశారు. వారి వృత్తి పోయింది. వారు తమ కుటీరాలు తాము నిర్మించుకోవాలి. భోజనానికి చూచుకోవాలి. వారు దేశభక్తితో ఆపని చేయలేదు. ఈసంగతి కొద్ది రోజుల క్రితం నాకు తెలియగానే నా సహకార్యకర్తలు ఖాళీ చేయబడిన జనాన్ని ఓదార్చమని సలహా ఇచ్చారు. పత్రికలో ఈ అన్యాయాన్ని గురించి నేను వ్రాశాను. ఎవరినైనా పంపి నిర్వాసితులను ఓదార్చాలి. ఆ బీదవారిని ప్రభుత్వం మనుష్యులుగా భావించలేదు. ఖాళీచేయడానికి నిరాకరించవలసి వుండెను లేదా ప్రభుత్వం వారికి తగిన వసతి సౌకర్యం కల్పించ వలసివుండెను.

తూర్పు బెంగాలు ప్రజలను జల, స్థలచరులుగా ప్రభుత్వం భావించింది. వారు కొంత భూమిమీదా, కొంత నీటి మీదా వుంటారు. వారు డింగీలు ఉపయోగిస్తుంటారు. జపాను వారు ఆ డింగీలు ఉపయోగించుకొంటారని. వాటి నన్నింటినీ ప్రభుత్వానికి అప్పగించమన్నారు. బెంగాలీలకు డింగీని వదలమంటే ప్రాణాన్ని వదలడమే. ఎవరైనా డింగీని అపహరిస్తే వారు అతడిని శత్రువుగా భావిస్తారు.

గ్రేట్ బ్రిటన్ యుద్ధం గెలవాలి. ఇండియాను పణంగావొడ్డి ఆ యుద్ధం గెలవాలి. అది చేయదగిన పనేనా? ఆ యుద్ధం చర్యల్లో మేము పాల్గొనాలా?

ఈ అధ్యాయానికి నేను ఇంకా చేరవలసివున్నది. భారతీయ జీవితంలో ఏర్పడుతున్న ఈ తప్పుడు మారితనం ఊపిరి ఆడకుండా చేస్తున్నది. భారతీయులందరూ తీవ్రమైన అసంతృప్తితో వున్నారు. అది బహిరంగంగా చెప్పలేక పోతున్నారు. ప్రభుత్వ నౌకర్లు గూడా దీనికి అపవాదం కాదు. నేను చెప్పుడు మాటలు చెప్పడంలేదు. బ్రిటిషు అధికారుల కిది తెలుసును. దీనిని ఎదురించక తప్పదు.

నామాటలు మీరు విశ్వసించక పోవచ్చును. నాకు ప్రతి వాదం చేయవచ్చును. నేను దానిని ఎదుర్కొనగలను. నిజమని నమ్మిన దానిని మీకు తెలియజేస్తున్నాను. ఇది ముమ్మాటికీ సత్యం.

నా జనం నా మాటల్ని అంగీకరించక పోవచ్చును. నేనెవరితోనూ సంప్రదించలేదు. నా మౌనదినం నాడు ఈవిజ్ఞప్తిని వ్రాస్తున్నాను. బ్రిటిషు ప్రభుత్వ చర్యలు ఇలా వున్నవి.

అమెరికాలో బానిసత్వాన్ని నిషేధిస్తే దానిని బానిసలే ఎదిరించారు. కొంతమంది ఏడ్చారుగూడా. ఆ చట్టం రద్దయింది. దక్షిణ అమెరికా ఉత్తర అమెరికాకు మధ్య భీషణ యుద్ధం జరిగింది. నీగ్రోల స్థితి కొంత మెరుగుపడినా ఉన్నతవర్గాలవారు నీగ్రోలను ఇంకా జాతి బానిసలుగానే పరిగణిస్తున్నారు. నేనింకా పెద్ద విషయాలను ఆశిస్తున్నాను. నేను రక్తం చిందని మార్పును ఆశిస్తున్నాను. అస్వాభావికమైన అధిపత్యాన్ని వ్యతిరేకిస్తున్నాను.

మీ

ఎమ్.కె. గాంధి

★ ★ ★

82. చియాంగ్ కై షేక్ గారికి

సేవాగ్రామం

14 జూన్ 1942

మిత్రమా

మీతో జరిగిన 5 గంటల కలయికను నేను ఎన్నడూ మరచిపోలేను. మీ భార్యను కలకత్తాలో కలిశాను. స్వాతంత్ర్యం కొరకు మీరు జరిపిన పోరాటంలో నేను మీతో ఉన్నాను. మీ కలయిక మీ స్వాతంత్ర్య పోరాట వివరాలూ చైనా సమ్యలతో నాకు సన్నిహిత సంబంధాన్ని కలిగించినవి. 1905-1913 మధ్యలో జోహన్స్‌బర్గ్‌లోని చైనా కాలనీతో నాకు సన్నిహిత సంబంధముండేది. వారు నాకు సన్నిహితులు. మొదట నా కక్షిదారులు. తరువాత నా ఉద్యమంలో భాగస్వామ్యులైనారు. మారిషస్‌లో గూడా వారు నాకు సన్నిహితులైనారు. పరిశ్రమ చేస్తారు. మిత వ్యయులు. ఐక్యతా ప్రియులు. ఇండియాలో నాకు చైనా స్నేహితుడు అతి ఉత్తముడు వుండేవాడు.

మీ గొప్ప దేశం యెడల నాకు చాలా గౌరవమున్నది. మీ ఉద్యమం యెడల నాకు సానుభూతి ఏర్పడింది. మనకు సమాన స్నేహితుడు జవహర్‌లాల్ నెహ్రూ. అతనికి చైనా అంటే చాలా అభిమానం.

మన రెండు దేశాలూ పరస్పరం సంబంధమేర్పర్చుకొని దగ్గరకు చేరాలి. దానివలన రెండు దేశాలకూ లాభముంటుంది. ఇండియా నుండి బ్రిటిష్‌వారిని వెళ్లిపొమ్మని నేనంటున్నాను. దానితో జపానుకు సహాయం చేయడమనే మాట లేదు. దానివలన మీ పోరాటాన్ని బలహీనపరచడం జరగదు. ఇండియా ఏ ఆక్రమణదారునికీ లొంగదు. మీ స్వాతంత్ర్యాన్ని బలిచేసి స్వాతంత్ర్యం పొందవలెననే కాంక్ష నాకు లేదు. ఈ రకంగా ఇండియాకు స్వాతంత్ర్యం లభించదు అని నాకు స్పష్టంగా తెలుసును. జపాను ఆధిపత్యం ఇండియాకు చైనాకూ ఇద్దరికీ ప్రమాదకరమే. విశ్వశాంతికి కూడా అది నష్టదాయకం. ఆ ఆధిపత్యాన్ని వ్యతిరేకించవలసిందే. తప్పదు.

బానిసత్వంలో వున్న ఇండియా మీకు సహాయం చేయలేదు. ఏమీ చేయలేక ఇండియా దిక్కు తెలియని స్థితిలో ఉన్నది. జరుగుతున్న దురదృష్టకరమైన సంఘటనల నుండి మనం పాఠం నేర్చుకోవాలి. అట్టి ఘటనలు తిరిగి జరగకుండా చూడాలి.

మా సూచనలను బ్రిటన్ నిరాకరిస్తున్నది. క్రిప్స్ మిషన్ విఫలమైనది. దాని వలన మాకు చాలా గాయం ఏర్పడింది. అందువల్లనే బ్రిటన్ వెంటనే వెళ్ళి పోవాలి అని మేము నినాదం చేయవలసి వచ్చింది.

అహింస మీద నాకున్న విశ్వాసాన్ని గురించి మీకు తెలియజేశాను. దేశాలన్నీ దాన్ని అనుసరిస్తే విశ్వానికి చాలా మేలు కలుగుతుంది. ఇండియాలోనే ఇంకా ఆ విశ్వాసం ఏర్పడలేదు.

ఈ రోజు ఇండియా నపుంసకంగా, బలహీనంగా వున్నది. ఆర్థిక లాభాపేక్షతో చేరినవారితో సైన్యం నిండి వున్నది. సిద్ధాంతాల మీద వారికి విశ్వాసం లేదు. అది జాతీయ సైన్యం కాదు. చైనా కొరకు, ఇండియా కొరకు సిద్ధాంతాల మీద ఆధారపడి పోరాటం సలిపే మనం విదేశీయుల క్రింద ఉండము. స్వతంత్ర భారతదేశం విశ్వశాంతికి, చైనా సహాయానికి తప్పక తోడ్పడగలదు. నిస్సహాయ స్థితిలో దుశ్చర్యలను చూస్తూ మేము ఊరుకొనదలచుకోలేదు. అందుకు కృషి చేస్తాము. బ్రిటన్‌కు ఇండియాకు మధ్య గల అస్వాభావికమైన సంబంధాన్ని తెంచుకొంటాము.

మేము ప్రయత్నించకపోతే భారతీయులు తప్పు విధానాలు అనుసరించే ప్రమాదం ఉన్నది. బ్రిటన్‌ను బలహీనపరచటానికి జపాన్‌మీద అభిమానం పెరిగే

ప్రమాదం ఉన్నది. మేము స్వశక్తిమీద ఆధారపడాలి. అంతే గాని ఎవ్వరిమీద ఆధారపడకూడదు. ముందు బానిసత్వం నుండి బయటపడాలి. అది చాలా అవసరం. ఆనాడే మేము స్వాతంత్ర్యం కొరకు పోరాడే దేశాలకు, ప్రపంచానికి సహాయం చేయగలము.

జపాను ఆక్రమణను మేము వ్యతిరేకిస్తాము. మిత్రపక్షాలు ఇండియాలో తన సైనికులను నియమించి జపానుకు వ్యతిరేకంగా పోరాడవచ్చును. దానిని ఇండియా వ్యతిరేకించదు. మేము తొందరపడి ఏమీ చేయము. మా నిర్ణయం వలన చైనాకు ఏమీ అపకారం జరగదు. జపాను ఆక్రమణను మేము సమర్థించడం జరగదు. ప్రపంచంలో దేశాలు ఇండియాను, చైనాను సమర్థించేటట్లు నేను ప్రయత్నం చేస్తున్నాను. మా దేశంలో కూడా జనసామర్థ్యాన్ని అందుకు సమాయత్తం చేస్తున్నాను. నా సహచరులకు కూడా నచ్చచెప్పుతున్నాను. బ్రిటన్‌కు వ్యతిరేకంగా నా సంబంధంతో జరిగే పోరాటాలన్నీ అహింసాత్మకంగా జరగగలవు. బ్రిటిష్ వారితో పోరాటం జరగకుండా ఆపే ప్రయత్నం చేస్తున్నాను. తప్పకపోతే మేము ఎలాంటి పరిస్థితులనైనా ఎదుర్కొంటాము.

మీరు 5 సంవత్సరాలనుండి జపాను ఆక్రమణకు వ్యతిరేకంగా పోరాడుతున్నారు. చైనాకు చాలా కష్టాలు ఏర్పడ్డవి. నా సానుభూతి చైనా ప్రజల యెడ ఉన్నది. వారు చాలా త్యాగాలు చేస్తున్నారు. స్వాతంత్ర్యాన్ని రక్షించుకొనాలని ప్రజలు ఆశిస్తున్నారు. మీ త్యాగాలు వ్యర్థంగా పోవు. మీ విజయానికి హృదయపూర్వకమైన నా ఆకాంక్షలు స్వీకరించండి. స్వతంత్ర్య భారతం, స్వతంత్ర్య చైనా కలసి మిత్రభావంతో వికాసపధంలో నడవగలవని నేను కాంక్షిస్తున్నాను. అపుడే విశ్వశాంతి ఏర్పడుతుంది. మీ అనుమతి లభిస్తుందని విశ్వాసంతో ఈ ఉత్తరాన్ని హరిజన్‌లో ప్రకటిస్తున్నాను.

మీ

ఎమ్.కె. గాంధీ

★ ★ ★

83. జపాను వారందరికీ

మీమీద నాకు దురభిప్రాయం లేకపోయినా చైనామీద మీరుచేసిన ఆక్రమణను నేను సమర్థించను. మీరు చేసిన పని మంచిదిగాదు. మీలో సామ్రాజ్యవాదం పెరిగిపోతున్నది. మీ కోరికలు పెరుగుతున్నవి. మీ కోరికలు ఫలించవు మీరు ఆసియాకు అపకారం చేస్తున్నారు. విశ్వసౌభ్రాతృత్వానికి మీరు విఘాతం కలిగిస్తున్నారు. మానవత్వానికి మేలు కలగదు.

నా 18 సంవత్సరాల వయస్సులో 50 సంవత్సరాలకు పూర్వం నేను ఇంగ్లండులో చదువుకొంటున్న సమయంలో ఎడ్విన్ ఆర్నాల్డ్ గారిరచనల ద్వారా మీ జాతి విలక్షణతను మీకు లభించిన విజయానికి పొంగిపోయాను. 1915లో భారతదేశానికి వచ్చిన తరువాత మా 'ఆశ్రమంలో అనేక జపాను భిక్షువులతో నాకు సంబంధమేర్పడింది. వారిలో ఒకరు సేవాగ్రామంలో మా ఆశ్రమవాసులైనారు ఆయన రత్నం వంటివాడు. ఆయనలోని కర్తవ్య పరాయణతా, ఉదాత్తమైన ఆచరణా నిత్యప్రార్థన మీద ఆయన కున్న భక్తీ, పూజాతత్పరతా, ఏ పరిస్థితులలోనూ చికాకు పడకపోవడం, ఆయన ముఖం మీద తొణికిసలాడే చిరునవ్వు మాకు మరపురానివి. మాకందరికీ ఆయన తలలో నాలుకవలె వుండేవాడు. గ్రేట్ బ్రిటన్‌కు వ్యతిరేకంగా మీరు యుద్ధాన్ని ప్రకటించడం వలన ఆయనను మా మధ్య నుండి తీసుకెళ్లారు. మేము ఆయన లేకపోవడాన్ని ఎంతైనా విచారంతో భరిస్తున్నాము. తన ప్రార్థనను, ప్రార్థనకు ముందు తరువాత ఆయన వాయించే వాయిద్యమూ మాత్రం మా దగ్గర మిగిలివున్నవి.

మీరు చైనా మీద ఆక్రమణ చేయడం, ఆ గొప్పదేశంలో మీరు చేస్తున్న కృత్యాలూ నన్ను ఎంతగానో బాధిస్తున్నవి.

ప్రపంచంలోని పెద్ద శక్తులలో చేరిపోదామని మీ కోరిక అందుకు కారణం గావచ్చును. అది సమంజసం కాదు. అది అవసరం లేని క్రియ.

ప్రాచీన నాగరికత గలిగిన మీరు, ఎవరి ప్రాచీన వాఙ్మయాన్ని మీదిగా భావించారో, ఎవరు మీ పొరుగువారో వారిని గురించి తెలుసుకొని వారితో చేతులు కలిపి దేశ సౌభాగ్యానికి మీరు తోడ్పడతారని నేను ఆశించాను. పైన నేను చెప్పినదానికి మీరు గర్విస్తారనుకొన్నాను. ఈనాడు పరమ శత్రువులుగా మీరు వ్యవహరిస్తున్నారు.

నేను స్వతంత్రుడనైతే, మీ దేశానికి మీరు నన్ను రానిస్తే నా ఆరోగ్యాన్ని కూడా లెఖ్ఖచేయకుండా మీ దేశానికి వచ్చి మీరు చేస్తున్న పని మంచిది గాదనీ, అపని మానమనీ ప్రార్థించేవాణ్ణి. మీకు నచ్చజెప్పే ప్రయత్నం చేసేవాడిని.

కాని నాకు ఆ స్వాతంత్ర్యం లేదు. మేము సామ్రాజ్యవాదాన్ని ఎదురించే స్థితిలో ప్రత్యేక పరిస్థితిలో ఉన్నాము. నాజీజమునుగూడా మేము వ్యతిరేకిస్తున్నాము. బ్రిటిష్ పౌరులకు నష్టం కలిగించడం గూడా మా ఉద్దేశ్యం గాదు. వారిని మార్చవలెనని ప్రయత్నిస్తున్నాము. మాది బ్రిటన్‌కు వ్యతిరేకంగా ఆయుధాలు ఉపయోగించని పోరాటం. మా దేశంలోని ప్రధానమైన ఒక పక్షం భయంకరమైనదయినా సౌహార్ద్రపూరితమైన పోరాటంలో మునిగి వున్నది. విదేశస్థులతో పోరాడుతున్నది.

ఆ పోరాటంలో మాకు ఏ విదేశ శక్తి సహాయమూ అవసరం లేదు. మిమ్మల్ని ఎవరో తప్పు అభిప్రాయంలో పెట్టారు. మీరు మా భావాలను గురించి తప్పుగా అభిప్రాయపడినట్లున్నారు. బ్రిటన్ కష్టాలను మాకనుగుణంగా మార్చుదలచుకొంటే ఉపయోగించదలచుకొంటే యుద్ధం ప్రారంభం కాగానే ఆ పని చేసేవారము. ఆ పని మూడేళ్ల క్రితమే చేసి వుండేవారము.

మేము బ్రిటిషు ప్రభుత్వం భారతదేశాన్ని వదలవలెనని చేస్తున్న ప్రయత్నాన్ని మీరెవ్వరూ అపార్థం చేసుకొనగూడదు. మీకు మా మీద అంత అభిమానముంటే మా మీద దాడి చేయవలసిన అవసరముండదు. చైనాలో మీరు చేస్తున దుష్కృత్యాలను మేము గమనిస్తూనే వున్నాము.

ఇండియా మీకు స్వాగతం చెపుతుందనే దురూహలో మీరుండవద్దు. బ్రిటనుతో మేము పోరాడుతున్నామంటే సామ్రాజ్యవాద శక్తులతో, ఫాసిస్ట్ శక్తులతో మేము పోరాడుతున్నామని అర్థం. ఇంగ్లీషు వారి సామ్రాజ్యవాదం, జర్మనీ నాజీజం, మీ పద్ధతి ఫాసిజం అన్నింటికీ మేము వ్యతిరేకులం. ఇండియాకు స్వాతంత్ర్యాన్ని ప్రసాదించకుండా మిత్రపక్షాలు మిమ్మల్ని ఎదుర్కొనడం నైతికంగా కొంత కష్టం. మీరందరూ హింసమీద, ఆయుధాల మీద ఆధారపడుతున్నారు. మిమ్మల్ని మిత్రపక్షాలు యుద్ధంలోనే మారణాయుధాలతో ఎదురించి జయించాలి. అదే మార్గం. ప్రజాస్వామ్యం కొరకు పోట్లాడుతున్నామన్నవారి మాటకు గూడా విలువ వుండదు.

బ్రిటన్‌నూ, మిత్రపక్షాలనూ న్యాయం పేరిట, వారి మేలు కొరకు ఇండియాకు స్వాతంత్ర్య మివ్వమని కోరాము. మానవత్వం పేర మీకు విజ్ఞప్తి చేస్తున్నాము. దయా దాక్షిణ్యాలు లేకుండా దుర్మార్గంగా ప్రవర్తించడం ఏ వొక్కరిహక్కు కాదు. మిత్రపక్షాలు గాకపోయినా ఇంకెవరైనా మిమ్మల్ని మించి యుద్ధం నడపగలరు. మీ ఆయుధాలతోనే మిమ్మల్ని నిర్జించగలరు. మీరు జయించినా మీ పౌరులు గర్వించదగినదేమీ వుండదు. ఎంత బాగా మీరు అమలుపరచినా మీ దుష్కృత్యాలు వారికి గౌరవాన్ని సంపాదించి పెట్టలేవు.

మీరు జయించినా మీరు న్యాయపక్షంలో వున్నట్లు గాదు. మీకున్న విధ్వంసక శక్తి గొప్పదనిమాత్రమే పేరు తెచ్చుకొనగలరు. మిత్రపక్షాలు జయించినా అంతే. న్యాయపక్షంలో వుండే ఆసియా ఆఫ్రికా దేశాలకు బ్రిటన్ విముక్తి కలిగించాలి.

బ్రిటన్ సైన్యాలను ఇండియాలో వుండనిస్తాము. మిత్రపక్షాలకు హాని కలిగించడం మా ఉద్దేశ్యం గాదు. బ్రిటన్ ఖాళీచేసిన దేశంలోకి మీరు ప్రవేశించడం, దానికి మేము ఆమోదించడం జరిగే పని గాదు. అటువంటి కోరిక మీకు వుంటే, అది అమలుచేయబోతే మేము మా సర్వశక్తులూ ఉపయోగించి దాన్ని ప్రతిఘటిస్తాము. విజ్ఞప్తి నేను ఎందుకు చేస్తున్నానంటే మీరు ఎటువంటి భ్రమలో వుండవద్దు అని చెప్పటకే. మా ప్రయత్నం మీ కందరికీ మేలు చేయవచ్చును. సద్భావన కలగజేయవచ్చును. నైతికంగా మీ పతనాన్ని అది ఆపవచ్చును.

నా విజ్ఞప్తి మీకు సద్భావం కలిగించగలదని భావిస్తున్నాను. నన్ను బ్రిటిషువారు ఎరుగుదురు. మీతో నాకంతగా పరిచయం లేదు. మీరు విజ్ఞప్తులు వినరని నాకు తెలిసింది. మీకు కత్తులు ప్రధానమట. మీ హృదయంలో మార్పుతేగలిగితే నేను ధన్యుడిని. మానవత్వం మీద నాకు విశ్వాసమున్నది. భారతదేశంలో జరుగుతున్న స్వాతంత్ర్య పోరాటం నాకు చాలా విషయాలను నేర్పింది. విశ్వాసాన్ని కలిగించింది. ఆ విశ్వాసంతోనే మీకు విజ్ఞప్తి చేస్తున్నాను.

మీ మేలుగోరు

ఎమ్. కె. గాంధి

★ ★ ★

84. అమెరికన్ స్నేహితులకందరికీ

స్నేహితులూ,

బాగా చర్చించబడిన, అంతకంటే నిందించబడిన అఖిల భారత కాంగ్రెస్సు కార్యవర్గ సమావేశంలో జరిగిన తీర్మానానికి వెనుకనున్న వ్యక్తిని నేనని మీకు తెలుసును. నాకు అమెరికాలో ఎక్కువమంది మిత్రులున్నారు గ్రేట్‌బ్రిటన్‌లో గూడా అంతమంది వుండరు. అమెరికాలో నాయక (హీరో) పూజ అనే జబ్బున్నది. యూనిటీ చర్చి న్యూయార్కుకు చెందిన డాక్టర్ హోమ్సుకు వ్యక్తిగతంగా నేను తెలియకపోయినా నాకు ప్రచార సాధకుడయినారు. ఆయన నన్ను గురించి చెప్పిన మంచి మాటలు నాకే తెలియవు. అమెరికా నుండి ఇంద్రజాలపు పనులు చేయమని నాకు ఉత్తరాలు వస్తూ వుంటవి. బిషప్‌గారు నన్నెరుగుదురు. బిషప్‌గారి తరువాత హోమ్ గారు మంచిమాటలు నన్ను గురించి వ్రాస్తున్నారు. కాని నేను మీ దేశం ఇంతవరకు రాలేకపోయినాను. అది నా దురదృష్టం.

కాని మీ దేశం నాకొక గురువును ప్రసాదించినది. అయనే థోరోగారు. నేను దక్షిణాఫ్రికాలో అనుసరిస్తున్న దానికి ఆయన భాష్యాన్ని ప్రసాదించారు. గ్రేట్ బ్రిటన్ రస్కిన్ గారిని ప్రసాదించింది. వారి అన్ టు దిస్ లాస్ట్ పుస్తకం నన్ను మార్చివేసింది. రష్యా నాకు టాల్‌స్టాయిని ప్రసాదించింది. నా అహింసకు హేతుబద్ధమైన పునాదిని కల్పించారు. ప్రారంభస్థితిలో వున్న నా ఉద్యమాన్ని ఆయన ఆశీర్వదించారు. ఆయన నా ప్రయత్నం బీదలకు వరప్రసాదం గావలెననీ, అవుతుందనీ భవిష్యవాణి చెప్పారు. దీనిని బట్టి తేలుతున్నదేమంటే నేను గ్రేట్ బ్రిటన్‌కు గానీ, యూరపుకు గానీ శత్రువును కాను. అన్ టు దిస్ లాస్ట్ సందేశాన్ని అర్థంజేసుకొని నాజీజాన్నీ, ఫాసిజాన్నీ నేను వ్యతిరేకిస్తున్నాను. అవి వ్యక్తి స్వాతంత్ర్యాన్నీ, దేశ స్వాతంత్ర్యాన్నీ అణచివేస్తున్నవి.

నేను లేవదీసిన క్విట్ ఇండియా నినాదాన్ని గురించి ఈ దృష్టితో ఆలోచించండి. నేను చిన్నతనం నుండీ సత్యాన్వేషకుడను. ఇది నాకు ఎంతో స్వాభావికంగా కనిపిస్తుంది. నా ప్రార్థనతో కూడిన నా పరిశోధన సత్యమే భగవంతుడనే రహస్యాన్ని ఋజువుచేసింది.

అది నా నరనరాలలో జీర్ణించుకొని వున్నది. బ్రిటన్, మిత్రదేశాలూ ఇండియా హృదయపూర్వకంగా అహింసా కార్యక్రమంలో పాల్గొనవలెనంటే భారతదేశాన్ని స్వతంత్రదేశం చేయాలి. చైతన్యవంతమైన ప్రపంచం ముందు బ్రిటన్ తన చర్యను సమర్థించుకొనలేదు. సింగపూరు, మలేషియా, బర్మాలు అక్కడ జరిగిన పని భారతదేశంలో జరగకూడదని నాకు జ్ఞాపకం చేస్తున్నవి. బ్రిటన్ భారతదేశాన్ని విశ్వసిస్తే ఆ చర్య ఇక్కడ జరగదు. ఇండియా మిత్రదేశాల పక్షాన పనిజేస్తుంది. భారతదేశంలో ఏర్పడివున్న అసంతృప్తిని బ్రిటన్ తొలగించవద్దా? మేము అసంతృప్తిని సంతృప్తిగా మార్చగలము. మీ ఇంజనీయర్లు సృష్టించిన యుద్ధనౌకలు, యుద్ధ విమానాలు సృష్టించని వాతావరణాన్ని సృష్టించగలము.

కావలెనని దుష్ప్రచారంతో కాంగ్రెసును గురించి మీలో వ్యతిరేక భావాన్ని సృష్టించివున్నారు. నన్ను మోసగాడిననీ, బ్రిటనుకు బద్ధశత్రువుననీ వర్ణించారు. నేను నమ్మడానికి పనికిరాని, విలులేని మనిషినట. నన్ను నేను సమర్థించుకునే విషయాలు వ్రాసి ఈ ఉత్తరాన్ని పొడిగించను. దుష్ప్రచారాన్ని తిరిగిగొట్టవలెను.

మీరు గ్రేట్ బ్రిటన్‌తో కలసివున్నారు. బ్రిటన్ ఇండియాలో చేస్తున్న పనులను మీరు నిరాకరించలేరు. కాని నిజాన్ని ఇప్పటికైనా గుర్తించకపోతే మీరు చాలా తప్పుచేసిన వారవుతారు. ఇండియా స్వాతంత్ర్యాన్ని కాంక్షించడం తప్పా? స్వాతంత్ర్యాన్ని ప్రసాదించమని అడగడం పొరపాటా? ఇది సమయం కాదంటున్నారు. ఇది సరైన సమయమని మా అభిప్రాయం. మనోవైజ్ఞానికంగా మా అభిప్రాయం సరైనది. అప్పుడే జపాను ఆక్రమణను మేము - భారతీయులం హృదయపూర్వకంగా ఎదిరించగలము. అది మిత్రపక్షాలకు బాగా ఉపయోగపడుతుంది. భారతదేశానికి గూడా ఈ మార్గంలో వున్న అవరోధాలను కాంగ్రెసు గుర్తించింది యుద్ధ ప్రాతిపదికన భారతదేశాన్ని స్వతంత్రదేశం చేసే ప్రయత్నం చేయండి.

మీ స్నేహితుడు
ఎమ్. కె. గాంధి

(బొంబాయి వెళ్లుతూ 3.8.42 దోవలో వ్రాసినది)

85. లార్డ్ లిన్‌లిత్‌గో గారికి

ఆగాఖాన్ ప్యాలెస్
యర్రవాడ
14.8.1942

ప్రియమైన లార్డ్ లిన్‌లిత్‌గో గారూ,

దేశంలో ఆపత్కాల పరిస్థితి కల్పించి ప్రభుత్వం పెద్ద తప్పిదం చేసింది. తమ చర్యను సమర్థించుకొంటూ ప్రభుత్వం చేసిన తీర్మానం తప్పుల తడిక. అసత్య నివేదిక.

భారతీయులు మిమ్మల్ని సమర్థిస్తున్నారన్నారు. అది విలువలేని మాట. మీ భారతీయ అనుచరులు ప్రజాదృష్టిలో అకించనులు. అలాంటివారు ఇండియాలో మీకు దొరుకుతూనే వుంటారు. ప్రజలకు వ్యతిరేకంగా మీకు సహాయం లభించిం దంటున్నారు. ఆ సహాయమేమిటో తెలియదు.

ప్రభుత్వం నేను ఉద్యమం ప్రారంభించేదాకానైనా వేచివుండవలసింది. ఉద్యమం ప్రారంభించడానికి మీకు వుత్తరం వ్రాస్తానని నేను తెలియజేసి వున్నాను. కాంగ్రెసు తీర్మానాన్ని నిష్పక్షపాతంగా పరిశీలించమని నేను కోరివుండేవాడిని. తన తీర్మానంలో కాంగ్రెసు చాలా సర్దుబాటులు చేసుకొన్నది. అది మీకు తెలుసును. మీరు నాకు అవకాశమివ్వలేదు. ఆలస్యం జరిగితే ప్రపంచాభిప్రాయం కాంగ్రెసుకు అనుకూల మవుతుందని భయపడి ప్రభుత్వం దారుణమైన దమనకాండకు పూనుకొన్నది. కాంగ్రెస్సు తీర్మానాన్ని నిరాకరించడంలో ప్రభుత్వం చేసిన పనిని ఇప్పటికే ప్రపంచం ఆమోదించలేదు. అఖిల భారత కాంగ్రెసు కమిటీ తీర్మానం జరిగిన సందర్భంలో జరిగిన ఉపన్యాసాల సారాంశాన్ని, వివరాలను ప్రభుత్వం తెలుసుకొనే ప్రయత్నం చేయలేదు. ప్రభుత్వానికి అంతమాత్రం వోపిక గూడా లేదు. నేను తొందరలో చర్య ప్రారంభించనని కొంచెం వోపిక పట్టితే మీకు తెలిసేది. ఆ తరువాత మీరు జరిపిన చర్యలు మీ తేలికతనాన్ని తెలియజేస్తున్నవి.

ప్రభుత్వ తీర్మానం ఏమన్నది? ప్రభుత్వం ఎంతో సహనంతో వేచి చూచింది. మంచిబుద్ధి కలుగుతుందనుకున్నది. ప్రభుత్వం నిరాశ జెందింది. ఇవి తీర్మానంలోని మాటలు. మంచి బుద్ధి కలగడమంటే తీర్మానాన్ని కాంగ్రెసు ఉపసంహరించుకోవాలి. భారతదేశానికి స్వాతంత్ర్యం కోరుతున్న పక్షానికి నచ్చజెప్పకుండా దమనకాండకు

పూనుకోవడం మంచి బుద్ధి ఏర్పడుతుందనడం ఏమాత్రం సబబు? కాంగ్రెసు తీర్మానాన్ని సంపూర్ణంగా తిరస్కరించడం ప్రభుత్వానికీ, ప్రజలకూ అనిశ్చితస్థితిని కలుగచేసింది. కాంగ్రెసు ప్రభుత్వం మిత్రపక్షాల వాదనతో ఏకీభవించి వారి పక్షాన నిలవవలెనని ప్రయత్నిస్తున్న సమయమది.

ప్రభుత్వ తీర్మానం ఇంకా ఏమంటున్నది? వైస్రాయ్‌కి కొంతకాలం క్రితమే - కాంగ్రెస్సు న్యాయవిరుద్ధమైన, కొన్నిచోట్ల హింసాత్మక చర్యలు నడిపించడానికి పథకం తయారుచేసిందని తెలుసును. కాంగ్రెసు కార్యక్రమంలో సంచార సాధనాలు భగ్నం చేయడం, సమ్మెల ఏర్పాటు, ప్రభుత్వోద్యోగులలో ప్రభుత్వం యెడల అవిశ్వాస ప్రకటన సైనిక వ్యవహారాలలో జోక్యం అన్నీ చేరివున్నవి. ఇది పూర్తిగా పచ్చి అబద్ధం. నిజాన్ని తమకనుకూలమైన పద్ధతిలో వక్రించడం. హింసను ఏ స్థితిలోను ప్రబోధించలేదు. అహింసాత్మక విధానంలో ఏవేవి చేర్చబడివుంటవో కాంగ్రెస్సు స్పష్టీకరించింది. కాంగ్రెసు హింసాత్మక చర్యలకు పాల్పడుతున్నదనడం సత్యదూరం. అన్ని విషయాలూ కాంగ్రెసు సమావేశాలలో వివరంగా చర్చించబడినవి. రహస్యంగా ఏమీ జరగలేదు. ప్రభుత్వం యెడల అసంతోషాన్ని పెంపొందించడం అంటే ఏమిటి? ఉద్యోగం వదలమని నేను ఎవరికైనా సలహా చెప్పితే అది బ్రిటిషువారికి హాని కలిగించడమా? పథకాలు ఏర్పడుతున్నవని తెలిస్తే మొదటనే ఆపడానికి ఎందుకు ప్రయత్నించలేదు? ఆపగలిగేవారు గదా? అది సక్రమమనిపించుకునేది. తమ తీర్మానం ద్వారా తమ ప్రవర్తననే వారు బహిరంగపరచుకొనగలిగారు. వెంటనే వారు చర్యకు ఎందుకు దిగలేదు? అంతా అసత్యారోపణ.

కాంగ్రెసు కార్యక్రమమంతా ప్రజలను కష్టాలు ఎదుర్కొనమని ప్రబోధించడమే గాని ఇంకేమీ కాదు. ప్రజల మనోభావాన్ని ప్రకటించడమే దాని లక్ష్యం. అహింసాత్మకంగా పనిజేసే పక్షాన్ని అణచివేయ ప్రయత్నించడం న్యాయసంగతమా?

ప్రభుత్వ తీర్మానం ఇంకా ఏమంటున్నది? - కాంగ్రెసు భారతదేశానికి ప్రతినిధి గాదు. దేశం తరఫున మాట్లాడే హక్కు కలిగిలేదు. అక్కడి ప్రతినిధులు వారిలో వారే కొట్లాడుకొంటుంటారు. స్వాతంత్ర్య మార్గానికి వారే అవరోధం. భారతదేశంలోని ప్రాచీనతరమైన కాంగ్రెసును నిందించే మార్గం ఇది కాదు. ప్రభుత్వం నోట వెలువడిన భాషయే చాలా చెడుగా వున్నది. స్వాతంత్ర్యం కొరకు జరిగిన ప్రయత్నాలనన్నింటినీ

ప్రభుత్వం వమ్ముజేసే ప్రయత్నంజేసింది. అది సాక్ష్యాధారాలతో ఋజువు కాగలదు. కాంగ్రెస్సును నిరోధించడానికి ప్రభుత్వం చేయని ప్రయత్నం లేదు.

ప్రభుత్వం స్వాతంత్ర్యాన్ని ప్రకటించిన వెంటనే కాంగ్రెసును విశ్వసించకపోతే ముస్లిం లీగ్‌ను మంత్రివర్గాన్ని స్థాపించమని అడిగివుండవచ్చును. లీగ్ స్థాపించిన ప్రభుత్వాన్ని కాంగ్రెసు అంగీకరించి వుండేది. కనుక ఈ దోషారోపణలో సారం లేదు.

ప్రభుత్వం వారు చెప్పినదానిని గురించి ఆలోచిద్దాము - 'దౌర్జన్యాలు తగ్గగానే ఇండియా తన స్వాతంత్ర్యంలో అన్ని పక్షాలనూ కలుపుకొనే ప్రయత్నం చేస్తుంది. ఒక్క పార్టీ ప్రభుత్వాన్ని స్థాపించదు. తనకు కావలసిన ప్రభుత్వాన్ని నిర్మించుకొంటుంది' దీనిలో ఏమైనా వాస్తవికత ఉన్నదా? ఇప్పుడు అన్ని పార్టీలూ ఏకంగా లేవు యుద్ధం పూర్తి అయిన తరువాత ఏకం కాగలవా? యుద్ధానికి పూర్వం పార్టీలు కలసి పనిచేయాలి. అది వారి చేతుల్లో ఉన్నదా? పార్టీలు కుక్కగొడుగుల్లాగా పుడుతుంటవి. వాటికి జనానికి ప్రాతినిధ్యం వహించే శక్తి వుండదు. ప్రభుత్వం అటువంటి వారికందరికీ స్వాగతం చెపుతున్నది. వెనక జరిగిన తంతు గూడా అదే. కాంగ్రెసును వ్యతిరేకిస్తే చాలు. ప్రభుత్వం వారి ఆదరణ లభిస్తుంది. గవర్నమెంటు చెపుతున్న పథకంలోనే లోపమున్నది. ముందు భారతదేశాన్ని మీరు వదలండి. ఇండియాకు బానిసత్వం నుండి స్వాతంత్ర్యం లభిస్తుంది. అపుడే మంత్రివర్గ స్థాపన. ప్రభుత్వ స్థాపన సాధ్యం. అనవసరంగా సమస్యలను, విభేదాలను పెంచే ప్రయత్నమిది.

తీర్మానం అంటున్న దానిని చూడండి - కాంగ్రెసు లక్షలాది జనం స్వాతంత్ర్యం కోరుతున్నారంటున్నది. భవిష్యత్తు అనిశ్చితంగా వున్నది. ఇతర దేశాలెన్నో ఆక్రమణదారుల చేతుల్లో పడిపోయినవి. ఇది లక్షలాదిమంది జనుల అభిప్రాయం. ఆ లక్షల సంగతి నాకు తెలియదు. కాంగ్రెసు మాటలు నమ్మకపోవచ్చును. ఏ సామ్రాజ్యవాద శక్తీ తాను కష్టంలో వున్నానని అంగీకరించదు. ఇతర సామ్రాజ్యవాద శక్తులకు పట్టిన గతి బ్రిటిషు వారికి పట్టగూడదని కాంగ్రెస్సు అభిమతం. అందుకే గౌరవంగా మీరు భారత దేశానికి స్వాతంత్ర్యమివ్వమని కాంగ్రెస్సు కోరింది. కాంగ్రెసు స్నేహంగానే వ్యవహరిస్తున్నది. బ్రిటిషు ప్రజల కొరకు విశ్వశాంతి కొరకు, మానవత్వం కొరకు సామ్రాజ్యవాదాన్ని అంతమొందించడం మంచిదని తెలుపుతున్నది. మాకు ఇతరమైన కాంక్షలు ఆకాంక్షలు ఏమీ లేవు.

తీర్మానంలోని ఈ భాగం మరీ చిత్రంగా ఆశ్చర్యజనకంగా వున్నది. "ప్రభుత్వం మీద ఇండియాను సంరక్షించే బాధ్యత వున్నది. ఇండియా యుద్ధం చేయగలగాలి. భారతదేశం లోని వివిధ జాతుల మధ్య నిర్భయత్వం వుండేటందుకు సమతూకాన్ని కలగజేయాలి" ఇది సత్యాన్ని పరిహసించటం మాత్రమేనని నిస్సంశయంగా చెప్పగలను. సింగపూరు, మలేషియా, బర్మాలను చూసిన తరువాత బ్రిటిషువారి హాస్యాస్పదం. సమతూకం లేకపోవడానికి బ్రిటిషువారే కారణం గదా!!

ఇంకొక విషయం. ప్రకటించబడిన కారణం భారత ప్రభుత్వం. మేము ఇద్దరి విషయంలోనూ సమానము. సరియైన మాటల్లో చెప్పవలెనంటే చైనా రష్యాల స్వాతంత్ర్య రక్షణే అది. ప్రభుత్వం స్వాతంత్ర్యం విజయానికి అవసరం కాదని భావిస్తున్నది. నేను అందుకు విరుద్ధంగా ఆలోచిస్తున్నాను. నెహ్రూను కొలబద్దగా తీసుకొంటున్నాను. చైనా రష్యాలను గురించి జవహర్ లాల్ నెహ్రూకు నాకంటె ఎక్కువగా తెలుసును. మీరంటె గూడా నెహ్రూకు తెలుసును. తనకున్న సామ్రాజ్యవాద వ్యతిరేకతను గూడా మరచిపోతున్నాడు. నాజీజం ఫాసిజం విజయం పొందడం అతనికి సుతరామూ ఇష్టముండదు. నేను చాలాకాలం అయనతో చర్చించాను. ఇండియాకు స్వాతంత్ర్యం లేకపోతే ఆ రెండు దేశాల స్వాతంత్ర్యం గూడా ప్రయోజన రహితమని ఆయన అభిప్రాయం. మిత్రపక్షాల మిత్రుణ్ణి మీరు బంధించారు.

కాంగ్రెసును అణచివేయడమే మీ జవాబు అయితే మిత్రపక్షాల విజయం కంటే మీకు భారతదేశాన్ని బానిస దేశంగా ఉంచడమే యిష్టమని నేను భావించవలసి వస్తుంది. మీరు కాంగ్రెసు కోరికను మన్నించకుండా దమనకాండకు పాల్పడ్డారు.

ప్రస్తుతం జరుగుతున్న ఊచకోత ఇదివరకెప్పుడూ జరగలేదు. ఈ ఊచకోత కార్యక్రమం, సత్యాన్ని హత్యచేయడం. అసత్య ప్రచారం కాంగ్రెసునే బలపరుస్తున్నవి.

ఇంత పెద్ద వుత్తరం వ్రాస్తున్నందుకు చింతిస్తున్నాను. మీ చర్యలను సమర్థించక పోయినా మీకు స్నేహితుడనే. ఇప్పటికైనా ఆలోచించమని కోరుతున్నాను. బ్రిటన్ మేలు కోరే వారి మాటల్ని ఉపేక్షించడం మానండి భగవంతుడు మీకు మార్గాన్ని చూపించు గావుత.

మీ

ఎమ్. కె. గాంధి

(1942లో ఉద్యమం ప్రారంభంగానున్నప్పుడు గాంధీగారు వైస్‌రాయ్‌కి ఉత్తరాలు వ్రాశారు. ప్రభుత్వం దేశంలోనూ విదేశాలలోనూ తప్పనంతా కాంగ్రెసు మీదకు రుద్దవలెనని దుష్ప్రచారం చేసింది. కాంగ్రెసు ప్రభుత్వం దమనకాండ దానికి కారణమని చెప్పింది. డూ ఆర్ డై అది కాంగ్రెసు కార్యక్రమం. ప్రభుత్వం ఏవిధంగానైనా ఉద్యమాన్ని ఆపివేయాలని ప్రయత్నించింది. ఆ స్థితిలో గాంధీగారు ఈ ఉత్తరం వైస్‌రాయ్‌కి వ్రాశారు. దీనిలో ప్రభుత్వ చర్యలను నిశితంగా విమర్శించడం జరిగింది. హింసాత్మక చర్యలు జరిగినా ఒక పథకం ప్రకారం ఆ చర్యలు జరగలేదు.)

★ ★ ★

86. లార్డ్ లిన్‌లిత్‌గో గారికి

డిటెన్షన్ క్యాంపు
కొత్త సంవత్సరం 1942

ప్రియమైన లిన్‌లిత్‌గో గారికి,

ఇది వ్యక్తిగతమైన ఉత్తరం. బైబిల్ చెప్పిన దానికి విరుద్ధంగా మీకు వ్యతిరేకంగా చాలామందిని మీతో పోరాటానికి తయారుచేశాను. మిమ్మల్ని గురించి నా హృదయంలో బాధిస్తున్న దానిని బయటకు చెప్పి నన్ను నేను తేలికపరచుకొంటాను. మనం స్నేహితులమనీ పరస్పర ప్రేమభావంతో ఉన్నామనీ అనుకొన్నాను. ఆగస్టు 9వ తేదీ నుండి జరుగుతున్న దానిని చూస్తుంటే మీరు నన్ను స్నేహితునిగా భావించడం లేదని అర్థమవుతున్నది. వైస్‌రాయ్ పదవిలో వున్న ఎవరితోనూ మీతో మెలగినంత సన్నిహితంగా నేను మెలగలేదు.

నా అరెస్టూ, తరువాత మీరు వెలవరించిన ప్రకటన, కారణాలు చెపుతూ రాజాజీకి మీరు వ్రాసిన జవాబూ, అమెరీగారు నామీద చేసిన దాడి, ఇంకా తదితర విషయాలూ మీరు నా నిజాయితీనే శంకిస్తున్నట్లనిపిస్తున్నది. మిగిలిన కాంగ్రెసు వారిని పేరుకు ఉదహరిస్తున్నారు. కాంగ్రెసు మీద ఏవేవో ఆరోపణలు చేస్తున్నారు. చేశారు. నిజంగా నన్ను మీ స్నేహితుడుగా భావిస్తే తీవ్రచర్యలు తీసుకొనక పూర్వం నన్ను పిలిచింది మీ మనస్సులోని సందేహాలను వెల్లడించి వివరాలను సేకరించేవారు ఈ విషయంలో నేను విఫలుడనైనాను. ప్రభుత్వ రంగంలో నన్ను గురించి చేసిన

వ్యాఖ్యలు, ప్రకటనలు సత్యదూరాలు. మా దృష్టిలో నేనెంతగా పడిపోయానంటే మరణోన్ముఖుడైన స్నేహితుడిని గూడా నేను చూడలేకపోయాను. ప్రొఫెసరు భన్సాలీగారు చిమ్మూరు విషయంలో ఆమరణ నిరాహారదీక్ష చేస్తున్నారు. వారే నా ఆ స్నేహితులు.

కొంతమంది చేసిన హింసాత్మక చర్యలను నేను నిందిస్తానని తలచారు. ఆ చర్యలు కాంగ్రెసు వారికి అంటగట్టబడినవి. మీరు వార్తల్ని విపరీతంగా సెన్సారు చేసి పత్రికల్లో ప్రకటించనిస్తున్నారు. నా దగ్గర వివరాలు లేవు. ఏది నిజమో ఏది కాదో తెలియదు. నేను ఆ నివేదికలను, వార్తలను ఏవిధంగానూ నమ్మడం లేదు. నేను చాలా వ్రాయగలను. ఉత్తరం పెద్దదవుతుంది. నేను నా ప్రతిజ్ఞను ఉల్లంఘించదలచు కోలేదు. నేను చెప్పినది చాలుననుకుంటాను.

నేను దక్షిణాఫ్రికా నుండి 1914 చివరిలో భారతదేశానికి వచ్చాను. 1916లో సత్యాహింసలకు కట్టుబడి వుంటానని ప్రతిజ్ఞ చేశాను. హింసనూ, అసత్యాన్నీ జీవితంలోని అన్ని రంగాలనుండి పోగొట్టదలచాను. సత్యాగ్రహం ఓటమి నెరగదు. సందేశాన్ని వ్యాప్తం చేయడానికి జైళ్లు ఉపయోగపడతవి. కాని వాటికి కొన్ని హద్దులున్నవి. నన్ను ఒక పెద్ద భవనంలో పెట్టారు. అమాయకులైన ప్రజలను బాధపెట్టామని అధికారులు ఏనాటికైనా తెలుసుకొనకమానరని భావించాను. నాకు నేను ఆరు నెలలు నిర్ణయించు కొన్నాను. అవధి పూర్తి కావస్తున్నది. నా సహనం గూడా తగ్గిపోతున్నది. అటువంటి సమయాలలో సత్యాగ్రహం ఒక పరిష్కార మార్గాన్ని సూచిస్తున్నది. ఒక్క వాక్యంలో ఉపవాసం చేసి నీ శరీరాన్ని త్రాసు మీదకు చేర్చు అనే చెప్పవచ్చును. చివరి సాధనంగా దానిని ఉపయోగించాలి. దానిని ఉపయోగించదలచలేదు. వీలైనంతవరకు దానిని దూరంగా వుంచవలెనని ప్రయత్నిస్తున్నాను.

నా తప్పు ఏమిటో చెప్పండి. సరిదిద్దుకొంటాను. నన్నుపిలిచి మాట్లాడవచ్చును. ఎవరినైనా నా దగ్గరకు పంపవచ్చును. అతనికి మీ అభిప్రాయం తెలిసి వుంటే అతడు నాకు స్పష్టంగా తెలియజేస్తాడు. కోరిక వుంటే మార్గాలు చాలా వున్నవి. మీరు జవాబు పంపుతారా? కొత్త సంవత్సరం శాంతిని స్థాపిస్తుందా!!

మీ స్నేహితుడు
ఎమ్. కె. గాంధి

★ ★ ★

86ఏ. లార్డ్ లిన్‌లిత్‌గో నుండి

వైస్‌రాయ్ హౌస్

13-1-1943

ప్రియమైన గాంధీగారూ,

మీరు వ్యక్తిగతంగా వ్రాసిన ఉత్తరాలకు ధన్యవాదాలు. ఇపుడే మీ ఉత్తరం అందింది. మీ ఉత్తరంలోని వ్యక్తిగతతత్వాన్ని గుర్తించాను. మీరు స్పష్టంగా నిర్మొహమాటంగా వ్రాసినందుకు సంతోషపడుతున్నాను. నా జవాబు గూడా స్పష్టంగా వ్యక్తిగతంగా వుంటుంది.

మన సంబంధాలు ఎంత మంచివో అంత నిర్మొహమాటంగా మీరు ఉత్తరం వ్రాశారు. నేను సంతోషించాను. గడచిన నెలలో నేను చాలా నిరాశపడ్డాను. ఆగస్టులో కాంగ్రెసు చేసిన తీర్మానమూ, దానివలన ఆశిస్తున్నట్లుగానే దేశమందంతటా జరిగిన హింస, నేరాలూ నన్ను బాధపెట్టినవి. (బయటి ఆక్రమణల సంగతి నేను వ్రాయడం లేదు) మీ నుండిగానీ, మా కార్యవర్గం నుండిగానీ ఆ చర్యలను గర్హిస్తూ ఒక్క వాక్యం వెలువడలేదు. మీరు పూనాలో వున్నపుడు మీకు పత్రికలు అందడం లేదనుకొన్నాను. అందలేదు. అదే మీ మౌనానికి కారణమనుకొన్నాను. మీకూ, వర్కింగు కమిటీ సభ్యులకూ పత్రికలు అందే ఏర్పాటు చేశాను ఆ పత్రికల్లో ప్రచురింపబడిన వార్తలు మిమ్మల్ని ఆశ్చర్య చకితుల్ని చేస్తాయని అనుకొన్నాను. మీరు ఆ చర్యలను ఖండిస్తారనుకొన్నాను. అందుకు ఎదురుచూచాను. అది జరగలేదు. నాకు చాలా అసంతృప్తి కలిగింది. జరిగిన హత్యలూ, పోలీసుల సజీవ దహనాలూ, రైళ్ల విధ్వంసం, ఆస్తి నష్టమూ, విద్యార్థుల ఆగడాలూ, భారతదేశానికున్న మంచిపేరును చెడగొట్టినవి. కాంగ్రెసు పార్టీ పేరు కూడా చెడింది. వార్తా పత్రికలో పడిన వార్తలు నిజమైన వార్తలే. అంతా చెడుగా జరిగింది. కాంగ్రెస్సులో మీకున్న ప్రతిష్ఠను నేనెరుగుదును. మీకున్న స్థానాన్ని గూడా నేనెరుగుదును. అంత బాధ్యతనూ మీ మీదకు నేను నెట్టను ప్రారంభంలో జరిగిన దాని బాధ్యత నాయకులకు వుంటుంది. దాని పరిణామాలను మిగిలిన వారు భరించాలి.

మీ వుత్తరం చదివిన తరువాత జరిగిన దానిని బట్టి మీరు మీ కార్యక్రమాన్ని మార్చుకొంటే ముందు సంగతి ఆలోచించవచ్చుననిపించింది. మీరు తెలియజేయండి. మీ అభిప్రాయాన్ని నేను సరిగా అర్థం చేసుకొనకపోతే మీరు మీ లక్ష్యాన్ని స్పష్టం చేయండి. నన్ను ఏమి చేయమంటారో సూచించండి. మీనుండివచ్చిన ప్రతి సలహానూ, సూచననూ, సందేశాన్నీ శ్రద్ధగా పరిశీలిస్తాను. దానికి పూర్తి విలువనిస్తాను. మీ భావాలను అర్థం చేసుకొనే ప్రయత్నం చేస్తాను.

మీ
లిన్‌లిత్‌గో

★ ★ ★

87. లార్డ్ లిన్‌లిత్ గో గారికి

డిటెన్షన్ క్యాంపు
19-1-1943

ప్రియమైన లార్డ్ లిన్‌లిత్‌గో,

13న మీరు దయతో వ్రాసిన ఉత్తరం నిన్న సాయంత్రం 2.30 ని.లకు అందింది. మీ నుండి ఉత్తరం రాలేదని కొంత కలవరపడ్డాను. అందుకు క్షమించండి. నా సహనశక్తి లోపం వలన అది జరిగింది.

మీ వుత్తరాన్ని బట్టి నామీద మీ అభిమానం తగ్గలేదని తెలుసుకొని ఆనంద భరితుడనైనాను.

నా 31వ తేదీ ఉత్తరం మీ యెడల నాకు కలిగిన గుర్రును వెలిబుచ్చుతున్నది. మీరు మీ గుర్రును వెలిబుచ్చారు. అంటే మీ అభిప్రాయంలో నన్ను అరెస్టుచేయడం న్యాయమే. నేను అపరాధిని.

నా ఉత్తరానికి మీరు తీసిన అర్థం సరిగాదు. మీ వ్యాఖ్య ననుసరించి నా వుత్తరాన్ని నేను మళ్లీ చదివాను. మీరు తీసిన అర్థం దానిలో లేదు. మన ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాల వలన ఫలితమేమీ లేకపోతే నిరాశగా వుండక ఉపవసిద్దామనుకొన్నాను. ఇపుడూ అదే అభిప్రాయంలో ఉన్నాను.

నన్ను సలహా చెప్పమని మీరు వ్రాశారు. సూచన పంపమన్నారు. కార్యవర్గ సభ్యులతో సంప్రదించి గాని మీకు సలహా-సూచన-పంపలేను.

నా వొక్కరి చర్య వలన పొరపాటు ఏర్పడితే తప్పు జరిగితే అయినా నేను తప్పు చేసినట్లు నాకు కనబడడం లేదు. సెప్టెంబరు 23న భారత ప్రభుత్వ కార్యదర్శికి వుత్తరం వ్రాశాను. దానిలో వ్రాసిన దానికి నేను కట్టుబడి వున్నాను. 14 ఆగస్టున మీకు వ్రాశాను.

9 ఆగస్ట్ తరువాత జరిగిన ఘటనలకు విచారం ప్రకటిస్తున్నాను. అయితే తప్పు ప్రభుత్వం మీద పెట్టవద్దా? నా అధీనంలో లేని, నేను నియంత్రించలేని విషయాలను గురించి నా భావాలను నేను వ్యక్తీకరించగూడదు. అది ఒకవైపు విషయమవుతుంది. మీ విభాగాలవారు మీ ముందుంచిన నివేదికల వాస్తవికతను మీరు అంగీకరించక తప్పదు. అదే పని చేయమని మీరు నన్నడగరు. ఆ నివేదికలు విశ్వసించదగినవి కావని ఇదివరలో మనకు అనుభవమయింది. అందువల్లనే నా వుత్తరంలో వార్తల వాస్తవికత విషయం వ్రాశాను. వాటిమీద మీరు అభిప్రాయం ఏర్పర్చుకొన్నారు. నేను ఎందుకు ప్రకటన చేయలేదో మీరు అర్థం చేసుకొని వుంటారనుకొంటాను.

అయితే నేను అహింసావాదిని అని మాత్రం ఢంకా బజాయించి చెప్పగలను. కాంగ్రెసువారు హింసకు పాల్పడితే నేను అనేకసార్లు వారిని ఖండలించాను. వారిని బహిరంగంగా నిందించాను. అనేకసార్లు ప్రాయశ్చిత్తం చేసుకొన్నాను. ఉదాహరణలు ఇక్కడ వ్రాయనక్కరలేదు. అటువంటి స్థితి వచ్చినపుడు నేను స్వతంత్రుడిని.

ఈసారి వాపసు చేసుకొనడం ప్రభుత్వపు పని. మిమ్మల్ని వ్యతిరేకిస్తూ వ్రాసినందుకు క్షమించండి. ఆగస్టు 8వ తేదీన నేను కోరినట్లుగా నాకు మీతో కలిసే అవకాశం కల్పించి వుంటే ఏమీ మించిపోయేదిగాదు. అది మీరు చేయలేదు.

ఇదివరలో ప్రభుత్వం చేసిన పొరపాట్లను అంగీకరించండి. పంజాబులో డయ్యర్ విషయంలో అదే జరిగింది. యు.పి లో మసీదు నిర్మించబడింది. బెంగాలు విభజన వాపసు తీసుకొనబడింది. అవన్నీ పెద్ద హింస జరిగిన తరువాత జరిగిన పనులు.

సారాంశంగా -

1. నేను వ్యక్తిగతంగా వ్యవహరించవలెనంటే నేను తప్పు చేశానని నాకు నచ్చజెప్పండి. దిద్దుకొంటాను.
2. కాంగ్రెసు పక్షాన నిర్ణయం పంపకుండా, కాంగ్రెసు కార్యవర్గ సభ్యులతో చర్చించే అవకాశం కల్పించండి.

మీరు నిర్ణయానికి రండి.

మీ వుత్తరానికి పూర్తిగా జవాబు నేను వ్రాయకపోతే లోట్లను తెలియజేయండి. మీకు సంతృప్తికరంగా జవాబు వ్రాయడానికి ప్రయత్నిస్తాను.

నాకు అభ్యంతరాలేవీ లేవు.

బొంబాయి ప్రభుత్వం ద్వారా నా వుత్తరాలు మీకు పంపుతున్నాను. అందువలన కొంత అలస్యం గావచ్చును. సమయం ఈ విషయంలో చాలా ముఖ్యం. సూపరింటెండెంట్ తిన్నగా నా వుత్తరాలను మీకు పంపించే ఏర్పాటు చేయండి.

మీ

ఎమ్. కె. గాంధి

★ ★ ★

87ఏ. లార్డ్ లిన్‌లిత్‌గో నుండి

వైస్‌రాయ్ హౌస్, న్యూఢిల్లీ

25-1-1943

ప్రియమైన గాంధిగారు,

19న వ్రాసిన మీ వ్యక్తిగత వుత్తరం అందింది. మీ వుత్తరాన్ని జాగ్రత్తగా ధ్యానముంచి చదివాను. అయినా అంధకారంలోనే వున్నది. నేను నా వెనకటి వుత్తరంలో జరిగిన ఘటనలను బట్టీ వాతావరణాన్ని బట్టీ కాంగ్రెసు మీద బాధ్యత వేయక తప్పదని వ్రాశాను. ఆగస్టు తీర్మానానికి మీరు ముఖ్యులు గనుక మీకు భారతదేశం గౌరవం పాడయిందని వ్రాశాను. అహింసను గురించి మీరు చెప్పినదానిని నేను గుర్తించాను. హింసను మీరు నిందించారు. నాకు సంతోషం కలిగింది. వెనక ఆ

సిద్ధాంతానికి మీరిచ్చిన ప్రాధాన్యతను నేనెరుదుగను కాని జరిగిన, జరుగుతున్న ఘటనల విషయంలో మీ అనుచరులు మీ సిద్ధాంతాన్ని తు.చ తప్పకుండా పాటిస్తున్నారని పించడం లేదు. ఏమైనా దీనివలన నష్టపడినవారికీ, ప్రాణాలు పోగొట్టుకొన్నవారికీ ఈ సిద్ధాంతాలతో పని ఏమిటి? తప్పంతా మీరు ప్రభుత్వం మీద వేస్తున్నారు. అది నేనంగీకరించలేను. జరిగిన ఘటనల్ని దృష్టిలో పెట్టుకొని మేము వ్యవహరిస్తున్నాము. వాటిని దృష్టిలో పెట్టుకొనక తప్పదు. ఏమైనా అందుకు మీ సూచన ఏమిటని అడిగాను. ప్రభుత్వానికి గాక మీకూ కాంగ్రెసుకు సంబంధించి విషయమంతా ఆధారపడి వున్నది.

మీరు ఈ ఉద్యమానికి దూరంగా ఉండి, 9 ఆగస్ట్ తీర్మానాన్ని వాపసు తీసుకొని భవిష్యత్తును గురించి నాకు హామీ యిస్తే ఈ విషయాన్ని గురించి ముందు ఆలోచన చేయగలను. ఇది స్పష్టమైన విషయం. నా అభిప్రాయం విస్పష్టంగా మీకు తెలియ చేస్తున్నాను.

మీ వుత్తరాలను స్వయంగా పంపమని బొంబాయి గవర్నరుకు తెలియచేస్తున్నాను. ఉత్తరాలు రావడంలో ఆలస్యం జరగదు.

మీ

లిన్‌లిత్‌గో

★ ★ ★

88. లార్డ్ లిన్‌విత్‌గో గారికి

డిటెన్షన్ క్యాంపు

29-1-1943

ప్రియమైన లార్డ్ లిన్‌విత్ గో,

నా ఉత్తరానికి వెంటనే జవాబు పంపినందుకు ధన్యవాదాలు.

మీ వుత్తరం స్పష్టంగా వున్నది. మీతో ఏకీభవించవలెనని కోరుతున్నాను. మీ భావాలు దృఢమైనవి. మీ అభిప్రాయాన్ని చెప్పి నాకు నచ్చేటట్లు చేయ్యమని అందుకు ప్రయత్నించమని మళ్లీ కోరుతున్నాను. ఆగస్టు తీర్మానం హింసకు కారణమని

మీరంటున్నారు. నిజానికి అది కాంగ్రెసు వారినందరినీ అరెస్ట్ చేసిన తరువాత జరిగింది. ప్రభుత్వం బాధ్యతారహితంగా చేసిన అరెస్ట్లు హింసాకాండ జరగడానికి కారణాలు గావా? ఆగస్టు తీర్మానం ఏవిధంగా చెడ్డదో, మీరు తెలియజేయలేదు. ఆ తీర్మానం వలన కాంగ్రెసు తన అహింసా విధానాన్ని మార్చుకోలేదు. అది ఫాసిజానికి వ్యతిరేకం. అది యుద్ధానికి సహాయం చేయవలెనని కోరుతున్నది. దానిని సమర్థవంతంగా చేయడానికి అవకాశాన్ని కోరింది.

ప్రభుత్వం నిరాకరించింది. ఉపేక్షించింది. కాంగ్రెసు ఏమి చేసింది? అది తనకేమీ కోరలేదు. అది ప్రజలందరి మేలు కోరింది. క్వాయిదే ఆజమ్ జిన్నాను పిలిచి ఆయనకు ప్రభుత్వాన్ని అప్పగిస్తే కాంగ్రెసు పూర్తిగా సహకరిస్తుంది. యుద్ధ సమయంలో కావలసిన ఏర్పాట్లను గురించి ముందే చర్చించి నిర్ణయించుకొనవచ్చును. ఆ ప్రభుత్వం ఎన్నుకోబడిన శాసన సభలకు బాధ్యత వహిస్తుంది. వర్కింగు కమిటీ సభ్యులకు దూరంగా వుండడం వలన వారి అభిప్రాయం నాకు తెలియదు. సరోజినీదేవి గారు నాకు సన్నిహితంగా వున్నారు. ఆ కమిటీ తన భావాలను మార్చుకొన్నదనుకోను.

శాసనోల్లంఘనమనే వాక్యానికి వ్యతిరేకత వుండవచ్చును. కాని అది అంత వ్యతిరేకతమైనది కాదు. గాంధి ఇర్విన్ సంధిలో శాసనోల్లంఘన సిద్ధాంతాన్ని అంగీకరించడం జరిగింది. అది గూడా నేను మీతో కలసిన తరువాత గాని చర్చకు రాదు. నేను మీనుండి సమయం కోరాను.

ఋజువు కాని, నా అభిప్రాయంలో ఋజువు లేని నాకు వ్యతిరేకంగా కాంగ్రెసుకు వ్యతిరేకంగా బాధ్యత గలిగిన మినిష్టరు నాపై చేసిన దోషారోపణలున్నవి. ఆ మినిష్టరు ఇండియాకు ప్రభుత్వంలో స్టేట్ సెక్రటరీ.

ప్రభుత్వం తాను చేసిన ఆరోపణలను తాను ఋజువుచేయాలి. వట్టి పైపై కల్లబొల్లి మాటల వలన ప్రయోజనం లేదు.

కాంగ్రెసు వారు చేసిన హత్యలను గురించి వివరాలను నా ముఖం మీద మీరు కొట్టవచ్చును. మీరు ఆ పని చేశారు. నా జవాబు ఏమిటంటే ప్రభుత్వం ప్రజలను పిచ్చి వాళ్లు అయేటట్లు వ్యవహరించింది. జరిగిన అరెస్టులు కారణంగా ప్రజలు ఆ పని చేశారు. దెబ్బకు దెబ్బ అనే పిచ్చి భావంతో జరిగిన హింసాకాండ అది. మీరు అవలంబించిన విధానమేమిటి? సర్వశక్తివంతమైన ప్రభుత్వం గదా మీది?

ఇటువంటి చర్యలను ఎన్నుకొనబడిన శాసనసభకు బాధ్యత వహించే ప్రభుత్వం ఆపివేయగలదు.

నా బాధకు ఉపశమనం కలిగించండి. లేనియెడల సత్యాగ్రహులకు ఏర్పడిన చట్టాన్ని - సాధనాన్ని నేను ఉపయోగించవలసి వస్తుంది. ఫిబ్రవరి 9వ తేదీ ఉదయం 21 రోజుల ఉపవాసాన్ని ప్రారంభిస్తాను. అది మార్చి 2వ తేదీ వరకు జరుగుతుంది. నా ఉపవాసాలలో ఉప్పు కలిపిన నీళ్లు నేను తీసుకొంటుంటాను. ప్రస్తుతం నా శరీరానికి నీళ్లు పడడం లేదు. అందువలన నీరు తాగడానికి అనుకూలంగా వుండడం కొరకు సైట్రన్ పండ్లరసం నీటితో కలిపి తాగుతాను. ఆమరణ నిరాహార దీక్ష బూనడం నా ఉద్దేశ్యం కాదు. ప్రభుత్వం అవసరమైన ఉపశమనం కల్పిస్తే ఉపవాసం విరమిస్తాను.

ఇది వ్యక్తిగతమైన ఉత్తరం కాదు

మీ మిత్రుడు

ఎమ్. కె. గాంధి

* * *

88ఏ. లార్డ్ లిన్‌లిత్‌గో నుండి

వైస్‌రాయ్ భవనం, న్యూఢిల్లీ

5-2-1943

మీ ఉత్తరం అందింది. ధన్యవాదాలు. జాగ్రత్తగా మీ ఉత్తరం చదివాను. దేశంలో జరిగిన అల్లర్ల గురించి మీ యెడలా, కార్యవర్గ సభ్యుల యెడలా నా భావాలు మారలేదు. ఇదివరలో నేను మీకు తెలియచేసిన భావాలను నేను మార్చుకొనడం లేదు.

కిందటి ఉత్తరంలో - నాకు తెలిసిన దానిని బట్టి కాంగ్రెసు, తీర్మానానికి బాధ్యులైన మీరు హింసకూ, తరువాత జరిగిన అల్లర్లకూ కారణమని నా అభిప్రాయం. మీ అభిప్రాయం సరైనదని నాకు నచ్చజెప్పమని మీరు వ్రాశారు. అందుకు అంగీకరించేవాడినే. మీ వుత్తరాలలో మీ సూచన ఏమీ లేదు. మీరు మనస్సు విప్పి వ్రాశారనుకొన్నాను. మీ ఉత్తరాలలో ప్రభుత్వ నివేదికల మీద మీ అపనమ్మకాన్ని

స్పష్టంగా వెలిబుచ్చారు. మీ చివరి వుత్తరంలో ఆ దోషాన్నంతా ప్రభుత్వం మీద తోసివేయడానికి వెనకాడలేదు. నేను ఆధారపడిన నివేదికల మీద మీకు విశ్వాసం లేదు. ఇక మిమ్మల్ని సమాధానపరచడమెలా? కనుక తేలిందేమంటే మిమ్మల్ని సమాధానపరచడానికి మార్గం లేదు. నిజానికి ప్రభుత్వం కారణాలను రహస్యంగా వుంచవలెను. కాంగ్రెసు ఆగస్టు తీర్మానానికి కారకులైన బాధ్యులైన మీరు అంతకూ కారణమని మా అభిప్రాయం. కాంగ్రెసు మిమ్మల్ని ఉద్యమానికి నాయకులుగా నియమించింది. కాంగ్రెసు తీర్మానం ద్వారా ఉద్యమాన్ని ప్రారంభించింది. నాయకులు ఎవరి ఇష్టమొచ్చినట్లు వారు వ్యవహరించమని పిలుపు నిచ్చింది. అలాంటి సూచన లిచ్చిన పార్టీ బాధ్యత నుండి తప్పుకోలేదు. ఆ తరువాత జరిగిన చర్యలకు గూడా దానిదే బాధ్యత. మీరూ మీ సహచరులూ ఈ నీతి హింసకు దారితీస్తుందని ఎరిగినట్లుగా మా దగ్గర సాక్ష్యాధారాలున్నవి. ఈ హింస అల్లర్లు ఒక పథకం ప్రకారం సృష్టించబడినవి. మీరు దానిని ఉపేక్షిస్తున్నారు. కాంగ్రెసు నాయకులను అరెస్ట్ చేయక పూర్వమే ఈ పథకం ప్రచారంలోకి వచ్చింది. దీనినంతా హోమ్ మినిష్టరు సెంట్రల్ శాసనసభలో వివరంగా తెలియజేశాడు. మీకు వివరాలు కావలెనంటే నేను పంపించగలను. నేను పూర్తి వివరాలు, పత్రికల కట్టింగులూ పంపుతున్నాను. ఉన్న సాక్ష్యాధారాలన్నీ మా అభిప్రాయాన్ని బలపరుస్తున్నవి. రహస్య సూచనల ద్వారా హింసాత్మక కార్యక్రమం నడిపించిందని మా దగ్గర పూర్తి ఆధారాలున్నవి. ఎ.ఐ.సి.సి పేరుతో కరపత్రాలు, సూచనలు వెలువరించబడినవి. పేరు పొందిన కాంగ్రెసు నేతలు ఈ చర్యల్లో పాల్గొన్నారు. (అండర్ గ్రౌండ్‌లో) కాంగ్రెసు రహస్యంగా పనిచేసింది. కాంగ్రెసులో కార్యవర్గ సభ్యుని భార్య అందు ప్రధాన భూమిక వహించింది. బాంబు కార్యక్రమాలలో పాల్గొని, సంఘటితపరచి దేశాన్ని నవ్వులపాలు చేసింది. అవన్నీ మేమింకా బయటపెట్టలేదు. మా దగ్గర అన్ని ఆధారాలూ వున్నవి. సమయం వచ్చినపుడు ఆ పనిచేస్తాము. ఇంకా సమయం రాలేదు. కాంగ్రెసు మీద జరుగుతున్న ఆరోపణలను ఎదుర్కొనక తప్పదు. మీరూ మీ సహచరులూ ఆ ఆరోపణలకు జవాబు చెప్పవలసి వుంటుంది. మీరు సూచిస్తున్నట్లుగా ఈ లోపలే మిమ్మల్ని మీరు తప్పించు కొనడానికి ప్రయత్నించినా తీర్పు మీకు అనుకూలంగా ఉండకపోవచ్చును.

గాంధి ఇర్విన్ సంధిలో శాసనోల్లంఘన ప్రసక్తి వున్నదని వ్రాశారు. చాలా ఆశ్చర్యం కలిగింది. నేను మళ్లీ దస్తావేజును చూశాను. దానిలో వున్న దేమిటంటే - శాసనోల్లంఘనోద్యమం విరమింపబడుతుంది. గవర్నమెంటు పరస్పర ఉపయుక్త చర్య తీసుకొంటుంది. అంటే అటువంటిది ఒకటుంటుందని స్వీకరించడమే. దానిని గుర్తించడమనేది అందులో లేదు. దానిని మా ప్రభుత్వం గుర్తించదు.

మీ దృష్టిని అంగీకరిస్తే దేశం యొక్క అధీకృతమైన ప్రభుత్వాన్ని అంగీకరించాలి. ఆ ప్రభుత్వం మీద శాంతి సంరక్షణ, మంచి పరిపాలనా వ్యవస్థ ఆధారపడివుంటుంది. మీరు చెపుతున్నది ఎదురు తిరగడమవుతుంది. విద్రోహమవుతుంది. మీ మీదా, కాంగ్రెసు మీదా చర్య తీసుకొనే అధికారం మాకున్నది. కాని ముందుగానే అట్టి చర్య తీసుకొన్నామని మీ రంటున్నారు. మీకు తప్పు చర్య తీసుకోకుండా కావలసినంత అవకాశమిచ్చాము. జూన్ జులై నెలలో ఈ ప్రకటనా, 14 జులై తేదీన జరిగిన కాంగ్రెసు కార్యవర్గ తీర్మానమూ, ఆరోజునే సంప్రదింపులకు అవకాశం దానిని ప్రోత్సహించడమే. తరువాత డూ ఆర్ డై తీర్మానం వచ్చింది. అంతవరకూ ప్రభుత్వం సహనం వహించింది. అది తప్పయింది. మీ డూ ఆర్ డై నినాదంతో ఇక సహించగూడదను కొన్నాము. ప్రభుత్వం తన బాధ్యతను నిర్వహించాలి. అందుకే చర్య తీసుకున్నాము.

ఈ ఉత్తరం ముగిస్తూ మీ వయస్సునూ, ఆరోగ్యాన్నీ దృష్టిలో పెట్టుకొని మీ నిర్ణయానికి చింతిస్తున్నాను. మీకు మంచి సలహా లభించగలదని ఆశిస్తున్నానని తెలియజేస్తున్నాను. మీరు నిర్ణయం తీసుకొంటే ఆ బాధ్యత మీదే అవుతుంది. తదుపరి జరిగే పరిణామాలకు గూడా మీరే బాధ్యులవుతారు. నేను వ్రాసిన దానిని బట్టి మీరే ఆలోచించి నిర్ణయం తీసుకోగలరని భావిస్తున్నాను. రాజకీయాల కొరకై ఉపవాసం చేయడం దురుద్దేశ్యపూరితము (బ్లాక్‌మైల్) అవుతుంది. అది గూడా హింసయే. దానికి నైతిక విలువ ఏమీ వుండదు. అది మీ అభిప్రాయమే.

మీ

లిన్‌లిత్‌గో

★ ★ ★

89. లార్డ్ లిన్‌లిత్‌గో గారికి

డిటెన్షన్ క్యాంపు
7-2-1943

ప్రియమైన లార్డ్ లిన్‌లిత్‌గో,

5 తేదీ గల మీరు పంపిన పెద్ద ఉత్తరానికి ధన్యవాదాలు. 29 జనవరినాడు నేను వ్రాసిన ఉత్తరానికి జవాబుగా ఈ ఉత్తరం వ్రాశారు. మీ చివరి విషయాన్ని ముందు తీసుకొంటాను. మీ ఉత్తరం సత్యాగ్రహికి ఒక ఆహ్వానంగా ఉపవాసం చేయడానికి ప్రేరేపిస్తున్నది. బాధ్యత అంతా నాదే. ఏమీ సందేహం లేదు. మీరు జారుకొన్న విధానాన్ని నేను ఊహించలేదు. చివరిలో మీరు ఇది తప్పించుకోడానికి మార్గమన్నారు. మీ నుండి ఇటువంటి వాక్యాలు నేనాసించలేదు. స్నేహితుడు వ్రాసిన వాక్యమిది. నాకు అర్థమే గావడం లేదు. ఇది రాజకీయంగా "బ్లాక్‌మైలు" చేయడమని గూడా వ్రాశారు. నా రచనల్ని నాకే వ్యతిరేకంగా ఉపయోగించారు. నేను వ్రాసిన దానికి నేను నిలబడతాను. దానిలో వ్యత్యాసాలేమీ లేవు. ఒకదానికొకటి సంబంధంలేనివేవీ లేవు. అసలు మీరు నా రచనలు చదివారా? లేదని అనిపిస్తున్నది.

నేను నా తప్పు ఏమిటో చెప్పండని మీకు వ్రాసిన మాట నిజమే. అది విశాలభావంతో వ్రాసిందే. మీ నివేదికలను నమ్మకపోడానికీ నేను సంకుచిత దృష్టితో వ్యవహరించడానికీ సంబంధమేమీ లేదు.

హింసాత్మకంగా పథకం ప్రకారం మేము వ్యవహరించామని వ్రాశారు. ఇది హింసకు దారి తీస్తుందని గూడా ముందరే ఊహించారు. కాంగ్రెసు నాయకులను నిర్బంధించడానికి ఈ పథకం రూపొందించబడిందంటున్నారు. చాలా సాక్ష్యాధారాలు ప్రకటించబడనున్నవన్నారు. హోమ్ మినిష్టరు గారి ఉపన్యాసం కాపీ పంపించారు. ప్రాసిక్యూషన్ కౌన్సిల్ వారి మొదటి ఉపన్యాసమిది. అంతకంటే అందులో ఏమీ లేదు. ఆ ఉపన్యాసంలో ప్రమాణాలు లేని ఆరోపణలు కాంగ్రెసు వారిమీద ఉన్నవి. హింసాత్మకమైన దానిని తనదైన భాషలో చెప్పాడు. అది ఎందుకు జరిగిందీ ఎపుడు జరిగిందీ చెప్పలేదు. అది ఎందుకు జరిగిందో నేను చెపుతున్నాను. ఎదుటివారి వాదం

వినకుండానే తెలుసుకోకుండానే స్త్రీలనూ పురుషులనూ మీరు నిందించివేశారు. ఏ సాక్ష్యాధారాల ఆధారం మీద మీరు వారినందరినీ దోషులుగా పరిగణిస్తున్నారో అవి చూపించమని అడుగుతున్నాను. దానిలో తప్పు ఏమీ లేదు. మీరు ఉత్తరంలో వ్రాసిన దానిలో సారమేమీ లేదు. న్యాయశాస్త్రంలో ప్రమాణాలు చూపించడం అవసరం.

కార్యవర్గ సభ్యుని భార్య బాంబుల వ్యవహారంలో పాల్గొని వుంటే మీరు విచారణ జరిపి వుండవలసింది. ఆమె హింసాత్మక చర్యల్లో పాల్గొన్నదన్నారు. అందరినీ ఇష్టమొచ్చినట్లుగా మీరు అరెస్టు చేస్తే మీరు ఆరోపిస్తున్న పనులు ఆమె చేసిందేమో తెలియదు. ఆగస్టు 9వ తేదీ తరువాత జరిగిన హింసను గురించి నా అభిప్రాయం మీకు తెలుసును.

కాంగ్రెసు మీద నేరారోపణ చేసి సాక్ష్యాధారాలు చూపించడానికి ఇంకా సమయం రాలేదన్నారు. అవి నిరాధారాలయి వుండవచ్చునని మీరు ఆలోచించారా? నిష్పక్షపాతంగా ట్రిబ్యూనల్‌కు ముందు ఈ కేసులు పోతే విచారణ పూర్తి అయ్యే నాటికి కొంతమంది చనిపోతారు. మీరనుకొన్న సాక్ష్యాలు చెప్పేవారు అందుబాటులో లేకుండా పోవచ్చును.

గాంధీ ఇర్విన్ సంధిలో శాసనోల్లంఘన ప్రసక్తి వున్నదనీ నేను చెప్పినది సత్యమనీ తిరిగి వక్కాణిస్తున్నాను.

ఆ సంధి విషయమై ఆలోచించకపూర్వమే అపుడు ప్రధాన కాంగ్రెసు నాయకులందరూ విడుదలయినారు. కాంగ్రెసు వారికి కొన్ని రాయితీలు కల్పించబడినది. ప్రభుత్వం ఆ షరతులను నెరవేర్చిన తరువాతనే ఉద్యమం ఆపివేయబడింది. అదే నా దృష్టిలో సేవాకృతి. మీ ప్రభుత్వం గుర్తించలేదని మీరనడం నిజం కాదు. విచిత్రం మీరు పూర్వాపర సందర్భాలు అర్థం చేసుకోండి.

నేను చెప్పినదానికి భిన్నంగా నా ఉత్తరాలకు మీరేవేవో అర్థాలు కల్పిస్తున్నారు. నా దృష్టిని అంగీకరిస్తే హింసాత్మక చర్యలను ప్రోత్సహించినట్లేనని అంటున్నారు. అటువంటి పనులను న్యాయబద్ధంగా అంగీకరించమని కోరేవాళ్ళలో నన్ను జమకట్టారు.

నాపైన ఆరోపించబడిన ఆరోపణలకు పూర్తిగా జవాబిచ్చే ప్రయత్నం చేయడం లేదు. వెంటనే జవాబు అవసరమనుకొన్న వాటికి జవాబిస్తున్నాను. సంపూర్ణంగా

అంతరాత్మ ప్రబోధాన్ని గుర్తించి నేను 9 ఆగస్టు నాడు నా కార్యక్రమాన్ని ప్రారంభించాను. మీరు బ్లాక్ మెయిల్ చేస్తున్నానని నిందించినా న్యాయం కొరకు మీకు విజ్ఞప్తి చేశాను. అది మీరు నిరాకరించారు. నా నిర్దోషిత్వాన్ని ప్రమాణీకరించుటకు పూర్తి విశ్వాసంతో న్యాయాన్ని అర్థిస్తాను. భావి తరాలవారు మన మధ్య గల విభేదాలను పరిష్కరిస్తారు. మీరు బలమైన ప్రభుత్వానికి ప్రతినిధులు. నేను దేశసేవ చేస్తున్న సామాన్య వ్యక్తిని.

నా వెనకటి ఉత్తరం తొందరలో వ్రాశాను. ప్యారేలాల్ వైపు చేసిన కాపీ దీనితో పంపుతున్నాను.

మీ
విశ్వాసపాత్రుడైన స్నేహితుడు
ఎమ్ కె. గాంధి

★ ★ ★

90. అగతా హారిసన్ గారికి

దిల్‌కుష్
పంచగని
13, జులై 1944

ప్రియమైన అగతా,

14 జూన్ ఉత్తరం అందింది. అన్నింటినీ నేను మట్టిపాలు చేస్తాను. నేను విశ్వాసపాత్రుడుగా లేకపోతే అంతే జరుగుతుంది. దోషినని నిరూపిస్తే వెంటనే సరిదిద్దుకుంటాను. విశ్వాసం కోల్పోయే పని నేనేమీ చేయలేదు.

కార్యవర్గ సభ్యులను కలవవలెనని నేను చేసినది విఫలమయింది. వైస్రాయ్‌ను కలవడం కూడా అంతే అయింది. చర్చిల్ గారికి నా యెడల గల భావమే దానికి కారణం కావచ్చును. నా మీద చేసిన ఆరోపణ సరిగాదు. ఈ దిగంబర ఫకీరును అణచివేస్తానని చర్చిల్‌గారు అంటున్నారట. శరీరాన్ని అణచివేయవచ్చును. ఆత్మను ఎవరూ అణచలేరు. అది నిజమయితే (నిజంగాదని ప్రతివాదం జరగలేదు) నా విఫలతకు కారణాలు బోధపడగలవు.

ఇటువంటి పనులు, మాటలు నన్ను నిరాశపరచలేవు. నేను సత్యానికి ప్రాతినిధ్యం వహిస్తే భగవంతుడు చెప్పినదాన్ని చేస్తుంటే అన్ని సందేహాలు దోషారోపణలు దూరం కాగలవు. మీవంటి మిత్రులు ఉండగా నాకు ఏమి కొదవ?

అమెరికానుండి పోలక్ ఒక ఉత్తరం పంపించారు. అతణ్ణి కలిస్తే ఆ ఉత్తరం నన్ను బాగా బాధపెట్టిందని చెప్పండి. అతడు అసత్యాలను నమ్ముతాడని నేను అనుకోలేదు. నిజం అతడు తెలుసుకోలేదు. ఇది నీకు అందేలోపల రాజాజీతో కలిసి మతసామరస్యం కొరకు నేను చేసిన పనిని పత్రికల్లో చదవగలరు. రాజాజీ కొద్దిరోజులు నాతో ఉన్నారు.

మిత్రులందరికీ ప్రేమాభివందనాలు. మురియల్‌కు ఉత్తరం వ్రాశాను.

మీ

బాపూ

★ ★ ★

91. విన్‌స్టన్ చర్చిల్ గారికి

దిల్‌కుస్ పంచగని

17 జులై 1944

ప్రియమైన ప్రైమ్ మినిష్టర్,

మీరు దిగంబర ఫకీరును అణచివేస్తామన్నారని పత్రికలు ప్రచురించినవి. ఇది నన్ను గురించి మీ వర్ణన. ఫకీర్‌గావలెనని చాలా కాలంనుండి ప్రయత్నిస్తున్నాను. దిగంబరుడు గావడం ఇంకా కష్టం. ఇది నాకు ప్రశంసావాక్యం. మీరు ఆలోచించకుండా ఆ శబ్దం ఉపయోగించి ఉంటారు. అదేవిధంగా మీ దగ్గరకు వస్తాను. నన్ను విశ్వసించ మంటాను. మీ ప్రజలకొరకై నన్ను ఉపయోగించుకొనమంటాను. మీవారికి కూడా నేను ఉపయోగపడాలి. ప్రపంచంలోని జనులందరికీ నేను ఉపయోగపడాలి.

మీ

ఎమ్.కె. గాంధీ

★ ★ ★

92. శ్రీమన్నారాయణకు

కలకత్తా వెళుతూ
రైల్లో
1-12-1945

భాయీ శ్రీమన్,

ఈ రోజు మీ వ్రాత ప్రతికి నా భూమిక పంపుతున్నాను. నిన్న రాత్రి 9.30 గంటలకు పని పూర్తి చేశాను. భోజనానికి, రాట్నానికి కొంచెం సమయం ఉపయోగించాను. మిగతా సమయమంతా ఈ పనే సరిపోయింది. నా భూమికలో ఏమైనా మార్పులు కావాలా? నాతో చర్చించవలెను.

మీ వ్రాత ప్రతిలో రెండు మార్పులు చేశాను. అది మీకు అంగీకారం కాకపోతే నాతో చర్చించండి.

తాలూకాలను, డిస్ట్రిక్టు పంచాయితీలను వదిలివేశాను. అవి సలహా సంఘాలు. వాటికి సంవిధానంలో ప్రత్యేక స్థానమెందుకు? వాటి అవసరం నాకు కనబడలేదు. గ్రామాలు శక్తివంతంగా ఉంటే సలహా సంఘాలు అవసరం లేదు. ప్రావిన్షియల్ పంచాయితీలు ఆపని చేయగలవు. అవసరమైతే వాటి సలహాలను తీసుకొనవచ్చును. నా ఆలోచనలో పొరపాటు ఉంటే నాకు తెలియజేయండి.

పాకిస్తానుకూ, స్వదేశసంస్థానాలకూ స్థానముంటుందా? ఆలోచించాలి. అహింస ద్వారా ఆ స్థితికి చేరితేనే గాంధియన్ కాన్స్టిట్యూషన్ అవసరం.

బాపూ ఆశీర్వచనాలు

★ ★ ★

93. లార్డ్ పెథిక్ లారెన్స్ గారికి

వాల్మీకి మందిరం
న్యూ ఢిల్లీ
2 ఏప్రియల్ 1946

లార్డ్ లారెన్స్ గారూ,

మీ మధ్యా, సర్ స్టాఫర్డ్ మధ్యా నా మధ్యా జరిగిన సంభాషణల్లోని ముఖ్యాంశాలను వ్రాయమని మీరు చెప్పినట్లుగా సుధీర్ ఘోష్ తెలియజేశారు.

కాంగ్రెసు వారైనా ఇంకొకరైనా స్వాతంత్ర్య ప్రియులైన వారందరినీ నోరులేని జనాన్నుండి వేరు జేయకుండా హింస అహింసలతో సంబంధం లేకుండా రాజకీయ ఖైదీలను విడుదల చేయుట అవసరం. వారు ప్రభుత్వానికి ప్రమాదకారులు కారు. పరిస్థితి మారింది. జయప్రకాశనారాయణ, డాక్టర్ రామమనోహర లోహియావంటి బుద్ధిజీవులను విద్వాంసులను, సంస్కారవంతులను భూమిగత వ్యక్తులుగా భావించడం ఆవిధంగా వారితో వ్యవహరించడం ఉచితం గాదు. ఇదంతా రాబోవు జాతీయ ప్రభుత్వానికి వదలడం అనేదాన్ని ఎవ్వరూ అంగీకరించరు. స్వాతంత్ర్యానికున్న గౌరవమే దీనితో పోయింది.

ఇంకొకటి సామాన్య జనానికి సంబంధించినది. ఉప్పు పన్నును నేను ప్రస్తావించాను. అది ఆదాయాన్ని పెంచుతున్నదంటున్నారు. ఆ ఆదాయం లెఖ్ఖకు రానిది. ప్రజలను పీడించడానికి అది ఒక సాధనమై కూర్చున్నది. ఉప్పు పన్ను నెత్తిమీద ఉంటే సామాన్య ప్రజలు స్వాతంత్ర్యం వచ్చినదనేదాన్ని అర్థం చేసుకోలేరు. ఈ రెండూ అవసరం. ఆనాడే స్వాతంత్ర్య వాతావరణమున్నట్లు ప్రజలు భావిస్తారు. ఈ పనులు చేయడం వలన మనోవైజ్ఞానికమైన ప్రభావం జనం మీద పడుతుంది.

కేసీ గారితో వీటి విషయం మాట్లాడాను. బెంగాల్ గవర్నరుతో ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు జరుపుతున్నాను. ఈ రోజు ఉప్పు పన్ను రద్దుకు ప్రభుత్వం అంగీకరించదని మిష్టర్ అబెల్ గారు చెప్పారు.

మీ

ఎమ్. కె. గాంధీ

★ ★ ★

94. సర్దారు వల్లభబాయి పటేల్ గారికి

శ్రీరాంపూర్

25-12-1946

శ్రీ వల్లభభాయీ

నీవు ప్యారేలాల్‌కు వ్రాసిన ఉత్తరం నిన్ననే అందినది. ప్యారేలాల్ మొదలైన వారంతా తమతమ పనులలో నిమగ్నులై వున్నారు. ప్రాణాలు వొడ్డి వున్నారు.

ప్యారేలాల్‌కు ఈ ఉత్తరం సంగతి తెలియదు. అప్పుడప్పుడు వస్తుంటారు. వచ్చినప్పుడు ఈ ఉత్తరాలు చదువుతాడు.

తెల్లవారుఝామున 3 గంటలకు ఈ ఉత్తరం చెప్పి వ్రాయిస్తున్నాను. 4 గంటలకు స్నానం చేసి తరువాత ప్రార్థన చేస్తాను. ఇది నేను ప్రస్తుతమనుసరిస్తున్న విధానం. భగవంతుని కోరిక అది అనుకుంటున్నాను. నీవు బాధపడవలసిన పని లేదు. నా ఆరోగ్యం బాగానే ఉన్నది. శరీరం మన అవసరాన్ని బట్టి పనిచేస్తుంది. నా సత్యాహింసలు ముత్యాల వర్తకుని కంటే కూడా సరిగ్గా తులతూగుతున్నవి. తూనిక బాగా ఉన్నది. వెంట్రుక వాసి తేడా కూడా లేదు. నా కొరకై ప్యారేలాల్ చేసిన పనిని నేను చేయలేను. మిగిలిన ఇద్దరినీ నాకుపయోగించేటట్లు ఇంకా తయారు చేయలేదు. కాని ఇద్దరూ తెలివైన వారు. మూడు నాలుగు రోజుల క్రితం మన్‌సుఖ్‌లాల్ మనను ఆమె కోరిక మీద వదలి వెళ్ళారు. ఆమె నాతో వుండదలచుకొన్నది. ఆమెను నేను అంగీకరించాను. ఆమె చేత ఉత్తరం వ్రాయిస్తున్నాను. కళ్ళు మూసుకొని ఆ పని చేస్తున్నాను. దానవలన నా అలసట కొంత తగ్గుతున్నది. సుచేలా కృపలానీ కూడా ఈ గదిలోనే ఉన్నది. ఆమె నిద్రబోతున్నది.

నీవు పంపిన టెలిగ్రాం చెత్తబుట్టలో వేయదగినది. అతిశయోక్తులకు హద్దులుండవు. జనం బుద్ధిపూర్వకంగా అతిశయోక్తులల్లరు. అతిశయోక్తి అంటే వారికి తెలియదు. నలువైపులా కొబ్బరి చెట్లు, పోకచెట్లు కనిపిస్తున్నవి. వాటి నీడలో గడ్డి పెరుగుతున్నది. మొక్కలు పెరుగుతున్నవి. నదులన్నీ సింధు, గంగ, యమున, బ్రహ్మపుత్ర వంటివే. అవి తమ నీటిని సముద్రంలో వదలుతున్నవి. నా సలహా ఏమిటంటే - నీవు ఇంతవరకు జవాబు పంపకపోతే టెలిగ్రాం పంపినవాడిని ఋజువులు తీసుకొచ్చి చూపించమను. కేంద్ర ప్రభుత్వం ఏమైనా చేస్తుంది. చట్టం ప్రకారం ప్రభుత్వానికి ఆ అధికారం లేదు. గాంధీ ఉన్నాడు. అతడు మిమ్మల్ని కలుసుకొంటాడు. మీ మాటలు వింటాడు అని చెప్పు. గాంధీ మిమ్మల్ని నిరాశ పరిస్తే ఆయన శిష్యులం మేము ఏం చేయగలం గాంధీ ఉన్నాడు గనుక మీ సమస్యలు నాకు చెప్పవద్దని ఎవరితోనూ అనకు. నీకు వ్రాయమను. నాకు వ్యతిరేకంగా కూడా అతనికి సాయం చేయడం నీ విధి. అదే మీ అందరికీ నేర్పుతున్నది స్థితి విషమంగా ఉన్నది. సత్యమెక్కడా కనిపించడం లేదు. హింస అహింసను మింగి వేస్తున్నది. మతం లేకపోవడమే మతం. ఆ స్థితిలోనే సత్యాహింసలను మనం పరీక్షించాలి. అందుకే

నేనిక్కడ ఉన్నాను. నన్ను ఇక్కడనుండి పిలవకు. భయం వలన నేను ఇక్కడనుండి పారిపోతే అది దురదృష్టకరమైన విషయం అవుతుంది. భారతదేశం అంత దురదృష్టకరమైన దేశం కాదు. నేనిక్కడ మరణించడానికే ఉన్నాను. జవహర్‌లాల్ కృపలానీ, దేవ్ నన్ను కాపాడటానికి వస్తున్నారని రేడియోలో వార్త వచ్చింది. అది చాలు. అందరినీ నేను కలసి ఏమిటి ప్రయోజనం?

అస్సామ్‌ను గురించి నేను వ్రాసింది వెంటనే ప్రచురించడానికి కాదు. కాని ఆ విషయంలో నా దృష్టి సరియైనది.

బీహార్ లీగ్ రిపోర్టు నీవు చూసే వుంటావు. రాజేంద్ర బాబుకు వ్రాశాను. నా అభిప్రాయాన్ని అందరికీ తెలియజేయమన్నాను. బీహార్ ముఖ్యమంత్రికి కూడా వ్రాశాను. ఆ రిపోర్టు సగం నిజమైనా చెడు వ్యవహారమవుతుంది. ఒక్కరోజు ఆలస్యం లేకుండా నిష్పక్షపాతంగా ఉంటే సమితిని నియమించాలి. ఎవ్వరూ వేలెత్తి చూప కూడదు. దానిలో నిజం ఉంటే దాన్ని అంగీకరించాలి. కేబినెట్‌లోని మీ ముస్లింలీగ్ మిత్రులతో కూడా సంప్రతించి చూడు. సుహ్రావర్దీతో ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు జరుగుతున్నవి. అవి పూర్తి కాగానే నీకు పంపిస్తాను. జవహర్‌లాల్ గూడా చూస్తాడు.

వెంటనే ఇది నీవు చేసి వుండకపోతే పత్రికల్లో ప్రచురణ పొందుతున్న నా ప్రార్థనానంతరం నేను చేస్తున్న ఉపన్యాసాల సారాంశాన్ని చూడు. నీవు ఎంత వొత్తిడిలో పనిచేస్తున్నావో నాకు తెలుసును. కాని ఎంత ఒత్తిడిగా వున్నా చేయక తప్పదు.

నీ ఆరోగ్యం అంత బాగా ఉన్నదని నేననుకోను. పని చేయడానికి అది ఆటంకం కలిగించదు. కొంత బాగుపడిందనుకొంటాను. దిన్షా గారి చికిత్సను వదలవద్దు. సుశీలను గురించి అడిగావు. బాగా ఆరోగ్యంగా వున్నదని చెప్పలేను. బాగా పనిచేస్తున్నది. ఆమె సహాయం ఇక్కడ బాగా అవసరం. మమ్మల్ని గురించి నీవు వ్యథ చెందవద్దు. అందరూ మృత్యువును ఎదుర్కొంటున్నవారే. వారు జబ్బుపడడం సహజమే. వారు మరణిస్తే వారిని మనం అభినందించాలి. అయితే వారి మృత్యువు మహా పవిత్రంగా ఉండాలి.

ఆశీర్వచనాలు
బాపూ

★ ★ ★

95. వైస్‌రాయ్ గారికి

పాట్నా రైలులో
8.5.1947

ప్రియమైన స్నేహితులకు.

క్రిందటి ఆదివారం సమావేశంలో సమయం చాలక మిగిలిన విషయాలను, మాట్లాడిన విషయాల సంక్షిప్త రూపాన్నీ మీకు పంపుతున్నాను.

1. దేశంలో ఎవరేమన్నా ఏమి చెప్పినా భారతదేశ విభజనకు బ్రిటన్ పార్టీ గావడం పెద్ద తప్పు అవుతుంది. విభజన ఒకవేళ జరగవలసి ఉంటే బ్రిటన్ వెళ్లిపోయిన తరువాత ఇక్కడివారు తమలో తాము సంప్రదించుకొని నిర్ణయిస్తారు. సాయుధ పోరాటం జరుగుతుందని జిన్నా అనడం సరిగాదు. అల్ప సంఖ్యాకుల రక్షణకు హామీ ఇవ్వవలసిందే. అభిప్రాయ భేదాలు ఏర్పడితే మధ్యవర్తిత్వం నడిపి పరిష్కరించడానికి అవకాశం ఏర్పాటు గావాలి.

2. కాంగ్రెసు వారు సూచించిన కాంగ్రెసు వారితోనూ, ముస్లింలీగ్ సూచించిన ముస్లింలీగు వారితోనూ ఆంతరిక ప్రభుత్వం ఏర్పడాలి. కలసి పనిచేయడం, కలసి వ్యవహరించడం లేని ఈనాటి ద్వంద్వం ప్రభుత్వం దేశ క్షేమానికి హానికరం. ప్రభుత్వం పటిష్టవంతంగా నడవవలెనంటే కలసి పనిచేసే మనస్తత్వం అవసరం.

3. ప్రజాభిప్రాయ సేకరణ (రిఫరెండం) ఈ స్థితిలో సరిహద్దు ప్రాంతం (ఏ ప్రాంతంలోనైనా) లో ప్రమాదకరమైనది. మీరు దానిని ఎదుర్కోవాలి. డాక్టర్ ఖాన్ సాహెబ్‌కు తెలియకుండా ఏమీ జరగగూడదు. ఇది ముఖ్యమైన విషయం.

4. పంజాబు బెంగాలు విభజన అనవసరమని నా అభిప్రాయం. అది లీగ్‌కు ఇష్టముండదు. ఏమైనా ఇవన్నీ బ్రిటిష్ వారు వదలి వెళ్లిన తరువాతనే జరగాలి. ముందు కాదు. పరస్పర సహకారంతో జరగాలి. బ్రిటిషు వారు ఉన్నంత కాలం దేశంలో శాంతి రక్షణకు వారు బాధ్యత వహించాలి. ఏవేవో కోర్కెల వలన ఆ యంత్రాంగం విఫలమవుతున్నది. ఆ కోర్కెలవైపు దృష్టి వుంచగూడదు. మిగిలిన 13 నెలలలో ఇటువంటి వాటికి తావుండకూడదు. బ్రిటిష్ వారు వెళ్లిపోవడం మీద దృష్టి

ఉంచి పని చేస్తే 13 నెలల కాలవ్యవధిని ఇంకా తగ్గించవచ్చు. ఈ విషయంలో మీరు శ్రద్ధ వహించాలి.

5. నౌకా యుద్ధంలో మీరు సాటిలేని ప్రావీణ్యం కలవారు. దాని ముందు ఈ పనికి ప్రాముఖ్యమేమీ లేదు. ఏకాగ్రత ఆలోచనలలో విస్పష్టత ఉండడం అవసరం. అది మీరు సాధించగలరు.

6. అరాజకత్వాన్ని వారసత్వంగా మీరు వదలదలచకపోతే స్వదేశీ సంస్థానాలతో కూడా కలిపి దేశ ప్రభుత్వాన్ని సమర్థించండి. ముస్లింలీగ్ ప్రాతినిధ్యం లేని ఇండియాలో కూడా కాన్స్టిట్యూయంట్ అసెంబ్లీ రక్షణ విధిని కల్పించగలదు.

7. పంజాబ్ బెంగాల్ విభజన జరగగూడదంటే అక్కడ అల్ప సంఖ్యాకులకు అన్యాయం జరగడమని కాదు. వారు ఉపేక్షించబడకూడదు. ఆ రెండు ప్రాంతాలలో వారు తగినంత బలం కలిగివున్నారు. వారు ఉపేక్షించబడితే గవర్నరు కలుగజేసుకోవచ్చును.

8. సార్వభౌమాధికారం (ఇంట్రాస్మిసిబిలిటీ) ఒక చెడు సిద్ధాంతం. దానివలన స్వదేశీ సంస్థానాలు స్వతంత్ర్య రాజ్యాలై స్వతంత్ర్య భారతదేశానికి ఇబ్బంది కలగజేయగలవు. ప్రస్తుతం బ్రిటిషు ప్రభుత్వానికున్న అన్ని అధికారాలనూ తరువాత వచ్చే ప్రభుత్వానికి సంక్రమింపచేయాలి. అవి బ్రిటిష్ ఇండియాలోని ప్రజలవలె సంస్థానాల ప్రజల కూడా స్వతంత్ర్య భారత పౌరులు కాగలరు. ప్రస్తుతమున్న సంస్థానాధీశులంతా కీలుబొమ్మలు. సంస్థానాలవారు వ్యక్తిగతంగా సైన్యాలను ఆయుధ కర్మాగారాలను స్థాపించగూడదు. ఉన్నవాటిని రిపబ్లిక్ ప్రభుత్వానికి అందజేయాలి. సంస్థానాల విషయంలో చేయవలసినది తెలియజేశాను. ఎలా చేయాలో మీరు ఆలోచించాలి.

9. సివిల్ సర్వీస్ ఉద్యోగుల సమస్య ఒకటి ఉన్నది. క్రొత్త ప్రభుత్వానికి సహకరించమని వారికి తెలియజెప్పాలి. వారు పక్షపాతంగా వుండగూడదు. వారిలో మతపక్షపాతం ఉంటే దాన్ని వెంటనే తొలగించాలి. వారు గ్రేట్‌బ్రిటన్‌కు కాక క్రొత్త ప్రభుత్వానికి బాధ్యులు కావాలి. ప్రజాసేవ వాళ్ళ లక్ష్యం కావాలి.

10. మంగళవారం నాడు రెండు గంటలు జిన్నాగారితో కలసి వున్నాను. అహింసకు సంబంధించి ఇద్దరం సంయుక్త ప్రకటన చేయవలెననుకున్నాము. ఆయన అందుకు అంగీకారం తెలిపారు. తాను వ్రాసిన పత్రికా ప్రకటనలో ఆ విషయం ఉటంకించారు.

11. పాకిస్తాన్ విభజన గురించి మేము మాట్లాడుకున్నాము. పాకిస్తాన్‌కు నేను వ్యతిరేకినని చెప్పాను. శక్తిని ఉపయోగించి గాక నచ్చజెప్పమని జిన్నాగారిని నేను కోరాను. పాకిస్తాన్‌ను గురించి చర్చించడం అనవసరమని ఆయన దృఢంగా వున్నారు.

రాజకుమారి అమృతకౌర్ మొదటి ఎనిమిది అనుచ్ఛేదా (పారాగ్రాఫ్) లను చూచింది. పండిట్ నెహ్రూకు వివరం తెలియజేస్తుంది. ఢిల్లీలో ఈ ఉత్తరం పూర్తి చేయలేకపోయాను. రైల్లో పూర్తి చేశాను.

మీరు అతికష్టంమీద దొరికిన విశ్రాంతిని ఉపయోగించుకొంటున్నారనుకుంటున్నాను.

మీ

ఎమ్.కె. గాంధీ

★ ★ ★

96. వైస్‌రాయ్ గారికి

న్యూఢిల్లీ

10,11 జూన్, 1947

ప్రియమైన స్నేహితులకు,

మీతో జరిగిన సంభాషణ సారాంశాన్ని రాజకుమారి అమృతకౌర్ తెలియజేసింది.

మీరు ఎప్పుడైనా కలవవచ్చని అన్నప్పటికీ నేను దానిని ఉపయోగించుకొనలేకపోయినాను. కొన్ని విషయాలు వ్రాస్తున్నాను.

1. ప్రజాభిప్రాయ సేకరణ (రిఫరెండం) సరిహద్దు ప్రాంతం విషయంలో నా అభిప్రాయం నెహ్రూ, వారి అనుచరులకు నచ్చినట్లులేదు. ఇక నేను ఆ విషయం పట్టించుకోను.

2. సరిహద్దు ప్రాంతంలో రిఫరెండం జరగకపూర్వం జిన్నా అక్కడకు వెళ్లి బాద్‌షాఖాన్ వగైరాలకు నచ్చచెప్పి వారిని సంతృప్తిపరిస్తే బాగా ఉంటుంది. వారు చెప్పే విషయాలను జిన్నాగారు సానుభూతి పూర్వకంగా వినాలి. బాద్‌షాఖాన్‌గారూ వారి అనుచరులు ఖుదాయిఖిద్‌మత్ గారూ అక్కడ చాలా పనిచేసి వున్నారు.

3. పాకిస్తాన్ అంటే ఏమిటో సరైన స్వరూపాన్ని జిన్నా గారిని చెప్పమని అడగాలి. హిందుస్తాన్ లేక పాకిస్తాన్‌లో వుంటారా అని అవి ఏమిటో తెలియకుండా వారిని అడగడం నాకు న్యాయంగా కనబడడం లేదు. పాకిస్తాన్ అంటే ఏమిటో వివరించడం అవసరం గదా?

4. సరిహద్దు ప్రాంతంలో ఇప్పటికీ శాంతి లేదు. రిఫరెండం అక్కడ శాంతిపూర్వకంగా జరుగుతుందా? అక్కడ శాంతి లేకపోతే చేసిన పనులన్నీ వ్యర్థం కాగలవు.

5. మీరు ఏకాభిప్రాయం గల మంత్రివర్గాన్ని నియమించడం అవసరం. లీగ్ మంత్రులు స్వతంత్ర్యంగా వ్యవహరించడం ప్రారంభిస్తే వాతావరణమంతా చెడుగా మారిపోతుంది. ఎవ్వరికీ ఏమీ బాధ్యత వుండదు.

6. సమయాన్ని బట్టి అనుకొన్న సమయంలో పని జరగవలెనంటే కార్యకర్తల నందరినీ పని చేయమని సన్నద్ధులను చేయాలి. ఇది మంత్రివర్గానికి తెలియజేస్తే ప్రయోజనముండదు. సమయమొచ్చినపుడు చేర్పులు కూర్పులకై వివిధ పార్టీలను సంప్రదించవచ్చును.

7. ఆలోచించిన కొద్దీ సంస్థానాల సమస్య చాలా సమస్యలను సృష్టించేటట్లు కనపడుతున్నది. ఇప్పటి నుండీ జాగ్రత్తపడడం అవసరం.

8. సివిల్ సర్వీస్ సమస్య అంత క్లిష్టం గాకపోయినా ఉపేక్షించదగినది గాదు. జాగ్రత్తగా దానిని పరిష్కరించడం అవసరము.

9. అన్ని పార్టీలనూ సంతృప్తిపరచడం జరిగే పని కాదు. వ్యర్థం గూడాను. జాగ్రత్తగానే మీరు వ్యవహరిస్తారు

10. నాకు జ్ఞాపకమున్నది వ్రాశాను. ఏ విషయంలోనైనా వ్యక్తిగత సంభాషణ అవసరమైతే తెలియజేయండి నేను సిద్ధంగా వుంటాను.

11. మీ నోట్ అందింది. సంపూర్ణంగా వున్నది. నేను చదివాను. జవాబు వ్రాయవలసిన అవసరం లేదు.

9.25 గంటలకు ఇది పూర్తి అయింది. రేపు ఉదయం టైపు చేయిస్తాను.

మీ

ఎమ్.కె గాంధి

★ ★ ★

96ఏ. లార్డ్ మౌంట్ బాటెన్ నుండి

వైస్‌రాయ్ భవనం

12 జూన్ 1947

ప్రియమైన గాంధీజీ,

మీ ఉత్తరం అందింది. ధన్యవాదాలు. సమస్యలపై మీ వ్యాఖ్యలను దృష్టిలో పెట్టుకొని పనిచేస్తాను.

మీ ఆఫీసు కార్యకర్తలచేత పని చేయించడం ఉచితమో కాదో ఆలోచిస్తున్నాను. భారత ప్రభుత్వం తాలూకు కార్యకర్తలను గూడా విభజించవలసి ఉంటుంది. అది సమస్య. పని చాలా పెద్దది. నిశ్చితతిథి ముందు పనులు పూర్తి కాగలవో లేదో తెలియదు. పూర్తి చేసే ప్రయత్నంలో వున్నాను.

మీ సలహాలకూ, సహకారానికి కృతజ్ఞుణ్ణి

మీ

మౌంట్‌బాటెన్

★ ★ ★

97. అబ్దుల్ గఫార్‌ఖాన్ గారికి

భంగికాలనీ

5 జులై, 1947

ప్రియమైన బాద్‌షా,

ఖుదాయీ ఖిద్‌మత్ గార్ ఆజమ్‌ఖాన్ 12 గంటలకు పూర్వం నన్ను కలిశాడు. ఈరోజు రాత్రి పెషావర్ వెళ్లుతున్నానని చెప్పాడు. అతని ద్వారా నేను ఉత్తరమేమీ పంపలేదు. ముస్లిం లీగ్‌కు వ్యతిరేకంగా ప్రదర్శనలు చేయవద్దని అతనితో చెప్పి పంపాను. ఖుదాయి ఖిద్‌మత్‌గార్లు ఎటూ వోటు చేయకుండా వుండడం మంచిది. ఉద్రేకాలు ఎక్కువగా వున్నవి పాకిస్తాన్ నుండి యూనియన్ నుండి ఒత్తిడి సమావేశాలలో గాని చివరి నిర్ణయం జరగదు. ముస్లిం లీగ్ సభ్యులతో పోరాటాన్ని ఏ పరిస్థితులలోను పరిహరించడం మంచిది. పఠాన్ శౌర్యం పరీక్షలో పడనున్నది. విరోధుల చేతుల్లో దెబ్బలు తిని, మరణించి అయినా ఎదురు దెబ్బ తీయవద్దు. మీరు అటువంటిదేమి చేసినా పాకిస్తాన్ బలపడుతుంది. అలా కాక మీరు సహనం చూపితే వైధానికంగా పాకిస్తాన్‌కు విజయం కలిగినా నైతికంగా ఓటమి ఏర్పడుతుంది. పఠాన్లు రిఫరెండంలో పాల్గొనకండి.

మీ వుత్తరం అందగానే నేను వెంటనే ప్రయత్నం చేశాను. వైస్‌రాయ్ గారికి ఉత్తరం వ్రాశాను. ఆయన చర్య తీసుకొన్నారు. ప్రార్థనా సమావేశాలలోని నా ఉపన్యాసంలో సరిహద్దు ప్రాంతం విషయం వివరించాను. వైస్‌రాయ్ గారికి నేను వ్రాసిన ఉత్తరం కాపీని మీకు పంపుతున్నాను. వైస్‌రాయ్ గారికి ఖుదాయీ ఖిద్‌మత్ గార్లు దౌర్జన్యం చేస్తారని ఉత్తరం వచ్చింది. అందుకే ఇది వ్రాస్తున్నాను.

మీ ఆరోగ్యం సరిగా చూసుకోండి.

ప్రేమతో

బాపూ

★ ★ ★

97ఏ. అబ్దుల్ గఫార్‌ఖాన్ నుండి

జులై 12, 1947

ముస్లింలీగ్ వారు ఎంత ఉద్రేకపూరితంగా వ్యవహరించినా శాంతంగా వుండాలని గ్రామగ్రామాలకు బోయి మేము ప్రజలకు నచ్చజెపుతున్నాము. ముస్లిం లీగు తరపున రోజూ ర్యాలీలు జరుగుతున్నవి. మనస్సును బాధించే నినాదాలు చేస్తున్నారు. మమ్మల్ని కాఫిర్లు అంటున్నారు. తిట్లు ఉపయోగిస్తున్నారు. నన్ను వ్యక్తిగతంగా అవహేళన చేస్తున్నారు. ముస్లిం లీగ్ వారూ, రిఫరెండం నడిపించే అధికారులూ కలిసి పనిచేస్తున్నట్లు, అంతా కుతంత్రంగా వున్నట్లు తోస్తున్నది. అధికారులు దొంగవోట్లను ప్రోత్సహిస్తున్నారు. కొన్ని చోట్ల 80, 90 వంతులు వోట్లు పడినవి. అలా ఏ ఎన్నికలోనూ జరగలేదు. రెండు సంవత్సరాల క్రితం తయారైన వోటర్ల పట్టికను బట్టి వోటింగు జరుగుతున్నది.

మేము చాలా కఠిన పరిస్థితుల్లో పనిచేస్తున్నాము. కాని ఆలోచనలో క్రియలో అహింసను పాటిస్తున్నాము. ఇలా ఎంతకాలం జరుగుతుందో. చెప్పడం కష్టం. సారాంశంగా అధికారులు ముస్లిం లీగ్‌తో కలసి అల్లర్లను ప్రోత్సహిస్తున్నారు. దానిని ఆపడానికి శక్తివంచన లేకుండా మేము పాటు బడుతున్నాము.

రెండో ప్రమాదకరమైన స్థితి ఏమిటంటే పెద్దసంఖ్యలో పంజాబీలు ఇక్కడకు వచ్చి హింసను ప్రేరేపిస్తున్నారు. అంతేగాక ఎర్ర చొక్కాల వారి నాయకుల్ని అంతం చేయండని తమ ఉపన్యాసాలలో పేలుతున్నారు. పాకిస్తాన్ ఏర్పడిందనీ నూరెంబర్గ్ పద్ధతిలో విచారణ జరుగుతుందనీ, ద్రోహులంతా ఉరితీయబడతారనీ ప్రచారం చేస్తున్నారు. జలాలుద్దీన్ ఎమ్.ఎల్.ఏ మంత్రులు ఎవరు హజారా వచ్చినా వారు చంపివేయబడతారని సభల్లో ఉపన్యాసాలు చేస్తున్నారు.

మీ

గఫార్‌ఖాన్

★ ★ ★

98. ఒక స్నేహితునికి

భంగికాలనీ, న్యూఢిల్లీ
జులై 26, 1947

మిత్రమా,

19న వ్రాసిన మీ వుత్తరం నన్ను కదలించివేసింది. ఎన్నో సంవత్సరాలు నిష్క్రియంగా జీవించడం కంటే మానవసేవ చేస్తూ ఒక్క రోజు జీవించినా చాలుననే దానితో నేను పూర్తిగా ఏకీభవిస్తున్నాను. ఆశ, విశ్వాసము రెండూ ఒకే అర్థాన్ని బోధించే శబ్దాలు కావు. దానితో గూడా ఏకీభవిస్తున్నారు. మంచి శాశ్వతము, చెడు క్షణికము.

నా మాటమీద నేను నిలబడతాను. దుఃఖాలతో కూడిన సమాజంలో శాంతికామునికి స్థానంలేదు. నా తప్పుల ఇంగ్లీషు మీద దృష్టి వుంచకండి. దానిలోని అర్థం వైపుకు దృష్టిని సారించండి. మీరు చెప్పినది నిజమే. శాంతి కామునికి స్థానం లేదు. అది తెలిసి గూడా అతడు సమాజం కొరకు పనిజేయాలి. నా భావాన్ని స్పష్టం చేశాననుకొంటాను. చెడుకు తలవొంచడమనేది నాలో లేదు.

మీ శారీరిక అనారోగ్యం అదుపులో వున్నదనుకొంటాను.

ప్రేమతో
మీ
బాపూ

* * *

99. మేడమ్ ఎడ్మండ్ పినాట్ గారికి

బిర్లా భవనం, న్యూఢిల్లీ
నవంబరు 29, 1947

భక్తి,

27 ఆగస్టున వాదనా పటిష్టత గలిగిన మీ వుత్తరం అందింది. శాసనోల్లంఘనం, అహింసాత్మక నిరాకరణలో గల విభేదాన్ని మీరు బాగా గుర్తించారు. రెండూ నిరాకరణ,

ఉల్లంఘన ఒక్కటే. మీరు ఒకదానికి మరీ ఎక్కువ మూల్యం చెల్లించాలి. ఏసుక్రీస్తు చేసిన దానిలో గొప్ప మహత్తత్వమున్నదని యూరపువారు పొరపాటుపడ్డారు. నేను న్యూటెస్టమెంటు చదివాను. మొదట నాకేమీ నిరాకరణ కనబడలేదు. టాల్‌స్టాయి గారి హార్మనీ ఆఫ్ గొస్పెల్స్ చదివినపుడు అంతా స్పష్టంగా బోధపడింది. దానికి పశ్చిమం చాలా నష్టపడింది. క్రిష్టియానిజం యుద్ధాలకు కారణమయింది. ఓల్డ్ టెస్టమెంటు ఉన్నా దానికి గూడా అది అవమానం తెచ్చిపెట్టింది. నాకున్న చరిత్రజ్ఞానం తక్కువ అయినా విషయాన్ని అర్థం చేసుకొనగలను.

నా వ్యక్తిగతమైన అనుభవాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకొని మీ అందరి సహకారంతో నిరాకరణతో స్వాతంత్ర్యం సంపాదించుకోగలిగాము. మీ భర్తగారు మాకు సహకరించారు. మేము చేసిన కొన్ని పొరపాట్లకు ఇంకా మూల్యం చెల్లిస్తూనే వున్నాము. లేకపోతే కొన్ని అనర్థాలు జరిగేవి. బలహీనుడు బలహీనుడిని హింసిస్తున్నాడు. అది ఈనాటి స్థితి.

రక్తదాహం తగ్గిపోవాలి అని మీరూ మేమూ అందరం ప్రార్థించాలి. పశ్చిమాన్ని అనుకరిస్తే యుద్ధం వంటిది కాకపోయినా హింస జరిగి తీరుతుంది. పశ్చిమ దేశాలు ఈ రహస్యాన్ని గ్రహించాలి. ఆనాడే ఆసియా ఆఫ్రికా దేశాలకే గాక విశ్వానికే శాంతి కలుగుతుంది.

ఆశకు వ్యతిరేకంగా ఆశిస్తూనే ఈరోజు సైనికశక్తిని పెంచుకొని పశుశక్తికి బలం చేకూరుస్తున్నాము. మన నాయకులు రెండు తరాల నుండి యుద్ధశక్తిని, ఖర్చును తగ్గించమంటున్నారు. తగ్గించమన్నాము. స్వాతంత్ర్యం వచ్చింది. సైనికశక్తి పెరిగింది. పెరుగుతున్నది. అందుకు మనం గర్వపడుతున్నాము. మన శాసనసభలు నోరెత్తడం లేదు. పశ్చిమాన్ని అనుకరిస్తున్నాము. మృత్యు నాట్యం ఆగేదెపుడో తెలియడం లేదు. ఇండియా దాని నుండి తప్పుకోవలెనని ఆశిస్తున్నాము. 1915 నుండి అహింసను ఆరాధిస్తున్నాము.

మీ ఉత్తరం చివరి అనుచ్ఛేదం లో వ్రాసిన మనోవిజ్ఞాన విశ్లేషణ నాకు తెలియదు.

అమెరికాకు చెందిన రిచర్డ్ గ్రెగ్‌గారు ఈ సమస్యను గురించి మీకంటె ఎక్కువ ఎరుగుదురు. వారి ఉత్తరాన్ని, దానికి నా జవాబునూ హరిజన్‌లో చూచి వుంటారు.

నాతో మీరు ఇండియాలో గడిపిన నాటి శౌర్యం మాలోనూ, మీ ఇద్దరిలోనూ పూర్వంలాగానే ఉన్నదని భావిస్తాను. మీరు ఒక్కసారి ఇండియాకు రండి.

మీ ఇద్దరికీ ప్రేమతో

బాపూ

★ ★ ★

100. గుజరాత్ వాసులందరికీ

గుజరాత్‌లోని సోదర సోదరీమణులకు,

బుధవారం ఉదయం పక్కమీద నుండి ఈ వుత్తరం చెప్పి వ్రాయిస్తున్నాను. నా ఉపవాసానికి ఇది రెండో రోజు. 24 గంటలు ఇంకా పూర్తి కాలేదు. ఈ వారం హరిజన్‌ను పోస్టు చేసే రోజు. అందువలన గుజరాతీలో గుజరాత్ సోదర సోదరీమణులకు విజ్ఞప్తి చేస్తున్నాను.

ఈ ఉపవాసం సామాన్యమైన ఉపవాసం కాదు. బాగా ఆలోచించి ఈ ఉపవాసం ప్రారంభించాను. తర్కబద్ధంగా ఇది ప్రారంభం కాలేదు. ఇది ప్రత్యేక వరం కొరకు, ప్రత్యేక వ్యక్తుల కొరకు నేను వ్రాయడం లేదు. అసహనం అంతకంటే లేదు. ప్రతిదానికీ ఒక సమయముంటుందనీ ఈ సమయంలో మన కర్తవ్యమేమిటనీ అందరూ ఆలోచించాలి. గుజరాతీలు భారతీయులు. గుజరాతీలకు వ్రాసినా భారతీయులందరి కొరకు ఇది వ్రాసినట్లే.

ఢిల్లీ రాజధానీ నగరం. రెండు జాతుల సిద్ధాంతాన్ని మనం అంగీకరించకపోయినా, హిందువులు ముస్లిములు రెండు వేరు వేరు జాతులని అంగీకరించకపోయినా

ఈనాడు ఢిల్లీ మన ముందుంచిన చిత్రం మనమనుకొన్నది గాదు. మన పెద్దల తాటాకు శిథిల గృహాలు ఢిల్లీలో వున్నవి హృదయస్థానంలో వున్నవి. ఇది హిందువుల నగరమనీ, సిఖ్ఖుల నగరమనీ ఎవ్వరూ అనరు. అంగీకరించరు. ఇది కఠినంగా తోచవచ్చును. కాని ఆసామ్‌లోని డిబ్రూగఢ్ వరకూ హిందువులు, ముస్లిములు, సిఖ్ఖులు, పార్సీలు, క్రిష్టియన్లు యూదులు అందరూ - ఈ భూభాగంలో నివసించే వారందరూ దీనిని మాతృభూమిగా భావించినవారందరికీ ఇది రాజధాని. ఈ భూభాగంలో నివసించే వారందరికీ ఇక్కడ హక్కులున్నవి. ఇది బహు సంఖ్యాకులకు చెందినదని అనే అధికారం ఎవ్వరికీ లేదు. అల్ప సంఖ్యాకులు గౌరవంగా బ్రతకాలి. ఎవరు ఈ దేశాన్ని భక్తి శ్రద్ధలతో గౌరవిస్తారో వారిది మొదటి అధికారం. కనుక ఢిల్లీ నుండి ముస్లిమ్‌లను బయటకు నెట్టి పారవేస్తామనేవారు ఈ దేశానికి మొదటి శత్రువులు. ఈ వినాశనం వైపుకు మనం ముందుకు సాగుతున్నాము. అటువంటి పని జరగకుండా మీరందరూ మనమందరమూ శ్రద్ధ తీసుకోవాలి.

మనమేమి చేయాలి? పంచాయతీ రాజ్యం కొరకు కలలు గన్నాము. ధనవంతులూ బీదవారు అందరూ సమానమన్నాము. తెలివి పవిత్రత రెండూ సమానంగా నడవాలి. ఎవ్వరినీ అస్పృశ్యులుగా భావించకూడదు. ప్రతివాడూ గౌరవంగా సంపాదించుకొని బ్రతకాలి. నల్లమందు, సారాలు మొదలైన మాదకద్రవ్యాలను ఉపయోగించకూడదు. అందరూ స్వదేశీ వ్రతధారణ చేయాలి. స్త్రీలనందరినీ తల్లులుగా చెల్లెళ్లుగా చూడాలి. భార్యలను గౌరవించాలి. తన జీవితాన్ని త్యాగం చేయవలెనే గాని ఇంకొకరిని హింసించగూడదు. సిఖ్ఖులు గురు బోధనల ననుసరించి వీరత్వంగా జీవనం గడపాలి. ప్రస్తుత స్థితిలో బాధ్యతలను గురించి ఎవరికీ చెప్పనక్కరలేదు. అందరికీ తెలుసును.

మీ

ఎమ్.కె. గాంధి

★ ★ ★

అనుబంధము - 1

ఎవరు ప్రాంతీయ గవర్నర్లు?

శ్రీమన్నారాయణ గారి ఉత్తరం హిందుస్తానీ నుండి అనువాదం. కాన్స్టిట్యూయంట్ అసెంబ్లీ తయారు చేస్తున్న రాజ్యాంగ చట్టంలో ప్రాంతాలలో గవర్నర్లను వయోజన వోటు ప్రకారం ఎన్నుకోవాలి. కాంగ్రెసు పార్లమెంటరీ బోర్డు సభ్యులు ఎన్నుకొనబడాలి. ముఖ్యమంత్రులు కాంగ్రెసు పార్టీ నుండి వస్తున్నారు. గవర్నర్లు ఏ పార్టీవాడూ కాకూడదు. అతడు నిష్పాక్షికంగా వ్యవహరించాలి. ముఖ్యమంత్రి గవర్నరును తన వశంలో పెట్టుకొనే ప్రయత్నం చేయకూడదు. ముఖ్యమంత్రి గవర్నర్ల మధ్య వివాదాలుండగూడదు.

నా అభిప్రాయంలో గవర్నరు అవసరం లేదు. ముఖ్యమంత్రి ఆ పని చేయవచ్చును. 5500లకు మించి ముఖ్యమంత్రి జీతముండదు. గవర్నరు జీతం మిగిలిపోతుంది. ఏ గవర్నరూ తన ప్రాంతం వాడు కాగూడదు.

అపుడు ఎన్నికల తతంగం ఖర్చు వుండదు. అన్ని నియమాలనూ పాటించి రాష్ట్రపతి గవర్నర్లను ఎన్నిక చేస్తే సరిపోదా? ఆ స్థితిలో గవర్నర్లు స్వతంత్రంగా వ్యవహరిస్తారు. ప్రస్తుతం మంత్రివర్గం గవర్నర్లను నియమిస్తున్నది. అందువల్లనే పక్షపాతాలు ఏర్పడుతున్నవి. అందుకు తగిన ఏర్పాట్లు జరగాలి.

గ్రామ పంచాయితీల విషయం రాజ్యాంగ చట్టంలో లేదు. అవి వికేంద్రీకరణకు మూలాధారాలు. ఇంకా చాలా లోట్లున్నవి. అదంతా ఏకరువు పెట్టడం అనవసరం. ఉన్నలోట్లను మీ దృష్టికి తెచ్చాను. మీ మార్గదర్శకత్వం కావాలి.

అగ్రవాల్ సూచించిన గవర్నర్ల నియుక్తి విషయం ఆలోచించదగినది. కాన్స్టిట్యూయంట్ అసెంబ్లీలో జరిగిన చర్చలను నేను సరిగా తెలుసుకోలేదు. ఏ పునాదుల మీద చర్చ జరిగిందో తెలియదు. విశ్లేషించి ఆలోచిస్తే విమర్శకు తావుంది. ముఖ్యమంత్రులను గవర్నర్ల స్థానంలో చేర్చడం కూడా ఎంతవరకు సమంజసమో

తెలియదు. ఏమైనా గవర్నర్లు ఎక్కువగా కలిగించుకొనడం మంచిది కాదు. రబ్బరు స్టాంపులుగా వుండడం గూడా మంచిది కాదు. మంత్రివర్గ నిర్ణయాలకు అనుకూలంగా ప్రజల అభివృద్ధిని మలచగలిగి వుండాలి. తప్పులు సరిదిద్దే అధికారం వారికి వుండాలి. పంచాయితీలకు ఎక్కువ అధికారాలిస్తే ప్రజలకు మంచిది. సైనికాధికారులకు ఎక్కువ అధికారాలు అవసరం లేదు. నయీ తాలీమ్‌కు నా వోటు.

అనుబంధము - 2

మనో వైజ్ఞానికమైన వివరణ

ఈ క్రింది విషయాలు రిచర్డ్ బి గ్రేగ్ గారివి. హరిజన్ పాఠకులకు ఆయన తెలుసును. ఆయన అమెరికా వాస్తవ్యుడు. శాంతినికేతనంలోనూ సబర్మతి ఆశ్రమంలోనూ కొంతకాలం వున్నాడు.

నాకు తెలియక నేను తటపటాయించాను. ఇండియాలో జరిగిన మత కలహాలు, భవిష్యత్తులో వాటి నివారణకు నా అభిప్రాయం తెలుపుతున్నాను. మతాల యెడల గల సందేహాల కంటే అణచివేతకు ఎంతో కాలం లోనైన ప్రజల వ్యతిరేకత ప్రధానమైనదని అనిపిస్తున్నది. అణచివేత విదేశీశక్తుల వల్లనేగాదు, విదేశీ ఆర్థిక, సాంఘిక విధానాల వల్ల కూడా జరిగింది. అవి మన ధర్మానికి అనుకూలమైనవి గావు బ్రిటిషు వారు దిగుమతి చేసిన భూస్థితి, తాకట్టు ఋణాలు పద్ధతి, వస్తువులలో గాక నగదు రూపంలో చెల్లింపబడే పన్నుల విధానం వలన గూడా జనం అణచివేత అనుభవిస్తున్నారు.

"మనో విజ్ఞాన శాస్త్రంలో బాల్యంలో అనుభవించిన నిరాశా నిస్పృహలు కోరికలను నియంత్రించుకొనడం వలన ఏర్పడిన పరిస్థితులూ తదితరమైన కారణాలూ వ్యాకులత్వానికి కారణమై, ఇతరులను హింసించే మనఃప్రవృత్తిని మనుష్యులలో రేకెత్తింప చేస్తాయి. అట్టిస్థితిలో రాజకీయ పరివర్తన కూడా హింసకు దారి తీస్తుంది. దానిని స్వార్థపరుల నాయకులు ఉపయోగించుకొంటారు.

ఇది నిజమైతే మత ద్వేషాలు అంత లోతైనవి కావు. మతపరంగా తిరిగి ప్రజలు పాతపద్ధతులకు చేరుకుంటే పరిస్థితులు మారిపోతవి. పంచాయితీలు వంటివి మానవ మనస్తత్వాన్ని మార్చగలవు. ఖాదీపనిలాంటివి అందుకు ఉపయోగ పడగలవు.

ఇవన్నీ ఊహలు. బయటివారి ఊహలివి. ఏమైనా నేను భారతదేశాన్ని ప్రేమిస్తున్నాను.

మరో విజ్ఞానశాస్త్రాన్ని అధ్యయనం చేయమని మిత్రులు చెప్పినా సమయం లేక నేను దానిని చదవలేకపోయినాను. గ్రెగ్ గారి ఉత్తరం నాలో మార్పు తీసుకొని రాలేదు. పెద్ద ఉత్సాహం నాలో కలిగించలేదు. గ్రెగ్‌గారు చెప్పిన విషయాలు విషయాన్ని ఇంకా క్లిష్ట పరిస్థితికి చేరుస్తున్నవి. భవిష్యత్తు మీది ఆశ నాలో తగ్గిపోవడం లేదు. అహింసను ఆరాధించడమే దానికి కారణము. బ్రిటిష్ వారితో పోరాడుతున్నప్పుడు భారతీయులు చూపిన సహనం ప్రశంసనీయమైనది. అందువల్ల నా విశ్వాసం రోజురోజుకూ పెరుగు తున్నది.

అనుబంధము - 3

గాంధియన్ కాన్‌స్టిట్యూషన్ భూమిక

అగ్రవాల్ గారి పుస్తకానికి పెట్టిన గాంధియన్ కాన్‌స్టిట్యూషన్ పేరు సరిగాదు. అగ్రవాల్ గారు నా రచనల మీద ఆధారపడ్డారు. నా రచనల్ని ఆయన బాగా అధ్యయనం చేశారు. వాటిని విశ్లేషించి వివరించారు. ఇది చాలా రోజుల నుండి జరుగుతున్నది. వాటికి అపార్థాలు కల్పించడం ఆయనకిష్టం లేదు. అందువలన నాకు చూపించకుండా వాటిని ప్రచురించదలచుకోలేదు. దానిలో సౌకర్యమన్నది లేదు. అసౌకర్యమేమిటంటే ప్రతిదీ నా అభిప్రాయమని పాఠకుడు భ్రమపడతాడు. అందువల్ల తప్పు చేయవద్దని నేను చెప్పవలసి వున్నది. దీనిలో ప్రతిదానికీ నేను బాధ్యత వహిస్తే అంతకంటే నేనే వ్రాయవచ్చును గదా. దీనిని రెండు పర్యాయాలు చదివాను. నాకు ఇతర బాధ్యతలున్నా, సమయం లేకపోయినా ఓపికగా అంతా చదివాను. అన్ని

అభిప్రాయలనూ, అన్ని మాటలనూ నేను పూర్తిగా సరిదిద్ద లేకపోయినాను. అటువంటి పని చేయడం గూడా న్యాయం కాదు. రచయిత చాలా జాగ్రత్త వహించాడని నేను చెప్పగలను. నా సిద్ధాంతాలకు వ్యతిరేకత నాకు కన్పించలేదు.

రచయిత మార్పులు గూడా చాలా చేశాడు. కాన్స్టిట్యూషన్ అనగానే రాజ్యాంగ చట్టం తయారు చేశారనుకొనగూడదు. నా దృష్టిలో వుండవలసిన విధంగా నా సిద్ధాంతాల కనుగుణంగా ప్రధానమైన విషయాలను మాత్రం అగ్రవాల్ చర్చించాడు. అగ్రవాల్ గారి చర్య ప్రశంసనీయమైనది. సమయం లేక నేను చేయలేకపోయిన దానిని ఆయన చేసి చూపించాడు.

ఎంపిక చేసిన
మహాత్మాగాంధీ రచనలు

సంపుటము - 4

రెండవ భాగము

(లేఖాంశములు. సూత్రములు. సిదాంతములు

తెలుగు సేత

కె.వి. రవిశంకర్

వేమూరి రాధాకృష్ణమూ

1. భగవంతుని మీద విశ్వాసము

ఈ ప్రపంచం క్షణభంగురం. అందువల్ల యీ ప్రపంచాన్ని త్యజిస్తాను. దానికోసం బాధపడటం ఎందుకు? బ్రతికి వున్నంత వరకు నా వల్ల ఎటువంటి అనుచితమైన పని జరుగకూడదని అనుకుంటేచాలు. పొరపాటున కూడా మనం అనుచితంగా ప్రవర్తించకూడదు. నేను యింకా నిర్యాణం పొందగల స్థితిలో లేనిమాట నిజం. కాని నా ప్రస్తుత మనస్థితిని బట్టి నడుచుకుంటే యీ శరీరాన్ని వదిలి మళ్లీ జన్మించి ఆ మరు జన్మలో మోక్షస్థితిని పొందుతాను.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు - సంకలనం 8, పుట 254, 21-5-1908.

★ ★ ★

శరీరం ఆత్మ కంటే ప్రియమైనదికాదు. ఆత్మ గురించి తెలుసుకున్నవారు, శరీరం కంటే ఆత్మ వేరని భావించినవారు, కష్టపడి శరీరాన్ని రక్షించుకునేందుకు ప్రయత్నించరు. యిది ఎంత కష్టమైనా, ఉన్నత భావాలను మనస్సు ద్వారా గ్రహించగలవారు సులభంగా అర్థం చేసుకొని ఆ ప్రకారం ప్రవర్తించగలుగుతారు. శరీరంలోవున్నప్పుడే ఆత్మ చెడు చేయగలదని భావించడం సరిగాదు. దానివల్ల భయంకరమైన పాపాలు జరుగుతున్నాయి. వృద్ధాప్యంలోనే ఆత్మను గురించి తెలుసుకోగలుగుతారనే సిద్ధాంతం ఏమీ లేదు. చాలామంది వృద్ధులు ఆత్మను గురించి తెలుసుకోకుండానే మరణిస్తారు. రాయ్‌చంద్ భాయి వంటి వారు ఎనిమిది సంవత్సరాల వయస్సులోనే ఆత్మను గురించి తెలుసుకోగలిగారు. పొరపాట్లు పాపాలు జరుగుతాయి. అట్టి జ్ఞానం వున్నప్పుడే జాగ్రత్తగా యోచించి వాటిని ఛేదించవచ్చు. అటువంటి వాటిని త్రుంచివేసేందుకే మనకు శరీరం ప్రాప్తించింది.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు - సంపుటము 9, పుట 418, 17-9-1908.

★ ★ ★

భగవంతుడు లేకుండా మోక్షం ఎలా అని అడగటం మోక్షాన్ని గురించిన అవగాహన లేదనుటకు నిదర్శనం. మోక్షాన్ని గురించి కొంత అర్థం చేసుకోగలం. మిగతా భాగం అనుభవైకవేద్యం. దాన్ని మాటల్లో వర్ణించలేము. దాన్ని వర్ణించడానికి మన దగ్గర ఎటువంటి సాధనాలు లేవు. మనం అర్థం చేసుకోగలిగినంతవరకు అది అంతం లేని శరీరమార్పిడి. అందువల్ల కలిగే బాధల్ని చూచి భగవంతుని యొక్క

ఉనికిని గురించి నిరాకరించవలసిన అవసరం లేదు. మనం భగవంతుని గురించి మన పరిధిలో వివరించవచ్చు.

భగవంతుడు ఫలితాల రూపంలో శిక్షలు విధించే వ్యక్తి కాదు. అతడు చైతన్యవంతుడు లేక చురుకుదనం గలవాడు కాకపోయినా ఆత్మను గురించి ఊహించినప్పుడు స్వేచ్ఛ పొందిన ఆత్మయే భగవంతుడు అని చెప్పవచ్చు. అతడు ఒక ఐహిక పదార్థం కాదు. శుద్ధమైన ఆత్మయే వివేకం. ఏ కాలంలోను, ఏ పరిస్థితుల్లోను, మనం చేస్తున్నామని తలంచడం వల్ల మన అనంతమైన శక్తికి మనం పరిధి నిర్ణయిస్తున్నామన్నమాట.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు - సంపుటము 12, పుట 92, 30-5-1913.

★ ★ ★

మనం ఆత్మ సంరక్షణకు సంబంధించిన కార్యక్రమాలకే మనల్ని పరిమితం చేసుకోవాలి. ఆరోగ్యం కూడా దాని తరువాతనే. ఎవరైతే ఆత్మ సాక్షాత్కారం కోసం చింతన చేస్తారో వారికి అన్నీ లభించాయనుట నిశ్చయం.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు - సంపుటము 12, పుట 125, 2-7-1913.

★ ★ ★

భగవంతుడు ఉన్నాడు. లేడు. సరిగా చెప్పాలంటే లేడు. మోక్షాన్ని పొందిన ఆత్మయే భగవంతుడు. అందువల్ల అతడు సర్వవ్యాప్తుడు. భక్తికి నిజమైన అర్థం ఆత్మశోధన. ఆత్మ తనను తాను తెలుసుకున్నప్పుడు భక్తి జ్ఞానంగా మార్పు చెందుతుంది. నరసింహ మెహతా (గుజరాతీ కవి, ఋషి), మరి కొంతమంది ఆత్మశోధనకి తమను అర్పితం చేసుకున్నారు. రాముడు, కృష్ణుడు మిగతా వారందరూ అవతార పురుషులు. భగవంతుని అన్వేషణలో మనం కూడా వారివలె వుండవచ్చు. అతడి అపరిమిత దయా పుణ్య సంపద లభించినప్పుడు మోక్షాన్ని పొందబోయే ఆత్మలన్నీ దైవావతారాలు అవుతాయి. మనం వారి పరిపూర్ణత్వాన్ని గ్రహించలేము.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు - సంపుటము 12, పుట 126, 2-7-1913.

★ ★ ★

రాముడు, కృష్ణుడు, బుద్ధుడు, క్రీస్తులలో ఎవరు గొప్పవారో చెప్పుట కష్టమైన విషయం. వారి వారి ఘనకార్యాలు వేరు వేరుగా ఉన్నాయి వారు వివిధ కాలాలకు చెందినవారు. వివిధ పరిస్థితుల్లో వున్నవారు. మిగతా వారికన్నా గుణాలలో బుద్ధుడు గొప్పవాడని ఎవరు చెప్పగలరు? భక్తులు తమ భావాలనుబట్టి వర్ణించారు. వైష్ణవులు కృష్ణునకు సంపూర్ణత్వాన్ని ఆపాదించారు. ఎవ్వరైనా ఆవిధంగానే చెప్పవలసి వుంటుంది. లేకపోతే అంకిత భక్తి సాధ్యం కాదు. క్రైస్తవులూ అదేవిధంగా చేస్తారు. భారతదేశంలో కృష్ణావతారం చివరికి రావడంవల్ల ఆయనకు ప్రత్యేకమైన గొప్పతనం ఆపాదించబడింది.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు - సంపుటము 12, పుట 126, 2-7-1913.

★ ★ ★

భగవంతుని అస్తిత్వాన్ని కాదనేవారు చివరకు తప్పు త్రోవన తేలుతారు. వారు ఆత్మను కూడా నిరాకరించవలసి వస్తుంది. అవతారాలను ఎప్పుడు నమ్ముతారు? ప్రజలు పూర్తిగా నిస్పృహలో పడినప్పుడు, పతనమై విలువలు తగ్గినప్పుడు కొద్దిమంది నీతిపరులు ఆశ్రయం కోసం వెతుకుతారు. యిటువంటి పరిస్థితుల్లో గొప్ప నడవడిక (సత్ప్రవర్తన) గల చెడుకు భయపడని, వ్యక్తుల కోసం చూస్తారు. వారు జీవించియున్నా, మరణించియున్నా వారినే అవతారంగా భావిస్తారు.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు - సంపుటము 12, పుట 126 2-7-1913.

★ ★ ★

తామసగుణంతోబాటు రజోసత్వ గుణాలు కూడా ఉన్నాయి. మొదటి గుణం మనిషిని గుడ్డివాణ్ణి, అవివేకిని, బద్ధకస్తుణ్ణిగా చేస్తుంది. రెండవ గుణం అతణ్ణి దుడుకు స్వభావిగా, సాహసవంతునిగా చేస్తుంది. రాజసగుణం యూరప్ దేశాల్లో ఎక్కువగా వుంటుంది. మన చర్యలు కూడా చాలావరకు అటువంటివే. సత్య గుణంకలవారు శాంతులై , నిగ్రహంతో, వివేచనాపరులై వుంటారు. వారు ప్రాపంచిక విషయాలపై శ్రద్ధ వహించక, భగవంతునిపై మనస్సును లగ్నం చేసియుంటారు. సత్వ గుణాన్ని శాంతము అని కూడా అనవచ్చును. మనస్సు శాంతంగా వున్నప్పుడే భగవంతుని గుర్తించగలగుతాము. ఏ స్థితి భగవంతుణ్ణి గుర్తించడానికి ఉపయోగడుతుందో అదే సాత్వికస్థితి. భగవంతుని యందు యీ మూడుగుణాలు అతిశయించి వుంటాయి. అయితే మంచి, చెడు కాని మాయ (వేదాంత భావన. విచిత్రమైన అస్తిత్వ భావన)

ద్వారా అతడు చైతన్యవంతు (జీవన సూత్రము. స్పృహ) డవుతున్నాడు. అతడు యీ మూడు గుణాలకు అతీతుడు. ఎప్పుడైనా తనను తాను ఏదైనా కార్యంలో నిమగ్నం చేసుకున్నప్పుడు అర్జునునకు బోధచేయటం వంటివి జరుగుతాయి. దాని వెనుక గల ప్రేరణ సాత్వికమే. చైతన్యం ఒక విధమైన యోగ్యత కావడంవల్ల సత్వ గుణ యోగ్యత కలిగివుండటం వల్ల అతడు భగవంతుడుగా చెప్పబడ్డాడు.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు - సంపుటము 12, పుట 188-189, 2-7-1913.

★ ★ ★

శరీరం నశించవలసిందే. దానికి నిర్ణయించబడిన రోజున ఔషధాలు దాని ప్రకారమే లభిస్తాయి. ఆత్మ అవినాశి. మనం మన శరీరాన్ని గురించి దిగులు పడతాము. కాని అది ఆత్మ కోసం ఉంటుంది. నిజానికి ఆత్మ నిర్గమించిన తరువాత శరీరాన్ని ఎంత మాత్రం ఉంచము.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు - సంపుటము 12, పుట 373, 5-3-1914.

★ ★ ★

సత్యం తప్ప భగవంతుడు లేడు. గుణాలు మరణించేవి కావు. మొత్తం అంతా జీవతత్వమే.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు - సంపుటము 14, పుట 385, 1-5-1918.

★ ★ ★

భగవంతుని పద్ధతుల్ని తెలుసుకోలేము. కర్మనుంచి తప్పించుకోలేము. చర్యలన్నింటికి ఫలం వుంటుంది. మంచి అయినా, చెడు అయినా, మనం హఠాత్సంఘటనగా భావించే ఘటాత్సంఘటన నిజానికి మనకు ఆవిధంగా కనబడుతుంది. ఎవ్వరూ వారి కాలానికి ముందు మరణించరు. మరణం అనేది బదిలీ మాత్రమే. పూర్తి వినాశనం కాదు. ఆత్మ అవినాశి. యిది కూడా శారీరకమైన బదిలీ మాత్రమే. స్థితి మారవచ్చును కాని ఆత్మ మారదు.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు - సంపుటము 14, పుట 502, 24-7-1918.

★ ★ ★

మనం ఒక యింటి నుంచి వేరొక యింటికి మారినప్పుడు ఏవిధంగా సంతోషంగా వుంటామో అదేవిధంగా శిథిలమైపోయిన శరీరాన్నుంచి కొత్త శరీరం లోకి ఆత్మ వెళ్లినప్పుడు చింతించవలసిన పని లేదు. చనిపోయిన వ్యక్తి తక్కువ వయస్సు వాడైనా, వృద్ధుడైనా ఎప్పుడు శరీరం పనికిరాదో, అప్పుడు దాని నిర్మాత మాత్రమే ఆ విషయం తెలుసుకొనగలడు. దాన్ని ఆక్షేపించకూడదు.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు - సంపుటము 15, పుట 313, 19-5-1919.

★ ★ ★

గొడ్డళ్లు నూరడానికి నా దగ్గర ఏమీ లేవు. తీర్చుకోవడానికి నాకు ప్రాపంచికమైన కోరికలు ఏమీ లేవు. జీవిత పరమార్థం భగవంతుణ్ణి ముఖాముఖి దర్శించడమే. జీవితాన్ని చూచిన కొద్దీ దాని అనుభవాల్ని పొందిన కొద్దీ అందరూ ఒకే విధంగా ప్రకాశాన్ని పొందలేరని తెలుస్తున్నది. ప్రకాశించే సూర్యుడు ఒక్కడే అయినా భూమధ్యరేఖ ప్రాంతంవారు, సమోష్ణమండలి ప్రాంతంవారు, ధృవప్రాంతాలవారు, వివిధ విధాలలో అతణ్ణి చూడగలుగుతున్నారు గదా !

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు - సంపుటము 24, పుట 267, 18-3-1924.

★ ★ ★

నా భావంలో భగవంతుని నామం, భగవంతుని పని రెండూ ఒకదాని కొకటి సంబంధం కలిగివున్నాయి. రెండిటికీ ఎక్కువ తక్కువలు లేవు. రెండూ అభిన్నమైనవి. చిలుకవలె నామాన్ని వల్లించడం వ్యర్థం. వివేకంతో భగవంతుని పేరట, భగవంతుని కోసం చేయు పని అమూల్యం. మనం భగవంతుని నామాన్ని ఉచ్చరించడం ఆత్మార్పణం అలవరచుకోడానికే. అది భగవంతుని పేరట, భగవంతుని కోసం చేసే సేవ. శ్రుతి చేసినప్పుడు భగవంతుని నామాన్ని ఉచ్చరించినట్లే మన సమయంలో కొంత సమయాన్ని ప్రార్థన కోసం కేటాయించడం అవసరం. నాకు తెలిసినంతవరకు అన్ని శాస్త్రాలు ముఖ్యంగా భారతీయ శాస్త్రాలు గురువు అవసరమని చెప్పాయి. నిజమైన గురువులు లభించినప్పుడు మోసపు గురువులు వ్యర్థం. వాళ్ల వల్ల ప్రమాదం కూడా. అందువల్లే పదవ గురువు గ్రంథ సాహెబ్‌ను చివరి గురువుగా నిర్ధారించారని అనుకుంటాను.

నాకు ఆధ్యాత్మిక గురువు లేరు. కాని నమ్మకం వుండటం వల్ల ముప్పది సంవత్సరాలుగా గీతను పఠిస్తూ గురువు కోసం వెతుకుతున్నాను. ఆ అన్వేషణే గొప్ప ఓదార్పు.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు - సంపుటము 23, పుట 289, 21-3-1924.

★ ★ ★

భగవంతుడు అందరికీ రక్షకుడని తెలిసినవారు యిక భయపడట మెందుకు? భగవంతుడు మనకు రక్షకుడు అని అనడంలో నా ఉద్దేశ్యం ఎవ్వరూ మన నుంచి దొంగిలించలేరనీ, ఏ జంతువూ మనకు హాని చేయలేదనీ కాదు. అటువంటిదేమైనా జరిగితే భగవంతుని మీద నిందవేయకూడదు. అది మన అవిశ్వాసం వల్ల జరిగినదేనని గ్రహించాలి నది అందరికీ నీరు యివ్వడానికి సిద్ధంగా వుంటుంది. ఎవరైనా కుండతో నీళ్లు తెచ్చుకుంటే, అదివిషతుల్యమైతే, తప్పు ఆ నదిది కాదు కదా ! విశ్వాసం లేకపోవడం వల్లనే భయం కలుగుతుంది. తర్కం వల్ల విశ్వాసం బలపడదు. అది నిశ్శబ్ద యోచనల వల్ల, ధ్యానం వల్ల, అభ్యాసం వల్ల అలవడుతుంది. అటువంటి విశ్వాసం కలగడం కోసం మనం భగవంతుణ్ణి ప్రార్థిస్తాము. గ్రంధ పఠనం చేస్తాము. మంచివారి సాంగత్యం కోరుకుంటాము. సమర్పిత భావంతో రాట్నం మీద దారం వడుకుతాము. విశ్వాసం లేనివాడు కనీసం రాట్నాన్ని ముట్టుకోకూడదు.

ఆశ్రమ సోదరీమణులకు బాపూ లేఖలు - పుట 28, 16-5-1927.

★ ★ ★

సత్యం అంటే భగవంతుడు. యీ శరీరంలో నన్ను వుంచాలి అని అనుకున్నంత వరకు నన్ను రక్షిస్తాడు. ఆయన అవసరం లేదనుకున్నప్పుడు నేను ఎన్ని జాగ్రత్తలు వహించినా నన్ను నేను రక్షించుకోలేను.

మీరాకు బాపూ లేఖలు - పుట 91 , 8-4-1929.

★ ★ ★

భగవంతుని మార్గం మీద విశ్వాసం వున్నవారు తమ శక్తినిబట్టి చేస్తారు. విచారించరు. సూర్య భగవానుడు ఎప్పుడూ పనిభారంతో బాధపడినట్లు వినలేదు.

క్రమపద్ధతిన ప్రతిరోజు ఉదయిస్తాడు. అస్తమిస్తాడు. మనం సూర్యుణ్ణి జీవం లేనివాడని ఎందుకు అనుకుంటాము? ఆయనకు మనకు ఉన్న భేదం ఆయనకు మరొక మార్గం లేకపోవడం, మనకు కొంత పరిధి వుండటం కావచ్చు. అది ఎంత ప్రమాదభరితం అయినప్పటికీ యిటువంటి చర్చ వ్యర్థం. మనకు కావలసింది విశ్రాంతినెరుగని ఆయన శక్తియే. పూర్తిగా మనం ఆయనకు లోబడిపోతే, అనామకులంగా మారిపోతే, మనకున్న అవకాశాన్ని మనం స్వయంగా వదులుకున్నట్లే. మనకు కష్టనష్టాలు ఏమీ వుండవు.

మీరాకు బాపూ లేఖలు - పుట 171, 11-2-1932.

★ ★ ★

మనకు భగవంతుని మీద విశ్వాసం వుంటే బాధపడవలసిన అవసరం లేదు. ఒక నమ్మకస్తుడైన ద్వారపాలకుడినో లేక రక్షకుడినో వుంచుకున్నట్లే. భగవంతుని కన్న మంచి రక్షకుడు ఎవరు? ఎప్పుడు తప్పిపోవని మనం అటువంటి విషయాలను గానం చేయడంతో సరిపెట్టుకుంటే చాలదు. మనం మన మనస్సులో అనుభవించాలి. అనుభవం అంటే బాధని, దు:ఖాన్ని అనుభవించుటయే. అది ఎటువంటి చర్చలకు తావీయదు. మన అనుభవాన్ని గురించి ఎవరు చర్చించగలరు? యిది నేను నీకు ఎందుకు వ్రాస్తున్నానో తెలుసా? నీవు పూర్తిగా స్వేచ్ఛగా వుండాలని, ఆందోళనలన్నిటినుంచి విముక్తం కావాలని.

మై డియర్ చైల్డ్ - పేజీ 89, 13-4-1932.

★ ★ ★

మానవుని తర్కానికి అందేవిధంగా భగవంతుని ఉనికికి రుజువు లుండకపోవచ్చు. భగవంతుడు తర్కానికి అతీతుడు కావడమే అందుకు కారణం. మనం తర్కమే అన్నిటికంటే గొప్పది అని అనుకుంటే పెద్ద యిబ్బందుల్లో పడతాము. మానవుని ఆత్మ తర్కానికి అతీతం. అనేకమంది ఆత్మ ఉనికిని, భగవంతుని ఉనికిని తెలుసుకోవడానికి ప్రయత్నించారు. అయితే తను విజ్ఞత వల్ల వారికేమీ తెలియలేదు. తెలివితేటలు కొన్ని సమయాలలో జ్ఞాన సముపార్జనకు ఉపయోగించవచ్చు. దానిమీదే ఆధారపడే మానవుడు తనను గురించి తెలుసుకోలేడు. ఆహార పదార్థం తినడం వల్ల కలిగే ప్రయోజనాలు తెలిసిన వ్యక్తి తన తెలివితేటలతో తాను తిన్న ప్రయోజనాన్ని నిజంగా

పొందలేడు. ఆత్మ పరమాత్మ జ్ఞానకారకాలు. అంతర్లీనం. అందువల్ల తెలివితేటలు వ్యక్తపరచలేవు. భగవంతుని తెలుసుకోవడంలో రెండు స్థాయిలున్నాయి. (1) విశ్వాసం (2) విశ్వాసం వల్ల కలిగిన అనుభవం. గొప్ప గురువుగా పేరు పొందినవారు తమ అనుభవాల ద్వారానే భగవంతుని తెలుసుకున్నారని చెప్పవచ్చు. ప్రపంచం చాలావరకు వివేకహీనులమయం. అయినా విశ్వాసం నుంచే ఉత్పన్నమవుతారు. మనం వారి విశ్వాసాన్ని పంచుకుంటే భగవంతుని గురించిన అనుభవాన్ని పంచుకున్నట్లే. బధిరుడు తన తోటి మానవుని కళ్లతో చూడగలడేగాని, వినలేడు. కాని అవతలవాడు వినేటట్లుగా చెప్పగలిగితే తేలిక అవుతుంది. అదేవిధంగా భగవంతుడు తర్కానికి అందడు అని చెప్పడం కూడా అజ్ఞానాన్ని మరచిపోవడమే. భగవంతుణ్ణి మనం ఇంద్రియాలతో గ్రహించలేము. తెలివితేటలతో అర్థం చేసుకోలేము. మన కళ్లతో వినలేము కదా ! అసలు భగవంతుణ్ణి గుర్తించుటకు మనశ్శక్తి అవసరం. ఆ మనస్సుకి విశ్వాసం అవసరం. ప్రతిక్షణం జ్ఞానం వక్రీకరించబడవచ్చు. కాని నిజమైన విశ్వాసం త్రోవ తప్పదు.

ఎంపికచేసిన లేఖలు - 2 పుట 11-12. 5-5-1932

★ ★ ★

జీవన్మరణాలు ఒకే నాణెము యొక్క రెండు ముఖాలు. అదేవిధంగా మనం ఎంత సంతోషంగా జీవించగలమో, అంతే సంతోషంగా మరణించవలసి యున్నప్పటికి, ప్రాణం వున్నంతకాలం శరీరానికి అవసరమైనదంతా యివ్వ వలసిందే. అది భగవంతుని నిర్దేశం. దాన్ని గురించి మనం శ్రద్ధ వహించ వలసియున్నది.

మహదేవ దేశాయి డైరీ - సంపుటము 1, పుట 124, 22-5-1932.

★ ★ ★

ప్రారంభంలో నాలో విశ్వాసం లేదు నేను మతాల్ని అధ్యయనం చేసి, ధ్యానించి దాన్ని సాధించుకున్నాను. భగవంతుడు నా హృదయంలో వున్నాడనే విషయాన్ని గుర్తించిన కొద్దీ నా హృదయంలో విశ్వాసం రోజు రోజుకు అధికమవుతుంది. కాని నా అనుభవం యింకొకరికి ఉపయోగించదు. నిరంతరం ప్రయత్నిస్తేనే విశ్వాసం కలుగుతుంది.

మహదేవ దేశాయి డైరీ - సంపుటము 1. పుట 125, 23-5-1932.

★ ★ ★

భగవంతుడు అంటే సత్యం. గత కొన్ని సంవత్సరాలుగా నేను భగవంతుడే సత్యమను విషయానికి బదులు సత్యమే భగవంతుడు అని చెబుతూ వస్తున్నాను. సత్యమే భగవంతుడు అను ప్రకటనలో యదార్థం వున్నది. యీ ప్రపంచంలో సత్యందప్ప మరొకటి లేదు. యిక్కడ సత్యమను శబ్దానికి విస్తృతార్థం అన్వయించడం అవసరం. యిందు పూర్తి జ్ఞానం వున్నది. భగవంతుడు సత్యంవలె, సిద్ధాంతం వలె భిన్నం కాదు. రెండూ ఒకటే. అందువల్ల అందులోనే పూర్తి జ్ఞానం వున్నది. నిజానికి ప్రపంచం సత్యం యొక్క కార్యమే. విధి యొక్క శాసనమే. ఈ సత్యంలో అనంతమైన శక్తి నిండివున్నది భగవద్గీత భాషలో (10వ అధ్యాయం) సత్యము యొక్క అంశ వల్లే విశ్వం నిలచివున్నది. అందువల్ల భగవంతుడు అను శబ్దం యొక్క స్థానంలో సత్యం అనే శబ్దాన్ని ప్రతిచోట పెట్టినట్లయితే నేను అనేకునేది కొంత నీకు అర్థం కావచ్చు.

భగవంతుడు వుంటే మన ధర్మం అతణ్ణి ఆరాధించటమే. మనం అతణ్ణి సత్యంగా గుర్తించినప్పటికీ మనం దేనిని ఆరాధిస్తామో అందు పరివర్తన తప్పదు. అదే ప్రార్థన యొక్క విస్తారమైన సంపూర్ణ అర్థం. సత్యం మానవుని హృదయంలో స్థిరంగా వుంటుంది. కాని మనం దానిని వేరే విధంగా గుర్తిస్తాము. లేదా అసలు గుర్తించము కూడా. నిజమైన ప్రార్థన అటువంటి సాక్షాత్కారానికి మార్గం చూపుతుంది.

మహదేవ దేశాయి డైరీ - సంపుటి 1, పుట 160. 13-6-1932.

★ ★ ★

జీవిత పరమార్థం ఆత్మ సాక్షాత్కారమే. మనలను మనం మిగతా అన్ని జీవులనుంచి విడిగా గుర్తించగలిగినప్పుడు ఆత్మ సాక్షాత్కారాన్ని పొందగలం. జీవితమే భగవంతుడు. అందువల్లనే మనం మన పరిధిలోని భగవంతుని గుర్తించుట అవసరం. మన ఈ వివేకమే అవధుల్లేని స్వార్థరహిత సేవ.

మహదేవ దేశాయ్ డైరీ - సంపుటి 1. పుట 184, 21-6-1932.

★ ★ ★

నా ఆత్మ చింతన యొక్క వృద్ధి మన తల మీది జుట్టులాగా వృద్ధి పొందుతున్నట్లు కనపడదు.

మహదేవ దేశాయ్ డైరీ - సంపుటి 3. పుట 275. 7-8-1932.

★ ★ ★

భగవంతుని సేవకుల కష్టములు వారికి ఆనందమే కలిగిస్తాయి. భగవంతుడు వారిని పరీక్షించి పవిత్రీకరించడానికి ఉపకరించునవి ఆ కష్టములు. భూమి మీద కష్టాలు లేని ఆనందం మన ముక్కుపుటాలకు అడ్డుపడి బాధ కలిగిస్తుంది. కష్టములు అను ప్రాణవాయువును అందనీయక మరణించేలా చేస్తుంది.

ఎన్నిక చేసిన లేఖలు - 2, పుట 34, 9-10-1932.

★ ★ ★

భగవంతుడు మన రక్షకుడు అయినప్పుడు మనం భారం వహించడం ఎందుకు ? మనకు కేటాయించిన పని చేయుటయే మన విధి.

ఎన్నిక చేసిన లేఖలు - 2, పుట 35, 22-10-1932.

★ ★ ★

మనం ఉంటే భగవంతుడు కూడా ఉన్నట్లే. సూర్య కిరణాల సముదాయమే సూర్యుడు. అదేవిధంగా జీవులందరూ కలిసి భగవంతుడు. ఈ భగవంతుని మీద విశ్వాసం ఉండాలంటే నీ మీద నీకు విశ్వాసం ఉండాలి. అట్టి విశ్వాసం ఉండాలంటే స్వలాభాపేక్ష లేని మానవసేవ అవసరం. లేదంటే మొత్తం ప్రపంచం విశ్వసిస్తున్నది కనుక మనం కూడా భగవంతుని విశ్వసించాలి.

ఎంపిక చేసిన లేఖలు - 2 పుట 32, 19-12-1932.

★ ★ ★

భగవంతుని మీద పరిపూర్ణ విశ్వాసం ఉండటం ఆయనను దర్శించుటకే. నాలుగో కోణాన్ని అన్వయించడం ఏ మాత్రం సహాయకారి కాదు. అది చివరగా చూపించేటటువంటిది. మొదట భగవంతుని రాజ్యమును కోరు. అన్నీ దానంతట అవే నీకు లభిస్తాయి. మనం భగవంతుని కలుసుకోగలిగితే ఆనంద పారవశ్యంతో నృత్యం చేస్తాం. అటువంటి స్థితిలో సర్పభయం గాని, దగ్గరవారు మరణించారనే దు:ఖం కాని ఉండవు. భగవంతుని సమక్షంలో మరణము, పాము కాటు ఉండదు. పూర్తి నిర్భయత్వం లేకపోవడం లేక ఆత్మ శరీరగతం కావటం ఒక ఆటంకం. అది ఒక విభజించే గోడవంటిది. అందువల్ల మనం మన భయాన్ని వదిలించుకొనుటకు ప్రయత్నించాలి. అంటే మన విశ్వాసాన్ని పెంపొందించుకోవాలి.

మీరాకు బాపూ లేఖలు - పుట 31, 22-12-1932.

★ ★ ★

మనమే ప్రపంచం. మనం అందులో ఉన్నాం. అది మనలో ఉన్నది. భగవంతుడు కూడా మనలో ఉన్నాడు. మన కళ్ళు, మన ఊపిరిని చూడలేవు. కాని దానిని గ్రహించే శక్తి మనలో ఉన్నది. భగవంతుని గ్రహించగల శక్తిని అభివృద్ధిపరచుకొనుట సాధ్యమే. మనం అందులో సఫలం అయినచో, మనం భగవంతుని గుర్తించగలం.

ది గాంధియన్ కాపిటలిస్టు - పుట 150, 11-1-1933.

★ ★ ★

నీలో భగవంతుని యెడల విశ్వాసం జీవించేయుంటే ఎప్పటికీ విఫలం కాని ఎల్లప్పుడూ రక్షించే భగవంతుని ఉనికిని నీవు గుర్తించగలవు. ఆ స్థితిని చేరుకునేదాకా రక్తమాంసాలు కలిగిన వ్యక్తులపై నమ్మకం కూడా వ్యర్థమే. అది విరిగిపోయిన వెదురు బొంగు సహాయం తీసుకోవడం వంటిది. మొట్టమొదట దీన్ని గురించి కూలంకషంగా యోచించి హృదయాన్ని వివేకంతో సహకరించేలా చేసుకోవాలి.

మీరాకు బాపూ లేఖలు - పుట 260, 4-5-1933.

★ ★ ★

మనకు భంగవంతుడు చిత్రవిచిత్రంగా తోచినప్పుడు అయన చేసిన కార్యాలు మనల్ని ఎందుకు గందరగోళపరచాలి ? ఆయన మనం కోరుకున్నట్లు చేసేటట్లయితే లేదా ఆయన మనలాగా వ్యవహరించినట్లయితే మనం ఆయన చేత, సృజింపబడిన వారమూ కాదు, ఆయన చుట్టూ ఉన్న చీకట్లు మనకు శాపమూ కాదు, వరమే. ఆయన మన ముందు ఉన్న సోపానాలను గ్రహించే శక్తి యిచ్చాడు. భగవత్ప్రకాశం మనకు ఆ సోపానాలు కనిపించేటట్లు చేస్తే చాలు. మనం న్యూమాన్‌తోపాటు "ఒక సోపానం నాకు చాలు" అని గానం చేయవచ్చు. దానివల్ల మనం తప్పకుండా పాత అనుభవాలను బట్టి తరువాతి సోపానం కనపడుతుందనే నిర్ధారణకు రావచ్చు. వేరే మాటల్లో చెప్పవలెనంటే మనం అనుకునే చీకటి విచ్ఛిన్నం చేయలేనిది కాదు. మనం మన అసహనంతో మొదటి మెట్టును వదిలి పై మెట్టు చూడడానికి ప్రయత్నించినప్పుడు అట్లా అనిపిస్తుంది. భగవంతుడు ప్రేమస్వరూపుడు కావడంవల్ల ఆయన పెట్టే శారీరిక బాధలన్నీ ఆశా కిరణాలవంటివే. అవి చింతనకు, స్వపవిత్రీకరణకు హెచ్చరికలుగా భావించే వారికి అనిపించుతాయి.

మైడియర్ చైల్డ్ - పుటలు 104-05, 31-3-1934.

★ ★ ★

భగవంతుడు మనల్ని శిక్షించటానికి చూడడు. సక్రమ మార్గంలో పెట్టటానికి ప్రయత్నిస్తాడు.

ఎంపికచేసిన లేఖలు - సంపుటి 1, పుట 17.

★ ★ ★

మనల్ని కదిలించు శక్తి భగవంతుడే. ఏవిధంగా 'కీ' అయిపోయినపుడు వాచీ ఆగిపోతుందో అదేవిధంగా మన 'కీ' అయిపోయినపుడు మన బండి ఆగిపోతుంది. అది కదిలేటప్పుడు మనకు కొంత స్వతంత్రం వున్నదని భావిస్తూ ఉంటాము. ఆ స్వాతంత్ర్యాన్ని మనం భగవంతునియొక్క ఉద్దేశ్యాన్ని నెరవేర్చడానికి ఉపయోగించుదాము.

ఎంపిక చేసిన లేఖలు - 2, పుట 23.

★ ★ ★

నాకు భగవంతుడు సత్యమనే తెలుసు. కొన్ని సమయాల్లో నీకు భగవంతుని ఉనికి గురించి సందేహం ఉండేది. కాని సత్యము యొక్క ఉనికి గురించి నాకు సందేహం ఎప్పుడూ లేదు. ఈ సత్యము అనునది భౌతికమైనది కాదు. పూర్తిగా జ్ఞానమే. అది విశ్వాన్ని పరిపాలించగలది. అందువల్లనే అది ఈశ్వరుడు లేదా భగవంతుడు .....

ఇది నాకు పూర్తిగా అనుభవంతో తెలిసిన విషయం.

ఎంపిక చేసిన లేఖలు-1. పుట 38.

★ ★ ★

భగవంతునకు, సత్యమునకు రెండింటికీ స్వరూపం లేకపోవడం వలన సత్యమే భగవంతుడని నేను చెప్పటం లేదు. కాని సత్యమే భగవంతుని స్థూల సంపూర్ణ లక్షణము అగుటవలన అట్లా చెపుతున్నాను. మిగతా లక్షణాలన్నీ అసంపూర్తి ప్రకటనలే.

ఎంపిక చేసిన లేఖలు - 1, పుట 5.

★ ★ ★

సత్యమును చూచుట వలన మనం చాలావరకు ప్రమాదాలను అధిగమించ గలుగుతాము. భగవంతుని దర్శించటం, అర్థం చేసుకోవడం కష్టం. కాని సత్యాన్ని చూచుటకు అటువంటి ఇబ్బంది ఉండదు. సత్య దర్శనం కష్టతరమైన విషయమే.

కాని, మనం సత్యానికి దగ్గరవుతున్న కొద్దీ చూచాయగా భగవంతుడనే సత్యాన్ని దర్శించగలుగుతాము. దాంతో ఆయన యొక్క సత్ స్వరూపాన్ని పూర్తిగా దర్శించగలమనే ఆశ ఉత్పన్నమవుతుంది. దాంతో విశ్వాసం అధిక మవుతుంది.

ఎంపిక చేసిన లేఖలు - 1, పుట 56

★ ★ ★

మనకు ఎంతమంది సహ కార్యకర్తలున్నప్పటికీ భగవంతుడు ఒక్కడే మన స్నేహితుడు కాగలడు. భగవంతునితో మన స్నేహం ఏర్పడితే, అనేకమంది మనుష్యులతో స్నేహం ఏర్పడవచ్చు. యిది నా అనుభవం.

ఎంపిక చేసిన లేఖలు - 1, పుట 43.

★ ★ ★

మానవుడు అధీశ్వరుని దర్శించటం పూర్తిగా యిష్టానిష్టాల నుంచి విడుదల కావడం వల్లనే సాధ్యం. నా ఉద్దేశ్యంలో ఎవరు భగవత్ సాక్షాత్కారం పొందాము అని చెపుతారో వారు తమ గమ్యానికి చాలా దూరంలో వుంటారు. సాక్షాత్కారం అనుభవైకవేద్యమే గాని భాషకు అందునది కాదు.

నేను భగవంతుని మీద గల విశ్వాసంతోనే జీవించగలను. నా ఉద్దేశ్యంలో భగవంతుడు, సత్యం. భిన్నం కాదు. సత్యమే భగవంతుడు.

ఎంపిక చేసిన లేఖలు - 1, పుట 51.

★ ★ ★

మనలో మనం ఎంత విశ్వాసంతో ఉంటామో అంతే విశ్వాసం భగవంతుని ఉనికియందు కలిగి ఉండాలి. ప్రాణులు ఏవిధంగా నిజమో అదే విధంగా మొత్తం జీవ సముదాయం కలిగిన భగవంతుడు కూడా నిజం.

మనలో మనకు అవిశ్వాసం ఉంటే ఎంత ప్రమాదమో అంతే ప్రమాదం మనకు భగవంతుని మీద అవిశ్వాసం వుంటే కలుగుతుంది. అంటే భగవంతుని మీద విశ్వాసం లేకపోవడం ఆత్మహత్యా సదృశం అన్నమాట. భగవంతుని మీద నమ్మిక ఒకటి, అట్టి నమ్మకంతో జీవించుట రెండవది. నిజానికి ప్రపంచంలో నాస్తికుడు లేడు.

ఎంపిక చేసిన లేఖలు -1. పుట 51.

★ ★ ★

2. మతము - గ్రంథములు

భగవద్గీతలో ఎక్కడా చర్మాంగాలను నిరోధించ గలిగి, మనస్సును నిగ్రహించలేకపోయినా మనస్సుని గ్రహించగలిగే దాకా శరీర అవయవాలను ఉపయోగించవచ్చునని లేదు. అట్లా ఉపయోగించటాన్ని యధేచ్ఛా విహారం అంటారు. మన శరీరాన్ని నిరోధించగలిగితే మనస్సు బలహీనమయినా, మనస్సును బలపర్చుకోవలెనని కోరుకుంటే తప్పక సాధించగలుగుతాము.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటి 10, పుట 248, 10-5-1913.

★ ★ ★

ప్రపంచం మొత్తంలో ఒకే మతం లేదు. ఆ విధంగా ఉండాలని కూడా లేదని నా వ్యక్తిగతాభిప్రాయం.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటి 12, పుట 94, 30-5-1913.

★ ★ ★

మతములను పోల్చుట అనవసరం. ముందు తమ మతాన్ని అర్థం చేసుకొని ఇతరమతాల్ని అధ్యయనం చేయవలసి ఉంటుంది.

జీవనసూత్ర లక్షణంగా దయాగుణాన్ని తీసుకోవచ్చు. జీవనపథంలో ఎంత ఎక్కువ దయకు అవకాశం ఉంటుందో అంతగా మతం అందుబాటులో ఉన్నట్లు లెక్క. ఆస్తికత్వపు వ్రేళ్ళు దయాగుణంలో ఉంటాయి. అదే ప్రతివారికి ఉపదేశించవలసిన మొదటి సూత్రం. రెండోది బ్రహ్మమే వాస్తవము. కనపడే ప్రపంచమంతా అవాస్తవమే. ఏ ఒక్క సూత్రమూ అందరికీ వర్తించదు. ఎవరు ఆత్మాన్వేషణలో ఉంటారో వారికి సరైన సూత్రం దానంతటి అదేసరైన సమయంలో పెదవులతో పెనవేసుకుపోతుంది.

నిజానికి మనుషులు ఎంతమంది వున్నారో అన్ని మార్గాలు ఉన్నాయి. మనుష్యులలో భేదాలు (లక్షణాలు) ఉన్నంతవరకు వారి మార్గాలూ వేరుగానే ఉంటాయి. ఎవరు తనలోని ఆత్మకు ఇతరులలోని ఆత్మలకు అభేదాన్ని గుర్తించగలరో వారు మతాలలోని అభేదాన్ని కూడా చూడగలుగుతారు.

ఆత్మ శరీరం నుంచి విడిపోతే మోక్షాన్ని పొందినట్లే. ఆ స్థితి వర్ణించటానికి కుదరనిది. అది అనుభవైకవేద్యము. దయ్యాలు, భూతాలు మనుషుల యొక్క చెడు నడతయే. ఎవరు చెడు పనులు చేస్తారో వారు [illegible] [illegible] పొందుతారు.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు - [illegible] 12 పుట 127, 2-7-1913.

★ ★ ★

దావీదు కీర్తనలు అర్థం చేసుకోదగినవి. అందులో అతడు చెడు యొక్క నాశనాన్ని కోరుకుంటాడు. అతడు వాటిని భరించలేకపోయాడు. అదే విషయం రామాయణంలో గూడా కనపడుతుంది. దేవతలు, రాక్షసుల[2] సంహారం కోసం ప్రార్థిస్తారు.

జయరామ రామ[1] అనే ప్రార్థనకు ఆ భావమే ప్రేరణ. ఆ కీర్తన యొక్క ఆముష్మిక సంబంధీకులు దావీదు, అర్జునుడు. భగవల్లక్షణాల ప్రతీకలు. దుర్యోధనాదులు (రాక్షసాంశలు) నాశనమును కాంక్షించువారు. సాత్విక భావన. భక్తిలో ఉన్నప్పుడే కలుగుతుంది. జ్ఞానస్థితికి చేరుకున్నప్పుడు మిగతా రెండు గుణాలు అణగారిపోయి నిజమైన స్పృహ కలుగుతుంది. నిజమైన జ్ఞానమే మిగులుతుంది. ఈ స్థితి బైబిలు నందు కనపడదు. దావీదు సంపూర్ణుడు కాకపోయినప్పటికీ అతడు (దాస) భక్తుడు. ఆయన కీర్తనలలో ఆయన భావనలు సులభమైన భాషలో వ్యక్తీకరించబడ్డాయి. గొప్పవాడైనప్పటికీ భగవంతుని ముందు తనని తాను గడ్డిపోచగా భావించుకున్నాడు.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు - సంపుటము 12, పుట 407, 12-4-1914.

★ ★ ★

జీవితంలో నిజమైన గమ్యం తన స్వాభావిక ప్రేరణల మీద నియంత్రణాధికారాన్ని సంపాదించడమే. అదే ధర్మం.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు - సంపుటము 14, పుట 385, 1-5-1918

★ ★ ★

నా అభిరుచి మతసంబంధమైనదే తప్ప రాజకీయ సంబంధితం కాదు. నేను రాజకీయాలలో పాల్గొంటున్నానంటే మతంతో సంబంధం లేనిదేదీ జీవితంలో లేదని

భావించటం వల్లనే. అదీకాక రాజకీయాలు ప్రతి విషయంలో కీలకమై భారతదేశ అస్తిత్వానికి సంబంధించినవి కావడం వల్లనే.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటి 16, పుట 5, 4-8-1919.

★ ★ ★

నన్ను నేను హిందువుగా భావించుకుంటూ ఉంటాను. నాకు హిందూ ధర్మంలోని సత్యాన్ని గురించి నిజమైన గ్రహింపు ఉన్నట్లు నమ్ముతాను. నేను నేర్చుకున్న అమూల్యమైన సారం ఎదుటి వారు హిందువులుగా మారాలని కోరుకొనకపోవుటయే. అయితే వారు వారి వారి విశ్వాసాలకు మంచి ఉదాహరణలుగా ఉండాలని మాత్రం కోరుకుంటాను.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటి 16, పుట 477, 13-1-1920.

★ ★ ★

గాయత్రీమంత్రాన్ని రోజూ నియమిత కాలంలో హృదయపూర్వకంగా పఠించినట్లయితే వచ్చే ఫలితం రోజూకానీ, అప్పుడప్పుడు గాని నియమరహితంగా చేస్తే పొందలేరు. జీవితంలో అభివృద్ధి నియమం ప్రకారం జీవితాన్ని నియంత్రించు కుంటేనే సాధ్యపడుతుంది.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటి 17, పుట 526, 13-2-1920.

★ ★ ★

గొప్ప తపోధనులు[2] చెప్పినట్లుగా వేదాలు అధ్యయనం చేసి ధర్మాన్ని ఆచరణలో పెట్టలేనివారు విద్యా గర్వితులే కాని వారు తమను తాము ఉద్ధరించుకోలేరు. మనకు సహాయపడలేరు. నేను ఎప్పుడూ కూడా వేదాలు వేదార్థాలు వల్లె వేసుకొనే వారి వల్ల ప్రభావితం కాలేదు. వారి విద్వత్తుకు ఆశ్చర్యపడలేదు. దాని కంటె విలువగలది నా అల్పజ్ఞానమేనని భావిస్తాను.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటి 19, పుట 98, 11-12-1920.

★ ★ ★

నిజమైన మతం ప్రపంచంలో జీవితమందు ఒక గొప్ప విషయం కావడం వల్ల దానిని అతి ఎక్కువగా ఉపయోగించుకోవడం జరిగింది. ఉపయోగించుకొనే వారిని

ఉపయోగించుకోవటాన్ని గమనించి నిజాన్ని కోల్పోయిన వారు దానితో పూర్తిగా విసిగిపోతారు. కాని మతం ప్రతివారికి అవసరమైన విషయం కాని ఏ పేరుతో పిలిచినప్పటికీ తీవ్రమయిన బాధలలో కూడా హృదయానికి సాంత్వన కలిగించువాడు భగవంతుడు ఒక్కడే.

లేఖా గుచ్ఛము, పుట 43, 25-4-1925.

★ ★ ★

మానవుడు చెడ్డ పనులు చేసినంత కాలం అపవిత్రుడని, భగవంతుని ముందు నిలుచుటకు, అనర్హుడని మతము ప్రకటిస్తుంది. కాబట్టి మీలో ప్రతివారి మొదటి విధి చెడును అంగీకరించి, మారతానని ప్రమాణం చేసి, తమని తాము ఆ చెడుమార్గం నుంచి సంస్కరించుకోవడమే.

ఆశ్రమ సోదరీమణులకు బాపూ లేఖలు - పుట 47, 26-9-1927.

★ ★ ★

సత్యం కోసం, పవిత్రత కోసం మనం ఇతరులను చంపకూడదు. మనం సత్యం కోసం మరణించుటకు సిద్ధపడాలి. పిలుపు వచ్చినప్పుడు మన జీవితాన్ని త్యాగం చేసి మన సత్యం మీద మన రక్తపు ముద్రవేయుటకు సిద్ధపడాలి. నా ఉద్దేశ్యంలో అన్ని మతాలసారమూ యిదే.

రాజకుమారి అమృతకౌరుకు లేఖలు - పుట 223.

★ ★ ★

పునర్జన్మ గురించి చెప్పేది నిర్దుష్టము. మనకు పూర్వజన్మ స్మృతి లేకపోవుట ప్రకృతి ధర్మం. మన అసంఖ్యాక జన్మలను తెలిసిన భగవంతుడు ఎక్కడ? మనకు ఆ పూర్వ జన్మ స్మృతులన్నీ తెలిసి ఉంటే భరించడం చాలా కష్టము తెలివిగలవాడు అనేక విషయాలను మరిచిపోతాడు. ఒక న్యాయవాది తను వాదించిన అన్ని కేసులను వాదనలు అయిపోయిం తరువాత మరచిపోయినట్లుగా. "మరణం ఒక నిద్ర. ఒక మరుపు".

మీరాకు బాపూ లేఖలు - పుట 154, 25-1-1931.

★ ★ ★

పిండమే మన శరీరం. బ్రహ్మాండం విశ్వం. మన శరీరంలో ఉన్న ప్రతిదీ విశ్వంలో కూడా ఉంటుంది. శరీరంలో లేనిది విశ్వంలో లేదు. మన శరీరం మట్టి. భూమి మీద పంచభూతాలున్నాయి. (పృథ్వి, నీరు, నిప్పు, గాలి, ఆకాశము) అదేవిధంగా భూమిమీద అనేక రకాలైన ప్రాణులున్నాయి. అదేవిధంగా అనేక కణాలు శరీరంలో ఉన్నాయి. శరీరం మరణిస్తుంది. మళ్ళీ జన్మిస్తుంది. అదేవిధంగా భూమి కూడా రూపాంతరం చెందుతుంది. దీనిని బట్టి నిజమైన జ్ఞానం మన శరీరాన్ని గురించి ఉన్నట్లయితే మనకు విశ్వాసాన్ని గురించి కూడా జ్ఞానమున్నట్లే. దాని కోసం దూరప్రాంతాలకు పోయి అన్వేషించనవసరం లేదు. శరీరం మన చేతుల్లోనే ఉంది. మనం దాన్ని పట్టుకున్నట్లయితే, మన లక్ష్యాన్ని చేరినట్లే. అదే మనం విశ్వాన్ని గురించి తెలుసుకోవాలనుకుంటే పొందే జ్ఞానం. అసంపూర్తిగా మిగిలిపోతుంది. అందువల్ల తెలివైనవారు ప్రపంచంలో శరీరంలో లేనిదేదీ లేదనీ. మనం మనల్ని గురించి తెలుసుకున్నట్లయితే, ఆ జ్ఞానమే ప్రపంచంలోని మొత్తం జ్ఞానాన్ని కలిగిస్తుందని చెపుతారు. కాని మనలను మనం తెలుసుకోవడంలో కొన్ని ఇతర విషయాలను కూడా తెలుసుకొనవలసి వస్తుంది. ఆ తెలుసుకొన్న విషయాలలో మనకు ఆనందాన్ని ఇచ్చే వాటిని వుంచుకొనే హక్కు మనకు ఉంటుంది. అది కూడా మనలను మనం తెలుసుకొనుటలో భాగమే.

మనం చారిత్రక కృష్ణుని, గీతలోని కృష్ణుని కలుపకూడదు. చారిత్రక కృష్ణుడు హింస అహింసలను చర్చించడు. అర్జునుడు చంపటానికి వ్యతిరేకం కాదు. కాని తన సొంత బంధువులను చంపుటకు మాత్రమే వ్యతిరేకం. అందువలన కృష్ణ భగవానుడు మన విధి నిర్వర్తించడంలో మన బంధువులైనప్పటికీ బయటివారుగానే భావించాలని చెప్పారు. గీతాకాలంలో యుద్ధం చెయ్యాలా వద్దా అనే మీమాంస ఎవరికీ ఉత్పన్నం కాలేదు. ఈ మధ్య కాలంలో ఉత్పన్నం అయింది. హిందువులు అందరూ అహింసాపరులే. ఏది హింస? ఏది అహింస? అనునదే చర్చ. చాలా విషయాలు మనం అహింస అనుకొనునవి తరువాతి తరాల వారికి హింసగా అనిపించవచ్చు. మనం పాలను. ధాన్యాలను ఆహారంగా తీసుకొనునప్పుడు జీవిని నాశనం చేస్తున్నాము.

అందువల్ల తరువాత తరం వారు పాల ఉత్పత్తిని ధాన్యాల ఉత్పత్తిని ఆపివేయవచ్చు. పాలను, ధాన్యాలను తీసుకొంటూ మనల్ని మనం అహింసా వాదులంగా ఎలా భావిస్తున్నామో అదేవిధంగా గీతాకాలంలో యుద్ధం గురించి భావించారు. అంటే అది అహింసకు వ్యతిరేకమని ఎవ్వరూ భావించలేదన్నమాట. అందువల్ల గీత యుద్ధాన్ని ఉదాహరణగా తీసుకోవడంలో తప్పు కనపడటం లేదు. మనం భగవద్గీతను మొత్తాన్ని అధ్యయనం చేసి, స్థిత ప్రజ్ఞుడు, బ్రహ్మ, భూతము, భక్తుడు, యోగి మొదలయిన పర్లసలను గమనించినప్పుడు గీతాకృష్ణుడు అహింసావాదిగానే మనకు కనబడతాడు. అర్జుననకు యుద్ధం చేయమనే ఉపదేశం ఆయన గొప్పదనాన్ని ఏమాత్రం తగ్గించదు. రెండోవిధంగా ఆయన అర్జునుని యుద్ధ విముఖునిగా చేసినట్లయినచో మనం ఆయన జ్ఞానం అసంపూర్ణమయిందని నిర్ధారణ చేసుకొని వుండేవారం. అంతేగాక ఆయన యోగీశ్వరేశ్వరుడు గాను పూర్ణ అవతారుడు గాను పిలువ బడుటకు అర్హుడుగా ఉండి ఉండేవాడు కాడు.

మహదేవదేశాయ్ డైరీ - సంపుటి 1, పుట 93-94, 28-4-1932.

★ ★ ★

తులసీదాసు యొక్క అభిప్రాయంలో రామనామము రాముని కంటె ఉన్నతమైనది. రామ శబ్దానికి దాని అర్థానికి సంబంధం లేదు. దాని అర్థం భక్తుని యొక్క దీక్ష మీద విశ్వాసం మీద ఆధారపడి ఉంటుంది. అదే ఆ పునశ్చరణ యొక్క సౌందర్యం. లేనిచో అవివేకి కొత్తమనిషిగా మారునని ఋజువు పరుచుట అసాధ్యం. భక్తుడు ఒకే నియమాన్ని పాటించాలి. నామపునశ్చరణ కోసమో లేక యితరులను మోసగించుటకోసమో కాకుండా అకుంఠిత దీక్షతో విశ్వాసంతో చేయాలి. ఎవరైనా పట్టుదలతో పునశ్చరణ చేసేటట్లయితే ఫలితం పొందుతారు. నాకు లేశమాత్రం సందేహం లేదు. ఓర్పుగల ప్రతివారు దీన్ని గుర్తించగలుగుతారు. మనస్సు వికలమైపోవచ్చు. అశాంతగా వుండవచ్చు. శరీరం నిద్రను కోరవచ్చు. ఈ పునశ్చరణ చేసేవాళ్ళలో నిజానికి యింకా బాధాకరమైన లక్షణాలు కనపడవచ్చు. అయినా

అన్వేష యింకా పట్టుదలతో పునశ్చరణ జరిపినట్లయితే తప్పక సాఫల్యం పొందవచ్చు. వడుకుట పూర్తిగా ఐహిక విషయమైనప్పటికీ అది ఓర్పుతో ప్రయత్నించినప్పుడే సాధ్యపడుతుంది. రాట్నం వడకటం కంటే కష్టమైన పనులు గట్టి ప్రయత్నం వల్లనే సాధ్యపడతాయి. సర్వోన్నతుని చేరుకోవడానికి అన్వేషించే వారు అవసరమైన క్రమశిక్షణను చాలాకాలం అవలంబించవలసి ఉంటుంది. నిస్పృహకు లోనుకాకూడదు.

మహదేవదేశాయ్ డైరీ - సంపుటి 1, పుట 120-121 20-5-1932.

★ ★ ★

ఆరో అధ్యాయంలో చెప్పినట్లుగా ఏ కొంచెం ఆధ్యాత్మిక ప్రయత్నం వృధా కాదు. అన్వేషకులు, జన్మలో యీ సాధనను మూలంగా తీసుకొని ముందుకు పోతారు. అదేవిధంగా పట్టుదల ఉండి శక్తి లేకపోయినట్లయితే మరుజన్మలో వాతావరణం యీ పట్టుదలను పెంచేదిగా ఉంటుంది. ఈ విషయం యీ జన్మలో విశ్రాంతి తీసుకొనమని కాదు. ఒకవేళ అట్లాచేస్తే. అది బాహ్యామైనదే తప్ప మానసికమైనదిగా భావింపబడదు. బాహ్యామైన నిశ్చయాలు మరణం తర్వాత ఉండవు. అందువల్ల అవి పనికిరావు. నిశ్చయం హృదయగతమైతే అది ప్రయత్నంలో ప్రతిబింబించాలి. వ్యక్తిగత శారీరిక బలహీనతలు నిరోధించేందుకు ప్రయత్నిస్తాయి. అయినప్పటికి ఆత్మ ఈ శరీరాన్ని విడిచిపెట్టి వెళ్ళినప్పుడు ఆ మంచి నిశ్చయాన్ని తీసుకొనిపోయి, పునర్జన్మయందు కార్యరూపం దాల్చేటట్లు చేస్తుంది. అందువల్ల మంచి చేసినవాడి అభివృద్ధి తప్పక జరుగుతుంది.

జ్ఞానేశ్వరుడు (మధ్యయుగ ప్రవక్త. 16 సంవత్సరాల వయస్సులో జ్ఞానేశ్వరి గ్రంధకర్త) నివృత్తిని తన జీవితకాలంలో ధ్యానించి వుండవచ్చు. మనం ఆ ఉదాహరణ తీసుకొనరాదు. మనం ఎవరిని ధ్యానిస్తామో వారు పరిపూర్ణ వ్యక్తియై ఉండాలి. అటువంటి పరిపూర్ణత్వాన్ని జీవించియున్న వ్యక్తులకు ఆపాదించుట అసంగతం. అనవసరం కూడా. జ్ఞానేశ్వరుడు నివృత్తిని ధ్యానించడంలో ముఖ్యంగా నివృత్తి ఎట్లా ఉన్నదని కాక ఎట్లా ఉండాలి అనే విషయం అయి వుండవచ్చును. అటువంటి శక్తి మనవంటి వారికి ఉండదు. జీవించియున్న వ్యక్తులందు ధ్యానించాలనే కోరిక ఉత్పన్నమైనపుడు మన మనస్సులో ఆ వ్యక్తి ముద్రకు అవకాశం ఉండదు. ఒకవేళ

ఆ ప్రశ్నకు సమాధానం దొరికిన యెడల అటువంటి ముద్రను దృష్టిలో ఉంచుకొని అటువంటి పరిస్థితి పృచ్ఛకుని మానసిక గందరగోళానికి దారితీస్తుంది.

గీత యొక్క మొదటి అధ్యాయంలో యివ్వబడిన పేర్లన్నీ నా ఉద్దేశ్యంలో గుణాల నామధేయాలే తప్ప విశేషణాలు కావు. దైవీ గుణాలకు. రాక్షస గుణాలకు మధ్య సంగ్రామాన్ని తలపింపచేయడానికి కవి వాటిని వ్యక్తీకరించి మహాభారతంలో పాత్రలుగా వ్రాయటం జరిగింది. అంటే నిజంగా హస్తినాపురంలో పాండవులకు, కౌరవులకు మధ్య జరిగిన యుద్ధాన్ని నిరాకరించుటకు అలా కవి చేశాడని భావించకూడదు. నా అభిప్రాయంలో కవి అటువంటి దారపు పోగు నొకదాన్ని ఆధారం చేసుకొని యీ ఉపదేశాన్ని పేనుట జరిగింది. నేను తప్పు కావచ్చును. ఒకవేళ ఆ పాత్రలన్నీ నిజమయిన నాయక పాత్రలే అయినా ప్రారంభంలో కవి యివ్వటంలో అనౌచిత్యం ఏమీ లేదు మొదటి అధ్యాయం గీతా విషయం యొక్క ప్రధాన భాగం అవటం వల్ల ఆ భాగాన్ని కూడా గీతా పరనంలో పునశ్చరణ చేయవలసి ఉంటుంది.

మహదేవ దేశాయి డైరీ - సంపుటి 1, పుట 171-72. 18-6-1932.

★ ★ ★

నామజపము పాపాల్ని పరిహరిస్తుంది. నిర్మల హృదయంతో పునశ్చరణ చేసేవారు పాప పరిహారం తప్పక జరుగుతుందని విశ్వసిస్తారు. నామస్మరణ చేసేవారు అలసిపోరు. మొదట నాలికమీద ఉన్న నామము హృదయగతమై దాన్ని పవిత్రీకరిస్తుంది. ఇది ప్రపంచానుభవం. మానసిక శాస్త్రవేత్తల అభిప్రాయం కూడా యిదే. ఏ విధంగా ఆలోచిస్తారో ఆ విధంగా మనిషి పరివర్తన చెందుతాడు. ఈ సూత్రం నామస్మరణకు అన్వయిస్తుంది. నాకు నామజపము నందు అకుంఠిత విశ్వాసం. దానిని కనుగొన్న వ్యక్తి అనుభవం గలవాడు. ఈ అన్వేషణ చాలా ముఖ్యమైనదని నా దృఢ విశ్వాసం. పవిత్రీకరణ నిరక్షరాస్యులలో కూడా సాధ్యమే. ఇక్కడే నామజపము యొక్క ఆవశ్యకత కనబడుతుంది. (గీత, 2, 22; 10) అక్షరమాల త్రిప్పడం మానసిక ఏకాగ్రత కుదురుట కోసమే.

మహదేవ దేశాయి డైరీ - సంపుటము 1, పుట 275. 7 8 1932.

★ ★ ★

నిశ్శబ్దం అనేది మనలో ఒక ముఖ్య విషయం. సమాధికి అర్థం నిశ్శబ్దం. ముని (సన్యాసి) మౌనము (సన్యాసత్వము, నిశ్శబ్దము) అనే పదాలకు మూలం ఒకటే. మనం మొదట్లో నిశ్శబ్దమును ఆచరణలో పెట్టినప్పుడు అనేక ఆలోచనలు మనస్సులోకి వస్తాయి. ఒక్కొక్కప్పుడు నిద్ర గూడా రావచ్చు. నిశ్శబ్దమే యిటువంటి లోపాలకు విరుగుడు. మనం ఎక్కువగా మాట్లాడటానికి పెద్ద పెద్ద శబ్దాలు వినుటకు అలవాటుపడ్డాము. అందువల్ల నిశ్శబ్దం చాలా కష్టమనిపిస్తుంది. కొంచెం అలవాటు చేసుకొంటే దానిని యిష్టపడతాము. మనం దానిని యిష్టపడినప్పుడు మనకు అవధుల్లేని శాంతి కలుగుతుంది. మనం సత్యాన్వేషకులం. అందువల్ల మౌనం అంటే ఏమిటో అర్థం చేసుకొని దాన్ని ఆచరణలో పెట్టాలి. మనం తప్పకుండా మౌనంలో రామనామాన్ని ఆశ్రయించవచ్చు. నిజానికి మనం మన మనస్సును అందుకు సిద్ధం చెయ్యాలి. మనం కొంచెం ఆలోచించినట్లయితే దాని విలువ గుర్తించగలుగుతాము.

మహదేవ దేశాయ్ డైరీ - సంపుటి 1, పుట 313, 28-8-1932.

★ ★ ★

నీవు రహస్య శాస్త్రాలను గురించి నా ఉద్దేశ్యం కోరావు. నాకు వాటిఎడ అభిరుచి లేదు. జీవిత పుస్తకం సాధారణ మనస్సుల కోసం కూడా తెరచి ఉంటుంది. అట్లాగే ఉండాలి కూడా. భగవంతుని పథకంలో ఎటువంటి రహస్యం లేదు. మంత్రతంత్రాలు, రహస్య పద్ధతులు నా మీద ప్రభావం చూపించలేవు. సత్యానికి రహస్యాలు లేవు. సత్యమే భగవంతుడు.

ఎంపిక చేసిన లేఖలు 2 - పుట 27, 30-10-1932.

★ ★ ★

నాకేదయినా సహాయపడకపోతే యితరులకు ఉపయోగపడుతుందేమో నన్న ఆలోచనలేకుండా ముభావంగా ఉండలేను. విగ్రహారాధన లక్షలమందికి సహాయపడుతోందనుకోవడం వారు నాకంటె వెనుకబడినవారు గావడం వల్లనే నా కంటె వారియొక్క ఆలోచనా ధోరణి వేరు. నేను విగ్రహారాధనను పాపమని భావించను.

అదేకాక ఒక విధంగానో మరోవిధంగానో మన ఉనికి అందులో ఉంది. భగవంతుని ఆరాధనలో భేదం స్థాయిలోనే కాని వస్తువులో కాదు. మసీదుకు వెళ్ళటమో చర్చికి వెళ్ళటమో ఒకవిధమైన విగ్రహారాధనే. బైబిల్‌ను, ఖురాన్‌ను, గీతను గౌరవించడం విగ్రహారాధన వంటిదే. పుస్తకాన్నో. భవనాన్నో ఉపయోగించకపోయినా మనోపథంలో ఒక చిత్రాన్ని గీసి దానికి కొన్ని లక్షణాలను ఆపాదించడం కూడా విగ్రహారాధనే. రాతి విగ్రహాన్ని పెట్టుకొని ఆరాధించడం ఒక ముతక పద్ధతి అని నేను అంగీకరించను. విద్వాంసులైన న్యాయాధికారుల యిండ్లలో కూడా అటువంటి విగ్రహాలుండటం నాకు తెలుసు. మదనమోహన మాలవ్యాలాంటి వారు కూడా యింటి దేముని కొలువంది భోజనం చేయరు. అటువంటి ఆరాధనను తక్కువ చేసి మూఢనమ్మకంగా కొట్టిపారవేయడం, అజ్ఞాన గర్వంతో కూడిన పని. ఆరాధించేవాడి భావనలో భగవంతుడు పవిత్రీ కరించబడిన రాతి విగ్రహంలో ఉన్నాడు. కాని ఎక్కడ పడితే అక్కడ లేడు. చర్చిలో ఉన్న గర్భాలయ ప్రదేశం మిగతా అన్ని ప్రదేశాల కంటే పవిత్రమైనది. ఇటువంటి ఉదాహరణలు ఎన్నయినా ఎవరికి వారే ఊహించుకోవచ్చు. ఈవాదం అంతా ఆరాధనలలో సడలింపులకోసం కాదు. కాని నిజాయితీతో చేసే ఆరాధనలన్నీ మంచివే. ప్రభావవంతమైనవే. ఏ ఒక్కరికో ఏ ఒక్క సముదాయానికో చెందిన హక్కులు అనుభవించే కాలం తీరిపోయింది. భగవంతుడు రూపాలకు శబ్దాలకు విలువనివ్వడు. ఆయన మన చర్యల్లోకి మాటల్లోకి వెళ్ళి మనకు అర్థం కాకమునుపే అర్థం చేసుకుంటాడు. అందువల్ల మన ఆలోచనలే ఆయనకు కావలసినవి.

ఎంపిక చేసిన లేఖలు 2 - పుట 29-30. 29-11-1932.

★ ★ ★

నిర్వాణము అని అంటే నేను అనే అహంభావాన్ని లుప్తం చేయడం. అది అనుభవేకవైద్యమే కాని వర్ణించవీలులేనిది. అది మనం ఊహించలేనంతగా భూమిమీద లభించే సర్వోత్తమమైన వరం.

మీరాకు బాపూ లేఖలు - పుట 233, 29-12-1932.

★ ★ ★

అత్యంత చెడు యీ ప్రపంచంలో ఏదీ లేదు. అయినప్పటికీ నేను మతాన్ని, హిందుత్వాన్ని విడువలేను. హిందుత్వం ఓడిపోయినట్లయితే నా జీవితమే నాకు భారమైపోతుంది. నేను క్రైస్తమతాన్ని, మహ్మదీయమతాన్ని అనేక ఇతర విశ్వాసాలను హిందూధర్మం ద్వారా ప్రేమిస్తాను. నాకోసం ఏమీ ఉండకుండా అన్నీ తీసుకుపోయినా నేను భరించగలను గాని అంటరానితనాన్ని భరించలేను. అదృష్టవశాత్తు హిందూ ధర్మంలో ఆ చెడుకు సర్వోత్కృష్టమైన విరుగుడు ఉన్నది. నేను అదే చేశాను.

లేఖల గుచ్ఛము - పుట 113, 2-5-1933.

★ ★ ★

మహాభారతం పద్య కావ్యమే కాని చరిత్ర కాదు. మనిషి హింసకు పాల్పడితే అసత్యము తప్పకుండా ప్రవేశిస్తుంది. దాన్ని కృష్ణుని వంటి వ్యక్తులే తప్పించుకోలేరని పద్యకర్త నిరూపించటానికి ప్రయత్నించాడు. తప్పు చేసినవారు ఎవరయినప్పటికీ తప్పు తప్పే.

ఎంపిక చేసిన లేఖలు 1 - పుట 41.

★ ★ ★

3. ప్రార్థన వల్ల ప్రయోజనము

భగవంతుని సహాయం కోసం గర్వంతో అహంభావంతో ప్రార్థించకూడదు. తనని తాను నిస్సహాయుడుగా భావించి తప్పులు ఒప్పుకొని ప్రార్థించాలి. ప్రక్కలో పడుకున్నప్పుడు మనం ఎంత ప్రాముఖ్యంలేనివారమో ప్రతిరోజూ నేను గుర్తిస్తాను. అదేవిధంగా ఎన్ని బంధాలు, ద్వేషాలు, చెడు కోరికలు మనల్ని వశం చేసుకుంటాయో తెలుస్తుంది. నా మనస్సు యొక్క విలువలేనితనానికి నాకు ఎంతో సిగ్గువేస్తూ ఉంటుంది. నా శరీరం యొక్క వేడికోలు, కోరికలు నశించి పోవాలని గమనించినప్పుడు నేను నిస్పృహకు లోనవుతాను. నా స్థితినిబట్టి ఇతరులయొక్క స్థితిని నిర్ణయించగలను.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 15. పుట 65. 26-11-1918.

★ ★ ★

మీరు రోజూ ఏదో ఒకటి క్రమం తప్పకుండా చదువుతారా? మీరు మంచం నుండి లేవగానే ప్రార్థిస్తారా? మీరు అనుమతించి నట్లయితే నాకు తెలిసినంతవరకు ప్రార్థన ఎంతమంచి చేస్తుందో చెప్పలేను. బాధలలో దాని విలువ నీవు గుర్తిస్తావు. ప్రతిరోజూ లేచింది మొదలు ఆలోచనతో చేస్తే మంచిది. ప్రార్థన మనస్సుకు ఆహారం. ఆహారం కోసం శరీరం ఎట్లా వెంపర్లాడుతుందో అదేవిధంగా మనస్సు (ఆత్మ) కూడా దాని ఆహారం లేకపోతే వాడిపోతుంది.

ఎంపిక చేసిన లేఖలు 2 - పుట 19, 2-6-1919.

★ ★ ★

మనస్సు స్వేచ్ఛా విహారాన్ని కోరినా ప్రార్థనా సభలకు హాజరుకండి. మనం మన మనస్సులను అవసరమైన ఒకే విషయం మీద ఏకాగ్రం చేయమని ప్రార్థిస్తాం. ఎవరు ఈ ఏకాగ్రత సాధిస్తారో వారు ఈ ప్రార్థనా సమావేశములకు హాజరపనవసరం లేదు. హాజరయినా అవకపోయినా అటువంటి వారికి సమానమే. మనస్సును యిష్టంవచ్చినట్లుగా పోనీయకూడదు. ఈ విధంగా ప్రయత్నించినట్లయితే ఏదో ఒకరోజున అన్ని సమయాలలో భగవంతుడున్నాడనే భావన కలుగుతుంది. (భక్తకవి తులసీదాసువలె)

ఎంపిక చేసిన లేఖలు 2 - పుట 9.

★ ★ ★

ప్రార్థనకు రోజూ హాజరవగలమని ప్రమాణం చేసిన వారు, తమని మించిపోయే పరిస్థితులుత్పన్నమయితేనే తప్ప, ప్రార్థనకు హాజరుకావాలని నిర్ణయించుకోవాలి.

ఎంపిక చేసిన లేఖలు 1 - పుట 4, 6-12-1926.

★ ★ ★

మనం మన జీవితంలో అనేక విషయాలు కోల్పోవచ్చు. కాని ప్రార్థనను మాత్రం వదలకూడదు. అది భగవంతునికి మనకు మధ్య సహకారాన్ని సూచిస్తుంది. ప్రార్థన మానవుని ఆత్మను పవిత్రీకరించే స్నానం అవ్వాలి. మన శరీరాల్ని శుభ్రం చేసుకోనట్లయితే

ఏవిధంగా ఆరోగ్యం దెబ్బతింటుందో అదేవిధంగా ఆత్మ ప్రార్థనతో శుద్ధి చేయబడకపోతే అపరిశుభ్రమైపోతుంది. అందువలన ప్రార్థన ఎడల నిర్లక్ష్యం వద్దు.

ఎంపిక చేసిన లేఖలు 1 - పుట 5, 31-12-1926.

★ ★ ★

విధి ఎడల దీక్షయే ప్రార్థన. మనం నిజమైన సేవ చేయుటకు అర్హత సంపాదించటానికి ప్రార్థిస్తాము. కాని విధిని ఆచరించడంలో లీనమైపోయినప్పుడు ప్రార్థనే విధియై ఆచరణలో కలిసిపోతుంది. ప్రార్థనలో లీనమైనప్పుడు ఎవరికైనా తేలుకుట్టిన అరుపు వినపడితే వారు తప్పక వారికి సహాయం చేయడం కోసం పరిగెత్తి వెళ్ళాలి. అణగారిపోయిన వారి సేవలోనే ప్రార్థనకు సిద్ధి.

ఆశ్రమ సోదరీమణులకు బాపూ లేఖలు - పుట 79, 23-9-1929.

★ ★ ★

ఉదయ ప్రార్థన యొక్క మొదటి చరణము ఈ విధంగా ఉంది. -

"ప్రాతఃకాలంలో నా హృదయంలో భావించిన దానిని మనస్సుకు తెచ్చుకుంటూను. అదే సత్ (నిత్యమైనది) చిత్ (జ్ఞానము), సుఖము (ఆనందము). ఆస్థితి సంపూర్ణులైన వ్యక్తులు అందుకొన్నది. సర్వోత్కృష్టమైనది. నేను స్వప్న, జాగృత, సుషుప్తావస్థలను వ్యాఖ్యానించే నిత్యమైన బ్రహ్మని. అంతేకాని పంచభూతాలతో తయారైన శరీరాన్ని కాను."

నేను ఆలోచించిన కొద్దీ యింకా యింకా స్పష్టంగా అర్థం చేసుకోగలుగుతాను. ఇంతకు ముందు దీనిని ఉచ్చరించటానికి గర్వమే అర్హతగా భావించి వణికిపోయేవాడిని. కాని దాని అర్థం యింకొంచెం స్పష్టంగా తెలుసు కున్నప్పుడు రోజు ప్రారంభించడానికి యింతకంటే మంచి యోచన లేదని గ్రహించాను. అది ఒక నమ్రతతో చేసిన ప్రకటన. మనం నిద్రాదులు కోరే మార్పులు చెందే శరీరం మాత్రమే కాదు. మన ఉనికి అసంఖ్యాక శరీరాలకు సాక్షీభూతం. మొదటిభాగం ప్రాణాధారమైన సూత్రం. ఉనికని

మనస్సుకు జ్ఞప్తికి తెచ్చుకోవడం. రెండవభాగం మనస్సే ప్రాణాధార సూత్రం చేసుటకు నిరూపణ. జీవి బ్రహ్మవర్ణన కూడా యుక్తమైనదే. అది అంతా జ్ఞానమె లేదా ప్రకాశమే (చిత్) అందువల్ల అదంతా బ్రహ్మానందమే. సాధారణంగా ఉపయోగించే శబ్దము ఆనందం.

మీరాకు బాపూ లేఖలు - పుట 143. 20-12-1930.

★ ★ ★

ప్రాతఃకాలాన్నే ఆలోచనలకు అందని, మాటలకు అలవిగాని ఎవని దయతో వాక్కు సాధ్యమో, అతనిని ఆరాధిస్తాను. ఎవరినైతే వేదాలు 'నేతి నేతి' (ఇదికాదు, ఇదికాదు) అని వర్ణించినవో, ఎవరిని మహర్షులు దేవుళ్ళకే దేవుడుగా కొలుస్తారో, ఎవరికి జనన మరణాలు లేవో, ఎవరు అన్నిటికీ మూలమో అతనిని ఆరాధిస్తాను.

మీరాకు బాపూ లేఖలు - పుట 145, 30-12-1930.

★ ★ ★

ఎవరు చీకట్లను తొలగించగలరో, ఎవరైతే సూర్య సమానమో, ఎవరు పరిపూర్ణులో, సనాతనులో, ఎవరు పురుషోత్తముడుగా పిలువబడుతున్నారో ఎవరిలో సర్వ ప్రపంచం నిబిడీకృతమై ఉన్నదో, ఎవరు (చీకట్లో) తాడునే పాముగా భ్రమింపచేస్తారో అటువంటి వానిక నేను ప్రాతఃకాలంలో వినమ్రుడనై వంగి నమస్కరిస్తాను.

ప్రపంచం శాశ్వతమైనది కాదు. భయపడేది కాదు. అది భగవంతుని సృష్టి. నిజానికి అది మనయొక్క ఊహాసృష్టి. తాడులో పాముందని భ్రమించినట్లుగా (మాయ) ప్రపంచం నిజమయిన తాడులాగే ఉంది. మనం తెర తొలగినప్పుడో లేక అంధకారము తొలిగినప్పుడో దానిని గ్రహించ గలుగుతాము. నా ఊహలో ఇది శంకర్ రచించిన పద్యం.

మీరాకు బాపూ లేఖలు - పుట146. 3-1 1931.

★ ★ ★

ఓ భూమాతా! మహా సముద్రాలే వస్త్రములుగా గలదానా! పర్వతాలే నీ వక్షస్థలం. ఓ విష్ణుపత్నీ! నేను నీకు వంగి నమస్కరించుచున్నాను. నిన్ను స్పృశిస్తున్నాను నన్ను క్షమించ వేడుచున్నాను.

భూమికి వినమ్రంగా నమస్కరించడంలో మనం వినమ్రత నేర్చుకుంటాం లేదా నేర్చుకోవడానికి ప్రయత్నిస్తాం. భూమాత ఎంతో వినమ్రతగలది. ఆమె తన మీద ఉన్న జీవులందరికీ ఆధారభూతమవుతున్నది. అందువల్ల ఆమె విష్ణుపత్నే. ఈ భావం నా ఉద్దేశ్యంలో సత్యానికి హాని చేయదు. అది అంతర్నిహితమైనది. భగవంతుడు సర్వవ్యాపి అనే విషయానికి అనుగుణమైనది. ఆయనకు మనం ఆయనకు సంబంధించినవారం. భూజనితులం. భూమి లేకుంటే మనం లేము. నాకు భగవంతుడు దగ్గర అని అనుభూతి పొందుతాను. భూమినుంచి వారి అనుభూతి పొందినపుడు. భూమికి వందనం చేస్తాను. తద్వారా ఆయనకు నా కృతజ్ఞత తెలుపుతాను. నేను ఆ తల్లికి పుత్రుణ్ణయితే నన్ను నేను దుమ్ముగా, అతి అల్పమానవునిగా, సృష్టియందలి అతి చిన్న జీవులతో సంబంధమేర్పరచుకొని ఆనందిస్తాను. దుమ్ముగా మారినా లోపం చూచుకోవాలి. జీవితం క్షణభంగురం కాకపోయినచో నన్ను నేను అవినాశిగా భావిస్తాను. అదేవిధంగా అత్యల్ప సృష్టి గూడా నా ఆత్మలాగానే అవినాశి.

మీరాకు బాపూ లేఖలు - పుట 147. 12-1-1931.

★ ★ ★

"అజ్ఞాన అంధకారమును తొలగించే సరస్వతీ దేవి నన్ను రక్షించుగాక! కలువపూవు లాంటి చంద్రునివంటి మంచుదండలాంటి, తెల్లని వస్త్రములు ధరించిన తల్లి చేతుల్లో వీణ ధరించిన బ్రహ్మ, విష్ణు మహేశ్వరాది దేవతలచే పూజించబడు తల్లి నన్ను రక్షించుగాక".

నాకు ఈ భావం చాలా నచ్చింది. అధ్యయనం అంటే జ్ఞానమే. చంద్రుడు. పువ్వు మరియు తెలుపు వస్త్రములు, తెలుపు ఆసనము మొదలైనవి అధ్యయనము నందు జ్ఞానమునందు పవిత్రతను చూపును. ఈ చరణాలను లోతుగా పరిశీలించి నట్లయితే జీవం పోసినట్లుగా ప్రతిచరణం ఉంటుంది. ఈ ఊహా దేవి మన

పంచేంద్రియాలతో గ్రహించే అనేక విషయాలకన్నా సత్యమైనది. నేను ఈ చరణాన్ని పునశ్చరణ చేసినపుడు ఊహాజనిత దేవతను సంబోధిస్తున్నట్లు భావించను. నేను నా తెలివితేటలతో విశ్లేషించినప్పుడు, ఆ దేవత ఏవిధంగాను ప్రార్థనా సమయంలో యీ పునశ్చరణ యొక్క విలువను తగ్గించదు.

మీరాకు బాపూ లేఖలు - పుట 151. 14-1-1931

★ ★ ★

గురువే బ్రహ్మ, విష్ణువు. ఆయనే మహాదేవుడు. ఆయనే తనంత తాను గొప్ప బ్రహ్మ. అటువంటి గురువునకు వంగి నమస్కరించుచున్నాను. ఇది ఆధ్యాత్మిక గురువునకు వర్తిస్తుంది. ఇది ఒక యాంత్రిక, కృత్రిమ సంబంధం కాదు. గురువు నిజంగా యివన్నీ కాదు. కాని పూర్తి తృప్తిని అతనిలో పొందిన, సంపూర్ణత్వమును ఆపాదించుకొని భగవంతుని మీద విశ్వాసం కలిగేట్లు చేసిన అతని శిష్యునకు యివి అన్నీ విశేషములే. అటువంటి గురువులు ఈ కాలంలో అరుదు. అందువల్ల భగవంతుణ్ణే తమ గురువుగా భావించి జ్ఞాన ప్రకాశం కోసం విశ్వాసంతో ఎదురుచూచుటయే మంచిపని.

మీరాకు బాపూ లేఖలు - పుట 153, 25-1-1931.

★ ★ ★

నిజానికి మనం చేయగల ప్రార్థన ఒక్కటే. నీవు ఏమి చేయాలనుకుంటే అది జరుగుతుంది. కొంతమంది అటువంటి ప్రార్థనల వల్ల ఉపయోగం ఏమిటి అంటారు. దానికి సమాధానంగా ప్రార్థనను మొరటు అని భావించకూడదు. భగవంతుడు మన హృదయంలో ఉన్నట్లు మనకు తెలుసు. బంధాలను వదిలించుకొనుట కొరకు మన నుంచి విడిగా ఉన్నట్లు భావించి ప్రార్థిస్తాము. మన అనిశ్చిత మనస్సు ఎక్కడికి దారితీస్తే అచటికి పోకుండా భగవంతుడు ఎక్కడికి తీసుకునిపోతే అక్కడికి పోయేటట్లు వుండాలి. జీవన్మరణాలలో ఏది మంచో మనకు తెలియదు. అందువల్ల జీవించడంలో ఆనందం పొందకూడదు. మరణం చూచి భయం పొందకూడదు. మనం

రెండింటియందు సమభావన కలిగి ఉండాలి. అదే ఆదర్శం కావాలి. అది చాలా దూరం కావచ్చు. మనలో కొంతమందే దాన్ని సాధించగలరు. అయినప్పటికీ మనం దాన్ని దృష్టిలో ఉంచుకోవాలి. దానిని సాధించడం కష్టతరమైనకొద్దీ మన ప్రయత్నం కొంచెం ఎక్కువ కావాలి.

మహదేవ దేశాయి డైరీ - సంపుటము 1, పుట 118-119. 19-5-1932.

★ ★ ★

ప్రార్థనయందు నేను విగ్రహాలను నిషేధించలేదు. నేను ఆకార రహితుని ఆరాధనకు యిష్టపడతాను ఈ యిష్టం లేదా ప్రాముఖ్యం సరైనది కాదు. ఒకటి ఒకనికి సరిపోవచ్చు. యింకొకటి ఇంకొకరికి సరిపోవచ్చు. అయితే ఆరెండింటిని పోల్చుట సరికాదు.

నీవు శంకరులను గురించి, రామానుజులను గురించి సరిగా అర్థం చేసుకోలేదు. ఆత్మానుభవం పరిస్థితుల ప్రభావం కంటె ఎక్కువ ప్రభావవంతమైనది. సత్యాన్వేషకుడు పరిస్థితుల వల్ల ప్రభావితం కాకూడదు. వాటికి అతీతంగా ఉండాలి. పరిస్థితులపై ఆధారపడిన అభిప్రాయాలు ఎల్లప్పుడూ తప్పుగానే ఉంటాయి. ఉదాహరణకు శరీరాన్ని ఆత్మను తీసుకుంటే ఆత్మ శరీరంలో కలిసి ఉంటుంది. దాన్ని మనం శరీరం నుంచి వేరుగా గుర్తించలేము. అందువల్లే ఒక గొప్ప వ్యక్తి తన పరిస్థితులను అధిగమించి అది (ఆత్మ) ఇది (శరీరం) కాదు అని చెప్పారు. తుకారామ్ వంటి ప్రవక్తల భాషను సాహిత్యపరంగా అర్థం చేసుకొనకూడదు. 'నీవు అతని అభంగం' 'కౌలామతీ చాపనుపతి' ...." పఠించమని సలహా యిస్తున్నా. యిందుగల నీతిని, ఉద్దేశ్యాన్ని గ్రహించాలి. వారు రూప రహితుడైన భగవంతుణ్ణి ఆరాధించి ఉంటారు. వారు భగవంతుని స్వరూపాన్ని వర్ణించారు. మనలాంటి సాధారణ అశాశ్వతులకు యిది సాధ్యం కాదు. అందువలన కొంచెం లోతుకు వెళ్ళి వారి భావాలను అర్థం చేసుకోకపోయినచో యిబ్బందులుపడతాము.

మహదేవ దేశాయి డైరీ - సంపుటము 1. పుటలు 168-169.

★ ★ ★

ఈ విశ్వచైతన్యము ఒక సిద్ధాంతం ద్వారా పాలించబడతున్నదనుటలో సందేహం లేదు. నీవు సిద్ధాంతం గురించి దాన్ని యిచ్చిన వాడిని వదిలివేసి ఆలోచించినట్లయితే ఆ సిద్ధాంతం చేసినవాడు భగవంతుడని చెప్పగలను. మనం సిద్ధాంతాన్ని ప్రార్థించినప్పుడు సిద్ధాంతాన్ని తెలుసుకొని అందుకు అణకువగా నడుచుకోవాలి. మనం ఆపేక్షించిన విధంగానే తయారవుతాము. అందుకే ప్రార్థన అవసరం. మన ప్రస్తుత జీవితం మన పాత జీవితం వల్ల ప్రభావితమైనట్లు మన భవిష్యత్ జీవితం మనకు తెలిసిన కార్యకారణ సిద్ధాంతం వల్ల ప్రభావితం అవుతుంది. అందువల్ల మనం అనుకొనే వాటి కంటే ఎక్కువ మార్గాలను ఎంపిక చేసుకోవాలి.

మనదేవ దేశాయి డైరీ - సంపుటము 1, పుట 227, 13-7-1932.

★ ★ ★

వ్యక్తి తన యొక్క ఆత్మ సంబంధ విషయాలనన్నింటినీ ప్రార్థనా సమయంలో వదిలించుకోవాలి. అవినీతి పనులు చేయుటకు యితరుల సమక్షంలో ఏవిధంగా సిగ్గుపడతామో, అదేవిధంగా భగవంతుని సమక్షంలో సిగ్గుపడాలి. భగవంతునకు మన ప్రతి ఆలోచన తెలుసు. ఏక్షణంలోను మనం ఆయనకు తెలియకుండా ఏ ఆలోచనా చేయలేము. ఏ పనీ చేయలేము. హృదయం యొక్క అట్టడుగు పొరల నుంచి ప్రార్థించినవారు సరైన సమయంలో భగవదాత్మతో నిండి పరహితులైపోతారు.

మహదేవ దేశాయి డైరీ - సంపుటము 1, పుట 232, 17-7-1932.

★ ★ ★

ప్రార్థన ఒక వ్యక్తి కోసం చేయవచ్చు. ఆ ప్రార్థన సఫలీకృతం కావచ్చు. కాని లక్ష్యం లేదా ఆలోచనతో చేసినట్లైతే ప్రపంచానికి మనకీ కూడా ప్రయోజనం కలుగుతుంది. ప్రార్థన మన మీద ప్రభావం చూపిస్తుంది. మన ఆత్మ అప్రమత్తమవుతుంది. అప్రమత్తత పెరిగినకొద్దీ ప్రభావం యొక్క పరిధి పెరుగుతుంది. ప్రార్థన హృదయం యొక్క పని. మనం హృదయాన్ని మేల్కొలుపుటకు గట్టిగా ప్రార్థిస్తాము. ఈ ప్రపంచాన్ని పరిపాలించే శక్తి మానవ హృదయంలో కూడా ఉన్నది. శరీరం దానికి ఎటువంటి నిరోధం కల్పించదు. ఆ నిరోధం మన కల్పనే. అది ప్రార్థన వల్ల తొలగిపోతుంది. ప్రార్థన వల్ల కోరుకున్న ఫలితం వచ్చిందా లేదా అనే విషయం మనకు తెలియదు. ... ప్రార్థన

ఎప్పటికీ నిష్ఫలం కాదు. ఆ ఫలం ఏమిటో మనకు తెలియదు. మనం కోరుకున్న ఫలితం వస్తే మంచిదని ఊహించ కూడదు. ఇక్కడ కూడా గీతా ప్రవచనాన్ని ఆచరించాలి. మనం ప్రార్థించాలి గాని ఫలితంతో సంబంధం పెట్టుకోకూడదు. మనం ఎవరి ముక్తి కోసమో ప్రార్థించవచ్చు గాని ఆయనకు ముక్తి లభించిందో లేదోనని ఆందోళనపడకూడదు. వ్యతిరేక ఫలితం కనపడినప్పటికీ ప్రార్థన నిష్ఫలం అనే నిర్ణయానికి రాకూడదు.

మహదేవ దేశాయ్ డైరీ - సంపుటము 1. పుట 233, 17-7-1932.

★ ★ ★

ఆహారం అత్యావశ్యకమే గాని మొత్తం అదే కాదు. ముఖ్య భాగం ప్రార్థనయే. భగవంతునితో సహసంబంధం. అది భౌతికమైన ఆహారం కంటే గొప్పది.

మీరాకు బాపూ లేఖలు. పుట 263, 8-5-1933.

★ ★ ★

4. సత్యము – అహింస

లక్ష్యంలో పవిత్రత ఉన్నంత మాత్రం చేత అసత్యం సత్యంగా మారదు. ధనవంతుడైన వ్యక్తికి విషయ పరిజ్ఞానమునకై ఒకటే కన్ను ఉన్నట్లుగా సత్యము నకు ఒకటే మార్గం ఉంటుంది. అదేవిధంగా చోరునకు నాలుగు కళ్ళు ఉన్నట్లు అసత్యానికి అనేక దారులు ఉంటాయి. పరుల చిక్కుల్లో చిక్కుకున్న వ్యక్తి నశించిపోతాడు. అతడు ఎవరికైనా సంరక్షకుడుగా ఉన్నచో ఎవరికి సంరక్షకుడుగా ఉన్నాడో వారియొక్క ఆశయాలు నాశనమైపోతాయి.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు - సంపుటము 15. పుట 23. 17-9-1918.

★ ★ ★

అజ్ఞానం ఒక విధమైన అంధకారం. అసత్యం. అందువల్ల అది జ్ఞానాన్ని సత్యాన్ని తట్టుకోలేదు.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు - సంపుటము 16, పుట 87, 3-9-1918.

★ ★ ★

సత్యాన్ని అన్వేషిస్తూ, ఆచరిస్తూ, ఆలోచిస్తూ జీవితాన్ని ముగించాలని నా కోరిక. అందువల్ల నా కోరిక తీరాలని జాతి యొక్క ఆశీస్సులు కోరుతున్నాను.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు - సంపుటము 6, పుట 175. 28-9-1919.

★ ★ ★

సత్యమునకు రూపం లేదు. అందువల్ల ప్రతివారు వారి వారికి యిష్టమైన రూపాన్ని కల్పించుకోవచ్చు. మనుష్యులు ఎంతమంది ఉంటారో అన్ని ప్రతిరూపాలు సత్యానికి ఉన్నాయి. అవి అన్నీ సాగినంత కాలం సత్యమే. అవి మానవుణ్ణి అతడు కోరుకున్నవన్నీ సంపాదించుకోనిస్తాయి. నిజానికి బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వరుడు, భగవంతుడు వంటి నామాలన్నీ అర్థం లేనివి. లేకపోతే కనీసం ప్రాముఖ్యతలేనివి. కాని సత్యము భగవంతుని యొక్క సంపూర్ణ నామం. ఒక వ్యక్తి నేను భగవంతుని కొరకు మరణిస్తాను అన్నప్పుడు ఆ వ్యక్తి దాన్ని విడమరిచి చెప్పలేడు. అట్లాగే వినేవారు. దాన్ని అర్థం చేసుకోలేరు. ఆ మాట చెప్పే వ్యక్తికి తను చెప్పేది తెలుసు. అతను చెప్పే శబ్దాలు సాధారణ రీతిలోనే వినేవారికి అర్థమవుతాయి.

మహాదేవ దేశాయి డైరీ - సంపుటము 1. పుట 120, 20-5-1932.

★ ★ ★

నా ఉద్దేశ్యంలో మనం చెడు చేసేవారిని వదిలి వేయవచ్చు. చెడుని నిర్భయంగా ఖండించాలి. సంపూర్ణ మృదుత్వం కూడా సాధ్యమైనంత అభిశంసనకు గురి కావాలి. ఆ జ్ఞానం నిలచి ఉన్నంతవరకూ, మన భూతకాలము యొక్క నిర్ణయాలు తప్పయినంత మాత్రం చేత పశ్చాత్తాపపడవలసిన పని లేదు. సంపూర్ణ సత్యాన్ని చేరే ప్రయత్నంలో ఆ యా సమయాల్లో మనం సాపేక్ష సత్యం సంపూర్ణ సత్యమంత మంచిది. అంత నమ్మకం లేకపోయినట్లయితే, అభివృద్ధి సాధ్యం కాదు. మన స్థితిని గురించి మనకు సందేహం ఉన్నట్లయితే భాషలో కొంచెం జాగ్రత్తపడాలి.

మహదేవదేశాయి డైరీ - సంపుటము 1. పుట 129. 25-5-1932.

★ ★ ★

పూర్తి యిష్టాయిష్టాలతో ఏదో గమ్యాన్ని మనస్సులో పెట్టుకొని అసత్యాన్ని ఆశ్రయించేవారు సర్వేశ్వరుని చేరుకోలేరు.

మహదేవ దేశాయి డైరీ- సపుటము1 . పుట 250. 24-7-1932.

★ ★ ★

సత్యపథాన్ని అల్లడం అంటే మనుష్య ప్రపంచంలో చురుకైన జీవితమే అటువంటి చురుకుదనం లేకపోయినచో సత్యం అనుసరించుటకుగాని, సత్యం నుండి వైతొలగుటకు గాని అవకాశం ఉండదు. మానవుడు ఒక క్షణం కూడా జడత్వంతో ఉండడని గీత స్పష్టపరిచింది. భక్తుడు యితరులకు సేవ చేయుటలో చురుకుగా ఉంటాడు. అట్టి కార్యక్రమంలో నిమగ్నుడై ఉన్నప్పటికీ సత్యాన్ని వదలకుండా క్రమంగా యిష్టాయిష్టాలను అధిగమిస్తాడు. రెండవ వ్యక్తి తన స్వలాభం కోసం ఎటువంటి పనులైనా, పద్ధతులనైనా అవలంభిస్తాడు. ఈ ప్రపంచంలో చురుకైన పాత్ర భగవత్సాక్షాత్కారమనే లక్ష్యాన్ని చేరుకోవడానికి సహాయపడుతుంది. స్వార్థపర కార్యక్రమం నిందార్హం. అందువల్ల దానిని వదిలివేయాలి.

మహదేవదేశాయి డైరీ - సంపుటము 1, పుట 251, 24 7 1932

★ ★ ★

ఏ పరిస్థితులలోనైనా సరే అవసరమైతే సత్యాన్ని చెప్పితీరాలి.

ఎంపిక చేసిన లేఖలు - పుట 45.

★ ★ ★

సత్యాన్ని ప్రేమించే వ్యక్తి సక్రమంగా తీర గల కోరికలనే కోరుకుంటాడు. ప్రార్థనలు సత్యంలో మన ఆత్మ మునిగేదాకా సత్ఫలితాలనే యిస్తాయి. ప్రపంచం మన నుంచి భిన్నం కాదు. మనం ప్రపంచం నుంచి భిన్నం కాము.

ఎంపిక చేసిన లేఖలు -1, పుట 55.

★ ★ ★

అహింస, సత్యాలు రెండూ ఒకదానికొకటి పూరక పదాలు. " ప్రతివాడూ సత్యాన్నే పలకాలి. ఆమోద యోగ్యమైన సత్యాన్నే పలుకువాడి భావం యిదే. నిజమైన సత్యం బాధ కలిగించదు. అందువల్లనే అది అహింస. సత్యం కష్టం అనిపించినప్పటికీ అది బాధ కలిగించదు. మనం సత్యాన్ని వినియోగించినప్పుడు, ఎదుటి వ్యక్తికి బాధ కలుగవచ్చు. కాని అతని అంతరాత్మ అతణ్ణి గురించి చెప్పింది సత్యమేనని, మంచి ఉద్దేశ్యంతో చెప్పినదేనని తెలియచేస్తుంది. మనం సత్యాన్ని దాని యొక్క విస్తృతార్థంలో వ్యాఖ్యానిస్తున్నాము. సత్యమంటే మాటలో పలకటం కాదు. సత్యమంటే బ్రహ్మ ఒక్కడే సత్యము అని అర్థం. ఆంగ్ల భాషలో ట్రూత్‌కు కూడా అదే అర్థం.

మహాత్మాగాంధి సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 14, పుట 97, 22-11-1917.

★ ★ ★

సత్య అహింసలు రెండూ ఒకటే. ఒక దాంట్లో రెండోది యిమిడి ఉంటుంది. ఎవరైనా అహింసా ప్రమాణం తీసుకొని అసత్యాన్ని పలకడమో, ఆచరించడమో చేస్తే అతడు తన ప్రమాణాన్ని ఉల్లంఘించినట్లే. అదేవిధంగా సత్యానికి అంకితమైన వ్యక్తి హింస చేస్తే అతడు సత్యాన్ని త్యజించినట్లే. ఒక వ్యక్తి భయంతో సమాధానమిచ్చుటకు నిరాకరించినా అతడు అహింసా ప్రమాణమును ఉల్లంఘించినట్లే.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 14, పుట 157, 17-2-1918.

★ ★ ★

చంపలేనివాడికి అహింసా బోధ ఎందుకు? మూగవానికి నిశ్శబ్దం యొక్క గొప్పతనాన్ని గురించిన బోధ ఎందుకు? నాకు మోసం గొప్పదని తెలిసినా, మూగవాడిని మాట్లాడించే పద్ధతి తెలిస్తే దాన్ని ఉపయోగించడానికి వెనుకాడను. నేను ఏప్రభుత్వాన్ని నమ్మను. కాని చపలచిత్తుని పాలనకన్నా, ప్రజాప్రభుత్వపాలన మిన్న.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 14, పుట 444, 23-6-1918.

❋ ❋ ❋

చంపేశక్తి కోల్పోయిన వ్యక్తి చంపకపోవడం అను సూత్రాన్ని ఆచరించలేడు. అహింస త్యాగానికి చెందిన గొప్ప విషయం. ఒక బలహీనమైన పిరికి జాతి త్యాగాన్ని

ఎలా ఆచరణలోకి తెస్తుంది? ఒక చుంచు, పిల్లిని చంపగలదా? అందు త్యాగానికి ఏం చోటు వుంటుంది? అహింసా శక్తిని స్పృహతో కూడిన తీవ్ర ప్రయత్నం ద్వారానే పొందగలం. అప్పుడే ప్రపంచాన్ని హింసోన్మాదాన్నుంచి బయటపడవేయగలం. మన ఆశ్రమవాసులకే అహింస యందు నమ్మకం కలిగించలేనందుకు నేను అనుభవించే దుఃఖాన్ని మాటల్లో వర్ణించలేను. వారికి సత్యాన్ని అర్థం చేసుకోగల సమర్థతలేదని గ్రహించాను. యిది సంగీత మంటే ఏమిటో తెలియని చెవుకు అద్భుత సంగీతం వినిపించుట వంటిది. ఆశ్రమవాసులు అనుభవం వల్ల యీ విషయం తెలుసుకోగలరని భావిస్తున్నాను. శక్తి నుంచి వచ్చేది అహింస. బలహీనత నుంచి రాదు. ఉన్నత స్థాయికి చెందిన యోధుడు ఎవరు అని అడిగితే, యోధానుయోధుల మధ్య ధైర్యంగా అహింసా శక్తితో నిలబడ గలిగిన వాడే అని చెప్పకతప్పదు. పారిపోయి జీవితాన్ని రక్షించుకోగల శక్తి వున్నా, మరణించడానికి సిద్ధపడే జ్ఞాన సముపార్జన కలిగినవాడు విజయం సాధించినట్లే. మన పిల్లలకు యిట్లి శిక్షణ యివ్వడం అవసరం.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 14, పుట 485, 17-7-1918.

★ ★ ★

అహింసా సిద్ధాంతము యొక్క శుద్ధతను గురించి యింకా నమ్ముతున్నాను. క్రూరుని శక్తి ఎక్కువైన కొద్దీ ఆ వ్యక్తి యింకా పిరికివాడవుతాడు.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు. సంపుటము 16, పుట58, 22-8-1919

★ ★ ★

మనం మన పనిలో సఫలమైనా విఫలమైనా పట్టించుకోకుండా అహింసా వాదులుగానే ఉండాలి. ఇదే అహింసా సూత్రాన్ని ఆచరించి చూపే పద్ధతి. అహింసా సిద్ధాంత ఫలం ఎప్పుడూ మంచిదే అని చెప్పుట సరియైనది. అటువంటిదవటంవలన వెంటనే ప్రయత్నాలు ఫలించినా, కొన్ని సంవత్సరాల తరువాత ఫలించినా మనం పట్టించుకోకూడదు.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 24, పుట 273, 21-6-1924.

★ ★ ★

ప్రపంచం తప్పుగా భావించినప్పటికీ కష్టతరమైన ఆత్మశోధనవల్ల తెలుసుకున్న సత్యాన్నే చెప్పటం ప్రతి ఒక్కరి విధి. ఇంకా ఏ విధంగాను నిర్భీతి కలుగదు. నాకు మోక్షం కంటే ఎక్కువ ప్రీతికరమైనది లేదు. అయినప్పటికీ దానికీ సత్యమునకు అహింసకు మధ్య స్పర్థ కలిగితే నేను మోక్షాన్ని త్యజిస్తాను.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 15, పుట 127, 2-8-1924.

★ ★ ★

శుద్ధమైన మాలిన్య రహితమైన అహింస ద్వారానే హింసను జయించగలం. ప్రతి హింసా కార్యం, శబ్దం ఆలోచనకూడా అహింసా కార్యక్రమానికి అడ్డంకి అని నేను చెప్పాను. మళ్ళీ మళ్ళీ అటువంటి హెచ్చరికలు ఎన్ని చేసినప్పటికీ ప్రజలు హింసకు పాల్పడుతున్నారు.

మహాత్మాగాంధీ లేఖలు - పుట 74.

★ ★ ★

సాధారణ వ్యక్తి, తప్పు చేసిన వ్యక్తిని భగవంతుడు శిక్షించమని కోరుకోవడంలో తప్పు లేదు. అహింస అనేది నూతన విషయం. ఒక అహింసా యుతుడైన వ్యక్తి యింకో మానవుని కోపాన్ని గాని, భగవంతుని ఆగ్రహాన్నిగాని, కోరడం తప్పు. కాని ఒక అహింసావాది విడవకుండా బాధించే వ్యక్తి మీద తిరగబడకుండా యితరుల సహాయాన్ని అర్థిస్తే తప్పు పట్టకూడదు.

రాజనుమారి అమృత కౌర్‌కు లేఖలు - పుట 247.

★ ★ ★

5. సత్యాగ్రహ శాస్త్రము

మన అహింసాయుత ఉద్యమం ధార్మికులు, నిజమైన దేశభక్తులు, లౌకికులు నీతిపరులైన వారందరి మెప్పుపొందింది. కష్టాలకు సంసిద్ధత. సహిష్ణత మొదలగు గుణాలవల్ల మన విమర్శకుల యొక్క గౌరవాన్ని కూడా పొందగల శక్తి ఉద్యమానికి చేకూరింది. యింకా దృఢంగా అకుంఠిత దీక్షతో ఉన్నాం. ఉద్యమం ఎంత తక్కువ స్థాయిలో ఉన్నప్పటికీ, సఫలమైనా అసఫలమైనా, అణగారిన ప్రజలకు, అణగారిన

వ్యక్తులకు ఆధారపడదగ్గ గౌరవనీయమైన ఆయుధంగాక తప్పదు. ఇది చట్టాలకు వ్యతిరేకంగా న్యాయమైన పరిష్కారాన్ని సాధించటానికి ఉపయోగిస్తుంది.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 7, పుట 333-34, 4-11-1907.

★ ★ ★

నిజమైన సత్యాగ్రహి ఎవరు? దయ మొదలయిన గుణములుగల వారు అని చెప్పవచ్చు. ఎక్కడా కష్టాలు అనుభవించవలసిన అవసరం లేదని చెప్పలేదు. అసలు కష్టాలు అంటే ఏవి? గీతావచన ప్రకారం మనస్సే మన బంధనాలకు కారణం. సుధాన్వుని మరిగేనూనెలో పడవేశారు. అందు పడవేయించిన వాడు సుధాన్వునికి బాధలు కలిగించాననుకున్నాడు కాని సుధాన్వునికి తనయొక్క అకుంఠిత భక్తి భావాన్ని చూపించుకోవటానికి గొప్ప అవకాశం కలిగింది.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 10, పుట 206, 2-4-1910.

★ ★ ★

బాహ్యంగా పరివర్తన తీసుకొని రావడం హింస యొక్క పని. అహింసాయుత ఉద్యమం ఆత్మబలం యొక్క పని లోపలినుంచి అభివృద్ధిచేయుట. అంటే కష్టాలద్వారా వ్యక్తి పవిత్రీకరణ. అహింసాయుత ఉద్యమం ఎల్లప్పుడూ సఫలమే. అహింసాయుత ఆందోళనాకారుని యొక్క పోరు ఆత్మ సంబంధమైనది ఎందువల్లనంటే అతడు గెలుచుటకోసమే పోరు సాగిస్తాడు. నిజానికి అతడు గెలవటానికి పోరుచెయ్యటానికి బద్ధుడై ఉన్నాడు. అంటే తన మీద తాను అధికారం సంపాదించుటకోసం పోరుతున్నాడన్నమాట. అహింసాయుత ఉద్యమం నీతివంతమైనది. ఎప్పటికీ క్రూరం కాదు. ఎటువంటి చర్య అయినా మానసికంగా కాని వేరే విధంగా కానీ పరీక్షలో అసఫలమైతే. అది అహింసాయుత ఉద్యమం కాదు.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 10, పుట 248, 10-5-1950.

★ ★ ★

అహింసాయుత ఉద్యమం రాజకీయాలతోను, మతంతోను సంఘటిత మవుతుంది. జీసస్ క్రీస్తు తన ఆత్మ బలంతో రాళ్ళను రొట్టె ముక్కలుగా మార్చుటకు

నిరాకరించాడనే విషయం నా తర్కానికి ఆధారం. నూతన సంస్కృతి అసాధ్యపడని కార్యం చేయడంలో నిమగ్నమై ఉంది. ఆత్మబలాన్ని రాళ్ళను రొట్టెలుగా మార్చుటకు ఉపయోగించితే దాన్ని ఒక విద్యగా భావించి ఉండేవారు.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 10, పుట 248, 10-5-1910.

★ ★ ★

ఒక అమాయకురాలైన తల్లి పవిత్రమైన మంచి ఉద్దేశ్యంతో తన నల్లమందు మాత్ర యివ్వవచ్చు. ఆమె అజ్ఞానాన్ని, అమాయకత్వాన్ని ఎలా పోగొట్టడం? ఈ నీతివంతమైన ప్రపంచం బిడ్డను చంపిన నేరం నుంచి ఆమెను పరిశుద్ధం చేయదు. అహింసాయుత ఉద్యమకారుడు ఎవరైనా ఈ సూత్రాన్ని గుర్తించి తెలుసుకొని కూడా తన లక్ష్యాలు పవిత్రమైనవే అయినప్పటికి తన చర్యలు తప్పయి నప్పుడు న్యాయనిర్ణయాన్ని భగవంతునికి వదిలిపెట్టి తాను ఏ తప్పు చేశాడో దానిని వ్యతిరేకిస్తూ వ్యక్తిగతంగా బాధపడతాడు.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 10, పుట 248, 10-5-1910.

★ ★ ★

శుద్ధమైన అహింసాయుత ఉద్యమకారుడు తనని తాను ఆత్మార్పణము చేసినవాడుగా పిలచుటకు అంగీకరించడు. జైలులో కష్టాలను గురించి గాని లేదా మరే కష్టాలను గురించి చెప్పడు. తనపై జరిగిన దౌర్జన్యాల నుంచి అన్యాయాలనుంచి ప్రయోజనం పొందడు. అంతేగాక అహింసాయుత ఉద్యమాన్ని గురించి ఎటువంటి ప్రచారం చేయుటను సహించడు.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 8, పుట 249, 10-5-1910.

★ ★ ★

గుజరాతీలో అహింసాయుత ఆందోళనము అంటే సత్యముయొక్క శక్తి అని అర్థం. నేను అనేక విధాలుగా దానిని సత్యబలము, ప్రేమశక్తి, ఆత్మబలము అని నిర్వచించాను. కాని నిజానికి మాటలలో ఏమీలేదు. మనం ప్రతి చోటా ఏహ్య భావం మధ్య ప్రేమ భావంతో జీవించాలి. రెండు మూడు వందల సంవత్సరాలకు పూర్వం

మీరాబాయి అనే రాణి ఉండేది. ఆమె తన భర్తను, తన సర్వస్వాన్ని త్యజించి పూర్తి ప్రేమైక జీవితం గడిపింది. చివరకు ఆమె భర్త ఆమెకు దాసుడైనాడు.

మైడియర్ చైల్డ్ - పుట 13, 11-6-1917.

★ ★ ★

నేను యువకులకు ముఖ్యంగా భారతీయులకు వినమ్రంగా ఒక మంచి ప్రభావవంతమైన పద్ధతిని బహూకరించాను. ఆ పద్ధతి ఆత్మబలం, సత్యబలం, ప్రేమ బలం. మంచి పదాలు దొరకక నేను దాన్ని అహింసాయుత ఉద్యమం అని అన్నాను. ఈ కఠిన పరిస్థితులలో యీ పద్ధతిని అనుసరించమని నాయకులను కోరుతున్నాను. అందులో వ్యక్తిగత కష్టాలు చివరి వరకు ఉంటాయి. ప్రపంచంలోని ఏ ప్రభుత్వము వరుసగా అమాయక ప్రజలను జైళ్ళలో పెట్టలేదు. అవమానించ లేదు. ఆంగ్ల ప్రభుత్వం దాన్ని భరించలేదు. అందులోని రహస్యం, లక్షణం ఒక్కటే. చెడుచేసినా ప్రపంచముందు నీతితో నిలబడుతుంది.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 13, పుట 465, 7-7-1917.

★ ★ ★

సత్యాగ్రహం అంటే ఎవరికి వారు స్వయంగా తమను తాము బాధకు గురిచేసుకొని అన్యాయాన్ని ఎదిరించుట.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 14, పుట 172, 24-1-1918.

★ ★ ★

సత్యాగ్రహం యొక్క ఉద్దేశ్యం మనల్ని మనం రక్షించుకొనుట కాదు. ప్రజలలో ధైర్యాన్ని నూరిపోసి వారిని ఆత్మనిర్భరులుగా తయారుచేయుట. భయంవల్ల గాని, మనమీద అపనమ్మకంతో గాని నిస్పృహకు గురై, వదిలేస్తే వదిలి వేయవచ్చు. మనం యింకొంచెం శ్రమతో ప్రయత్నించి వారి విశ్వాసం గెల్చుకోవాలి. ఇది సత్యాగ్రహానికి రాజమార్గం.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 14, పుట 179, 31-1-1918.

★ ★ ★

అణచివేత ప్రజలను భయపెట్టగలిగినంతవరకే ఫలితమిస్తుంది. కాని పిరికవారు కూడా అసాధారణ ధైర్యాన్ని చూపించటం అహింసా ఉద్యమంలో మనం చూస్తాం. సత్యాగ్రహం యొక్క అర్థం వ్యక్తిగత బాధను కష్టాన్ని సహించడం నిస్పృహకు లోనుకాకపోవడం.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 15, పుట 106, 25-2-1919

★ ★ ★

సత్యాగ్రహం తెలియచేసే అర్థాన్ని అహింసాయుత ఉద్యమం చాలా తక్కువగా వ్యక్తీకరిస్తుంది.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 15, పుట 96, 23-2-1919

★ ★ ★

సత్యాగ్రహం రాజకీయ రంగంలో ఒక కుటుంబ సభ్యులను పాలించే చట్టం యొక్క విస్తృతరూపము.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 15, పుట 176, 3-4-.1919

★ ★ ★

భగవద్గీత యొక్క ఉద్దేశ్యం ప్రతివారూ పనియొక్క ఫలితంతో సంబంధం లేకుండా పని చేయమని చెప్పటమే. నేను సత్యాగ్రహ సూత్రాన్ని దీని నుంచే రాబట్టాను. ఎవరైతే అటువంటి బంధాలనుంచి స్వేచ్ఛ పొందుతారో అటువంటివారు శత్రువును చంపరు. తమనే బలి చేసుకుంటారు. శత్రువును చంపటం అనేది అసహనం నుంచి వస్తుంది. అసహనానికి మూలం బాంధవ్యం, బంధం.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 15, పుట 312, 19-5-1919

★ ★ ★

దాదాపు 1889 ప్రాంతంలో నేను మొదట భగవద్గీతను చూచినపుడు అది నాకు సత్యాగ్రహాన్ని గురించి ఒక సూచన చేసింది. దానిని పరిగణించిన కొద్దీ ఆ సూచనే పూర్తి సత్యాగ్రహంగా అభివృద్ధి చెందింది. కృష్ణుని వంటివాడు, రక్త మాంసాలతో కూడిన అర్జునుడి ప్రయోజనం కోసం గీతజ్ఞానాన్ని ప్రవచించారని అనడం, ఆయన అట్లా చేశాడని నమ్మడం, ఆయనకు కళంకం ఆపాదించుటయే. కృష్ణుడు సర్వోత్కృష్టుడైన

భగవంతుడైతే, అర్జునుడు అనుభవజ్ఞుడైన విచక్షణాపరుడైన వీరుడైతే వారిద్దరికీ అన్యాయం చేయడమే.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు సంపుటము15, పుట 313. 19-5-1919.

★ ★ ★

ఒకసారి సత్యాగ్రహాన్ని మొదలుపెడితే దాని లక్ష్యం పూర్తయినప్పుడే ఆగుతుంది. అప్పుడప్పుడు ఆగిపోయినట్లుగా కనబడుతుంది. నిజానికి ఆగదు. సత్యాగ్రహం దురాగ్రహంగా భ్రమ కలిగించినప్పుడు దానిని ఆపివేయడమే నిజమైన సత్యాగ్రహాన్ని ప్రారంభించడం. అది ఒక చమత్కారమైన విషయం. అనుభవం ద్వారా నిరంతర చింతన ద్వారా దాన్ని కొద్దిగా అర్థం చేసుకోగలం.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు. సంపుటము 15, పుట 314, 20-5-1919

★ ★ ★

సత్యాగ్రహం ఎప్పటికీ తనకు తానే యజమాని. ఒక సంస్థ సత్యాగ్రహాన్ని చేస్తున్నప్పుడు వ్యక్తులు తమకు తాము ఆ సంస్థ యొక్క క్రమశిక్షణకు లోబడి ఉండాలి. కాని ఒకసారి సత్యాగ్రహిగా మారిన తర్వాత సత్యాగ్రహం చేయటం కోసం సమయాన్ని కనుగొంటాడు. సత్యాగ్రహిగా ఉండటం కత్తి పదును మీద నడుచుటయే.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు. సంపుటము 15, పుట 315, 20-5-1919

★ ★ ★

ఒక నిజమైన సత్యాగ్రహి విజయం సాధించటానికి చాలు అని నేను చెప్పాను. ఇది రోజు రోజుకు స్పష్టమవుతోంది. నిజమైన నాణెం ఎట్లాగైతే పూర్తి విలువ యిస్తుందో అదే విధంగా నిజమైన సత్యాగ్రహి కూడా పూర్తి విలువ పొందుతాడు. అంటే అనుకున్న ఫలితాన్ని పొందటం అన్నమాట.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు. సంపుటము 15, పుట 389, 25-6-1919

★ ★ ★

చట్ట వ్యతిరేకత నిలిచిపోయింది. అది ఒక శాశ్వతమైన జీవన సిద్ధాంతం మనకు తెలిసో తెలియకో జీవితంలో మనం దాన్ని అనుసరిస్తూ ఉంటాము.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు. సంపుటము 16, పుట 6, 4-8-1919

★ ★ ★

ప్రభుత్వ ఆయుధాగారంలోని ఆయుధాలన్నీ అనిత్యమైన శక్తియే. ఆత్మ బలాన్ని నశింపచేయులేవు. శాసనోల్లంఘన ఎక్కువ ప్రభావవంతమైనదని గుర్తింపబడుతుంది. అన్ని సమస్యలకు ప్రమాదము లేని విరుగుడుగా రూపొందు తుంది.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు. సంపుటము 16, పుట 6, 4-8-1919

★ ★ ★

సత్యాగ్రహం ఎదిగే తరానికి ఒక ఆశ. ఒక తెరిచిన రహదారి. అనేక జీవిత జాడ్యాలకు అమోఘమైన విరుగుడు. యీ తరాన్ని ఎంతో శక్తివంతం చేసింది. నశింప చేయని, హాని కలుగచేయని అహింసా ఆయుధం. సత్యాగ్రహం యువకులకు భారత దేశాన్ని గురించి చెబుతుంది. వ్యక్తిగత బాధల, కష్టాల ద్వారా ఆర్థిక, రాజకీయ, ఆధ్యాత్మిక సమస్యలను పరిష్కరిస్తుంది. సత్యాగ్రహం చెడుకు వ్యతిరేకి. అప్పుడప్పుడు అది శాసనోల్లంఘన రూపం దాలుస్తుంది.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు. సంపుటము 16, పుట 50. 20-8-1919.

★ ★ ★

సత్యపాలన విశేషించి నా దేశం సొత్తు అని భావిస్తాను. అహింస శక్తి వంతమైన సాధనం. యీ రెండిటి కలయిక వల్ల పుట్టిన సత్యాగ్రహం నిజంగా వర్ణనకు అతీతమైనది.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు. సంపుటము 16, పుట 147. 15-5-1919.

★ ★ ★

శాసనోల్లంఘనం కావించిన వ్యక్తి దాని పర్యవసానాలను అనుభవిస్తాడు. డేనియల్ మడ్స్ పర్షియన్ చట్టాల్ని ఉల్లంఘించినప్పుడు చేసింది యిదే. భారతదేశంలో రైతులు పూర్వకాలంలో చేసిందీ యిదే. హింస మనయందలి పశు ప్రవృత్తి. వ్యక్తిపరంగా బాధలు సహించి, శాసనోల్లంఘనం చేయుట సత్యాగ్రహి సిద్ధాంతం. అది అతడి విధిగా మారుతుంది.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు - సంపుటము 16, పుట 5, 20-6-1919.

★ ★ ★

బయటివారికి బలహీనంగా కనపడిన సత్యాగ్రహి నిజానికి చాలా బలవంతుడు.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు. సంపుటము 16, పుట 249, 20-10-1919.

★ ★ ★

అహింసాయుత ఆందోళనకు సత్యగ్రహ సిద్ధాంతానికి గల తేడాను తార్కిక, ఆధ్యాత్మిక భావంతో పరిణామం చెందకముందు నేను గుర్తించాను. నేను తరచుగా అహింసా ఆందోళనకు సత్యాగ్రహమును పర్యాయపదంగా వాడాను. కాని సత్యాగ్రహ సిద్ధాంతము అభివృద్ధి చెందినపుడు, అహింసా ఆందోళనము పర్యాయపదంగా పనికిరాలేదు. అహింసా ఆందోళన విశ్వవ్యాప్తంగా బలహీనుల యొక్క ఆయుధంగా గుర్తింపబడింది. అదేకాక అహింసా ఆందోళనము పూర్తిగా సత్యానికి కట్టుబడి ఉండదు. అన్ని పరిస్థితులలో అది సత్యాగ్రహం నుంచి భిన్నమైనది. మూడువిషయాలలో - సత్యాగ్రహం బలవంతుల ఆయుధం. ఎటువంటి పరిస్థితులలోనూ అది హింసను ఆమోదించదు. ఏమైనప్పటికీ అది సత్యాన్ని బలపరుస్తుంది. నేను తేడాను సంపూర్ణంగా స్పష్టపరచానని అనుకుంటున్నాను.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు. సంపుటము 16. పుట 509, 25-1-1920.

★ ★ ★

మనం హింసకు పాల్పడకుండా సహాయనిరాకరణ చేయగలిగితే మనకు అట్లా చేయుటకు సర్వహక్కులూ ఉన్నవి. నిజానికి అట్లా చేయడం మన విధి కూడా.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు. సంపుటము 17, పుట 368-69, 1-5-1920.

★ ★ ★

ఉద్దేశించిన వారియందు ప్రతీకార భావన కలుగకపోయినపుడు హింస తగ్గిపోతుంది. అణిగిపోతుంది. సహాయనిరాకరణమనే భవనానికి మూలస్తంభం అహింసయే.

మహాత్మాగాంధీ ప్రముఖ లేఖలు. పుట 42, 20-6-1921.

★ ★ ★

అసహనం ఒక విధమైన హింస. అది మన విశ్వాసానికి వ్యతిరేకం. అహింసాయుత సహాయనిరాకరణ ప్రజాస్వామ్యంలో ఉండవలసిన సారం. ఏ క్షణాన మనం అహింస అని నిశ్చయం చేసుకుంటామో, అదే క్షణంలో మనం మనగమ్యాన్ని సాధించినట్లే. ఆ క్షణం నుంచే మనం పూర్తి సహాయనిరాకరణం చేస్తాము.

మహాత్మాగాంధీ ప్రముఖ లేఖలు, పుట 42, జనవరి 1921.

★ ★ ★

బార్డోలీ శాసనోల్లంఘనం నేరమైన లక్షణాలతో జరిగినప్పుడు అదే పద్ధతిన యితర ప్రాంతాలలో శాసనోల్లంఘనం జరిగినప్పుడు అది ఎక్కువ ప్రభావాన్ని చూపలేదు. మొత్తం శాసనోల్లంఘనం అహింసా భావంతో పనిచేస్తుందని భావించడం జరిగింది. విశాల భారతదేశంలో అటువంటి పరిస్థితులు తీసుకురాలేమనే భావం తెలుసుకోగల విద్యార్థిని నేను కాకపోయివుండవచ్చు. సగం హింస, సగం అహింసతో కూడిన అటువంటి ఉద్యమంలోనే నేను భాగస్వామిని కాలేను. ఆ ఉద్యమం విజయం సాధించినప్పటికీ అది నిజమైన విజయం కాదని భావిస్తున్నాను.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు, నంపుటము 22, పుట 350-351, 8-2-1922

★ ★ ★

సాధించే పద్ధతిక, గమ్యానికి మధ్య సంబంధం ఆ రెండింటిలో ఏది ముఖ్యమో చెప్పలేనంతగా వుంటుంది. పద్ధతిని, శరీర రూపంలో, గమ్యాన్ని ఆత్మ రూపంలో పేర్కొనవచ్చు. పద్ధతి గోచరం అగమ్యం అగోచరం. యీ సత్యాన్ని రుజూచేసి ఆనందం పొందుదాము.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు, సంపుటము 28, పుట 69, 1922.

★ ★ ★

సత్యాగ్రహంలో ఎక్కడైనా తప్పుచేశాడని తెలిస్తే అడుగు వెనక్కి తీసుకోవచ్చు. నీవు ఒక వివేకం గల హిందువుగా ఒక హిందూ దురభిమానంగల వారితో పోట్లాడుతున్నప్పుడు, యితరుల సహాయాన్ని ముఖ్యంగా హిందువులు కాని వారి సహాయాన్ని అడగకూడదు. గౌరవంగా తిరస్కరించాలి. యిందలి సత్యాన్ని నేను నిరూపించనవసరంలేదని అనుకుంటున్నాను నాకు తెలిసినంతవరకు సత్యాగ్రహ ఉద్దేశ్యాన్ని వినమ్రతతో మీముందు వుంచాను. నేను దాని రచయితను గనుక దాని అర్థాన్ని నన్నే చెప్పనీయాలి. యిది సాంకేతిక విషయం. రచయితకు కూడా తాను ఉపయోగించిన శబ్దాల మీద, వాటి అర్థాల మీద హక్కుఉండదు. ఒకసారి శబ్దం పెదిమలు దాటినా, పెన్నుతో వ్రాసినా, అవి అతని సొంత ఆస్థి కాజాలవు.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు, సంపుటము 24, పుట 544-545, 6-5-1924

★ ★ ★

ఎవరైనా సత్యం కాలి కింద అణిచి వేయబడుతున్నదని భావించినప్పుడు సత్యాగ్రహాన్ని అవలంబించవచ్చు. అతను భగవంతుడుతోడుగా చెడుతో పోరు సలుపుతాడు. అతడు ఎటువంటి యితర సహాయాన్ని ఆశించడు. అది సమయానికి అందుతుంది. అది న్యాయ సమ్మతమైతే అతడు స్వీకరిస్తాడు. సత్యాగ్రహి తానొక్కడే పోరుతానని, ప్రతిజ్ఞ చేస్తాడు.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు, సంపుటము 23, పుట 544, 6-5-1924

★ ★ ★

సత్యాగ్రహం మీద, అహింస మీద నా విశ్వాసం ఎన్నటికీ వాడనిది.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు. సంపుటము 26, పుట 208, 28-2-1925

★ ★ ★

6. సత్యాగ్రహము - ఉపవాసము

సత్యాగ్రహాన్ని శాస్త్రంగా అభివృద్ధి చేసి దాని ద్వారా నేను పొందినంత ప్రతిఫలం సమకాలికులెవ్వరూ పొందలేదు. నిజాయితీగా, తెలివిగా ఉపవాస వ్రతాన్ని, ప్రార్థనను దేశప్రజలందరూ చేసేలా కృషి జరగాలని కోరుకుంటున్నాను. సంస్థల పర్యవేక్షణలో యీ పని జరగాలంటే అసాధ్యమని అనిపిస్తుంది. అయినా దేశానికి సంబంధించిన లక్షలాది పనులు మనం చేయవలసివుంది. ఉపవాసం, ప్రార్ధన యాంత్రికం కాదని, ఆధ్యాత్మికాలని నాకు తెలుసు. ఉపవాసం ఆత్మకు స్వేచ్ఛ ప్రసాదిస్తుంది. ప్రార్థన ఆత్మ యొక్క పవిత్రతను కాపాడుతుంది. తద్వారా లక్ష్యసాధన సులభమవుతుంది.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు. సంపుటము 17, పుట 104, 20-3-1920

★ ★ ★

సత్యాగ్రహంలో ఉపవాస పరిధి నిర్వచించబడింది. క్రూరుడైన రాజు చేసిన శాసనాన్ని ధిక్కరించినందుకు జరిమానా వేయించుకో. అయితే అతడికి జరిమానా విధించే అవకాశం లేకుండా చేయగలగాలి. ఉపవాసవ్రతం ప్రేమించే వ్యక్తికి వ్యతిరేకంగా చేయాలి. మన హక్కుల కోసంగా కూడా అతనిలో పరిశుద్ధత తెచ్చుటకు చేయాలి. బొంబాయిలోను, బార్డోలీలోను నేను ఉపవాస వ్రతం నన్ను ప్రేమించే వారిలో మార్పు తేవడం కోసం చేశాను. నన్ను ప్రేమించని తనకు తనను శత్రువుగా భావించుకొనే జనరల్ డయ్యర్ వంటి వాడిలో మార్పు కోసం ఉపవాసం చేయను.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచ్చనల్లు. సంపుట్టము 18, నుట 420, 12-4-1924.

★ ★ ★

ఉపవాస వ్రతాన్ని గురించి నీవు చెప్పేది నిజం. దాని లక్ష్యం ఆత్మ సంబంధమైనది. కాకపోతే అది సంపూర్ణమైన విలువలు కలిగి వుండదు. ఏ కొంచెం ప్రభావమూ ఆత్మ మీద చూపదు. మిశ్రమ యోచనలతో కూడిన ఉపవాసవ్రతం ఐహికమైన ఫలితంతో సమాప్తమవుతుంది. ఏదో ఒక స్థాయిలో వ్యక్తి పరిణతికి, ఆత్మవికాసానికి ఉపవాసవ్రతం

అవసరం. ప్రాముఖ్యం వున్నా ప్రతి మతం ఉపవాసవ్రత విలువలను గుర్తించింది. ఎవరికి వారు క్షుద్బాధను అనుభవిస్తే తప్ప శరీరానికి శిలువ వేయడం అర్థం లేని మాట. ఉపవాసవ్రతం సంపూర్ణ సత్యం చేత, సంపూర్ణ అహింస చేత ప్రేరేపించబడాలి. దాని పిలుపు లోపల్నుంచి రావాలిగాని అనుకరణ కారాదు. దాన్ని స్వార్థప్రయోజనాలకు ఉపయోగించుకోకూడదు. ఇతరుల కోసమై మాత్రమే ఉపయోగించుకోవాలి. ద్వేష భావం ఉన్న చోట ఉపవాస వ్రతం ప్రశ్నే తలెత్తదు. కాని అంతర్వాణి ఏమిటి? ప్రతివారూ దానిని వినగలరా? యివి పెద్ద ప్రశ్నలు. ఈ అంతర్వాణి అందరిలోనూ ఉన్నది. చెవిటివారు ఎంత మధురమైన పాటనైనా వినలేనట్లుగా, దానికోసం చెవులు తెరిచి ఉంచుకోని వారు వినలేరు. భగవంతుని వాణి వినుటకు మన చెవులను సరిచెయ్యాలంటే తనను తాను నిరోధించుకొనుట అత్యవసరం.

ఎంపిక చేసిన లేఖలు - 2/4, పుట 46-47, 30-10-1932.

★ ★ ★

ఉపవాసం నా జీవితంలో సాధారణమైపోయింది. అది ఆత్మ సంబంధమైన ఔషధం. సమయ సమయానికి రోగములకు ఉపయోగించేది. ఒక్కసారిగా ప్రతివారు ఆ శక్తిని పొందలేరు. నేను సాధించాను. ఎంతో విచక్షణ తర్వాత సాధించిందే.

మీరాకు బాపూ లేఖలు, పుట 228, 8-12-1932

★ ★ ★

7. ఈ చివరకు

నాకు భారత దేశం యొక్క పేదరికం మీద వైవిధ్యభరితమైన అనుభవం ఉంది. అనవసరంగా ఖర్చవుతున్న ధనం పేదవారి దగ్గర తీసుకున్నదే. నాకు పంపే టెలిగ్రాముల మీద ఖర్చు పెట్టిన డబ్బుతో స్వదేశీ ఖద్దరు కొని అవసరమైన వారికి యిస్తే పేదవారికి ఆహారం యిస్తే వారు ఆ యిచ్చిన వారిని మనస్సులో ఆశీర్వదించరా?

పేదవారి శాపం, దేశాలను నాశనం చేసింది. రాజులకు రాజ్యం పోగొట్టింది. ధనవంతులను ధనహీనులన్ను చేసింది. శిక్షవేసే న్యాయం దయలేనిది. పేదల యొక్క ఆశీర్వచనం రాజ్యాలను వికసింపచేసింది.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు. సంపుటము 16, పుట 174, 28-9-1919

★ ★ ★

నాకు తోటి జీవుల యెడ ఏద్రైనా కర్తవ్యం వున్నదా అనుకుంటే చర్మం, ఎముకలుగా ఉన్నవారి గురించి తప్పక ఆలోచించాలి. దయ, జాలి, ప్రేమలాంటి లక్షణాలు ఏవైనా ఉన్నవా? ఉంటే ఆకలితో అలమటించే వారందరూ తమ కర్మ యొక్క ఫలాన్ని అనుభవిస్తున్నారని అననా? నాకు వారి యెడల ఎటువంటి పూచీలేదా? నేను ఈమాటలు వ్రాసేటప్పుడు వణికిపోతున్నాను. కర్మ సిద్ధాంతం యొక్క అర్థం అదే. అయితే నేను దానికి వ్యతిరేకంగా తిరుగుబాటు చేయాలి. అదృష్టవశాత్తు అది నాకు వేరే పాఠాన్ని బోధిస్తుంది. ఒకవైపు అది ఓర్పుకోసం పట్టుబడుతుంది. రెండోవైపు వర్తమానాన్ని సరిచేయమని దృఢంగా ఆజ్ఞాపిస్తుంది.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు. సంపుటము 24, పుట 422, 12-4-1924

★ ★ ★

లక్షలమంది పేదరికంలో ఉన్నారని నీవు గుర్తించటం నాకు సంతోషాన్నిస్తోంది. కృష్ణభగవానుని ప్రార్థించే సరైన పద్ధతి ఆయన పేరుమీద మనకంటే దురదృష్టవంతులకు కొంచెమైనా సేవచేయుటయే. మన జీవితంలో సేవాభావాన్ని అలవరుచుకుంటే అంతకు ముందు నమ్మని పొరుగు వారు కూడా భగవంతుణ్ణి నమ్మటం మొదలు పెడతారు.

ఎంపిక చేసిన లేఖలు - 2. పుట 24, 14-11-1932.

★ ★ ★

8. ఖాదీ గ్రామపరిశ్రమలు

నా అభిప్రాయం ప్రకారం స్వదేశమంటే భారత దేశ అవసరాలకు సరిపడినంత బట్టను ఉత్పత్తి చేయడం, దానిని సరఫరా చేయడం. గృహాలలో ఉత్పత్తిని పెంచాలనే ఉద్దేశ్యంతో ప్రజలను స్వదేశీ బట్టను ఉపయోగించమని ప్రోత్సహించాలి. అవసరమైన చోట విదేశీవస్త్రాన్ని ఉపయోగించవచ్చు. కాని స్వదేశీవ్రతం ఆర్థిక అవసరంగా భావించడింది. అందరూ భాగస్వాములు రాజకీయంగా కాగలిగినా స్వదేశీవ్రతం ఆర్థిక విషయాల పూరణకు ఉపయోగపడుతుంది.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు. సంపుటము 16, పుట 60, 25-8-1917

★ ★ ★

వందల సంవత్సరాలకు పూర్వం ఎక్కువమంది భారత స్త్రీలు లాభం కోసమో, సంతోషంకోసమో, సరదా కోసమో, నూలువడికేవారు. వేలాది మంది చేనేత పనివారు గృహావసరాలకు బట్ట నేసేవారు. ఆ పని యీనాడు చేయవచ్చా లేదా అను విషయం అనవసరం. మిలియన్ల కొద్దీ గల మన దేశగ్రామీణులకు వడకడం, నేయడం నేర్పితే, అది ఆర్థిక మాంద్యాన్ని తొలగించి, వారి సంపాదనకు సహాయకారి కాగలదనటంలో సందేహం లేదు.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 16, పుట 60, 25-8-1919

★ ★ ★

రాట్నాలు లేకుండా బీదవారికి లాభం కలిగించలేము. మనం వారిని వారు పోషించుకోవటానికి, బట్ట కట్టు కోవడానికి తప్పక సహాయపడాలి. మనం మళ్ళీ రాట్నాన్ని ప్రవేశపెడితే తప్ప అందు సఫలం కాలేము. ఇంకా ఏ పరిశ్రమా భారత దేశంలోని బీదరికాన్ని పోగొట్టలేదు.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 19, పుట 395, 2-3-1920

★ ★ ★

రెండువందల ఏళ్ళ క్రితం భారతదేశపు స్త్రీలు తమ గృహావసరాలకే కాక విదేశాల కోసం కూడా బట్ట నేసేవారు. ముతక బట్టనే కాక ప్రపంచంలో ఇంక ఎవరూ నేయని అత్యున్నత బట్టలను కూడా నేశారు. మన పూర్వీకులు నేసిన శ్రేష్ఠమైన బట్టను ఇప్పటి వరకూ ఏ యంత్రమూ నేయలేదు.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 20, పుట 496, 11-8-1921

★ ★ ★

భారతదేశం ఉత్పత్తి చేసే వస్త్రంతో తృప్తి పడటానికి మనం సిద్ధం కావాలి. కృతజ్ఞతా పూర్వకంగా భగవంతుడిచ్చిన పిల్లలతో ఏవిధంగా తృప్తిపడతామో, ఆ విధంగా తృప్తిపడాలి. నాకు తెలిసినంతవరకు తన బిడ్డ బాగా లేదని బయటవారెంతమంది అన్నా పారవేసే తల్లి ఉండదు. దేశభక్తులైన భారతీయులు మన ఉత్పత్తులను గురించి అదే విధంగా భావించాలి.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 20, పుట 496, 11-8-1921

★ ★ ★

ఉపయోగం ఏమాత్రం లేదని విదేశీ వస్త్రాలను బీదవారి ముందు పడవేయుట నాకు చాలా చిన్నతనం అనిపిస్తుంది. ఆ వస్త్రమే యీ భూమిని దివాళా తీయించి, వేలమంది జీవితాలను సిగ్గుతో నింపివేసింది. బీదవారు కూడా యీ దయను, సిల్కురుమాళ్ళు, మెత్తని చీరలు, అతిమెత్తని చొక్కాలు, దుర్గంధం కొట్టే టోపీల రూపంలో అర్థం చేసుకొనలేరు. మనలో మనం అసహ్యించుకొని మనం ఏవిధంగా బీదవారిని పణంగా పెట్టి అనాలోచితంగా అలంకరించుకుంటున్నామో మీరు తెలుసుకోవడం ముఖ్యం. భారతదేశాన్ని తక్కువ చేసి బానిస స్థాయికి తీసుకొనిపోవుటకు ఉద్దేశించిన వస్త్రాన్ని ధరించడం ఒక పాపంగా భావించాలి. కదిలించ చేత్తో శస్త్ర చికిత్స చేయడానికి ప్రయత్నిస్తున్నాను.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 20, పుట 499, 13-8-1921

★ ★ ★

నవీన అర్థంలో భారతదేశాన్ని పారిశ్రామికీకరించవలసిన అవసరంలేదు. అందు 7,50,000 గ్రామాలు 1900 మైళ్ళపొడవునా 1500 మైళ్ళ వెడల్పునా ఉన్నాయి. ప్రజలు భూమిని నమ్ముకున్నవారు. అందువల్ల ఎక్కువమంది చేతికీ, నోటికీ సరిపుచ్చుకుంటూ జీవితం గడుపుతున్నారు. భారతీయ గ్రామీణులకు ఒక అనుబంధ పరిశ్రమ కావాలి. అతిసాధారణమైన పరిశ్రమ రాట్నాన్ని ప్రవేశ పెట్టుటయే. చేనేత పనికాదు. చేనేత పని ప్రతి ఇంటిలో ప్రవేశపెట్టడం సాధ్యం కాదు. కాని రాట్నం వడకటం సాధ్యం. ఒక వందేళ్ళ క్రితం అదే ఉండేది. అది ఆర్థిక పరిస్థితుల వల్ల కనుమరుగైంది. స్పష్టమైన ఋజువుల ద్వారా నిరూపించ వచ్చు. రాట్నాలను పూర్వస్థితికి తీసుకువచ్చినట్లయితే భారతదేశం యొక్క ఆర్థిక సమస్యలు ఒక దెబ్బతో పరిష్కారం అవుతాయి.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 22, పుట 401, 15-2-1922

★ ★ ★

బాహ్య కార్యక్రమాలన్నింటిలోకీ రాట్నం శాశ్వతమైంది. ప్రయోజనకరమైంది అని నమ్ముతున్నాను. లక్షలకొద్దీ భారతీయుల యిళ్ళలోని ఆర్థిక నిస్పృహను అది తొలగిస్తుందని, కరువులకు వ్యతిరేకంగా ఒక ప్రభావవంతంగా పనిచేస్తుందని భావిస్తున్నాను. బలపరచుకోవటానికి నా దగ్గర కావలసిన ఋజువులున్నాయి.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 22, పుట 40, 15-2-1922

★ ★ ★

యంత్రాలతో నడిచే ఇతర పరిశ్రమల అభివృద్ధి గురించి నేను చెప్పగలిగినది ఏమీలేదు. కాని భారతదేశానికి లోపల బయట పెద్ద పెద్ద మిల్లులు కర్మాగారాలు స్థాపించి తయారైన వస్త్రాలను సరఫరా చేయడం గొప్ప పొరపాటు. చవకబారు రొట్టెను పెద్ద పెద్ద బేకరీలలో ముఖ్యమైన భారతీయప్రాంతాలలో తయారు చేసి సరఫరా చేసి కుంటుంబాలలో పొయ్యిని నాశనం చేసినట్లవుతుంది.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 22, పుట 401, 15-2-1922

★ ★ ★

రాట్నము యొక్క సత్యాన్ని నీవు గ్రహించాలని అనుకుంటున్నాను. అది మనసులో మానవజాతి ఎడల కలిగే భావాలను బయటికి కనపడునట్లు వ్యక్తీకరించగలదు. పస్తులుండే భారత ప్రజల గురించి నీవు ఆలోచిస్తే మనం తప్పక వారి ఇండ్లలో రాట్నాన్ని ప్రవేశపెట్టాలి. అందువల్ల నిపుణులుగా మారాలి. మనం ప్రతిరోజూ పవిత్రకార్యంగా భావించి తప్పకుండా వడకాలి. నీవు రాట్నం యొక్క రహస్యాన్ని అర్థంచేసుకొన్నట్లయితే దానిని జాలికి, ప్రేమకు గుర్తుగా గ్రహిస్తే ఇంకా ఎటువంటి బాహ్యకార్యక్రమాల్లో పాల్గొనలేవు. చాలామంది ప్రజలు నిన్ను అనుసరించకపోతే నీకు యింకా ఎక్కువ సమయం వడకడానికి కండెలు పోయడానికి చేయుటకు దొరుకుతుంది.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు. సంపుటము 23, పుట 99, 17-3-1972

★ ★ ★

ఆర్థిక కోణం నుంచే మాట్లాడాలంటే విదేశీనూలు, వస్త్రాల వ్యాపారం చేసే వ్యాపారులు వాని వ్యాపారాన్ని మానివేయాలి. అట్లాగే ప్రజలు కూడా విదేశీ వస్త్రంపై తమకున్న మోజును వదిలివేయాలి. లేకపోతే దేశం యొక్క పెద్ద మహమ్మారి పస్తులుండటం తప్పదు. అందరు వ్యాపారులు ఖాదీ వ్యాప్తికి, రాట్నానికి తమ యొక్క పూర్తి సహకారం అందించగలరని విశ్వసిస్తున్నాను.

గాంధీయన్ కాపిటలిస్టు, పుట 50, 18-3-1922

★ ★ ★

ఈ వడుకుట నా మీద యింకా ప్రభావం చూపిస్తున్నది. నేను రోజు నిరుపేదలకు దగ్గరవుతున్నట్లుగా, తద్వారా భగవంతునికి దగ్గరవుతున్నట్లుగా అనిపిస్తుంది. ఆ నాలుగు గంటలూ నా జీవితంలో ఎంతో లాభకరమైనవిగా నేను తలుస్తున్నాను. నా శ్రమకు ఫలితం నాముందు కనబడుతున్నది. ఎటువంటి అపవిత్రమైన ఆలోచనలు ఆ నాలుగు గంటలలో కలగవు. గీతను, ఖురాన్‌ను, రామాయణాన్ని చదివేటప్పుడు నా మనస్సు అటూ యిటూ పోతుంది. కాని వడుకుతున్నప్పుడు నా మనసు స్థిరంగా

ఉంటున్నది. ఇదే విధంగా అందరికీ ఉండదని నాకు తెలుసు. రాట్నాన్ని భారతదేశం యొక్క ఆర్థిక నిర్వాణం కోసం నేను అన్వేషించాను.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు. సంపుటము 23, పుట 134, 14-4-1922

★ ★ ★

అస్పృశ్యత అనే శాపాన్ని తొలగించటానికి తమలోనే 5 వవంతు మందిని అవమానపరచిన హిందువుల యొక్క పాపాన్ని కడగటానికి తపస్సు చేయాలి. మత్తుపానీయాలు, మందుల చెడును తొలగించాలి. అలా చేస్తే అవినీతికరమైన ప్రభుత్వ వ్యవస్థకు అవినీతి పరంగా లభిస్తున్న 25 కోట్లరూపాయలు లభించకుండా పోతాయి. రాట్నాన్ని పునరుద్ధరింపచేస్తే లక్షలాది భారతీయ గ్రామ్యగృహాలకు ఉపాధి లభిస్తుంది. భారతీయ ప్రాచీన కళలకు వికాసం కలుగుతుంది. దరిద్రం తొలుగుతుంది. కరువులు రావు. భారతీయుల్ని దోచుకుంటున్న గ్రేట్ బ్రిటన్ జేబుకు దెబ్బ తగులుతుంది. విదేశీ వస్త్రాన్ని దిగుమతి చేసుకోకుండా, మనబట్ట మనమే కుట్టుకుంటే గ్రేట్ బ్రిటన్‌కు భారతదేశానికి మధ్య సంబంధాలు సాధారణంగాను ఆదర్శవంతమైనవిగాను వుంటాయి. అవి స్వచ్ఛందభాగస్వామ్య స్వరూపాన్ని సంతరించుకొని ఇరువురకు లాభకరంగా, మొత్తం మానవజాతికే లాభకరంగా పరిణమిస్తాయి. తమ విభజించి పాలించే అవినీతికర సిద్ధాంతాన్ని ఆచరణలో పెట్టకుండా నిరోధం కలుగుతుంది. దోపిడీని అవమానాన్ని అహింసయొక్క ఆచరణ నిరోధిస్తుంది. అది సఫలమైతే ప్రపంచానికి ఒక గొప్ప ఉదాహరణ లభిస్తుంది.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు. సంపుటము 24, పుట 244, 14-3-19?4.

★ ★ ★

సంసిద్ధంగా ఉంటే చేతులూ, కాళ్ళూ తమకు తామే తయారు చేసుకొనగల కొన్ని చెక్క పనిముట్లు తప్ప మన గ్రామీణులకు ఏ యంత్రాలూ అవసరం లేదు.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు. సంపుటము 22. పుట 327. 28-3-1924.

★ ★ ★

నేను ఖాదీని. రాట్నాన్ని నమ్ముతున్నాను. దానిలో రెండు విషయాలు ఉన్నాయి. మొదటిది భయంకరం. రెండవది కనికరంతో నిండినది. స్వతంత్ర దేశానికి అవసరమైన విదేశీవస్తు వస్త్రాలు బహిష్కరణ అను ప్రవృత్తి లభించడం విదేశీయులకు భయంకరమే. గ్రామీణులకు జీవితం మీద ఆశలు చిగురించడం అందలి రెండవకనికరంతో నిండిన విశేషం అదే గొప్ప జీవితాన్ని అందించగల విద్య.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు. సంపుటము 24. పుట 286, 26-6-1924

★ ★ ★

మనకాలంలో భగవంతుడు రాట్నంలో నివసిస్తాడు. క్షుద్బాధ దేశాన్ని దావానలం వలె చుట్టుముట్టుతోంది. దానికి వ్యతిరేకంగా నాకు రాట్నం తప్ప ఎటువంటి సహాయమూ కనిపించుటలేదు. భగవంతుడు ఏదో ఒక రూపంలో తనను తాను వ్యక్తం చేసుకుంటాడు. అందువల్లనే మనం ప్రార్థనలో భగవంతుడు వస్త్రరూపం ఎవరి కోసం ధరించాడో ఆమెను అనగా ద్రౌపదిని తలుచుకుంటాము. భగవంతుని చూడాలనుకున్నవారందరూ రాట్నంలో ఆయనను దర్శించవచ్చు.

ఆశ్రమ సోదరీమణులకు బాపూ లేఖలు. పుట 7, 20-12-1926

★ ★ ★

నా యాత్రలో, ప్రతి క్షణమూ దేశానికి మంచి నడవడికతో రాట్నంలో శిక్షణ నివ్వగల ఎక్కువ మంది స్త్రీ బోధకుల అవసరాన్ని గుర్తించాను.

మణిబెన్‌పటేలుకు లేఖలు. పుట 31, 6-7-1927

★ ★ ★

రాట్నము యొక్క నెమ్మదితనం మీద కలిగిన మోహం పోవటానికి నాకు కొన్ని జన్మలు పట్టవచ్చును. రాట్నము యొక్క నెమ్మదితనమే నన్ను ఆకట్టుకొనే విషయం. నాకు ఎప్పటికీ తరిగిపోని ఆకర్షణలు అందులో ఉన్నాయి. దానియందు నాకు శాశ్వతమైన అభిరుచి కలిగింది. దాని యొక్క ప్రభావం నామీద అవుతున్నది

అందుచేత రోజురోజుకు దాని సౌందర్యాన్ని అన్వేషిస్తున్నాను.

మహదేవదేశాయి డైరీ. పుట 154. 8-6-1932

★ ★ ★

నా ఆర్థిక శస్త్ర పుస్తక పఠనం భారతదేశంలో పేదరికాన్ని తొలగించుటకు, వారు చెప్పిన పద్ధతుల్లు ఫలవంతంగా వినే నమ్మకాన్ని దృఢతరం చేసింది. నిజమైన విరుగుడు ఉత్పత్తిని వినియోగాన్ని వాటంతట అవే జరిగిపోయేటట్లు చూడటమే. అంటే గ్రామీణ పరిశ్రమల పునరుద్ధరణయే.

మహదేవదేశాయిడైరీ. సంపుటము 1. పుట 214.

★ ★ ★

పనికి వచ్చే పనులన్నీ ఒకే స్థాయికి చెందినవి. తోలుపరిశ్రమ, వడ్రంగి పని, వంటచేయుట, గోవులను కాయడం, అటువంటి యితరపనులన్నీ కూడా సమాన విలువ కలిగినవే. నా పరిధిలో ఆలోచిస్తే చదువుకున్నవాడు, చదువుకోనివాడు, ఉపాధ్యాయుడు, పాయఖానాలు కడిగేవాడు తమతమ పనులకు సమాన ప్రతిఫలం పొందాలి.

మహదేవదేశాయి డైరీ. సంపుటము 1. పుట 277. 4-8-1932

★ ★ ★

గ్రామంలో తయారైన కాగితం ఉపయోగించలేకపోతున్నానను విషయం నీకు బాధ కలిగించనవసరం లేదు. అట్టి భావం కలిగి యుండాలి. పేదల యెడ సానుభూతి కలగాలి. నీ ప్రవృత్తిలో అది భాగమైతే అటువంటి వాటిని ఉపయోగించడానికి అలవాటు పడతావు. నీ యందలి తపనకు అనుగుణ్యంగా నీవు చేసినదే నిఖార్సయినది. అదే నీకు ఫలవంతం అవుతుంది. అక్కడవున్నప్పుడు అక్కడి వస్తువులు ఆంగ్లేయులవా, కావా అని భేదం చూపించకూడదు. అట్లా చూపించడం మంచిది కాదు.

ది గాంధియన్ కాపిటలిస్ట్. పుట 142. 4-9-1935

★ ★ ★

దుస్తుల విషయంలో నేను ఒక్క విషయం స్పష్టం చేయాలని అనుకుంటున్నాను. నీకు వీలుగా దుస్తుల్ని సరిగా నిర్వహించుకోలేదని భావిస్తే ఖాదీని వదిలి వేయవచ్చు. నీకు అవసరమైన బట్టను సమకూర్చుకునే స్వతంత్రం నీకు వున్నది. నీ ప్రశ్నలన్నింటికి జవాబు యిందులో వున్నదని అభిప్రాయపడు తున్నాను. నీవు ఇష్టపడితే ఓవర్‌కోటును, మేజోళ్ళను, బనీన్లను, విదేశీ లేక భారతీయ బట్టతో తయారైన వాటిని వాడవచ్చును. అవన్నీ చేతితో వడికినవి, నేసినవి అయితే మంచిది. అలా చేయకపోయినా దోషం కాదు.

టు ఏ గాంధియన్ కాపిటలిస్ట్. పుట 143, 4-7-1935

★ ★ ★

నూటయాభై సంవత్సరాల క్రితం మనకు కావలసిన వస్త్రాలనన్నింటిని మనమే తయారుచేసుకునేవారం. మన మహిళలు తమ గృహాలలో నాణ్యమైన నూలువడికి తమ భర్తల సంపాదనకు తోడుగా వుండేవారు. ఆ నూలుతో గ్రామమందలి నేతవాళ్ళు బట్టనేసేవారు. పెద్ద వ్యవసాయ ప్రధానమైన మనదేశంలో అటువంటి వృత్తులు ఆర్థికంగా ఎంతగానో వృద్ధి చెందాయి. ప్రజలు విశ్రాంతి సమయాన్ని అందుకు వినియోగించేవారు. కాని యిప్పుడు మహిళలు తమ చేతి శక్తిని పోగొట్టుకున్నారు. బలవంతపు విశ్రాంతి దేశాన్ని పేదనొనరించింది. చేతి వృత్తులవాళ్ళు చాలా మంది వీధులు ఊడ్చేవారయ్యారు. కొంతమంది జీతం మీద సైనికులయ్యారు. సగం మంది నేతకళాకారులు నశించారు. మిగతా సగం చేతితో వడికి సన్నని నూలు, లేక విదేశీనూలుతో బట్ట నేస్తున్నారు.

మహాత్మాగాంధీ లేఖలు. పుట 36

★ ★ ★

9. తూర్పు – పడమర

నేను నూతన నాగరికతను ఖండించడానికి సాహసిస్తున్నాను. అందు చెడు వుందని నా భావం. అందలి కొన్ని విషయాలు మంచివి వున్నా నీతి అను ఒరిపెడి రాయి మీద పరీక్షించాను. తమ తమ వాతావరణంలో వుంటూ ఉన్నతస్థాయికి ఎదిగిన వ్యక్తుల ఆదర్శాల్ని గ్రహించాను. క్రైస్తవమతానికి నూతన నాగరికతకు మధ్య వున్నట్లుగా దాని ప్రభావం యూరప్‌కు మాత్రమే పరిమితం కాలేదు.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు. సంపుటము 10. పుట 247, 10-5-1910

★ ★ ★

ఈ సంస్కృతి, నాగరికతల్లో మునిగిన మనం మునిగివున్నన్నాళ్ళు తపాలా మరియు యితర సౌకర్యాల్ని ఉపయోగించుకుందాం. వివేకంతో అర్థంచేసుకొని వాటి వెనుక పడవలసిన అవసరం వుండదు. వాటి వాడకం పెంచుకునే బదులు క్రమంగా తగ్గించివేయాలి. దీన్ని అర్థంచేసుకున్నవారు యీ తపాలా, రైల్వేలను గ్రామాలకు తీసుకు వెళ్ళేందుకు అర్రులు చాచరు.అందరూ వదిలి వేయలేరని, ముందుకూడా యిలాగే సాగుతుందని భావించి భయంతో స్టీమర్లను, యితర చెడు సాధనాలను ఉపయోగిస్తూ స్తబ్దుగా వుండిపోలేము. నీవు, నేను వ్యక్తి పరంగా వాటిని వదిలినా మిగతావారు కూడా ఆవిధంగా చేయగలుగుతారు. ఆవిధంగా చేయడం మంచిదని నమ్మి మిగతావారితో సంబంధం లేకుండా అలా చేస్తూనే వుండాలి. ఆవిధంగా సత్యాన్ని వ్యాప్తం చేయాలి. యింతకంటే మించిన పని ప్రపంచంలో ఏదీ లేదు.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు. సంపుటము 10. పుట 204, 2-4-1910

★ ★ ★

యూరప్‌వాసుల చర్యల ప్రభావం భారతదేశానికి మంచి చేయునది కాదు. భారతదేశానికి వచ్చిన యూరోపియన్ల సముదాయం అక్కడి నాగరికతా దుర్గుణాలకు లోబడిపోతున్నది. ఆ ప్రభావం ప్రాచ్యం మీద పూర్తిగా పడి వుంటే పరిస్థితులు

మరోరకంగా వుండేవి. ప్రస్తుత పరిస్థితుల్లో నిరూపితమైనట్లుగా మతం వారిమీద చెరగని ముద్ర వేయలేదు. నూతన నాగరికత క్రైస్తవ వ్యతిరేకమని నా అభిప్రాయం. యూరోపు వాసులు క్రైస్తుయొక్క జీవితానికి బదులు, అక్కడి నాగరికతను తీసుకువచ్చారు. కొందరు దానికి ప్రతీకలుగా నిలువాలని ప్రయత్నిస్తున్నారు. భూమి కూడా తన ముద్ర వేస్తుంది కదా. భగవంతుని యంత్రాలు నెమ్మదిగా కదులుతాయి. నీవు నీవంటివారు కొట్టవచ్చినట్లు కనబడే చెడువల్ల ప్రభావితం కారు. దాని వెనుకనే వెళ్ళి అందలి మంచిని అన్వేషించి జమచేసుకొని, మిశ్రమఫలితాన్ని తయారుచేసుకోవాలి. చాలామంది తమ ఆచార వ్యవహారాలు తెలిసినా, యీ భూమి యిచ్చేదాన్ని స్వీకరిస్తారు. విశాల దృక్పథం కలిగిన అనేక మంది యూరోపియన్ స్నేహితుల్ని ఆహ్వానించాను.

మైడియర్ చైల్డ్. పుట 11, 9-2-1917

★ ★ ★

అమెరికా యందలి వ్యాపారస్థులకు నా సందేశం ఒక్కటే. రాట్నం యిచ్చే సందేశాన్ని అర్థం చేసుకోండి. అప్పుడు మీరు మనస్ఫూర్తిగా కోరుతున్న ప్రపంచశాంతికి పరిష్కారం కనుక్కోగలుగుతారు.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 23, పుట 362, 5-4-1924.

★ ★ ★

బలవంతంగా రుద్దబడిన పాశ్చాత్యనాగరికతా వ్యామోహంవల్ల, మన భారతదేశప్రాచీన నాగరికత నశించిపోకుండా. నా శక్తినంతా ధారపోసి రక్షించడానికి ప్రయత్నిస్తాను. అది నా లక్ష్యంగా భావిస్తున్నాను. భారతీయ ప్రాచీన సంస్కృతి పూర్తిగా అహింసమీద ఆధారపడివున్నది. సర్వులమంచి, సర్వులక్షేమం దాని లక్ష్యం. ప్రాణకోటి అంతా సుఖంగా శాంతిగా వుండాలని దాని ఉద్దేశం. కాని పాశ్చాత్య సంస్కృతి నిర్మొహమాటంగా హింసమీద ఆధారపడి వున్నది. అది జీవరాశినంతటినీ గౌరవించడం లేదు సరిగదా, దాని అభివృద్ధికి మానవ జీవితాలను నాశనం చేయడానికి కూడా సంశయించడం లేదు. దానిది శక్తికే అధికారం అను నినాదం. అది వ్యక్తికి

సంబంధించినది. పాశ్చాత్య దేశాలనుంచి భారతదేశం నేర్చుకోవలసింది ఏమీ లేదని నేను అనను. వ్యక్తి స్వేచ్ఛకు ప్రాధాన్యం యిచ్చినా మానవకోణం పూర్తిగా పాశ్చాత్యుల కనుమరుగుకాలేదు. సత్యమని భావించిన తప్పుడు ఆదర్శం యొక్క విశ్రాంతి నెరుగని ఆచరణ పాశ్చాత్యుల కళ్ళు తెరిపించిందని చెప్పవచ్చును. సంప్రదాయాన్ని ప్రశ్నించకుండా తృప్తిపడే భారతదేశం సత్యాన్వేషణలో దానిని గ్రహించి అనుసరించాలి. తన సంస్కృతి సఖ్యతలకు ప్రపంచంలో ప్రముఖస్థానం వున్నదని, దాన్ని గుర్తిస్తేతప్ప భారతదేశం పాశ్చాత్య పద్ధతిని అనుసరించకూడదు.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు. సంపుటము 23. పుట 243, 14-3-1924

★ ★ ★

శస్త్ర చికిత్సా పద్ధతుల పరిశోధనలకు, వారి బహుముఖవికాసానికి, తత్సంబంధిత తదితర విషయాలకు, పాశ్చాత్యదేశాలు నామెప్పును సదా పొందాయి.

మీరాకు బాపూ లేఖలు. సంపుటము 10, పుట 112. 7-7-1930

★ ★ ★

10. హిందూ ముస్లిం సమైక్యత

భగవంతుడు తన యిష్టం వచ్చినట్లు ఉపయోగించుకునేందుకై మనుష్యుల్ని తక్కువస్థాయిలో సృష్టించలేదని భావిస్తున్నాను. మనిషి తన ఉన్నత స్థితిని నిలుపుకోవడం కంటే విడుచుకోవడానికే ప్రయత్నిస్తున్నట్లుంది. కాయకూరలు తిని ఆరోగ్యంగా వుండగలిగినప్పుడు జంతువుల ప్రాణాలు తీయడం ఎందుకు? అట్టి హక్కు మనిషికి ఎక్కడిది? కొన్ని జంతువుల్ని చంపడం అవసరం అని అనుకుంటే వాటిని చంపే హక్కు నాకు లేదు. అందువల్ల మేకల్ని, చేపల్ని, కోళ్ళను ఉపయోగించుకొని హాయిగా ఆరోగ్యంగా వుండగలిగినప్పుడు నా జీవనం కోసం గోవుల్ని చంపడం పాపం. అటువంటిదే ఏదో జరిగినందువల్లనే కాబోలు ప్రాచీన ఋషులు ఆవుల్ని పవిత్రమైన జంతువులుగా నిర్ణయించి వుంటారు. జాతీయ జీవనంలో ఆవును గొప్ప ఆర్థిక సాధనంగా గుర్తించడం జరిగియుండవచ్చు. గోవులాంటి ఎంతో సేవ చేసే జంతువును ఆరాధించడం

తప్పుగాను, నీతిబాహ్యామైనదిగాను, పాపంగాను, అది సృష్టికర్తతో సమానంగా భావించబడనంతవరకు నాకు అనిపించడం లేదు. ప్రత్యేకమైన ఆరాధన సృష్టకర్తకే వుండాలనే భావం వున్నది. (ఇస్లాం మతంలో యీ విషయం నొక్కి చెప్పబడింది) దాన్ని నేను ఎంతో మెచ్చుకుంటాను. అయితే నేను గోవును ఆరాధించడాన్ని, వధించడాన్ని కలపను. కలపకూడదని భావిస్తున్నాను. నీతి సూత్ర ప్రకారం గోవధ సమాధానం చెప్పుటకు వీలులేనిది.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు - సంపుటం 16, పుట 508, 25-1-1920.

★ ★ ★

వ్యక్తిగతంగా బాగా ఆలోచించి నేను నిర్ణయానికి వచ్చిందేమంటే, హిందూ ముస్లిముల ఐక్యతకు స్పష్టమైన ప్రభావవంతంగా పనిచేయగల దేదైనా ఉందీ అంటే అది చరఖా మీద చేత్తో వడికిన నూలుతో చేసిన శుద్ధ ఖద్దరు మాత్రమే. ఈ విషయాన్ని అందరూ ఆమోదిస్తే మనకు ఒక సాధారణమైన ఐక్యభావనను అందించగలదు. మన కార్యక్రమాలకు ఒక ఆధారం లభించగలదు. ఇరుమతాల వారు అంగీకరించి వినియోగిస్తేనే ఖద్దరు వినియోగం విశ్వజనీనం అవుతుంది. ఈ విశ్వజనీన చరఖా, ఖద్దరు భారతదేశాన్ని మేల్కొలపగలుగుతాయి. అది మన అవసరాలను తీర్చగల శక్తిని రుజూ చేయగలదు. ఈ ఉద్యమం ప్రారంభం కాగానే విదేశీ వస్త్ర బహిష్కరణను అందరం గుర్తించాము. ఖద్దరును విశ్వజనీనం చేయగలిగితే విదేశీ వస్త్ర బహిష్కరణ జరిగి తీరుతుంది. నా వరకు నాకు చరఖా, ఖద్దరు రెండూ మతమంత ప్రాముఖ్యాన్ని కలిగివున్నాయి. అది ఇరు మతాలవారికి ఆకలిగొన్నవారికి, అనారోగ్యం పాలబడ్డవారికి మధ్య సంబంధాన్ని కలుగచేస్తుంది. అందువల్లనే ఖద్దరు ఉద్యమం నీతివంతమైనదని, ఆర్థిక రాజకీయపరమైనదని వర్ణించబడుతున్నది. ఈ చిన్న విషయాన్ని మనం సాధించలేకపోతే, నిజమైన సాఫల్యం లభించదని నా భావన. మనం స్వరాజ్యాన్ని ఖిలాఫతును సాధించడానికి అహింస ముఖ్యమైనదని గుర్తించితే ఖద్దరు ఉద్యమం సఫలమవుతుంది. అందువల్ల ప్రస్తుతానికి దేశం ఎదుట నేను ప్రతిపాదించగల ప్రతిభావంతమైన కార్యక్రమం ఖద్దరు కార్యక్రమమే.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు - సంపుటము 23, పుట 92, 12-3-1922.

★ ★ ★

గోసంరక్షణ నాకు ఒక్క గోరక్షణే కాదు, దానికంటే ఉన్నతమైనది. మిగతా జీవులన్నింటితోపాటు ఆవుకూడా ఒక జీవి. గోసంరక్షణకు అర్థం బలహీనుల, నిస్సహాయుల, మూగ చెవిటి వారల రక్షణయే. దానివల్ల మానవుడు గొప్పవాడు, భగవంతుడుగా మారడు. వాటి సేవకుడు అవుతాడు. గోవు దయ బహు గొప్పది. ఈ నిజాన్ని మనం త్వరగా తెలుసుకోవాలి.

లేఖా గుచ్ఛము - పుట 43, 25-4-1925.

★ ★ ★

11. స్త్రీ జనోద్ధరణ

స్త్రీ సేవకు మరోరూపం. అయితే ప్రస్తుతం స్త్రీలు తమ కుటుంబాలకే సీమితమైనారు. వారు తమ పరిధిని ఎందుకు విస్తరించుకోకూడదు? నిజమైన మతవాది ప్రపంచ పౌరుడు కాగలడు. కాని దేశ సేవ మానవజాతికంతటికి సేవ చేయుటకు ఉపయుక్తమవుతుంది. ప్రపంచ క్షేమాన్ని కాంక్షించి, దేశానికి సేవ చేస్తే చివరికి అది ఆత్మ సాక్షాత్కారానికి (మోక్షం) దారితీస్తుంది.

ఎన్నిక చేసిన లేఖలు 1 - పుట 6. 12-12-1926

★ ★ ★

చాలామంది స్త్రీలు చురుగ్గా వుండరు. వారిని కష్టపడేవారుగా చేసేదెవరు? పుట్టినప్పటినుంచి తల్లులు. తమ పిల్లలను పాడు చేస్తూ ఉంటారు. వారిని ఎవరు ఆపగలరు? పిల్లల్ని బాల్యం నుంచే ఆభరణాలతోను, దుస్తులతోను తల్లులు నింపివేస్తారు. ఆడపిల్లలకు బాల్యంలోనే వివాహాలు జరిపిస్తారు. వయస్సుపైబడ్డ వారికి యిచ్చి తమ ఆడ పిల్లల వివాహాలు చేస్తూ ఉంటారు. నేను స్త్రీలను ఆభరణాలతో చూచినప్పుడు నిస్పృహకు లోనవుతాను. నిజమైన సౌందర్యం యీ ఆభరణాలలో లేదను హృదయఘోషను ఎవరు విశదీకరించ గలరు? యిలాంటి విషయాలు నేను ఎన్నైనా వ్రాస్తూ పోవచ్చు. కాని దీన్ని యింతటితో సరిపుచ్చేదెట్లా? స్త్రీలలో నుంచి తీవ్ర ప్రకాశం కలిగిన ద్రౌపది వంటి వారు తలెత్తితేనే యిది సాధ్యం.

ఆశ్రమ సోదరీమణులకు బాపూ లేఖలు - పుట 19, 28-2-1927

★ ★ ★

పురుషులు స్త్రీలను నిస్సహాయస్థితిలోను, యితరులపై ఆధారపడే స్థితిలోను ఉంచారు. అందువల్ల ఆమెను రక్షించే బాధ్యత అతని మీద పడింది.

ఆశ్రమ సోదరీమణులకు బాపూ లేఖలు - పుట 27, 9-5-1927.

★ ★ ★

అత్యాచార ప్రమాదానికి లోనైన స్త్రీ ఆత్మహత్య చేసుకునే హక్కు కలిగివుంటుంది. ఒక ధర్మకర్త తన అధీనంలో గల ఆస్థి అంతా పోయినప్పుడు చేయగలిగింది అదే. అయితే అలా చేసేముందు ఏం చేయాలో సరిగా యోచించాలి. ఒక స్త్రీ అత్యాచారానికి గురి అయి ఆత్మహత్యకు సిద్ధపడితే ఆమె తప్పు చేసిందనే హక్కు మనకు లేదు. మరోవైపున తన రక్షణ క్రింద వున్న ఆస్థి పోతే ధర్మకర్త ఆత్మహత్య చేసుకొని సరియైన పనిచేశాడని చెప్పలేము. ఆ సమయంలో ఆ వ్యక్తియొక్క మానసిక స్థితిమీద అది ఆధారపడియుంటుంది. ఒక స్త్రీకి ధైర్యం ఉంటే ఆమె తన ప్రాణాలనైనా ధారపోస్తుంది కాని, తన మానాన్ని పోగొట్టు కునేందుకు సిద్ధపడదని నా నమ్మకం. ఆ విషయం స్త్రీల మధ్య ప్రసంగిస్తూ చెబుతాను. తాము ఆధారపడతగినవారు దగ్గర లేనప్పుడు కత్తిని, రివాల్వరును ఉపయోగించడం తెలియనప్పుడు దౌర్జన్యకారునికి లొంగిపోవడం తప్ప ఏమి చేయగలమని చాలామంది స్త్రీలు తప్పుగా భావిస్తుంటారు. కత్తిమీదనే ఆధార పడనవసరం లేదని నా అభిప్రాయం. వారి శీలమే పెద్దరక్ష. అట్లా కానప్పుడు కత్తివంటి వాటిని ఉపయోగించుటకు బదులు ఆత్మహత్యను ఆశ్రయించవచ్చు. అందువల్ల స్త్రీలు తాము బలహీనుల (అబల) మని భావించనవసరం లేదు.

మహదేవదేశాయి డైరీ - సంపుటము 1, పుట 210, 3-7-1932.

★ ★ ★

ఆడంబరాలంటే ఆకర్షణ ఏ మూలో ఉన్నప్పటికీ దానిని వదులుకోవడం లేదా ఇతరులను చూచి మార్చుకోవడం. వ్యర్థం. మోహం తొలగినప్పటికీ మన మనస్సు లాగుతూ ఉంటే మనం అవసరమైన బాహ్యమార్పులు చేసుకోవచ్చు. అపరాధ భావంతోనో, ఇతరులను నిరోధించడం ద్వారానో వాంఛను పారద్రోలవచ్చు. మోహము

వంటివి మన శత్రువులు. అవి మనలను బాధిస్తాయి. ఎంత బాధిస్తాయంటే వాటినుండి మనల్ని మనం రక్షించుకోవడానికి, ఎవరినుంచైనా ఎక్కడి నుంచైనా వచ్చే సహాయాన్ని స్వీకరించాలి. నేను యిదంతా నిజాయితీపరులు, నిష్కపటులు అయిన వారికోసం వ్రాస్తున్నాను.

ఆశ్రమ సోదరీమణులకు బాపూ లేఖలు - పుట 59, 19-12-1927.

★ ★ ★

పురుష వైద్యులు తమను పరీక్షించటానికి తమకు శస్త్ర చికిత్స చేయటానికి స్త్రీలు ఒప్పుకోరు. ఇది అనవసరమైన లజ్జా స్పృహ. దాని వ్రేళ్ళు లింగ వివక్షలో ఉన్నాయి. ఈ విషయంలో పాశ్చాత్యుల పద్ధతి. నాకు ఎన్నుకోదగినదిగా ఉంటుంది. అప్పుడప్పుడు దానివల్ల అవాంఛనీయ పరిణామాలు కలగడం నాకు తెలుసు. విలువలు లేని వైద్యులు వల్ల స్త్రీలు సులభంగా లొంగిపోయేవారైతే అటువంటి నీతిబాహ్య చర్యలు జరుగుతాయి. అట్టి విషయాలు ఏ పరిస్థితులలోనైనా ప్రపంచంలో జరుగుతూనే ఉంటాయి. అందువల్ల మంచి కార్యక్రమాలను, పనులను ఆపుట సరికాదు. మనకు మనయందు విశ్వాసం ఉండాలి.

ఆశ్రమ సోదరీమణులకు బాపూ లేఖలు - పుట 88, 9-12-1929.

★ ★ ★

పురుషుని యొక్క మోహం తరచు స్త్రీలను దిగజార్చింది. వారే స్త్రీలకు దుస్తులు ధరించే పద్ధతులను ప్రవర్తనను నేర్పారు. దానివల్ల స్త్రీలు, పురుషులకు ప్రేరణ ఉద్రేకం కలిగించగలుగుతారు. ఈ విషయాన్ని స్త్రీలు బానిసత్వంగా దిగజార్చుకోవడంగా భావించరు. ఆమెకీ మోహమే. అందువల్లనే ఆమె ముక్కు కుట్టించుకొని, చెవులు కుట్టించుకొని పాదాలకు పట్టాలు, గజ్జెలు పెట్టుకున్నది. బానిసగా మారిపోయింది. ఒక నీతి లేని పురుషుడు ఒక ముక్కుపుడకతోనో, చెవిపోగుతోనో స్త్రీని ప్రేరేపించగలుగుతాడు. నేను ఎప్పటికీ అర్థం చేసుకోలేక పోతున్నది యిదే. ఎందుకు ఇవన్నీ పెట్టుకొని వారిని వారు బలహీనులుగా

చేసుకొంటున్నారో అర్థం కాదు. నిజమైన సౌందర్యం హృదయంలోనే ఉంది.

ఆశ్రమ సోదరీమణులకు బాపూ లేఖలు - పుట 90. 9-12-1929.

★ ★ ★

చెడుపేరు గల వనితలకు పునరావాసం కల్పించినట్లైతే పురుషుల పశుప్రవృత్తి తగ్గుతుంది. జంతురూపంలో పురుషులున్నంత వరకూ స్త్రీలలో కూడా జంతువులుంటాయి. అటువంటి స్త్రీలు తమ నీచవృత్తి మానివేసి, కొత్త జీవితం ప్రారంభిస్తే గౌరవనీయులైన పురుషులు తప్పక వారిని వివాహం చేసుకుంటారు. ఒకనాటి వేశ్య ఎప్పటికీ వేశ్యే అనేది సరైన యోచన కాదు.

మహదేవదేశాయి డైరీ - సంపుటము 1. పుట 315, 28-3-1932.

★ ★ ★

అందమైన విషయాల కోసం అర్రులు చాచడం ప్రకృతి ధర్మం. సౌందర్యానికి సంపూర్ణ స్థాయి లేదు. అందువల్ల అట్టి వాంఛకు తృప్తి వుండదు.

కనుక సౌందర్యాన్ని లోపల నుంచి చూడటం నేర్చుకోవాలి. ఆ పని చేయగలిగితే సౌందర్యమంతా మనకు దొరికినట్లవుతుంది. అప్పుడు ఆ సౌందర్యం తనది కావాలనే వాంఛ తగ్గిపోతుంది.

మహదేవదేశాయి డైరీ - సంపుటము 7. పుట 184. 21-6-1932.

★ ★ ★

పురుషుల స్త్రీల మధ్య పని విభజన తప్పుడు అభిప్రాయాల వల్ల జరిగిందని భావిస్తున్నాను. విభజన వుండవలసిందే కాని ఇంటిని సరిదిద్దడంలో పురుషుని నిస్సహాయత, పాశ్చాత్య దేశాల్లో కంటే స్త్రీ తనను తాను తక్కువగా చూచుకునే నిస్సహాయత మన పాలనా లోపం వల్లే కలిగింది. స్త్రీ లేకపోతే పురుషుడు ఇంటిని శుభ్రంగా వుంచుకోవడానికి అంత బద్ధకంగా ఎందుకు ఉండాలి? స్త్రీ ఎల్లప్పుడూ తనను రక్షించే పురుషుడు అవసరమని ఎందుకనుకుంటుంది? స్త్రీ యిల్లు

ఒక్కడిమ్మకొడానికేనని పురుషుడు భావిస్తూ ఉండటం, తన రక్షకుడు పురుషుడేనని స్త్రీ భావిస్తూండడం వల్లనే యీ తేడా వస్తున్నది. ఇందుకు భిన్నమైన వాతావరణాన్ని ఆశ్రమంలో కల్పించుటకు ప్రయత్నిస్తున్నాము. అది కష్టమైన పని అయినా అది చేయవలసిన పని అని నా భావన

మైడియర్ చైల్డ్ - పుట 92, 10-7-1932.

★ ★ ★

స్త్రీలుగా మీరు మీ గౌరవాన్ని, హక్కుల్ని గుర్తించి, వాటిని మానవజాతికి ఉపయోగిస్తే వాటి ప్రయోజనం అధికంగా వుంటుంది. కాని పురుషులు మిమ్మల్ని బానిసలుగా మార్చి సంతోషపడితే, మీరు వారికి బానిసలుగా మారితే, మీరు, మీ యజమానులు కలిసి మానవత్వాన్ని దిగజార్చే నేరాన్ని చేస్తున్నారన్నమాట. స్త్రీలు తమ గౌరవాన్ని గుర్తించేటట్లు చేయడమే చిన్నతనం నుంచి నేను చేస్తున్న పని యని నీవు చెప్పవచ్చు. అయితే నేను కూడా ఒకప్పుడు స్త్రీని బానిసగా భావించినవాణ్ణే. కాని కస్తూరిబా తాను బానిసత్వానికి సిద్ధంగా లేనని రుజూ చేసి నా కళ్ళు తెరిపించింది. నా పనిని గుర్తించేటట్లు చేసింది. ఆమె పని పూర్తి అయింది. ఆమె వదిలిన పనిని గుర్తించి నిర్వహించగల స్త్రీ కోసం అన్వేషిస్తున్నాను. నీవు అట్టి స్త్రీవా? అట్టి స్త్రీగా ఉండాలని అనుకుంటున్నావా?

రాజకుమారి అమృతకౌర్‌కు బాపూ లేఖలు - పుట 100. 21-10-1936.

★ ★ ★

నాకు 30 సంవత్సరాలు నిండక ముందు నుంచే నేను స్త్రీలతో కలిసి పనిచేయడం మొదలుపెట్టాను. దక్షిణాఫ్రికాలో నాకు తెలియని మహిళ లేదు. కాని గర్భ దరిద్రుల మధ్య నేను పని చేస్తున్నాను. నేను మేధావుల్ని ఆకర్షించ లేకపోయాను. నా విజ్ఞప్తులన్నీ హృదయాన్నుంచి హృదయాలకే. మేధావి వర్గ సమక్షంలో నా పని నీటి నుంచి బైటపడ్డ చేపవలె వుండేది. నీవు ఊడ్చి శుభ్రం చేసే పని ఎక్కువగా చేసి పొరబడ్డావు. మహిళా మేధావులను సంఘటితపరచలేదని నన్ను నిందించలేవు. నాకు ఆ అదృష్టం లేదు. సంఘటితపరిచే నా పద్ధతి సామాన్యమైనదే. ఉన్నతమైనది

కావాలని నాకు లేదు. నేను పేద స్త్రీల వద్దకు వెళ్ళినప్పుడు భయపడను. వారికి నాకు మధ్య కనపడని బంధమేదో వున్నది. వారికి ఎక్కువగా సేవ చేసి తద్వారా మానవజాతికి సేవ చేయుటకు అవసరమైన పవిత్రత కోసం నా ఆత్మ ఘంటికలను మ్రోగిస్తున్నాను. నాయందు గల ఏదో పెద్ద లంగరు దీన్ని కోరుతున్నది.

రాజకుమారి అమృత కౌర్‌కు లేఖలు - పుట 146, 8-7-1938.

★ ★ ★

తమ శక్తివంచన లేకుండా పనిచేసేవాళ్ళు వారి పని పూర్తి చేయగలుగుతారు. గీతలో చెప్పినట్లు నీ పనిని నీవు మనస్సులో గుర్తించాలి. అంతా భగవదర్పితమని భావించాలి. భగవంతుని కోసం చేయాలి. అప్పుడు భగవదర్పితమైన పని చేస్తున్నాననే భావన నీకు వుండదు. అందువల్ల ఎవ్వరి యెడ నీకు చెడు భావన కలుగదు. యితరుల యెడల ఎక్కువ దయ గలిగి ఉంటావు. నా ప్రతి చిన్నపనీ యీ సూత్రానికి అనుగుణంగా వున్నదా లేదా అని నిన్ను నీవే ప్రశ్నించుకుంటూ ఉండాలి.

ఎన్నిక చేసిన లేఖలు - 1, పుట 16.

★ ★ ★

12. అందరికీ మేలు

భారతదేశ దాస్య విమోచనా భారాన్ని దయచేసి అనవసరంగా నీతలకెత్తుకో వద్దు. నిన్ను నువ్వు విడిపించుకో. ఆ భారమే చాలా ఎక్కువ. ప్రతిదాన్ని నీకు అన్వయించుకో. ఆత్మకు ఔన్నత్యం నీకు నువ్వే భారతదేశంగా గుర్తించుటయందే ఉంది. మిగతాదంతా అపనమ్మకమే. నీకు అభిరుచి ఉంటే పట్టుదలతో ఉండు. నీవూ నేనూ ఇతరుల కొరకు బాధపడనవసరం లేదు. ఇతరులను గురించి బాధపడటం మొదలు పెడితే మన పనే మర్చిపోయి సర్వం కోల్పోతాం. దయచేసి దీనిని పరోపకార బుద్ధితో స్వార్థం లేకుండా మరోసారి యోచించు.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు - సంపుటము 10, పుట 206, 2-4-1910.

★ ★ ★

నిజమైన ప్రజాసేవ, గౌరవం, డబ్బు, కులము, భార్య, కుటుంబం, చివరికి జీవితం ఎడల సిర్ఫీకత సాధించినప్పుడే చేయగలుగుతాము. అప్పుడే జీవితం యొక్క చివరి గమ్యమైన మోక్షాన్ని పొందగలుగుతాము.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 10, పుట 350, 11-11-1910.

★ ★ ★

అన్ని తరగతులకు చెందిన పనివారికీ సహాయం చేయుట మన విధి. దానిలో నాకు సందేహం లేదు. సహకారం పేరు మీద జరిగే దాని యందు నాకు విశ్వాసం లేదు. పనివారి యొక్క పరిస్థితులను జాగ్రత్తగా పర్యాలోచన చేయుటయే మన మొదటి పనిగా నేను భావిస్తున్నాను.

పనివాడు ఏమి సంపాదిస్తాడు? ఎక్కడ నివసిస్తాడు? ఏ పరిస్థితుల్లో ఎంత ఖర్చు చేస్తాడు? ఎంత పొదుపు చేస్తాడు? ఏం అప్పులు చేస్తాడు? ఎంతమంది పిల్లలు? వారిని ఏ విధంగా పైకి తీసుకొనివస్తాడు? అంతకు ముందు ఏం చేసేవాడు? అతని జీవితంలో ఏ విషయం మార్పు తీసుకొని వచ్చింది? అతని ప్రస్తుత పరిస్థితులు ఏమిటి? ఈ ప్రశ్నలకు సమాధానాలు తెలుసుకోకుండా ఒక సహకార సంఘాన్ని వెంటనే మొదలుపెట్టుట సరియైన పనిగా కన్పించడం లేదు. మనం వారి మధ్యకు వెళ్ళవలసి ఉంటుంది. మనం అట్లా చేస్తే తక్కువ వ్యవధిలోనే చాలా సమస్యలను పరిష్కరించగలుగుతాము.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు - సంపుటము 14, పుట 147, 13-1-1918.

★ ★ ★

నేను ప్రకటనలకు (అడ్వర్టైజ్‌మెంట్లు) వ్యతిరేకం. అవి అసత్యాలతో కూడినవి కావడమే నా వ్యతిరేకతకు కారణం. మర్యాదగల ప్రతి పత్రిక ప్రజలు చదవాలని తాను అనుకునే పుస్తకాలను గురించి ప్రకటనలివ్వాలి. యిది నా ఉద్దేశ్యంలో ప్రతి వార్తాపత్రిక యొక్క కర్తవ్యం. పనికివచ్చే విషయాల నన్నింటిని డబ్బు తీసుకొని ప్రకటించే ప్రత్యేక ప్రకటనా సంస్థ వుంటే బాగుంటుందని భావిస్తున్నాను. కాని

ప్రకటనల ద్వారా వార్తా పత్రికలు డబ్బు చేసుకోవడం చాలా అసహ్యమైన పని. అది ప్రజలను మోసగించడమే.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 16, పుట 250. 22-10-1919.

★ ★ ★

చట్ట సహాయంతో ప్రజలు తమ అలవాట్లు మార్చుకునేలా చేస్తే అది పశుబలాన్ని ఉపయోగించడం కాదు. హింస కాదు. చట్టం ద్వారా మద్యం అమ్మకాలను ఆపించి దానివల్ల మద్యప్రియులను వారి అలవాటు మానుకునేలా చేయడం హింస కాదు. వాళ్ళను కొరడా దెబ్బలు కొట్టమని సలహా యిస్తే అది పశుబలమే. మద్యం అమ్మడం ప్రభుత్వం పని కాదు.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు - సంపుటము 24, పుట 274, 21-6-1924.

★ ★ ★

సత్యానికి మాత్రమే బద్ధుడై ఉండు. మనం చేసే ప్రతిపనిలోనూ మనం అహింసాయుతంగానే వ్యవహరించాలి. దేశం కోసం మన కోసం మనం చరఖాను తిప్పాలి. ఖాదీ ధరించాలి. హిందువులు మహమ్మదీయులు సామరస్యంతో జీవించాలి. అంటరానివారిని మన సోదరులుగా భావిస్తూ హిందువులు అస్పృశ్యతను వదిలివేయాలి. మద్యపానం వదలివేయాలి. చెడు అలవాట్లకు బానిసలైన వారు వాటిని వదిలివేయాలి. ఇది మనందరి విధి.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు - సంపుటము 25, పుట 256, 22-10-1924

★ ★ ★

"ఆత్మవత్ సర్వభూతేషు" అనే శ్లోకం మనం పఠిస్తాము. మనం జీవులన్నింటనీ మనలానే చూడాలి అంటే సమాన భావంతో చూడాలి. మనం యీ విధంగా ఆలోచిస్తే ఎవరి పిలలయినా మురికిగా ఉండటం మనం చూస్తే మనం మన పిల్లలనే మురికిగా

ఉన్నట్లు భావించి సిగ్గుపడాలి. ఎవరైనా బాధాగ్రస్తులై ఉండటం కనపడితే మనమే బాధాగ్రస్తులమైనట్లు భావించుకొని ఆ బాధ తొలగించుకోవటానికి మార్గం వెతకాలి

ఆశ్రమ సోదరీమణులకు బాపూ లేఖలు - పుట 13, 17-1-1927.

★ ★ ★

సేవ చేయుటకు ఉన్నత యోగ్యతలు సంపాదించినప్పుడే ప్రభువు యొక్క ఆజ్ఞల్ని అమలు చేయగలుగుతాము. ఆజ్ఞలు, అభిరుచులు, ఉద్దేశ్యాలు, రుద్దడానికి కాక, సంఘ శ్రేయస్సును కాంక్షించేవిగా వుండాలి. యీనాటి ప్రభువులు తమ విధుల యెడ దృష్టిని పోగొట్టుకున్నారు. అందువల్ల వాళ్ళు స్వార్థరాహిత్యానికి, దీక్షకు ఉదాహరణలుగా నిలవాల్సిందిపోయి తమ సంతోషాలకు, తమ స్వేచ్ఛా ప్రవర్తనకు అధికారాన్ని ఉపయోగిస్తున్నారు.

ఎన్నిక చేసిన లేఖలు 1 - పుట 8, జనవరి 1927.

★ ★ ★

గీతలో చెప్పినట్లుగా అందరినీ సమానంగా చూడగల లక్షణాలను మనలో మనం వృద్ధి చేసుకోవాలి.

ఆశ్రమ సోదరీమణులకు బాపూలేఖలు - పుట 42, 22-8-1927.

★ ★ ★

అభిప్రాయ భేదాలు, తొందరపాటు, ఆగ్రహాలు ఉన్నప్పటికీ, ఎంత పని చేయాలో అంత పనిచేసి తీరాలి. మిగతావారు చేసినదానికన్న తక్కువ చేయ కూడదు.

ఆశ్రమ సోదరీమణులకు బాపూ లేఖలు - పుట 52, 31-10-1927.

★ ★ ★

ఈ ప్రపంచంలో ఎప్పటికీ కొంతమంది చోరులు ఉండనే ఉంటారు. వారి నుంచి కాపాడుకోటానికి మూడు పద్ధతులున్నవి. (1) మన దగ్గర ఏదీ ఉంచు కోకూడదు. ఈ ఆదర్శం ఏమాత్రం ఆచరణ యోగ్యం కాదు (2) మన దగ్గర ఏదైనా

ఉంచుకుంటే అంతవరకూ మనం మెలకువగా ఉండాలి (3) మనం ఆ దొంగను చట్టం యొక్క శిక్షతో భయపెట్టాలి, శిక్షించాలి. ఈ చివరి విరుగుడును యిప్పుడు వదిలివేశాము. మొదటిది మన ఆదర్శం. రెండోదాన్ని యిప్పటికే ఆచరణలో పెడుతున్నాము. సాధ్యమైనంత తక్కువ ప్రోగుచేయుట, మన దగ్గర అత్యవసరమైన దాన్నే ఉంచుకొని దాని ఎడల మెలకువగా ఉండటం మనం అలవరచుకోవాలి.

ఆశ్రమ సోదరీమణులకు బాపూ లేఖలు - పుట 85, 11-11-1929.

★ ★ ★

మనం నైపుణ్యం సంపాదించిన కొద్దీ, మన శరీరంతోను మనస్సుతోను తక్కువ ప్రయాసతో ఎక్కువ పనిచేయగలుగుతాము.

ఎన్నిక చేసిన లేఖలు - 2, పుట 13, 8-5-1932.

★ ★ ★

ఎక్కువ మంచి ఎక్కువ మందికి చెయ్యమనే సిద్ధాంతానికి అర్థం. 51 శాతం మందికి మంచి చెయ్యటానికి, 49 శాతం మందిని త్యాగం చెయ్యమనా? అది ఒక హృదయం లేని సిద్ధాంతం. మానవజాతికి ఎంతో హాని చేసింది. నిజమైన గౌరవనీయమైన మానవతా సిద్ధాంతం అందరికీ మంచి చేయడమే. ఇది పూర్తిగా వ్యక్తిగత త్యాగం వల్లనే సాధ్యం.

మహదేవ దేశాయి డైరీ, సంపుటము 1, పుట 149, 466-1932.

★ ★ ★

"ఎక్కువ మందికి ఎక్కువ మంచి" అను మాటను నేను నమ్మను. దానితో ఏకీభవించలేను. మానవులకు కనపడవలసిన లక్ష్యం అందరికి మంచి చేయడం బలహీనులకు సేవ చేయడం కావాలి. మనం రెండు కాళ్ళ మనుష్యులం. కాని యింకా నాలుగు కాళ్ళ జంతువు లక్షణాలను వదిలించుకోవాల్సి ఉంది.

మహదేవ దేశాయి డైరీ - సంపుటము 1, పుట 22, 10-7-1932.

★ ★ ★

జైలు అనేది సక్రమ మార్గంలో పెట్టే యిల్లులాగా ఉండాలి గాని, శిక్షించే ప్రదేశంగా ఉండరాదు. అదే నిజమైతే తప్పుడు దస్తావేజులు పుట్టించేవాడి కాళ్ళకు జైల్లో సంకెళ్ళెందుకు? సంకెళ్ళు వాడి లక్షణాల్ని మార్చలేవు. పారిపోవటానికి ప్రయత్నించని వాడికి లేదా పారిపోలేనివాడికి నిభాయించలేనివాడికి ఎవరికైనా సంకెళ్ళు వేయటం నా మనస్సుకు నచ్చదు.

మహదేవ దేశాయి డైరీ - సంపుటి 1. పుట 170, 17-6-1932.

★ ★ ★

మంచి ఫలితాలు హింసను ఆమోదించవు. అవి హింస చేసిన చెడును కూడా తీసివేయలేవు. హింస చేసిన చెడుమీద ఎల్లప్పుడూ చేయి వేయటానికి అవకాశం ఉండదు. హంతకుణ్ణి ఉరి తీసినందువల్ల వాడు చేసిన చెడు పనిని కొలవడం మనవల్ల గాదు. వాడు చనిపోయినప్పుడు మనం ఒక నిట్టూర్పు విడచినప్పటికీ మనం ప్రతిదానికీ లెక్క వేసుకుంటే విశ్వాసానికి అర్థం ఉండదు.

రాజకుమారి అమృతకౌర్‌కు లేఖలు - పుట 116. 2-6-1937.

★ ★ ★

నిస్పృహ కలిగించే విషయాలలో కూడా నిస్పృహ చెందని వ్యక్తులుండటం భగవంతుని ప్రసాదమే. అందరూ నిస్పృహలో ఉంటే సేవ చేసేవారికి సేవ చేసేవారెవరు? మనం సేవ చేయుటకు బయటికి వెళ్ళినపుడు మనలను మనం కాచుకోవాలి. మనం యితరుల మీద ఆధారపడకూడదు. కాని చేయగలిగిన వారి సహాయానికి వారికి మనం కృతజ్ఞులమై ఉండాలి.

ఎన్నిక చేసిన లేఖలు - 1, పుట 22.

★ ★ ★

13. భారత దేశ స్వాతంత్ర్యము

ప్రతినిధుల (పార్లమెంటు) సభ, మద్యం ప్రీతిని వదిలించుకోవడం కష్టం. ప్రజల శరీరాల్ని చీల్చివేసి, మనుష్యుల్ని సజీవంగా కాల్చి వారి ముక్కు చెవులు కోసినప్పుడు అది అనాగరిక చర్యయే కదా! ప్రతినిధి సభ క్రూరత్వం చంగిజ్‌ఖాన్, మొదలగు వారి కంటే కూడా క్రూరమైనది కాకూడదు.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు - సంపుటము 10, పుట 204, 2-4-1910.

★ ★ ★

అర్థం చేసుకునే వారికే స్వరాజ్యం. నీవు నేను కూడా దాన్ని అనుభవించగలం. మిగతావారు కూడా ఆ విధం నేర్చుకోవాలి. యితరులు మనకు సాధించి పెట్టేది స్వరాజ్యం కాదు. పరరాజ్యం. అంటే విదేశీ పాలన. వాళ్ళు భారతీయులైనా లేక ఆంగ్లేయులైనా ఒకటే.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు - సంపుటము 10, పుట 205, 2-4-1910.

★ ★ ★

నేను అనుభవం పొందిన కొద్దీ యంత్రాలు మనల్ని శాశ్వత బానిసత్వంలో ఉంచుతాయనే విషయాన్ని ఎక్కువగా గుర్తిస్తున్నాను. నేను హింద్ స్వరాజ్యలో చెప్పింది అక్షర సత్యం. సత్యాగ్రహాన్ని గురించి కూడా నేను కొత్త సత్యాలను అన్వేషిస్తున్నాను. బలహీనులకు, అతి బలవంతులకు కూడా అది పవిత్రమైన ఆయుధమని భావిస్తున్నాను.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు - సంపుటము 15. పుట 340. 1-6-1919.

★ ★ ★

ఒకజాతిగా ముద్రవేయుటకు దేశరాజకీయ జీవితంలో ఉన్నతమైన నీతి నిజాయితీలను ప్రవేశ పెట్టాలి. అవి సత్యవ్రతాన్ని దృఢంగా, నిర్భయంగా యీ క్షణం

నుంచే అంగీకరించి అవలంబించాలి.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు - సంపుటము 17. పుట 97. 18-3-1920.

★ ★ ★

స్వరాజ్యం అధ్యయనం వల్ల రాదని, జీవితంలో సుగుణాలను చూపించడం వల్ల వస్తుందని, అర్థం చేసుకోవాలి. అహింసా శక్తి, నిష్కపటం, నిజాయితీ, ధైర్యం, పొందిక, సాహచర్య గుణం, వ్యక్తిగత త్యాగం (ఆత్మార్పణం) యీ లక్షణాలు మనలో ఉంటే వాటిని గ్రామాలకు తీసుకుపోయి అక్కడ వ్యాప్తం చేయాలి.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 19, పుట 292, 29-1-1921.

★ ★ ★

నా ఉద్దేశ్యంలో భారతదేశం పవిత్రీకరించబడిన మరు క్షణం స్వతంత్రం మవుతుంది. అందుకు ఒక్క క్షణం ముందైనా కాదు.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 14. పుట 15. 23-9-1920.

★ ★ ★

నేను అన్ని ద్వేష భావాలను ప్రోగు చేసి వాటిని సరైన దారిలో పెడుతున్నాను. ద్వేషం బలహీనతకు గుర్తు. అవమానకర శక్తి యొక్క లక్ష్యం అదే. మనం ఆంగ్లేయులకు భయపడనవసరం లేదని రుజూ చేసి చూపించగలిగితే ప్రజలు వారిని ద్వేషించరు. ఒక ధైర్యవంతుడైన, పురుషుడుగాని, స్త్రీగాని ఎవరినీ ద్వేషించరు. ద్వేషం అనేది పిరికి వాళ్ళ దుర్గుణం. వ్యక్తి పవిత్రీకరణ అవసరం. చక్కెరను శుభ్రం చేసినప్పుడు మురికి ఏవిధంగా పైకి తేలుతుందో, అదేవిధంగా మనల్ని మనం పవిత్రీకరించుకొనేటప్పుడు మన బలహీనతలు పైకి తేలుతాయి.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 14, పుట 137, 17-12-1920.

★ ★ ★

ఆర్థికపరమైన, నీతివంతమైన విధానం, మంచి నడవడిక భారతదేశానికి అవసరం. భారతదేశం యొక్క అట్టి ఉజ్వల భవిష్యత్తును తీర్చిదిద్దే శక్తి భారతీయుల చేతుల్లోనే ఉన్నది. భారత దేశపు పిల్లల్ని దైవ చింతనగల, నిరాడంబరులు ధైర్యవంతులైన స్త్రీ పురుషులుగా పెంచవచ్చు లేక వారిని గారాబం చేసి, జీవితంలో కష్టనష్టాల్ని ఎదుర్కోలేని బలహీనులుగా తయారు చేసి, విదేశీ ఆడంబరాలకు అలవాటు చేసి పనికిమాలినవారు గానూ పెంచవచ్చు. ఏది సరియైన మార్గమో స్పష్టమే.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 20, పుట 497, 11-8-1921

★ ★ ★

భారతదేశానికి ప్రజా ప్రభుత్వం సాధించడం నా లక్ష్యం. దాన్ని సాధించుటకు ఉపయోగించే పద్ధతి సత్యం, అహింస. అందువల్ల భారతదేశ ప్రజా ప్రభుత్వానికి అర్థం ప్రపంచాన్ని బెదిరించడం కాదు. యీ పద్ధతి ద్వారానే లక్ష్యాన్ని చేరుకోగలిగితే మానవజాతికి అది గొప్ప వరం అవుతుంది. రాట్నం హృదయ పరివర్తనకు ప్రతీక. భారతదేశంలో ప్రజలంతా దాన్ని పునఃస్వీకరిస్తే దేశానికి ఆర్థికంగా మోక్షం లభిస్తుంది. లక్షలాది మంది భారతీయులు దారిద్ర్యాన్నుంచి ముక్తి పొందుతారు.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 28, పుట 361, 5-461924.

★ ★ ★

ప్రతి వ్యక్తీ నిజాయితీగా వ్యవహరిస్తూ, నా వల్ల ఏమీ జరగలేదని, అంతా నిజాయితీవల్లనే జరిగిందని భావిస్తే అంతకంటే మంచి విషయం స్వరాజ్య సంపాదన యందుగాని, స్వరాజ్య రథాన్ని నడపడం విషయంలో గాని మరొకటి ఉండదు.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 24, పుట 330, 28-3-1924.

★ ★ ★

నా దృష్టిలో దేశ పతాకానికి వందనం చేయడంలో ఆక్షేపణ ఏమీ లేదు. అందు తప్పు ఏమీ కనపడదు. దేశ మనుగడకు జాతీయ భావం అవసరం. జాతి మనుగడకు

పతాకం. అట్టి భావాన్ని వృద్ధిపరచుటకు ఉపయోగపడే ఒక భౌతిక వస్తువు.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 26, పుట 544, 25-4-1925.

★ ★ ★

14. విద్య

విద్య అంటే కేవలం అక్షర జ్ఞానం కాదు. మన నడత, స్వభావం మరియు ప్రవర్తన యొక్క అభివృద్ధి అని అర్థం. విధుల, కర్తవ్యాల జ్ఞానం అన్నమాట. భాషాపరంగా విద్య అను శబ్దానికి "శిక్షణ" అని అర్థం.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 11, పుట 208, 25-3-1919.

★ ★ ★

ప్రతి పిల్లవాడు ఇంగ్లీషు భాష ఎందుకు నేర్చుకోవాలి? కొంతమందిని ఎంపిక చేసి వారికి ఆంగ్లంలో శిక్షణ యిప్పించాలి. ప్రతి రాష్ట్రంలోను, దేశమందంతట ప్రాంతీయ భాషల్లో క్రొత్త అన్వేషణల్ని, పరిశోధనల్ని వ్యాప్తి చేస్తే సరిపోదా? అట్లా చేస్తే మన పిల్లలందరూ విజ్ఞానాన్ని సముపార్జిస్తారు. గత 60 సంవత్సరాలలో రానటువంటి పునరుజ్జీవనాన్ని వారి నుంచి ఆశించవచ్చు కదా! అనేక శాస్త్రాలయందలి విషయాలను మన పిల్లలు జీర్ణించుకోవాలి అని అనుకుంటే వారికి వారి వారి మాతృభాషల్లోనే శిక్షణ యివ్వాలి అని నా అభిప్రాయం. సగం మంది ఆశించిన ఫలితాల్ని సాధించలేరు. ఆ స్థాయికి చేరుకునే దాకా మనం ఆంగ్లేయులను బానిసలుగా అనుకరిస్తూ వుంటామనే నా భయం. యీ విధమైన మార్పు చేయకపోతే ప్రజా ప్రభుత్వం యొక్క ఏ పథకమూ యీ విపత్తునుంచి మనల్ని రక్షించలేదు.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 14, పుట 153, 16-1-1918.

★ ★ ★

నా ఉద్దేశ్యంలో దేవనాగరిలిపి ప్రపంచమందలి గొప్ప శాస్త్రీయమైన సంపూర్ణ లిపి. ఆ దృష్ట్యా అది జాతీయ లిపి యగుటకు అర్హమైనది. ప్రస్తుత పరిస్థితుల్లో మహ్మదీయులు దాన్ని అంగీకరించడం కష్టం అనిపిస్తున్నది. అందువల్ల చదువుకున్నవారంతా రెండు లిపులనూ నేర్చుకోవాలని నా అభిప్రాయం. ముఖ్యంగా హిందువులు, మహమ్మదీయులు మరియు యితరులు తమలో తమకు గల అవిశ్వాసాల్ని పోగొట్టుకొని మతాలకు సంబంధించిన విషయాల నన్నింటిని, జాతీయత మీద ఆధారపడి పరిష్కరించుకోగలిగినప్పుడు జీవంతమైన సులభలిపి జాతీయలిపి అవుతుంది.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు - సంపుటి 14, పుట 1, 19-11-1920.

★ ★ ★

మన సేవాభావాన్ని త్వరితపరిచేందుకు ఉద్దేశించినది అక్షరవిద్య. నీకు సేవ చేసే సదవకాశం లభించినందువల్ల దానియందు మనస్సును, లీనం చేసి పూర్తిగా సంతోషించడం నేర్చుకో. నీవు సేవ చేసేటప్పుడు, నేను చేస్తున్నాననే మానసిక గర్వానికి గురి కావద్దు. గర్విష్టి సేవ విలువలేనిది. మనం చేసేదీ చేయగలిగేదీ ఏదీ లేదని గీత బోధిస్తున్నది. మనం భగవంతుని చేతిలోని పరికరాలము మాత్రమే.

ఎన్నిక చేసిన లేఖలు 1 - పుట 23.

★ ★ ★

15. కులవ్యవస్థ - అస్పృశ్యత

ఒక తరగతికి చెందిన వారిని అస్పృశ్యులుగా భావించి మనం గొప్ప పాపం చేస్తున్నామని నా భావన. ఈ తరగతి వారున్న కారణం చేతనే మనలోనే తిరుగుబాట్లు జరుగుతున్నాయి. ఒకరితో కలిసి భోజనం చేయకపోవడం ఒకరిని స్పృశించకపోవడం అనేవి రెండు విభిన్న విషయాలు. ప్రస్తుతం ఎవరూ అస్పృశ్యులు కారు. ఒక క్రైస్తవుణ్ణో, మహమ్మదీయుణ్ణో అంటుకొనుటకు అభ్యంతరం లేకపోయినట్లైతే, మన మతానికే

చెందిన వ్యక్తిని అంటుకోటానికి అభ్యంతరం ఏమిటి? న్యాయపరమైన విషయంగా గాని, ఆచరణాత్మక దృక్పథంతో గాని అస్పృశ్యతకు తావులేదు.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు - సంపుటము 13, పుట 120, 26-7-1915

★ ★ ★

అస్పృశ్యులకు సేవ చేయుట నా జీవితంలో భాగమైపోయింది. హిందూమతంలో అస్పృశ్యత భాగముపడం. నేను హిందువుగా ఉండలేనని భావించడమే అందుకు కారణం.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు - సంపుటము 21, పుట 289, 29-1-1921.

★ ★ ★

అస్పృశ్యుల యెడల తప్పు చేయడం లక్షలమంది మూగజీవులను దోపిడీ చేయడం వంటిదని భావిస్తాను. మనకంటె తక్కువ స్థాయికి చెందిన జంతువుల పట్ల మన విధిని గుర్తించామా? బుద్ధ భగవానుడు గొర్రెపిల్లను భుజం మీద మోసి బ్రాహ్మణులను శిక్షించినప్పుడు, ఆయన అత్యున్నతమైన ప్రేమను చూపించాడు. హిందూ మతంలో గోవు యొక్క ఆరాధన ఆప్రేమకు ప్రతీక.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటి 21, పుట 395, 2-3-1921.

★ ★ ★

నియమములను ఉల్లంఘించినందుకు ఒక వ్యక్తిని వెలివేసే హక్కు కులానికి ఉంది. ఇప్పటివరకు నీవు చేసిన దాంట్లో సిగ్గు పడటానికి, పశ్చాత్తాపపడటానికి ఏమీ మిగలలేదు. నీ యొక్క పట్టు కులంలో తగ్గవచ్చు. అది నిన్ను బాధించటం లేదు. ఈ కారణం వల్ల నీవు దరిద్రుడుగా మారినా బాధపడవలసింది గాని పశ్చాత్తాపం చెందవలసింది గాని ఏమీ లేదు. ఒక సిద్ధాంతానికి కట్టుబడి ఉన్న పర్యవసానంగా దరిద్రం కలిగినట్లైతే దానిని కోరవలసిందే. చివరికి ఆ కులమే నీ దృఢత్వాన్ని, నీ సౌజన్యాన్ని గురించి పశ్చాత్తాపపడి వినమ్రత చూపిస్తుంది. కులాల్లో మార్పు రావలసిన

ఆవశ్యకత ఉంది. అస్పృశ్యతయే దానికి దారి కావచ్చును.

టు ఎ గాంధీయన్ కాపిటలిస్ట్ - పుట 64. 16-7-1926.

★ ★ ★

అస్పృశ్యత ఒక ఆత్మ వినాశకరమైన పాపం. ఒక సాంఘికమైన కీడు.

ఎన్నిక చేసిన లేఖలు - 2, పుట 31, 10-10-1932

★ ★ ★

పవిత్రత మనసునకు సంబంధించినది. అందరిలోను ఉంటుందనుట యుక్తము. వివేకం ఉన్న యీ రోజుల్లో ఒక మహిళ తన ధర్మం యెడ పట్టుదల గలిగి ..పాలించే దరిద్ర నారాయణుల సేవ చేయాలి. ఆ విధంగా సేవ చేసి తనకు తానే తృప్తుడు నిచ్చుకోవాలి. దరిద్ర నారాయణుల సేవ యొక్క అర్థం ఖాదీ రాట్నం వడుకుటయే. వాటి యొక్క ప్రచారమే హరిజనుల సేవకు అర్థం అస్పృశ్యత అనే మచ్చను తొలగించుటయే. ఈ రెండు విషయాలు భగవంతుని సొంత పనులు. ఘోషా పద్ధతి మరియు విద్య రెండూ పొసగిన విషయాలు.

టు ఎ గాంధియన్ కాపిటలిస్ట్ -, పుట 139, 25-10-1933.

★ ★ ★

వ్యక్తిగత పవిత్రీకరణ పాటించే ఈ రోజుల్లో, హిందూ కులంలో ఉన్న దురాచారాలన్నింటినీ వదిలివేయాలని తెలుసుకొనుట యుక్తము. అందువలన వారు బాల్య వివాహాలు జరుపరాదు. మార్పు కోరే వారికి అసహనం పనికి రాదు. నా ఉద్దేశ్యంలో శారదా చట్టం ఒక తెలివైన అడుగు. కాని హిందూ కులానికి చెందినవారి మీదే దృఢంగా అమలు జరుగని చట్టం హరిజనుల మీద దృఢంగా అమలు జరగకపోవచ్చు ఈ దురాచారాన్ని గురించి శారదా చట్టం యొక్క శిక్షల గురించి హరిజనులే హరిజనులలో ప్రభావవంతంగా, వివేకంతో వ్యాప్తి చేయాలి. కొంతమంది కావాలని దాన్ని ఉల్లంఘిస్తున్నారనే నిర్ణయానికి వస్తే ఒకటి, రెండు వ్యాజ్యాలు

వేయాలి అయినప్పటికీ హరిజనులను గురించే యోచించాలి. హిందువుల వద్ద ఆర్థిక సహాయం కోరుట గాని పుచ్చుకొనుట గాని చేయకూడదు. కనీసం ఒక సంవత్సరం బాగా ప్రచారం చేయాలి.

రాజకుమారి అమృతకౌర్‌కు లేఖలు - పుట 2. 2-2-1935

★ ★ ★

కులాలు అసంఖ్యాకంగా వెలిసి హిందూమతాన్ని పట్టి పీడిస్తున్నాయి వర్ణం అను శబ్దానికి అర్థం వేరు. దానికి అర్థం వృత్తి. అంతర్ భోజనాలతోను, అంతర్ వివాహాలతోను దానికి సంబంధం లేదు. ప్రాచీనకాలంలో ఈ నాలుగు వృత్తుల వారు కలిసి భోజనం చేసేవారు. వివాహాలు జరుపుకొనేవారు. అలా చేసిన వారు తమ వృత్తులు మానుకోలేదు. భగవద్గీత యందలి వర్ణముల నిర్వచనాన్ని బట్టి యిది స్పష్టం. తన వారసత్వపు వృత్తిని వదిలివేసినప్పుడు ఒక వ్యక్తి తన వర్ణాన్నుంచి బయటపడినట్లే. ఈనాడు వర్ణాశ్రమ ధర్మం కోల్పోయిన ధనంలా వున్నది. అందు పూర్తి గందరగోళమే మిగిలింది.

ఎన్నిక చేసిన లేఖలు - 2, పుట 40.

★ ★ ★

16. బ్రహ్మచర్యము

బ్రహ్మచర్య వ్రతం కాని, మిగతా వ్రతాలు కాని దైవ సంబంధమైనవి. ఆత్మను క్రమశిక్షణగా భావించినప్పుడే అవి సంతోషాన్ని కలిగిస్తాయి. అవి పిశాచం వల్ల ఆచరించబడితే కష్టాలు కలిగిస్తాయి.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు - సంపుటము 9. పుట 117. 28-12-1908.

★ ★ ★

నీతికి సంబంధించిన సమస్యల విషయంలో నేను బ్రహ్మచర్యాన్ని అవలంబించాలని భావిస్తే నా తల్లితండ్రులు అందుకు వ్యతిరేకిస్తే నేను వినమ్రంగా వారిని త్రోసిపుచ్చాలి.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు - సంపుటము 10. పుట 406, 8-2-1911.

★ ★ ★

విషయ సుఖాలలో మునిగిన వాడు ఏమి చేస్తాడు? ఇంద్రియాలు వాటి యిష్టం వచ్చినట్లు పోతాయి. అట్టి స్థితిలో నేను కేవలం ద్రష్టను, పరిశీలకుణ్ణి అని మాటలు చెబితే అవి పనికిమాలినవే. ఎవరు తమ ఇంద్రియాలపై పూర్తి అధికారం కలిగివుంటారో, ఎవరి ఇంద్రియాలు శరీరాన్ని బ్రతికించుటకు మాత్రం పనిచేస్తాయో వారు మాత్రమే యీ విషయమై వాదించవచ్చు యీ విధంగా చూస్తే మనలో ఒక్కరికి కూడా దీనిని గురించి మాట్లాడుటకు అర్హత లేదు. నిజమైన పేదరికాన్ని సాధించినప్పుడే మనకు అర్హత కొద్దిగానైనా లభిస్తుంది. పుణ్యం వల్ల రాజులు రాజులేనని అనడానికి వీలులేదు. వారు చేసే పనుల వల్లనే వారు రాజులుగా రాణిస్తారు. ఆత్మ ప్రకృతిని పరిగణనలోకి తీసుకుంటే, ఈ పనులన్నీ మంచివేనని అనడానికి వీలు లేదు.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు - సంపుటము 11. పుట 150, 23-8-1911.

★ ★ ★

పూర్తిగా ప్రయత్నం చేసి కోరికలను అణచివేయాలి అసంగతమైన కోరికలు ఎల్లప్పుడూ పుడుతూనే వుంటాయి. ప్రతిసారీ వాటిని అణచివేసుకోగలిగితే మన మనస్సు దృఢపడుతుంది. ఆత్మబలం పెరుగుతుంది.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 12. పుట 389. 17-3-1914

★ ★ ★

ప్రతిదీ నశించేదే, కాని ఆత్మ నశించదు. మనం దీన్ని జ్ఞప్తి చేసుకోవడమే కాక, ఆ విధంగా నడుచుకోవాలి. నేను ఆలోచించినకొద్దీ సత్య బ్రహ్మచర్యం వీటి యొక్క

ప్రాముఖ్యం పెరుగుతున్నది. బ్రహ్మచర్యం మిగిలిన అన్ని నీతి సూత్రాలతో కలిసి సత్యమునందు అర్ధవంతమవుతున్నది నేను ఆలోచనలను ఆపలేను. అయినప్పటికి సత్యంతోపాటు ఆ స్థానంలో బ్రహ్మచర్యం కూడా ప్రముఖమైనదే. ఈ రెండూ ఎటువంటి అవాంతరాలొచ్చినప్పటికీ విజయం సాధించగలవని నాకు విశ్వాసం. నిజమైన అడ్డంకులు మనస్సు యొక్క చెడు తలంపులు మిగతావారిలో గల మన బాహ్య సంబంధాలపై మన సంతోషం కోసమై ఆధారపడకపోయినట్లైతే మనం ఏం చేయాలో యితరులు చెప్పే కంటే మనమే ఆలోచించుకోగలుగుతాము.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు - సంపుటము 12, పుట 396, 22-3-1914.

★ ★ ★

సత్యవాదిత్వము, బ్రహ్మచర్యము అహింస, దొంగతనం చేయకపోవుట, కూడబెట్టకపోవుట అనే యీ అయిదు జీవిత నియమాలు ప్రతివారు పాటించవలసినవి. మానవుని యొక్క నడవడిక క్రమశిక్షణ అనే పునాది మీదే నిర్మించబడుతుంది. నిస్సందేహంగా యివ్వన్నీ ప్రపంచంలో అందరూ పాటించవలసినవే. వ్యాపారస్తుడైనప్పటికీ అసత్యం పలుకగూడదు. ఆచరించగూడదు. వివాహితుడైనప్పటికీ అస్ఖలితుడుగానే ఉండాలి. తాను జీవిస్తూనే అహింసను ఆచరించాలి. ప్రాపంచికంగా ఉంటూ డబ్బు గాని ఇంకేదైనా వస్తువు గాని దొంగిలించకూడదు. బ్రహ్మచర్యాన్ని ఆచరించుటకు క్రింద తెలిపినవన్నీ అవసరం. (1) ఏకాంతం (2) మితాహారం (3) మంచి గ్రంధాలు (4) క్రమమైన ధ్యానం (5) తగిన మానసిక శారీరిక శ్రమ (6) సువాసనలు విరజిమ్మే, మత్తు కలిగించే ఆహార పానీయాలను విసర్జించుట (7) అశ్లీల విషయాల, ప్రదర్శనల విసర్జన (8) సంభోగ వాంఛను విడనాడుట (9) స్త్రీలతో ఒంటరిగా గడపకుండుట (10) రామనామ జపం లేదా యితర మంత్ర జపం.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు-సంపుటము 25, పుట 133-134, 13-9-1924.

★ ★ ★

అన్ని వాంఛల ముందు అన్ని పరిస్థితులలోను నిలబడగలిగిందే బ్రహ్మచర్యం. ఒక అందమైన స్త్రీ ఒక పాలరాతి పురుష విగ్రహం దగ్గరకు పోతే, ఆ విగ్రహం ఏ మాత్రం

చలించదు. బ్రహ్మచారి అంటే ఆ రాతి విగ్రహంలాగా ఆ పరిస్థితులలో చలించని వాడు అన్నమాట. ఆ పాలరాతి విగ్రహం తన కళ్ళనూ, చెవులను ఏ విధంగా ఉపయోగించలేదో అదే విధంగా మనిషి పాపం విషయంలో వ్యవహరించాలి.

మహదేవదేశాయి డైరీ - సంపుటము 1, పుట 80, 19-4-1932.

★ ★ ★

సేవ చేయుటకు నియమించిన స్త్రీలను తప్పించుకొని తిరుగుట బ్రహ్మచర్యం కాదు. అట్లా తప్పించుకొని తిరిగితే అది భౌతికమైన పరిత్యాగమే కాని అత్యావశ్యకమైన మనఃసంబంధిత చర్య కాదు. క్లిష్ట సమయాలలో అది మనకు ఉపయోగించదు. ఒకని ప్రాపంచిక సుఖాలకు అర్రులు చాచటం పరమానందకరమైన దృష్టితో తగ్గుతుంది. కాని మరేవిధంగాను తగ్గదని గీతా ప్రవచనం ఈజిప్టుయందలి మంచి ఆహారం, పానీయం లభించే ప్రదేశాలను పొందే దాకా సాక్షాత్కారాన్ని ఆశించకూడదు అని ఒక సూక్తి ఉన్నది. ఆ రెండు విషయాలు కలిసేయుంటాయని ఉన్నత లక్ష్యం నెరవేరితే అపేక్ష పోతుంది అని దాని తాత్పర్యం. ఇంద్రియ విషయాలు కనబడకపోయినా వాటి మీద అపేక్ష వెల్లడికాలేదు. అందువల్ల భగవంతుని దర్శించనంత వరకు అవి మళ్ళీ తల ఎత్తే అవకాశం వుంటుంది. ఆయనను దర్శించిన తరువాత యితర కోరికలు వుండవు. నిజానికి అతడు పురుషుడుగా వుండడు. లింగరహితుడైపోతాడు. స్త్రీ పురుష భేదం లేకుండా పోతుంది. అతడు శూన్యమైపోతాడు. అతని మూర్తి భగవంతునిలో కరిగిపోతుంది. ఈ భావాన్ని పరమ భగవంతుడు, బ్రహ్మ అను శబ్దాలకు బదులు, సత్యం అను శబ్దానికి ఉపయోగించితే మరింత స్పష్టమవుతుంది. ఇచ్చట తనను తాను మోసగించుటకు అవకాశం లేదు. ఆశ్రమంలో ఎవరైనా ప్రపంచమంతా తన కుటుంబంలా భావిస్తూ మాట్లాడుతూ మనస్సులో చెడు ఆలోచనలకు తావిచ్చేవాడుంటే అతడు భగవద్గీత ప్రకారం మిధ్యాచారియే. మనం సత్యవాదిని గురించి అతడు ఏవిధంగా ప్రవర్తించాలి అనే విషయాన్ని గురించి ఎప్పుడూ యోచించాలి.

మహదేవదేశాయి డైరీ - సంపుటము 1, పుట 80-81, 19-4-1932.

★ ★ ★

ఎవరైనా మనకంటే గొప్పవారని లేక తక్కువవారనీ భావించటం పాపం. అందరం సమానమే. మనల్ని పాపపు స్పర్శయే మలినం చేస్తుంది. మానవుని స్పర్శ మలినం చేయదు. సేవకు అంకితమైన వ్యక్తికి ఎవ్వరూ ఎక్కువ తక్కువలు కారు. ఎక్కువ తక్కువల గుర్తింపు హిందూమతమునకు మచ్చ. దాన్ని మనందరం చెరిపి వేయాలి.

మహదేవదేశాయి డైరీ - సంపుటము 1, పుట 286-287, 14-8-1932.

★ ★ ★

స్వేచ్ఛగా విహరించే ఆలోచనలు ఆధ్యాత్మిక అభివృద్ధికి ఉపకరించవు. అవి మనలో చాలా మందిని బాధిస్తాయి. అందువల్ల మానసిక కేంద్రీకరణను గురించి నొక్కి చెప్పడం జరిగింది. మనం మనస్సులో పెట్టుకోవలసింది యిదే. మనం అనేక ఆలోచనలు చేస్తాం. వాటివల్ల ఎంతో మానసిక శక్తి వృథా అవుతుంది. విషయాసక్తి వల్ల జీవశక్తి నశించినట్లే అవుతుంది. శారీరక అంగవైకల్యం మనస్సును ప్రభావితం చేసినట్లుగానే మానసిక అంగవైకల్యం శరీరాన్ని ప్రభావితం చేస్తుంది. అందువల్లనే బ్రహ్మచర్యాన్ని సంపూర్ణ జ్ఞానంగా అర్థం చేసుకొని వృథా ఆలోచనలకు తావు యివ్వను.

సంకుచిత దృష్టితో చూచుటవల్లనే మనం బ్రహ్మచర్యాన్ని సాధించడం కష్టమని భావించాం. కాని దాని విస్తృత నిర్వచనాన్ని అంగీకరించి మన పదకొండు ఇంద్రియాలను నిరోధించుటకు ప్రయత్నిస్తే పశుప్రవృత్తిని అదుపులో పెట్టడం సులభతరం అవుతుంది.

మహదేవ దేశాయి డైరీ - సంపుటము 1, పుట 305, 23-8-1932.

★ ★ ★

బ్రహ్మచర్యాన్ని గురించిన నా నిర్వచనాన్ని జ్ఞప్తికి తెచ్చుకోండి. దాని అర్థం ఒకటో రెండో ఇంద్రియాలను అణచివేయడం కాదు. మొత్తం ఇంద్రియాలన్నింటిపై అధికారం సంపాదించుటయే. ఈ రెండు స్థితులు ప్రథమంగా భిన్నమైనవి. నేను నా

ఇంద్రియాలనన్నింటిని ఈ రోజున అణచివేయగలను. కాని వాటిమీద విజయం సాధించటానికి చాలా కాలం పడుతుంది. విజయానికి అర్థం వాటిని నాకు బానిసలుగా చేసుకోవడమే. నేను నా చెవులకు వృధా మాటలు వినకుండా, కామాతురమైన మాటలు, దైవదూషణ వినకుండా స్వర్గసంగీతాన్ని వినుటకు శిక్షణ ఇవ్వాలి. ఎన్నో వేల మైళ్ళ నుంచి అయినా సహాయం కోసం అరిచే అరుపును వినుటకు శిక్షణ ఇవ్వాలి.

మీరాకు బాపూ లేఖలు - పుట 257, 27-4-1933.

★ ★ ★

బ్రహ్మచర్యం అనునది ఒక మనఃస్థితి. అన్ని విషయాలయందు మితంగా వుండటం సహాయకారి అవుతుంది. అట్టి మానసిక స్థితికి ఆహారం అవసరం తక్కువగా ఉంటుంది. అంటే చెడు ఆహారం అభివృద్ధిని కుంటుబరచదని కాదు. సరైన ఆహారం మితంగా తీసుకోవడం ఒక్కటే బ్రహ్మచర్య ఆచరణకు సరిపోదని చెప్పక తప్పదు. అయితే అది కూడా అవసరమైన వాటిలో ఒకటి. జిహ్వాచాపల్యం బలహీన మానసిక స్థితికి, బ్రహ్మచర్య అనిచ్ఛకు గట్టి గుర్తు. బ్రహ్మచర్య వ్రతాచరణకు సర్వోన్నతమైన ఔషధం ఏమిటి అని అడిగితే, ఆత్మ భగవంతునిలో భాగమనీ, భగవంతుడు మనలోనే వున్నాడనీ గుర్తించడమేనని నా సమాధానం. యీ విషయాన్ని హృదయపూర్వకంగా గుర్తించగలిగితే అదే మానసిక పవిత్రతను, మానసిక శక్తిని కలుగజేస్తుంది.

ఎన్నిక చేసిన లేఖలు - 2. పుట 3.

★ ★ ★

17. నిర్భయము

భయము అనేది నీతి బలహీనత యొక్క ప్రవృత్తి. మనం దానికి లొంగినంత కాలం ఎల్లప్పుడూ అటువంటి దురదృష్టాన్ని ఎదుర్కోవలసి వస్తుంది.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు, సంపుటి 121, పుట 93, 30-5-1912.

★ ★ ★

మరణం మన కర్తవ్యాన్ని గురించి యోచింపచేస్తుంది. అప్పుడు మనిషి స్మృతి కోల్పోతాడు. మరీ శరీరానికి అంటిపెట్టుకొన్నవాడే ఎక్కువగా బాధపడతాడు. ఆత్మ గురించి సత్యం తెలిసినవాడు మరణమంటే భయపడడు.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు-సంపుటము 12, పుట 365-66, 1-3-1914.

★ ★ ★

ఎంత ఆలోచించినప్పటికీ నేను మరణ భయాన్ని వదిలించుకోలేక పోతున్నాను. ఏదో ఒకరోజు ప్రయత్నం చేస్తూ పోతూ, దాన్ని వదలించుకోగలను. మనం ప్రయత్నం చేయగలం. ఏ ఒక్క అవకాశమును విడుచుకోకూడదు. అది మన విధి. ఫలితాన్ని యివ్వటం భగవంతుని వంతు. బాధపడుట దేనికి? తల్లి బిడ్డకు పాలు ఇచ్చేటప్పుడు దాని ఫలితం గురించి ఆలోచించదు. దాని ఫలితం దానంతట అదే కలుగుతుంది. మరణభయాన్ని వదిలించుకొనుటకు కోరికలను తరిమివేయుటకు ప్రయత్నం చేయి. సంతోషంగా ఉండు. అవే కనుమరుగయి పోతాయి. లేకపోయినచో కోతి గురించి ఆలోచించకూడదని నిర్ణయించుకున్న మనిషి దాన్ని గురించే ఆలోచించినట్లుగా అవుతుంది.

మనం పాపంలో పుట్టి, పాపకార్యాల వల్ల శరీరంలో బంధింపబడ్డాము. ఈ మలినాలనన్నింటినీ ఒక్క క్షణంలో కడగగలనని ఎట్లా భావిస్తున్నావు?

"నీవు నీ యిష్టం వచ్చినట్లు జీవించు
ఏదో విధంగా భగవంతుని దర్శించు.
ఇది అభా భగత్ బోధన".

(అభాభగత్ గుజరాతీ పద్యకారుడు, 17వ శతాబ్దంలో జీవించాడు. భక్తుడు. వేదాంతి)

నీవు కష్టాలలో ఉన్నా సుఖాలలో ఉన్నా రామనామాన్ని ఉచ్చరిస్తూ ఉండు. నీవు సాధించదలచినదాన్ని సాధిస్తావు. ఇది తులసీదాసు బోధ.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు - సంపుటము 12, పుట 375, 7-3-1914.

★ ★ ★

ఒక్క క్షణం కూడా ఎవ్వరూ నా మరణాన్ని శీఘ్రం చేయలేరు. ఆలస్యం చేయలేరు. మరణం నుంచి మనల్ని రక్షించుకొనే పద్ధతి దాన్ని అన్వేషించుటయే. మన జీవితం గురించి సాధారణమైన పద్ధతిలో మనం శ్రద్ధ తీసుకొనుట మన కర్తవ్యం ఇంతకంటె ఎక్కువ మనం చేయకూడదు. దాని సమయం ఆసన్నమైనపుడు దాన్ని ఆహ్వానించాలి.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు - సంపుటము 12, పుట 386, 14-3-1914.

★ ★ ★

దైవచింతన కలిగి యుండి, మనస్సాక్షికి వ్యతిరేకంగా ఏమీ చేయనప్పుడు మరణం మనలో భయాన్ని కలిగించదు. నిజానికి మరణం మంచి కోసం మార్పువంటిది. అందువల్ల ఆహ్వానించదగిన మార్పు బాధను రేపదు. రేపకూడదు.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 12, పుట 390, 18-3-1914.

★ ★ ★

ఈ అశాశ్వతమైన ఆకారం ఏ క్షణంలోనైనా నశించవచ్చు అని హృదయ కుహరంలో తెలిసిన వ్యక్తి, మరణ సమయం కోసం ఎల్లప్పుడూ సంసిద్ధంగా ఉంటాడు. అతడట్లా ఉన్నప్పటికీ గృహస్థు అతని బాహ్యచర్యలన్నింటినీ కట్టడి చేసుకొని అంతర్ చర్యలను విస్తృతపరచుకొని దాని ప్రకారం జీవిస్తాడు.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు - సంపుటము 13, పుట 30, 27-2-1915.

★ ★ ★

విడిపోవటంలోనూ మరణంలోనూ ఉన్న బాధ నేను విషయాలను పరిశీలిస్తున్న కొద్దీ పఠిస్తున్న కొద్దీ గొప్ప భ్రాంతి అని నిశ్చయమవుతున్నది. దాన్ని భ్రాంతిగా గుర్తించుట స్వేచ్ఛ పొందుటయే. పదార్థానికి విడిపోవటం, మరణం రెండూ లేవు. అయినప్పటికీ అందులో నాటకం ఒకటి వున్నది. మన స్నేహితుల లోని పదార్థాన్ని గుర్తించి, వారిని ప్రేమిస్తాము. వారిలోని పదార్థాన్ని కప్పి ఉంచే పదార్థం కాని దాని

నాశనాన్ని కాని తాత్కాలికంగా భరించలేము. నిజమైన స్నేహం అను ముక్కనుంచి ముత్తాన్ని చేరుకోవడానికి ఉపయోగించుకోవాలి. నీవు ప్రస్తుతానికి నిజాన్ని గ్రహించగలిగావనుకుంటున్నాను. అది శాశ్వతంగా ఉండిపోవుగాక.

మీరాకు బాపూ లేఖలు - పుట 41. 27-4-1927.

★ ★ ★

మనకు ప్రియమైన వారిని సాధ్యమైనంతవరకు శరీరంతో చూడాలను కోవడం స్వార్థపరమైన కోరిక. అది బలహీనతల వల్ల కలుగుతుంది. శరీరం నాశనమైన తరువాత గూడా ఆత్మ మిగిలి ఉంటుందనే విషయంలో అపనమ్మకం కలుగుతుంది. రూపం ఎప్పుడూ మారవచ్చు. నాశనం కావచ్చు. రూపం లేని ఆత్మ మారదు. నాశనం చెందదు. నిజమైన ప్రేమ శరీరం లోపల ఉండే ఆత్మకు చేరుకొని ఆ తర్వాత అసంఖ్యాక శరీరాలలో ఉన్న జీవంలో గల ఐక్యతను గుర్తించగలుగుతుంది.

మీరాకు బాపూ లేఖలు - పుట 156. 6-7-1931.

★ ★ ★

మరణం నా మీద ఎటువంటి ముద్ర వేయదు. నేను ఆ దుఃఖంతో బంధువుల కోసం శోకించడం కన్న అజ్ఞానం మరొకటి లేదు.

మహదేవ దేశాయి డైరీ - సంపుటము 1, పుట 213, 5-7-1932.

★ ★ ★

మనం యీ మట్టి వస్త్రాన్ని ధరించినంత కాలం. దాన్ని శుభ్రంగా పవిత్రంగా మరియు ఆరోగ్యంగా ఉంచుకుందాం. దానిని వదిలివేయవలసి వచ్చినప్పుడు ఎటువంటి దుఃఖం లేకుండా వదలివేద్దాం. అది మనం ఉపయో గించుకొనుటకు యివ్వబడింది. ఆ యిచ్చినవాడు కావాలనుకున్నప్పుడు తీసికోనిద్దాం. దాన్ని మనం సేవకోసమే ఉపయోగించాలి కాని ఆనందం కోసం ఉపయోగించుకోకూడదు.

మహదేవదేశాయి డైరీ - సంపుటము 1. పుట 276, 7-8-1932.

★ ★ ★

ఈ మానవ శరీరం గాజుకన్నా కూడా తక్కువ మన్నిక గలది. మనం జాగ్రత్తపరిస్తే గాజుముక్క వందల సంవత్సరాలు చెడిపోకుండా ఉండగలదు. కాని యీ మన శరీరం ఎంత జాగ్రత్తగా ఉంచినప్పటికీ కొంత సమయం తరువాత దాన్ని జాగ్రత్తపరచలేము. ఆ సమయంలోనే అది నశించిపోవచ్చు కూడా. మనం దానిని నమ్ముకోలేము.

మహదేవ దేశాయి డైరీ - సంపుటము 1. పుట 276-77, 7-8-1932.

★ ★ ★

నీవు ప్రేమించే ఆత్మ ఎల్లప్పుడూ నీతోనే ఉన్నది. ఏ శరీరం ద్వారా ఆత్మను ప్రేమించడం నేర్చుకున్నావో, ఆ శరీరం ఆ ప్రేమను నిలుపుకొనుటకు ఏ మాత్రం అవసరం లేదు. అది అవసరం ఉన్నంతకాలమే ఉండటం, అవసరం లేకపోయినప్పుడు నశించడం ఆశ్చర్యం. మనకు ఎప్పుడు దాని అవసరం తీరిపోతుందో తెలియదు. కాబట్టి ఏ విధంగా మరణం సంభవించినప్పటికీ. ఈ శరీర ఉపయోగం యికలేదని నిర్ణయించుకోవచ్చు.

మీరాకు బాపూ లేఖలు - పుట 210. 20-9-1932.

★ ★ ★

నేను వ్యక్తిగతంగా కొన్ని సంవత్సరాలుగా మరణం గురించి దుఃఖించటం మానుకున్నాను. ఒక యోధుడు నానుంచి వెళ్లిపోయినప్పుడు నాకు ఒక అఘాతం తగిలినట్లు భావించాను. కాని అది నా వ్యక్తిగత అనుబంధం వల్లనే జరిగింది. యింకోమాటలో చెప్పాలంటే స్వార్థమన్నమాట. మరణం ఒక విధమైన ముక్తి లేక విడుదల అనీ, అందువల్ల దానికి స్వాగతించాలనీ, ఒక స్నేహితునివలె అది శరీరం యొక్క నాశనమే తప్ప లోపలి ఆత్మకు కాదని నేను వెంటనే తేరుకొని తెలుసుకున్నాను.

ఎన్నిక చేసిన లేఖలు - 2, పుట 28. 24-11-1932.

★ ★ ★

మనం జన్మించేది మరణించటానికే. మనం మరణించేది జన్మించటానికే. ఇది ఒక ప్రాచీన వాదం. అయినప్పటికీ మనం ఆలోచించవలసిందే. మనం పుట్టుకను ఆహ్వానించినట్లుగా మరణాన్ని ఆహ్వానించలేము. ఆత్మ లేకుండా మనం శరీరాలతో సంబంధం పెట్టుకోలేమని మన యింద్రియాలు మనకు రుజువులు చూపిస్తున్నా, మనం నమ్మడం లేదు. అదే విధంగా మన ఆత్మ శరీరంతోబాటు నాశనమైపోతుందనటానికి కూడా రుజువు లేదు.

మీరాకు బాపూ లేఖలు - పుట 260, 4-5-1933.

★ ★ ★

ఒక వ్యక్తి తాను నిర్మోహమాటంగా, నిస్సహాయుడను అని నిరూపించు కున్నప్పటికీ అది ఆ వ్యక్తిని పిరికివాణ్ణి చేయదు. కాని అదే ధైర్యానికి ప్రారంభం కావచ్చు.

రాజకుమారి అమృతకౌర్‌కు లేఖలు - పుట 29, 19-6-1935.

★ ★ ★

భూమి మీద ఈ శరీరంతో పని చేయాలని భగవంతుడు అనుకున్నంత కాలం అతడే దాన్ని గురించి శ్రద్ధ వహిస్తాడు. సమయం వచ్చినప్పుడు దేశమందలి వైద్యులందరూ కూడా నన్ను రక్షించలేరు.

రాజ్‌కుమారి అమృత కౌర్‌కు లేఖలు - పుట 99, 16-10-1936.

★ ★ ★

మళ్లీ ఒకసారి జీవించటానికి మనం చనిపోతాం. మనం జీవించేది చివరికి చనిపోవటానికే. అందువల్ల జీవితం సంతోషించవలసిన వస్తువు కాదు. లేదా మరణం దూషించవలసిన వస్తువు కాదు. ఇందు అవసరమైన ఒక విషయం వున్నది. మనం మన జీవితంలో మన విధుల గురించి తెలుసుకొని వాటిని మరణించేదాకా నిర్వహించాలి.

ఎన్నిక చేసిన లేఖలు - 1, పుట 18.

★ ★ ★

మరణానికి భయపడుట, పాత చిరిగిన దుస్తుల్ని విసర్జించుటకు భయపడుట వంటిది. మరణాన్ని గురించి తరచు ఆలోచించి మన అజ్ఞానం వల్ల భయపడుతూ వుంటామనే నిశ్చయానికి వచ్చాను.

ఎన్నిక చేసిన లేఖలు 1 - పుట 24.

★ ★ ★

జీవితంలో అత్యవసరమైనవని భావించడం వల్ల ప్రస్తుత కార్యక్రమాల్ని నిర్వహిస్తున్నాను. నా కార్యక్రమాల్లో పాల్గొంటున్నప్పుడు మధ్యలో మరణాన్ని ఎదుర్కోవలసి వస్తే నేను నిశ్చింతగా ఎదుర్కొంటాను. భయపడటానికి అది నాకు క్రొత్త కాదు గదా!

ఎన్నిక చేసిన లేఖలు 1 - పుట 32.

★ ★ ★

మరణం అనునది ఒక నిద్ర వంటిది. అది ఒక మరుపు వంటిది. శరీరం మళ్లీ లేవనవసరం లేని దీర్ఘ నిద్ర అన్నమాట. అలాగే మోయలేనన్ని స్మృతుల బరువులను దించుకొని వాటిని వదిలించుకునేటటువంటి హాయినిచ్చే నిద్ర అన్నమాట.

ఎన్నిక చేసిన లేఖలు 1 - పుట 5.

★ ★ ★

పుట్టుక కంటే మరణం ఎక్కువగా ఉత్సవాలు చేయవలసిన సమయం. పుట్టుకను ముందు ఒంటరిగది (గర్భం)లో తొమ్మిది నెలలు వుండి, పుట్టిన తరువాత అనేక బాధలు పడవలసివస్తుంది. కాని మరణం జీవిత గమ్యాన్ని చేరుటయే. అటువంటి మరణానికి అర్హత సాధించాలంటే ఏ బంధమూ లేకుండా జీవిత కాలమంతా పనిచేయాలి.

ఎన్నిక చేసిన లేఖలు 2 - పుట 49.

★ ★ ★

18. ఆరోగ్యము - పరిశుభ్రత

ఈ వైద్యబృందాలన్నీ దేశానికి ఏమి సేవ చేయగలుగుతాయో! శవాల శరీరాలను కోసి జంతువులను చంపి, ఐదు నుంచి ఏడు సంవత్సరాలు అతిగా వ్యర్థమైన సిద్ధాంతాలను మననం చేసుకొని ఏ గొప్ప విషయాలు సాధించ గలుగుతారు? భౌతికమైన రోగ నిదానం వల్ల దేశం ఏం సామర్థ్యాన్ని పొందగలుగుతుంది? మన శరీరాలతో అనుబంధాన్ని పెంచుతుందే తప్ప మరేం చేస్తుంది? వైద్య శాస్త్రంలో జ్ఞానం లేకపోయినా, రోగాలు అభివృద్ధి చెందకుండా మనం పథకాలు తయారు చెయ్యగలం. దానర్థం అసలు వైద్యులే అవసరం లేదని కాదు వారు ఉండవలసిందే. చాలామంది యువకులు యీ వృత్తికి అనవసరమైన ప్రాధాన్యం యిచ్చి, వందల, వేలాది రూపాయలు పోసి ఎన్నో సంవత్సరాలు వృధా చేసి, అర్హత సాధిస్తారు. అట్లా చేయకూడదు. ఈ అలోపతి వైద్యుల వల్ల ఎటువంటి ప్రయోజనం పొందలేము. పొందము అనే విషయాన్ని గుర్తించాలి.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 10, పుట 206.

★ ★ ★

పాలు యింకోరకమైన మాంసాహారమే. మానవునికి దాన్ని తీసుకోటానికి ఎటువంటి హక్కు లేదు. పిల్లవాడు తల్లి దగ్గర పాలు త్రాగటల్లేదా? అట్లాగే మనం ఆవుపాలు తాగుతున్నాము అనే వాదం అజ్ఞానానికి పరాకాష్ఠ.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 12, పుట 127, 2-7-1913.

★ ★ ★

మనకు అత్యవసరమైన శరీరానికి సరిపడేటంత సాధ్యమైనంత తక్కువ రకాలు, తక్కువ పరిమాణంలో తీసుకోవాలి. ఈ సూత్రాన్ని మనస్సులో పెట్టుకొని ఆహార నియమాలు తయారు చేయుట మంచిది

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు - సంపుటము 12, పుట 387, 17-3-1914.

★ ★ ★

రోగ నిదానం చేయలేని వైద్యులను చూచినప్పుడల్లా నాకు బాధ కలుగుతుంది. వైద్యశాస్త్రం ఎంత అసంపూర్ణమైనదో, ఎంత ఆధారపడదో, ఎంత అశాస్త్రీయమైనదో, నిరంతరం జ్ఞప్తి చేస్తూవుంటుంది. మనం మన అనుబంధాన్ని వదులుకొని ఆలోచించితే, సంపూర్ణమైన నిదానం ఏదీ లేదని అర్థం చేసుకొని దానిలో ఉన్న లోపాలు గ్రహించగలుగుతావు. అతిశక్తివంతమైన ఔషధాలకు గూడా ఎన్నో మినహాయింపులున్నాయి. ఎంతో జయప్రదమైన శస్త్ర చికిత్స కూడా మచ్చను విడిచిపెడుతుంది.

మైడియర్ చైల్డ్ - పుట 84, 20-8-1926.

★ ★ ★

ప్రతి జబ్బు మనకు తెలియని ప్రకృతి సూత్రం యొక్క ఉల్లంఘన వల్ల వచ్చేదేనని, ఆ సూత్రాలు తెలుసుకొని, వాటిని పాటించుటకు తగిన శక్తి నివ్వమని భగవంతుని ప్రార్థించుట మంచిది.

మీరాకు బాపూ లేఖలు, పుట 58, 9-7-1927.

★ ★ ★

మనం రుచికరమైన ఆహారాన్ని యిష్టపడితే దాన్ని దాచడం ఎందుకు మంచి ఆహారాన్ని కోరుకోవడం పాపం కాదు. ఆ వాంఛను దాచుకోవడం రహస్యంగా దాన్ని చేయటం పాపం. ప్రతి వ్యక్తీ పురుషుడు గాని, స్త్రీ గాని తను కోరుకున్న ఆహారాన్ని తినే స్వేచ్ఛ కలిగి ఉంటారు. సాధారణంగా మనం వండుకొనే వాటిని వండుకొని తన ఆహారం యెడ గల వాంఛను తృప్తిపరచు కోవచ్చు. తమ ప్రత్యేకమైన కోర్కెలు తీర్చుకోవటానికి ప్రత్యేక రకాలేవీ ఆశ్రమ గదులలో రహస్యంగా గాని, బహిరంగంగా కాని వండుకోకూడదు.

ఎవరైనా బయటికి వెళ్ళి తన స్నేహితుని గదిలో భోజనం చేయవచ్చు. యిందులో దాచవలసింది ఏమీ లేదు. ఒకరు యిదే తినాలి అనే నియమము లేదు. తమ గదులలో కావలసినవారు ఎండిన పళ్ళు లాంటి తినుబండారాలు ఉంచుకోవచ్చు.

కాని అట్టి స్వాతంత్ర్యాన్ని ఉపయోగించుకోకపోవుటయే మంచిది. అయితే అది నియమమేమీ కాదు. నా మనఃపూర్వక విన్నపం ఏమంటే, నీవు ఎట్లాంటివాడవో అట్లాగే కనపడు. నువ్వు ఏంచేసినా బహిరంగంగానే చెయ్యి. ఎప్పుడూ అనవసరంగా బయటివారి వల్ల ప్రభావితం కాకు. కాని నీవు ఏదైనా చేస్తానని చెపితే మాత్రం అవమానమైనా సరే, ఆ తర్వాత దానికి భిన్నంగా వ్యవహరించకు.

ఆశ్రమ సోదరీమణులకు బాపూ లేఖలు - పుట 64, 10-12-1928.

★ ★ ★

బిడ్డకు పడిశం పడితే సూర్యరశ్మి తగిలేటట్లు చూడు. (సూర్య స్నానము) ఇది కాపడం లాగా పనిచేసి శరీరాన్ని గట్టిపరచి జలుబును తగ్గించివేస్తుంది.

ఎన్నిక చేసిన లేఖలు 2 - పుట 21, 28-11-1930.

★ ★ ★

ప్రతి రోగమూ సరి అయిన విశ్రాంతినిచ్చి, మనస్సును ఆందోళన నుంచి తొలగించకపోతే, బలహీనత కలుగజేస్తుంది. నా ఊహలో మనస్సును నిరోధించడం చాలా కష్టమైన పని. దీనికి సర్వోన్నత ఔషధం భగవద్గీతను ప్రయోగించుటయే. మనస్సుకు ఆఘాతం తగిలిన ప్రతిసారీ మన ప్రయోగంలో లోపం ఉన్నట్లే భావించాలి. ప్రయోగించుటలో విఫలమైనట్లే. బాతు శరీరం మీద నీటిబొట్ల లాగా మంచినీ చెడునీ నీ మీద పడనియ్యి. మనం ఏదైనా విన్నప్పుడు, మన అవసరం ఏదన్నా ఉందా లేదా అని చూచి, అవసరం ఉన్నట్లైతే ప్రకృతి చేతిలోని పనిముట్ల వలె ఏమాత్రం అనుబంధం పెంచుకోకుండా ప్రభావితం కాకుండా ఆ పని చేయుటయే నీ విధి.

ఒక ఫలితాన్ని సాధించడంలో ఒకటి కన్న ఎక్కువ పనిముట్లు ఉపయోగించబడ్డాయి. అదే విషయాన్ని మనం జ్ఞప్తి ఉంచుకుంటే, ఈ అనుబంధ రాహిత్యం ఒక శాస్త్రీయ అవగాహనగా కనపడుతుంది. నేను యీ పని చేశానని ఎవరు చెప్పగలుగుతారు?

మెదడు గ్రహించిన ప్రతి సత్యాన్ని హృదయంలోకి పంపివేయాలి అట్లా పంపకపోతే అది నిష్ఫలమైపోయి మెదడునందే విషపదార్థంగా ఉండిపోతుంది. శరీర వ్యవస్థనంతా విషతుల్యం చేసేస్తుంది. అందువల్లనే మెదడును విషయాలను పంపే కేంద్రంగా ఉపయోగించవలసిన అవసరం వున్నది. మెదడు గ్రహించిన విషయాలను క్రిందికి హృదయానికి పంపివేయాలి. లేదా అక్కడే అప్పుడే అవి క్రిందికి పంపటానికి పనికి రావని నిర్ణయించి నిరాకరించాలి. మెదడు ఈ విధి నిర్వర్తించలేకపోవుటయే శరీరంలోని దాదాపు అని రుగ్మతలకు కారణం. అదే మనో విహ్వలతకూ కారణం. మెదడు అలసిపోయి దుర్బలపడదు. అందువల్ల మనం ఎప్పుడు రుగ్మతకు గురయినప్పటికీ, ఆహారం విషయంలోనే గాక మెదడు యొక్క పనితీరులో కూడా తేడా ఉన్నట్లు లెక్క. గీతాకారుడు యీ విషయాన్ని రుజువులతో గ్రహించి యీ మహోన్నత ఔషధాన్ని సాధ్యమైనంత స్పష్టమైన భాషలో ప్రపంచానికి అందించాడు.

మీరాకు బాపూ లేఖలు - పుట 139. 13-12-1930.

★ ★ ★

కూరగాయల్లో పాలకు బదులు వాడతగిన ప్రభావవంతమైన, పాలయందుగల లోపాలు లేని కూరగాయ వున్నదని నా దృఢ విశ్వాసం. అట్టి పరిశోధనలు చేయగలిగిన అర్హతలు వున్న వారెవ్వరూ యీ విషయాన్ని గురించి యోచించలేదు.

టు ఎ గాంధీయన్ కాపిటలిస్ట్ - పుట 75. 9-4-1932.

★ ★ ★

... నీ శరీరం నీదని ఆలోచించటం నీవు మానుకోవాలి. అది భగవంతునిది. భగవంతుడు దానిని పరిశుభ్రంగాను ఆరోగ్యంగాను ఉంచి. తన సేవకు ఉపయోగించమని నీకు యిచ్చాడు. నీవు దానికి ధర్మకర్తవే కాని యజమానివి కావు. యజమాని తన ఆస్తిని పాడుచేసుకోవచ్చు, చెడుపనులకు వినియోగించవచ్చు. కాని ధర్మకర్త తనవద్ద ఉంచబడిన ఆస్తిని, జాగ్రత్తగా ఉపయోగకరంగా వాడవలసి వుంటుంది. కాబట్టి నీవు ఆ శరీరము కొరకు ఆందోళనపడకుండా దాన్ని రక్షించుటకు అన్ని

జాగ్రత్తలు తీసికోవాలి. భగవంతుడు కోరుకున్నప్పుడు దానిని తీసికొనిపోతాడు.

ఎన్నిక చేసిన లేఖలు - 2, పుట 27. 5-11-1932.

★ ★ ★

చాలామంది జనం మితిమీరిన ఆహారం వల్లనో, సరిఅయిన ఆహారం లేకపోవటం వల్లనో బలహీనులు అవుతున్నారు. తక్కువ ఆహారం తీసుకోవడం వల్ల బలహీనులు కావడం లేదు. మనం మంచి ఆహారాన్ని తీసుకోగలిగే కంటే కావలసిందేముంది? అది ఎంత కొంచెమైనప్పటికీ సరిపోతుంది.

మీరాకు బాపూ లేఖలు - పుట 254, 13-3-1933.

★ ★ ★

ఆకుకూరలు, రొట్టె, చపాతి, పాలు, పండు కలిపితే సంపూర్ణ ఆహారం పాలు కనుక తీసుకుంటె పప్పు హాని చేస్తుంది. పాలలో మనకు సరిపోయిన మాంసకృత్తులన్నీ ఉంటాయి.

ఎన్నిక చేసిన లేఖలు - 2. పుట 24, 21-3-1933.

★ ★ ★

ప్రకృతి చికిత్సా పద్ధతులలో నమ్మకం ఉన్నవారుగా మనం మన అస్తవ్యస్థ శరీరాలను ప్రకృతిసూత్రాలను అవలంబించటం ద్వారా సరిచేసుకోవచ్చునని నేను నమ్ముతాను. నాకు తెలిసిన వైద్య సహాయం వల్ల చాలామంది జబ్బు నయం కాని వారు ఈ పద్ధతి వల్ల కోలుకోవడం నాకు తెలుసు. ఇది మన సోదర వైద్యులను విమర్శించటం కాదు.

రాజకుమారి అమృత్‌కౌర్‌కు లేఖలు - పుట 10, 17-1-1935.

★ ★ ★

శారీరికమైన కష్టాన్ని బాధను ఆత్మసంతోషంగా భావించాలి. ఇది చాలా కష్టమైన

పని. అయినప్పటికీ నిజంగా ఎవరైనా సంపూర్ణుడుగా మారాలంటే ఇట్లా చేయకతప్పదు. ఈ బలవంతపు రుగ్మతను తన ఆలోచనలను పరిపృష్ఠం చేసుకొనుటకు ఉపయోగించుకోవాలి.

రాజ్‌కుమారి అమృత్‌కౌర్‌కు లేఖలు - పుట 232, 21-10-1946.

★ ★ ★

జిహ్వాను సంతృప్తి పరచటానికి కాక మందు తీసుకున్నట్లుగా ఆహారాన్ని తీసుకోవాలి. మనస్సును శరీరాన్ని సేవా కార్యక్రమాలలో పూర్తిగా మునిగి ఉండేలా చేయాలి. భగవంతుడే సత్యమని ధ్యానం చేయాలి.

ఎన్నిక చేసిన లేఖలు - 1. పుట 37.

★ ★ ★

ఆత్మ సంబంధమైన శారీరక రుగ్మతలు తగ్గించుకోవటానికి మందులు ఉపయోగించకూడదని నేను నా బాల్యం నుంచి నేర్చుకున్నాను. నా అనుభవం కూడా దాన్ని ధృవపరచింది. మందులు మొదలయిన వాటిని వాడగూడదు. అని నా నమ్మకం. ఇది పూర్తిగా శారీరిక రుగ్మతల విషయంలోను, పరిశుభ్రత విషయంలోను, భగవంతుని మీద భారం వేయటాన్ని విశ్వసిస్తాను. కాని అవి నాకు ఏదో సమకూర్చవలెనన్నే ఆశతో కాదు. కావాలనుకున్నప్పటికీ వైద్య సహాయం పొందలేని కొన్ని లక్షల మంది గతి ఏమిటి? వాళ్ళ అదృష్టంలో భాగం పంచుకోవాలని మాత్రమే నా కోరిక.

ఎన్నిక చేసిన లేఖలు - 1. పుట 45.

★ ★ ★

నీ యొక్క వైద్య పరిజ్ఞానాన్ని బీదవారికి బాధితులకు ఉచితంగా యివ్వు. వారికోసం ఉపయోగించు.

ఎన్నిక చేసిన లేఖలు - 2. పుట 31.

★ ★ ★

భగవంతుని ఆస్తిగా భావించి శరీరాన్ని గురించి శ్రద్ధ వహించు. దానికి బాగా క్రొవ్వు పట్టించకు దాన్ని పాడు చేయకు. ధూళిధూసరితం చేయకు. దానిమీద అతి బరువు మోపకు.

ఎన్నిక చేసిన లేఖలు - 2, పుట 33.

★ ★ ★

19. ఆత్మ నిర్బంధము

జరిగిపోయిన వాటి గురించి బాధపడవలసిన అవసరం లేదు. కాని దాని నుంచి ఏదో కొంత నేర్చుకోవడం ప్రతి వ్యక్తికీ అవసరం.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు - సంపుటి 12, పుట 420, 28-5-1914.

★ ★ ★

అన్ని మంచి పనులూ ఏ భావాల చేత ప్రేరేపింపబడినప్పటికీ ఏదో కొంత ఫలితాన్నిస్తాయి. ఒక వ్యక్తి భయం వల్లనో, అవమానానికి వెరిచో సత్యాన్ని అనుసరించినా, ఆత్మ నిర్బంధాన్ని సాధన చేసినా ఆ విధంగా చేయటం వల్ల కలిగే ఫలితాన్ని బాహ్యంగానే పొందుతాడు. మంచి పనుల యొక్క శక్తి అట్టువంటిది.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 17, పుట 369, 1-5-1920.

★ ★ ★

అసహనంతో ప్రక్కమనిషితో భోజనం చేయకపోవడం పాపం. ఆత్మ నిర్బంధం వల్ల అతనితో భుజించకపోవడం సన్మార్గం.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు - సంపుటము 17, పుట 500, 20-6-1920.

★ ★ ★

ఆత్మ నిర్బంధాన్ని సాధించడం ఒక్కటే శాంతి కోసం స్వేచ్ఛ కోసం పోరాడుటకు

ఉన్న ఒకే ఒక షరతు. దాన్ని సాధించడం కోసం బాహ్యంగా ఆత్మ నిర్బంధాన్ని ఆచరించి. ఆలోచనలలో ఇంద్రియ సుఖాలకు అర్రులు చాచేవారు. తెలివితక్కువ వారు మోసగాళ్ళు అని గీతలో ఎక్కడో చెప్పబడింది. ఈ సందేశం ముఖ్యంగా కపటులను దృష్టిలో ఉంచుకొని చెప్పబడింది. నిజాయితీపరులు నిష్కపటులు తమను కల్లోలపరిచే పశు బుద్ధిని ప్రకృతిని నిరంతరంగా అదుపులో వుంచుకోవాలని గీత బోధిస్తుంది.

ఆశ్రమ సోదరీమణులకు బాపూ లేఖలు - పుట 59, 19-12-1927.

★ ★ ★

చిన్న స్పర్శ ద్వారానే ఉద్రేకపడతామనే భయం ఉన్నవారు యదార్థాన్ని ఒప్పుకొని తమ పరిధులలోనే ఉండాలి. అటువంటి ఉద్రేకపరమైన ప్రకృతి ఒక విధమైన రుగ్మత. అందువలన ఇటువంటి వ్యక్తులు మరో వ్యక్తి పురుషుడైనా స్త్రీ అయినా వారి స్పర్శను విసర్జించాలి. ఈ రోగం కొంతకాలం తర్వాత దానంతట అదే పోతుంది.

ఆశ్రమ సోదరీమణులకు బాపూ లేఖలు - పుట 89, 9-12-1929.

★ ★ ★

కొంతమంది పురుషులు స్త్రీని స్పృశించగానే ఉద్రేకపడిపోతారు. అదే విధంగా కొందరు స్త్రీలు పురుషుని స్పర్శకే ఉద్రేకపడతారు. అటువంటి వ్యక్తులు మానవస్పర్శను విసర్జించాలి. పరిహరించాలి. అది నిర్బంధమైనప్పటికీ రుగ్మత కలిగించినప్పటికీ తప్పదు.

ఆశ్రమ సోదరీమణులకు బాపూ లేఖలు - పుట 89, 9-12-1929.

★ ★ ★

ఒక నేరస్థునికి అతని స్నేహితులకు, అతని బంధువులకు ఆత్మ నిరోధం చాలామంచిది. కాని ఆత్మ నిరోధం అంటే నిజంగా ఆత్మాలింగనం చేసుకోవడమే. అది

ఒకరిని నిష్ఫలునిగా చేసే బాధ కలిగించేటట్లు చేసినప్పుడు ఆ ఆత్మ నిర్బంధం [illegible] నా అర్థపారదర్శకంగా తయారవుతుంది.

మీరాకు బాపూ లేఖలు - పుట 170, 4-2-1932.

★ ★ ★

మానవుని జీవితకాలం వందేళ్ళు ఉండవచ్చు లేదా యింకొంచెం ఎక్కువ ఉండవచ్చు. అతడు ఎంత కాలం జీవించినప్పటికీ అతని జీవితకాలం అనంత కాలమనే మహా సముద్రంలోని బిందువు వంటిది. అయినా దాని కోసం ఎన్నో బంధాలు, లెక్కలు. తెలిసి పూలిన పనులు. మన లెక్కలు అనిశ్చితమైనవి. ఒక మనిషి ఎంత కాలం జీవిస్తాడు అనే విషయం కేవలం ఊహయే. ఆరోగ్యంగా ఉన్న చిన్న పిల్లలే మరణానికి లోబడిపోవటం మనం చూస్తూ ఉన్నాము. మనం ఒక మనిషి జీవితంలోని ఆనందాలు. జీవిత సుఖాలు అనుభవించటానికి అలవాటు పడితే లేక లోబడిపోతే ఎక్కువ కాలం జీవించలేడని నిర్ణయించలేము. నిరాడంబరంగా పవిత్రంగా జీవించే వ్యక్తి ఎక్కువ కాలం జీవించవచ్చు అని చెప్పవచ్చు. కాని ఎక్కువ కాలం జీవించటానికి ఆత్మ నిర్బంధమనే ఆచరణకు పూనుకుంటే కొండను తవ్వి ఎలుకను పట్టినట్లే అవుతుంది. ఆత్మ సాక్షాత్కార సాధన కోసం ఉద్రేకాలను అణచివేయాలి. క్రమశిక్షణతో మన జీవితకాలం పెరగటానికి బదులు తగ్గినట్లు మనం గుర్తిస్తే దాన్ని గురించి తొందరపడగూడదు. ఆతురత పడకూడదు. ఆరోగ్యం, ఆయుస్సు అనేవి ఆత్మ నిర్బంధం యొక్క ప్రాముఖ్యత లేని ఫలాలు.

మహదేవ దేశాయి డైరీ - సంపుటము 1, పుట 119, 19-5-1932.

★ ★ ★

మన జీవితం రోజు రోజుకీ నిరాడంబరం కావాలి. అంతేకాని చిక్కు ముడి కాకూడదు. మనం క్రమక్రమంగా భగవంతుడు మనతో వున్నాడని మనకు యింకొకరి రక్షణ లేదని భావించి, ఆ విషయాన్ని రూఢిగా గుర్తించినప్పుడే ఆత్మ నిర్బంధం అలవడుతుంది. అది ఎట్లా సంభవమో నాకు తెలియదు. కాని సంభవమేనని మాత్రం

తెలుసు. అట్టి విశ్వాసం ఎవరికి వుంటుందో వారు తమ రక్షలన్నింటిని భుజాలపై నుంచి దించివేస్తారు.

మీరాకు బాపూ లేఖలు - పుట 267, 5-6-1933.

★ ★ ★

స్వచ్ఛంద విధేయత తన సొంత నిశ్చయాన్ని కలిగి ఉంటుంది.

రాజకుమారి అమృత్ కౌర్‌కు లేఖలు - పుట 85, 30-8-1936.

★ ★ ★

ఆత్మ నిర్బంధం కోసం పథకాలు ఆచరిస్తున్నప్పుడు మనం భగవంతుని అంశ అని, అందువలన ఆయన ప్రకృతిలో కొంత భాగం పుచ్చుకొన్నవారమని, భగవంతునిలో కోరికలను నియంత్రించకుండా వదిలివేసి ఆనందించే గుణం లేదు కనుక అది మానవ ప్రకృతికన్నా భిన్నమైనదన్న విషయంపై నుంచి ఒక్క క్షణం కూడా మన దృష్టిని, ధ్యానాన్ని మరల్చకూడదు.

ఎన్నిక చేసిన లేఖలు 1 - పుట 35.

★ ★ ★

20. ఆత్మాభివృద్ధి

కడపటికి మన పెట్టుబడి ఏమిటీ అంటే మనకున్న ధనం కాదు. మన ధైర్యం, మన విశ్వాసం, మన సత్యవాదిత్వం మన సామర్థ్యం మాత్రమే.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు - సంపుటము 6, పుట 302, 28-1-1907

★ ★ ★

భగవంతుని దయ గెలుచుకోవటానికి ఒకే ఒక నిరాడంబరమైన త్రోవ సత్యాన్ని యితర సుగుణాలను క్రమంగా ఆచరణలో పెట్టటమే. మరియు ఒకే ఒక బంధం క్రమంగా సర్వోన్నతునితో పెట్టుకోవడమే.

ఓ వాయసమా! నా శరీరం మొత్తాన్ని తిని వేయి.!
నా మాంసాన్ని పొడిచి పొడిచి తిను.
నా రెండు కళ్ళను మాత్రం తినివేయవద్దని ప్రార్థిస్తున్నాను.
వాటితో నా ప్రియురాలిని చూడగలనని ఆశ.

ఇది ఒక ప్రియుడికి ఒక ప్రియురాలికి సంబంధించి చెప్పిన కవిత నిజానికి ఇది భగవంతుని స్వరూపంలో ఉన్న ప్రియుణ్ణి (ప్రియురాలిని) చూడాలనే ఆత్మ యొక్క కోరికను సూచిస్తుంది. అతడు తన శరీరం నాశనమైనా పట్టించుకోడు. ఉద్రేకమనే కాకి జ్ఞానమనే కళ్ళను తిని వేయకపోతే, అతడు తన ప్రియురాలిని తెలుసుకోగలుగుతాడు.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు. సంపుటము 10. పుట 31. 31-8-1910.

★ ★ ★

మన నీతివంతమైన జీవితానికి అడ్డురానంతవరకు మన పెద్దలను మన్నించడం మనవిధి. అందులోనే మన మంచి ఉన్నది.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు. సంపుటము 10, పుట 406, 8-2-1911

★ ★ ★

ఇతర జీవులమీద చూపించిన విధంగానే మనం మనమీద కూడా జాలి, దయ చూపించుకోవాలి. వాటిని, మనల్ని ఒకటిగా చూచుకోవాలి. మన ప్రయోజనాల కోసం జీవులను నాశనం చేయటానికి వెనుకడుగు వేయాలి.

మనం మన శరీరంతో ఎటువంటి ప్రేమను బంధాన్ని పెట్టుకోకూడదు. మరణానికి భయపడకూడదు. మన శరీరం మనల్ని క్రిందవేయటానికి కాచుకొని కూర్చుందని గుర్తించి మోక్షసాధన కోసం ఇప్పుడే ఉద్యమించాలి.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు. సంపుటము 12, పుట 306, 1-3-1914

★ ★ ★

హృదయం పవిత్రంగా ఉంటే శరీరపు నీచపు ఆలోచనలకు అవకాశం ఉండదు. కాని హృదయం అంటే అర్థం ఏమిటి? హృదయం పవిత్రంగా ఉందని

ఎప్పుడు నమ్మగలం? హృదయం అంటే మరేదో కాదు, ఆత్మ లేదా ఆత్మ యొక్క నివాస స్థానం. అది పవిత్రంగా ఉందని ఆలోచించుటయే ఆత్మ యొక్క సంపూర్ణ సాక్షాత్కారంగా భావించాలి. అటువంటి సాక్షాత్కారమైనప్పుడు ఇంద్రియవాంఛలను ఊహించలేము. మనం అటువంటి పవిత్రత కోసం ప్రయత్నించినపుడే సామాన్యంగా హృదయానికి పవితత్ర లభిస్తుంది.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు. సంపుటము 12. పుట 376, 7-3-1914

★ ★ ★

తరిగిపోని ప్రేమ నాకు ఉంటే నేను సంపూర్ణ జ్ఞానం గల వ్యక్తిని కాగలను. కాని అది నిజానికి నాకు లేదు. నాకు నిజమైన ప్రేమ ఎవరి మీద ఉందో వారందరూ నామాటలను ఉద్దేశ్యాలను తప్పుగా అర్థం చేసుకోకూడదు. అట్లాగే నాకు పగను ద్వేషాన్ని ఆపాదించకూడదు. మనల్ని ఎవరైనా తమ శత్రువులుగా భావిస్తే తప్పు ప్రధమంగా మనదే అను మాటలు వచ్చాయి. ఇది తెల్లవారితో మనకు గల సంబంధం విషయంలో కూడా నిజమే. హృదయం యొక్క సంపూర్ణ పవిత్రత చివరి స్థితి. మనం ఆ స్థితికి చేరకముందు మనం ఎక్కువ పవిత్రత కోసం ముందుకు పోతున్న కొద్దీ విషయ వాంఛలు అదే ప్రమాణంలో అణిగిపోతాయి. వాంఛలు ఇంద్రియాలలో తల ఎత్తవు. మనస్సే మనిషి యొక్క బంధనాలకు, స్వేచ్ఛకు కారణం.

మనస్సుయందలి ప్రేరణలకు మూలం ఇంద్రియాలు. వాటి ద్వారా ప్రేరణలు ఫలానా అని గుర్తించగలుగుతాము.

అందువల్ల ఈ ఇంద్రియాలను ఆత్మాభివృద్ధి నాశనం చేయుట వలన మనస్సులోని ప్రేరణలు వదలవు. నపుంసకులకు అనేక కోరికలుండటం మనం చూస్తూనే ఉన్నాం. పుట్టుకతోనే అటువంటివారు వాటితో నిండిపోయి, అసహజమైన పనులు చేసి నేరస్థులు కావడం మనకు తెలుసు. నాకు ఘ్రాణశక్తి తక్కువ. అయినప్పటికీ సువాసన పీల్చాలని కోరిక కలుగుతుంది. ఎవరైనా గులాబీపూల వాసన గురించి గాని. యింకేపూల వాసన గురించి గాని మాట్లాడు కునేటప్పుడు, మనస్సు గాడిదలాగా వెంటనే దాని వెనుకపడిపోతుంది. అతి కష్టం మీద దానిని వెనక్కి మరలించగలుగుతాము.

ఉద్రేకులైన వ్యక్తులు మనస్సును నిరోధించడం అసాధ్యమై అంగాలను కోసుకోవడం, ఖండించుకోవడం మనం వింటున్నాము. అటువంటి పరిస్థితుల్లో అట్లాచెయుటమే అతని యొక్క విధి. ఉదాహరణకు నా మనస్సు కోరికకు లొంగకపోతే నేను నా సోదరిని చెడుదృష్టితో చూస్తే, నేను కోరికతో దహించుకుపోతున్నప్పటికీ దానిచేత సంపూర్ణంగా గుడ్డివాణ్ణి కాలేదు. అటువంటి పరిస్థితుల్లో ఇంకే విరుగుడూ లేకపోయినట్లయితే అంగాన్ని ఖండించుకోవడమే అతని పవిత్రవిధి అని నా ఉద్దేశ్యము. ఇది క్రమంగా అభివృద్ధి చెందే వ్యక్తికి సంభవించదు. ఇది బహుశా ఒక్కసారిగా కోరికలు చచ్చిపోయి, అంతకుముందు జీవితం అంతప్రశస్తం కాకపోయిన వ్యక్తులలో జరగవచ్చు. కోరిక నుంచి స్వేచ్ఛనివ్వగల, ఇంద్రియాల ఆత్రుతను తగ్గించగల, తక్షణ ప్రభావంగల పద్ధతిని కోరటం, వంధ్య అయిన స్త్రీని కొడుకును కనమని అడగటం లాంటిది. ఫలితం ఎంతో ఓర్పుతోనే సాధ్యమవుతుంది. ఇంద్రజాలం సృష్టించే మామిడి చెట్టుకూ అదేవిధంగా హఠాత్తుగా వచ్చిన మానసిక పవిత్రతకూ ఇట్లా అప్పుడప్పుడు జరుగుతూ ఉంటుంది. మనస్సు పవిత్రీకరణకు సిద్ధంగా ఉండి ఉన్నతమైన వ్యక్తుల కోసం అన్వేషిస్తూ ఉంటుంది. యిది ఒక విధమైన పరుసవేది రాయి లాంటిది. ఇది లభించగానే తక్షణమే దాని పవిత్రతను గుర్తించగలుగుతుంది. అంతకు ముందు లేకపోవడమనేది కలగా ఉంటుంది. కాని తక్షణం వచ్చింది కాదు. కాని సులభమైన అతి చిన్న అతిత్వరితమైన పద్ధతి.

ఒంటరి తనాన్ని కోరుకోవడం, గొప్పవారితో సాంగత్యాన్ని కాంక్షించడం, భగవంతుని నామాలను గానం చేయడం, పవిత్రమైన కథలు చెప్పటం, జ్ఞానవర్ధకమైన పుస్తకాలు చదవటం, ఎడతెగని శరీర శోషణ, మితాహారము, పండ్లతోనే జీవించటం, తక్కువ నిద్ర, సంతోషాలను వదులుకోవటం, ఇవి ఆచరించే వ్యక్తులకు ఎవరికైనా మనస్సును నిరోధించటం అరచేతిలో ఉసిరికాయ వంటిది. వీటిని ఆచరించి మిగతా వానిని ధ్యానించాలని మనస్సులో ఎప్పుడైనా కోరికతో కలగితే, ఉపవాసంలాంటివి ఆచరించాలి.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు. సంపుటము 12. పుట 376-77. 7-3-1914.

★ ★ ★

ప్రతిరోజూ తొందరగా నిద్రలేచే వ్యక్తి ఆదివారానికి మినహాయింపు యివ్వకూడదు. అట్లా చేస్తే మనం ఆదివారం కోసం ఆత్రుతగా ఎదురుచూడటం ప్రారంభిస్తాం.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు. సంపుటము 12, పుట 409, 17-4-1919.

★ ★ ★

దృఢమైన శరీరంలో దృఢమైన మనస్సు ఉంటుంది అనటం సత్యమైనప్పటికి దానిని జాగ్రత్తగా వ్యాఖ్యానించాలి. ఒక పే ్న మల్లయోధుణ్ణి తీసుకుంటే, అతడిది నీవు అనుకున్నట్లుగా ధృఢమైన శరీరమే. అయితే దృఢమైన శరీరం అంటే ఆత్మకు లోబడి ఉండేది అని నా భావన అటువంటి శరీరాలు ఫుట్‌బాల్ మైదానంలో తయారుకావు. అటువంటివి జొన్న చేలల్లో వ్యవసాయక్షేత్రాలలో తయారవుతాయి.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు. సంపుటము 13, పుట 49, 17-4-1915

★ ★ ★

మనం చేయవలసిన మొదటి చివరి పని మనం పరివర్తన చేసుకోవడం. ఆ పరివర్తన కోసం ప్రయత్నించడం అవసరం. దానితో అడుగు ముందుకు సాగుతుంది.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు. సంపుటము 13. పుట 452, 30-6-1917.

★ ★ ★

అనవసరమైన లజ్జ మాటున నీ అజ్ఞానాన్ని దాచకు.

ఎన్నిక చేసిన లేఖలు - 2. పుట 18, 2-6-1919.

★ ★ ★

నీవు ఒక అవివేకిని గుర్తించటంలో పొరపాటుపడితే బాధపడవలసిన పని లేదు. కాని నీ అజ్ఞానం వల్ల తప్పుకు గురి అయ్యే సాహసం చేయకు.

ఎన్నిక చేసిన లేఖలు - 2. పుట 19, 2-6-1919.

★ ★ ★

పవిత్రమైన ప్రేమను వ్యక్తీకరించుట కత్తిపదును మీద నడచుట వంటిది. మనం ఎంత ప్రేమైకజీవులం అని చెప్పుకున్నా ఎప్పుడు స్వార్థంతో లేమో మనకే

తెలియదు. ఆలోచించిన కొద్దీ నేను తరచుగా చెప్పిన దాంట్లో నిజం అవగతం అవుతుంది. ప్రేమ, సత్యం ఒకే నాణానికి రెండుముఖాలు. రెండూ జీవితానికి ఎంతో విలువైనవి. ఆచరణలో పెట్టుటకు అంతకష్టమైనవి. భగవంతుని చేత సృష్టింపబడిన జీవులనన్నింటినీ ప్రేమించలేనప్పుడు మనిషి సత్యవాదికాలేడు. అసత్యం, ప్రేమలు సంపూర్ణత్యాగానికి ప్రతీకలు. నీవు నేను యీ సత్యాన్ని సంపూర్ణంగా గ్రహించాలని ప్రార్థిస్తున్నాను.

మైడియర్ చైల్డ్. పుటలు 53-54.

★ ★ ★

శరీరం పవిత్రతకు దేవాలయం అయితే దాన్ని రక్షించుటకు పూర్తి శ్రద్ధ అవసరం. పాడుచేయకపోవడమే గాక దాని ఎడల ఎటువంటి అగౌరవం, వ్యతిరేకభావం చూపించకూడదు.

మైడియర్ చైల్డ్. పుట 57.

★ ★ ★

క్రమశిక్షణాయుతమైన మనస్సాక్షిని మన్నించాలి. అది భగవంతుని వాణి. క్రమశిక్షణ లేని మనస్సాక్షి మనిషిని అధోగతిపాలు చేస్తుంది. దాని ద్వారా పిశాచం మాట్లాడుతుంది. కనుక దానికి దూరంగా ఉండాలి.

మైడియర్ చైల్డ్. పుట 56.

★ ★ ★

ఆత్మ నివేదనకు అర్థం వివేకాన్ని వదలి వేయటంకాదు. నిజమైన ఆత్మ నివేదన జడత్వాన్ని కలిగించదు. శక్తి కలిగిస్తుంది. మనం చేరవలసిన వ్యక్తి ఒకరున్నారనే జ్ఞానంతో తన పరిధులను తెలుసుకొని ఒక దాని తరువాత మరో ప్రయోగానికి మనిషి పూనుకుంటాడు. వాటన్నింటినీ వినయంగా వివేకంతో విచక్షణతో చేస్తాడు.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు. సంపుటము 20, పుట 500-501, 13-8-1921.

★ ★ ★

నిస్పృహలోగూడా తన శక్తి సామర్థ్యాల మీద నమ్మకం సడలకపోవడమే ఆత్మ విశ్వాసం. సత్యం అహింసలయందు నాకు విశ్వాసం ఉంటే ఆపద సమయంలో కూడా నేను వాటికే కట్టుబడి ఉంటాను.

మణిబెన్ పటేల్‌కు లేఖలు - పుట 2, 11-5-1924.

★ ★ ★

గర్వము, దృఢత్వము సాధారణంగా కలిసే ఉంటాయి. మనలో సాత్విక భావనలు అభివృద్ధి చేసుకొన్న కొలదీ మొదటిది నెమ్మదిగా క్రింది స్థానానికి చేరుతుంది. రెండో స్థానం ఆక్రమిస్తుంది. వ్యతిరేకతకు ప్రతిచర్య చేయకుండా హద్దులో ఉండటమే గర్వాన్ని అధిగమించగల మంచి పద్ధతి.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు. సంపుటము 24, పుట 87, 20-5-1924.

★ ★ ★

పవిత్రత, నిరోధకశక్తి దాచుకొనవలసిన గుణాలు.

మీరాబెన్ పటేల్‌కు లేఖలు - పుట 12. 20-5-1924.

★ ★ ★

మన మనస్సే మనకు స్నేహితుడు శత్రువు కూడా. దానిని మన అధీనంలో ఉంచుకోవడం మన విధి. దాని కొరకు వైద్యుని వద్ద ఏ ఔషధమూ ఉండదు.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు. సంపుటము 24, పుట 284, 23-6-1924.

★ ★ ★

నిజమైన బలం హృదయానిదే. బుద్ధి ప్రాముఖ్యత లేనిదిగా కనపడుతుంది. బుద్ధి "నేను నిన్ను ప్రేమిస్తున్నాను. అని చెప్పినప్పుడు, హృదయం నివారిస్తే. బుద్ధి తను అదే చేస్తాననటం మంచిదా?

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు. సంపుటము 25, పుట 257, 22-10-1924.

★ ★ ★

మనం కొన్ని అలవాట్లు చేసుకుంటాం. వాటికి భిన్నంగా చేయటానికి యిష్టపడం. ఈ గుణం మంచి అలవాట్ల విషయంలో మంచిదే. నిజాయితీతో అహింసకు అంకితమైన వ్యక్తి చివరకు హింస చేయగల శక్తి కోల్పోతాడు. చేతల్లోనే కాకుండా ఆలోచనలలో కూడా. ఆలోచన చర్యకు పితృస్థానం. ఆలోచనపోయినప్పుడు చర్య దానంతట అదే ఆలోచన వెనుక పడుతుంది.

మణిబెన్ పటేల్‌కు లేఖలు - పుట 25, 1926.

★ ★ ★

భక్తి ఒక విశ్వాసం. భగవంతుని మీద గల విశ్వాసం అటువంటిదే. అది అన్ని త్యాగాలకు దారి తీస్తుంది. త్యాగం చాలా కష్టమైందే కాని అది యితరుల కోసం అయితే చాలా సులభం. ఏ తల్లీ తన బిడ్డను తడి ప్రదేశంలో పడుకోబెట్టుటకు యిష్టపడదు. పొడి ప్రదేశమైతే పడుకోబెడుతుంది. తాను కూడా అక్కడ నిద్రిస్తుంది.

ఆశ్రమ సోదరీమణులకు లేఖలు - పుట 14, 24-1-1927.

★ ★ ★

మనల్ని మనం ఎంత గౌరవించుకుంటామో అదే విధంగా యితరులనూ గౌరవించాలి. మనం అలా చేస్తే యితరుల పిల్లలు మురికిగా ఉండటం చూచినప్పుడు మన పిల్లలైతే ఎంత అవమానంగా భావిస్తామో అంత అవమానంగా భావించాలి. అదేవిధంగా మనం యితరులు నిస్పృహలో ఉన్నప్పుడు మనం నిస్పృహలో ఉన్నట్లుగా భావించుకొని దానిని తొలగించుటకు ప్రయత్నించాలి. మనం ఎప్పటికీ ఆత్మహత్య చేసుకోకూడదు. ఆత్మహత్య చేసుకొనేవారు ప్రాపంచిక విషయాల గురించి ఎక్కువగా ఆందోళన పడతారో లేక తమ లోపాల్ని ప్రపంచం నుంచి దాచాలనుకుంటారో తెలుసుకోవాలి. మనం ఎప్పటికీ మనలాగానే కనపడుటకు ప్రయత్నించాలి గాని, భిన్నంగా కనపడాలని ప్రయత్నించకూడదు. లేదా మన పరిధికి మించిన విషయాలను చేయటానికి ప్రయత్నించకూడదు.

ఆశ్రమ సోదరీమణులకు లేఖలు - పుట 39, 1-8-1927.

★ ★ ★

ఎదుటివారి గురించి మనకున్న చెడ్డ భావాలను ఒప్పుకొని పోగొట్టుకోవడమే మనని మనం శుద్ధి చేసుకోవటానికి మొదటి మెట్టు. చెడు ఉద్దేశ్యాలను ఎదుటి వారి మీది అనుమానాలను వదిలించుకోనంత వరకు, వారియెడ నిజమైన ప్రేమ కలిగి ఉండాలి అను మొదటి పాఠాన్ని కూడా నేర్చుకోలేము.

ఆశ్రమ సోదరీమణులకు లేఖలు - పుట 40, 3-10-1927.

★ ★ ★

మనల్ని మనం యితరుల్ని ప్రపంచాన్ని మోసగించాలని భావించకూడదు. మన మనస్సులో ఉన్నదాన్ని బహిరంగపరచాలి. ఒకసారి హృదయ శుద్ధి కలిగితే అది మళ్ళీ మలినం కావటానికి చాలాకాలం పడుతుంది. కాని ఎటువంటి మలినం ఉన్నా మంచి ఆలోచనలు కూడా మలినమైపోతాయి. మలినంగా ఉన్న పాత్రలో పోసిన నీరు మలినమైపోయిన విధంగానే జరుగుతుంది. మనం ఎవరి మీదనైనా ఒకసారి అనుమానపడితే చివరికి అది ఆ వ్యక్తిని గురించిన ప్రతి విషయం మీద కనపడేటట్లు చేస్తుంది.

ఆశ్రమ సోదరీమణులకు బాపూ లేఖలు - పుట 49, 10-10-1927.

★ ★ ★

తప్పు చేసిన వాని ఎడల కోపంగా ఉండకుండా అతనిని ప్రేమించి అతనికి సేవ చేయడమే ఔదార్యం. మన ఆలోచనలు చర్యలు ఒకటిగా ఉన్నప్పుడే వారి ఎడల మంచి ఉద్దేశ్యాలతో ఉండవచ్చు. దానిని స్నేహముని వాత్సల్యం అని అనవచ్చు. అటువంటప్పుడు ప్రేమ అనే శబ్దాన్ని ఉపయోగించ కూడదు. ప్రేమ అంటే శత్రువు పట్ల కూడా స్నేహభావం కలిగి వుండటం అన్న మాట.

ఆశ్రమ సోదరీమణులకు లేఖలు - పుట 50, 17-10-1927.

★ ★ ★

ధైర్యం లేని చోట సత్యం ఉండదు. తప్పు చేయటం పాపమే కాని దానిని దాచటం యింకా ఎక్కువ పాపం. తన తప్పు ఒప్పుకుని పవిత్రమైన హృదయంతో కడిగేసుకుంటే అతడు మళ్ళీ మంచి పథం వైపు పయనించవచ్చు. అవమానమనే

తప్పుడు భావం వల్ల తన తప్పు పనిని దాచి ఉంచే వాడు యింకా లోతైన గోతిలో పడతాడు. ఇది మనం ప్రతిసారీ చూస్తూనే ఉన్నాము. అందువలన నేను మిమ్మల్నందరినీ అటువంటి తప్పుడు భావం తొలగించుకోవలసిందిగా కోరుతున్నాను. నీవు తెలిసి తప్పు చేసినా తెలియక చేసినా వెంటనే దాన్ని బహిరంగపరచి మళ్ళీ అది చేయను అని తీర్మానించుకోవాలి.

ఆశ్రమ సోదరీమణులకు బాపూ లేఖలు - పుట 71, 8-11-1929.

★ ★ ★

ఎన్నిసార్లు నిరాశ ఎదురైనా యింకా ఆశావహ దృక్పథంతో ఉండేవాడే ఆశావాది. ఇతరులు చెప్పే మాటలు విని సత్యం మీద తనకున్న విశ్వాసాన్ని పోగొట్టుకొనేవాడు చెప్పుడు మాటలు వినేవాడు. ఈ చెప్పుడు మాటలు వినే గుణం మంచి లక్షణం కాదు. ఆశావహ దృక్పథం అంతర్వాణి మీద ఆధారపడితే, చెప్పుడు మాటలు వినే స్వభావం బాహ్య పరిస్థితుల మీద ఆధారపడి హర్మ్యాలు నిర్మించుకుంటుంది.

మహదేవ దేశాయి డైరీ - సంపుటము 1. పుట 133, 27-5-1932.

★ ★ ★

భావన హృదయానికి సంబంధించినది. మనం హృదయాన్ని పవిత్రంగా ఉంచుకోనట్లయితే మనల్ని అది తప్పు దారి పట్టిస్తుంది. మన ఇంటిని ఇంటిలోని అన్నింటిని శుభ్రంగా ఉంచుకున్నట్లుగా, హృదయాన్ని శుభ్రంగా ఉంచాలి. అది భగవంతుని గురించి, జ్ఞానాన్ని వికసింపచేసే మూలకేంద్రం. అసలు మూలమే మలినమైపోతే ప్రతిమందూ వృథాయే గదా. దాని యొక్క పవిత్రత స్థిరమైతే యింక ఏమీ అవసరం లేదు.

మైడియర్ ఛైల్డ్ - పుట 91, 29-5-1932.

★ ★ ★

నీవు ఎప్పటికీ ఆత్మ విశ్వాసం కోల్పోకూడదు. చెడు ఆలోచనలు మనస్సులో ప్రవేశించవచ్చు. మనం యింటిలో నుంచి అప్పుడప్పుడు శుభ్రపరిచి చెత్తను

తొలగించిపారవేస్తున్నట్లుగా, మనస్సు తనలో ప్రవేశించే చెడు ఆలోచనలను నిరాకరిస్తుంది. ఆత్మ పవిత్రీకరణ చేసుకొనే ప్రయత్నంలో అది విజయం సాధించగలగుతుంది. అందువలన జాగరూకుడై ఉన్న వానిని కపటిగా భావించకూడదు. ఈ జాగరూకతకు మోక్షం కలగటానికి ఈ క్రింది సూత్రం ఉపయోగపడుతుంది. చెడు తలంపులను దాచకుండా బహిరంగంగా ఒప్పుకోవాలి. ఒప్పుకోవడమంటే ఢంకా బజాయించి చెప్పనక్కరలేదు. ఆ తప్పులు స్నేహితునికి చెప్పవచ్చు. ఆ విషయం అందరికీ తెలుస్తుందని బాధపడవలసిన పనిలేదు.

మహదేవదేశాయి డైరీ - సంపుటము 1, పుటలు 169-170, 17-6-1932.

★ ★ ★

తప్పు అనేది ఒక చెడ్డ విషయం. అందువలన మనం సిగ్గుపడాలి. తప్పును అంగీకరించి క్షమాపణ కోరుకోవడం మంచిది. అట్లా చేయటానికి సిగ్గు పడరాదు. తప్పుకు క్షమాపణ కోరడానికి అర్థం అది మళ్ళీ చేయము అని నిశ్చయించు కోవడమే. అటువంటి నిశ్చయానికి సిగ్గు ఎందుకు? సత్యానికి అహింసకు పోలిక తేకూడదు. అటువంటి పోలిక తెచ్చినట్లయినచో సత్యమే అహింసకంటే ఉన్నత మైనదని నేను చెపుతాను. అసత్యం హింసతో సమానమైనది. సత్యాన్ని ప్రేమించే వ్యక్తి ముందో తరువాతో ఎప్పటికైనా అహింసను తెలుసుకోగలుగుతాడు.

మహదేవదేశాయి డైరీ - సంపుటము 1, పుట 177, 19-6-1932.

★ ★ ★

తన పని మీద తరగని విశ్వాసం కలిగియుండుటయే ఆత్మ విశ్వాసం. ఒక్కసారి యీ విశ్వాసాన్ని సాధించగలిగితే మనం తెలియక చేసే అసంఖ్యాకమైన తప్పులను గురించి ఆందోళన పడవలసిన అవసరం ఉండదు. మనం తప్పు మార్గంలో వున్నామని మనమే భయంతో స్తంభించి పోకూడదు.

మహదేవ దేశాయి డైరీ - సంపుటము 1, పుట 178, 19-6-1932.

★ ★ ★

మనం వ్యక్తుల మీద వాత్సల్యం చూపించకూడదు. అతని గుణాల యెడ చూపించాలి. ప్రతి వ్యక్తి గుణాలు అతడి ఏదో ఒక చర్యకు కారణాలవుతాయి. మనం ఎవరి గుణాలనైనా అభిమానించితే ఆ గుణాలను వ్యక్తీకరించే అతని కార్యాలను, చర్యలను వృద్ధి చేయాలి.

మహదేవ దేశాయి డైరీ - సంపుటము 1, పుట 262, 31-7-1932.

★ ★ ★

సేవ చేయటం కోసమే అధ్యయనం చేయాలి, సేవ తరిగిపోని ఆనందంతో నిండి ఉంటుంది. అందువల్ల ఆశీర్వాదం పొందుటకు అధ్యయనం తోడ్పడుతుంది. సేవలేని అధ్యయనం, భగవంతుని బ్రహ్మానందాన్ని కలిగించి నట్లుగా మనం వినియుండలేదు.

మహదేవ దేశాయి డైరీ - సంపుటము 1, పుట 276, 7-8-1932.

★ ★ ★

నాకు అంతకు ముందు విరోధులుండేవారు. ఇప్పుడూ ఉన్నారు. నాకు ఎప్పుడూ వారిమీద కోపం లేదు. స్వప్నంలో కూడా వారిని గురించి చెడుగా తలచలేదు. అందువల్లనే చాలామంది విరోధులు స్నేహితులుగా మారారు. అందువల్లనే యీ రోజు వరకూ నా మీద జరిగిన మూడు హత్యా ప్రయత్నాల తరువాత కూడా నా విరోధులు తమ గమ్యాన్ని సాధించలేదని చెప్పటం కాదు. వారు సఫలం కావచ్చు కాకపోవచ్చు. దాంతో నాకు సంబంధం లేదు. అతను క్షేమంగా ఉండాలని కోరడం అవసరమైతే అతనికి సేవ చేయడమే నా ధర్మం. నా శక్తికొలదీ యీ సిద్ధాంతాన్ని ఆచరించాను. అది నా మనస్సులో అంతర్భాగమని నా నమ్మకం. వేలమంది నాకు వందనం చేస్తున్నప్పుడు నేను ఆందోళనపడతాను. యీ గౌరవాన్ని అందుకొనుటకు నేను అర్హుడనని ఏనాడూ భావించలేదు. అందువలన నా కాళ్ళు చల్లబడతాయి. నాకు తెలిసినంతవరకు యీ గౌరవాన్ని నేను కోరుకోలేదు. నేను ఎల్లప్పుడూ పనినే అపేక్షించాను. నాతో సహ కార్యకర్తలుగా ఉండుటకు వారిని మార్చాలని ప్రయత్నించాను. వారు యీ మార్పును వ్యతిరేకించినప్పుడు నేను వారి యొక్క చనువును నిరాకరించాను. పక్షివలె నా గమ్యాన్ని చేరుకొనగలిగితే సంతోషిస్తాను. అది నా ఆకాంక్ష.

మహదేవ దేశాయి డైరీ - సంపుటము-1, పుట 284, 12-8-1932.

★ ★ ★

ప్రపంచాన్ని ఎదిరించుటకు అహంకారాన్ని మొండితనాన్ని అభివృద్ధి చేసుకోకూడదు. క్రీస్తు, బుద్ధుడు, ప్రహ్లాదుడు వంటివారు ప్రపంచాన్ని ఎదిరించారు. కాని వారందరూ వినయం గూడు కట్టినవారు. ఆత్మ విశ్వాసం, భగవంతునియందు నమ్మకం గలవారు. కాని గర్వంతో ప్రపంచాన్ని వ్యతిరేకించినవారు చివరకు కూలి పోయారు.

మహదేవదేశాయ్ డైరీ - సంపుటము 1. పుట 284, 12-8-1932.

★ ★ ★

తప్పు అని నీ హృదయం చెప్పేవరకూ తప్పు అని అనుకోవద్దు. అదే మనయొక్క సక్రమమైన వివేకం. అందువలన మనం మన హృదయాలను పవిత్రంగా ఉంచుకోవాలి. ఒక పాపి పాపాన్ని ఉన్నతమైన విషయంగా భావిస్తాడనుటకు కారణం అతని హృదయం మలినంగా ఉండటమే. ఏమయినా అతడు జ్ఞానం సంపాదించుకో నంతవరకూ ఆ తప్పులోనే ఉండిపోతాడు. అందువలన ఎవ్వరూ నీకు మంచి సూచించరు. సత్యము అహింసల పథాన్ని మనమే అల్లుకొని ఆ గమ్యం వైపే మన దృష్టిని ఉంచాలని మాత్రం చెప్పగలను.

మహదేవదేశాయి డైరీ - సంపుటము 1, పుట 286, 14-8-1932.

★ ★ ★

మనకు ఎప్పుడూ కోపం రాకుండా ఉండాలంటే ఏం చేయాలి? దీని కోసం అందరితోనూ ఉదారంగా ఉండాలి. మనం అందరితో ఉన్నామని, అందరూ మనతో ఉన్నారను విషయాన్ని హృదయపూర్వకంగా నమ్మాలి. ప్రతి బిందువు ఎంత చిన్నదైనప్పటికీ సముద్రమైనట్లు యీ ప్రపంచం కూడా ఏర్పడింది. అప్పుడు ఒకరు ఇంకొకరిమీద కోపగించడమనే పరిస్థితి ఉండదు.

మహదేవ దేశాయ్ డైరీ - సంపుటము 1, పుట 286. 14-8-1932.

★ ★ ★

మానసిక పవిత్రత లేకుండా స్వార్థచింతన లేకుండా బాహ్యమైన చర్యలు చేయబడవు. అందువలన మానసిక పవిత్రతను బాహ్య చర్యల యందలి పవిత్రతతో కొలవవచ్చు. బాహ్యచర్యలను పవిత్రీకరించుకోకుండా మానసిక పవిత్రత సాధించాలని ప్రయత్నించే వాడు తప్పు దోవపట్టే ప్రమాదం ఉంది.

మహదేవ దేశాయ్ డైరీ - సంపుటము 1. పుట 305, 23-8-1932.

★ ★ ★

ఆలోచనలు ఏ విధంగా పనిచేస్తాయో రుజువు పరచటానికి ప్రయత్నించకు. అవి పనిచేసి శక్తివంతమైన ఫలితాలను యిస్తాయని నీవు నమ్మితే చాలు. అందువల్ల హృదయంలో పవిత్రతను వృద్ధిపరచుకుంటూ శాంతిగా ఉండాలి.

ఎన్నిక చేసిన లేఖలు - 2. పుట 26, 20-10-1932.

★ ★ ★

శుభ్రమైన గాలి, శుభ్రమైన నీరు, సామాన్యమైన భోజనం, నిర్మలమైన ఆలోచనలు యివే భగవంతుని సాంగత్యాన్ని కలిగించే నాలుగు సూత్రాలు. మొదటి మూడూ కూడా నాలుగో దానివల్లే కలుగుతాయి. సామెత చెప్పినట్లుగా నిరాడంబర జీవనము ఉన్నతమైన ఆలోచనలు కావాలి. నేను దానిని యింకొంచెం సరళం చేసి నిర్మలమైన ఆలోచనలు, నిర్మలమైన జీవనం"గా క్లుప్తపరుస్తాను. పుండ్లు అపరిశుభ్ర జీవనానికి గుర్తు అని నా భావానికి అంతర్యం.

ఎన్నిక చేసిన లేఖలు - 2, పుట 25, 13-11-1932.

★ ★ ★

నిర్మల భక్తి బంధాలను దూరం చేసి (అనాసక్తి) జ్ఞానాన్ని కలిగించాలి. ఆ విధంగా కలిగించకపోతే ఆ భక్తి భక్తి కాదు. మనోవికారమే జ్ఞానం. అంటే మంచి చెడు గ్రహించగలశక్తి అన్నమాట. సాహిత్యపరమైన అధ్యయనం చేసే వ్యక్తి యీ శక్తి యివ్వలేకపోతే అతనిదంతా డాంబిక పాండిత్యమే.

ఎన్నిక చేసిన లేఖలు - 2, పుట 52, 6-12-1932.

★ ★ ★

జ్ఞానమును పొందాలనుకునేటప్పుడు కారణాలు వెతుకకుండా ఓర్పుగా వేచి ఉండాలి. అంతే కాని 'రాదు' అని ఊహించకూడదు. భగవంతుడు దయాస్వరూపుడు కాబట్టి మనం మంచిగా ఆలోచించటమే మంచిది. ఏమైనా గీతోపాసకుడు ఎప్పుడూ ఏదీ ఊహించడు. మంచి చెడు అనేవి సాన్వయమైన పదాలు. అతడు విషయాలు ఎట్లా జరిగాయి అని ఆలోచించడు. వాటికి ప్రతిచర్య చూపుతాడు. ఒక గొప్ప మెకానిక్ (యంత్రములు బాగు చేయువాడు) ఒక మంచి స్థితిలో ఉన్న యంత్రం విషయమై తన వంతు కర్తవ్యాన్ని నిర్వహిస్తాడు. ఒక బుద్ధి జీవి ఒక యంత్రంలాగా ఉండటం ఎంతో కష్టం. అయినప్పటికీ ఎవరైనా తాను శూన్యం కావాలనుకుంటున్నప్పుడు అంటే క్లుప్తంగా సంపూర్ణత్వాన్ని సాధించాలనుకుంటున్నప్పుడు ఆ విధంగా మారక తప్పదు ముఖ్యమైన భేదం యంత్రానికీ మనిషికీ వున్నది. యంత్రం జడం. మనిషి జీవం కలవాడు. కాని అద్భుతమైన పనివాడి (భగవంతుడు) చేతుల్లో గల యంత్రం వలె తయారవుతాడు.

మీరాకు బాపూ లేఖలు - పుట 238, 19-1-1933.

★ ★ ★

నీవు నీ మానసిక, శారీరిక కష్టాలలో ఆనందించాలి. సంతోషించాలి. నీవు ప్రస్తుతం నీ అంతర్వాణిని సంతోషపరిచే దానినే చేయాలి. అందువల్ల గమ్యం సరైనదిగా ఉంటుంది. మనందరమూ భగవంతుని చేతిలో ఉన్నాము. ఆయన ఆజ్ఞ లేకుండా గడ్డిపరక కూడా కదలదు. మనందరికీ మన మన పద్ధతులున్నట్లైతే ప్రపంచం ముక్కలైపోతుంది. అందువల్లనే కావచ్చు. మన కోరికలు తరచు భంగపడుతూ ఉంటాయి. ఆయన మన కోరికలు తీర్చినప్పుడు మనం ఆయనను నమ్ముతామో లేదోనని మన అంకిత భావానికి భగవంతుడు పరీక్ష పెడతాడు. అందువల్లనే విషయాలు అన్నీ తప్పుగా పరిణమిస్తున్నాయని అనిపిస్తున్నప్పటికీ సంపూర్ణ శాంతిని అనుభవించమని నేను కోరుతున్నాను.

మై డియర్ చైల్డ్ - పుట 102, 15-12-1933.

★ ★ ★

ఈ మధ్య "ఎ థాట్ ఫర్ ది డే" అనే పుస్తకాన్ని ఆంగ్లంలో చదివాను. అందులో మానవుడు తన గుణాలను గురించే దీర్ఘంగా ఆలోచించాలని తన యొక్క తప్పులను గురించి ఆలోచించకూడదని, మానవుడు ఏది ఆలోచిస్తే అదే అవుతాడని ఉంది. దాని అర్థం వ్యక్తి తన తప్పులను గురించి తను ఆలోచించ కూడదని కాదు. వాటిని గురించి ఆలోచించాలి. కాని వాటి గురించే ఆలోచిస్తూ పిచ్చివాడుగా మారకూడదు. మన శాస్త్రాలలో గూడా యిటువంటి సిద్ధాంతం ఉంది. అందువలన ఆత్మ విశ్వాసంతో మంచి పనులు నీ వల్ల చేయబడతాయనే దృఢమైన భావం నీకు కలిగేటట్లు చూసుకోవాలి.

టు ఎ గాంధియన్ కాపిటలిస్ట్, పుట 105, 26-12-1938.

★ ★ ★

బుద్ధి యొక్క బలం వల్ల విశ్వాసం సాధించలేము. అది నెమ్మదిగా, ధ్యానం వల్ల క్రమమైన ఆచరణ వల్ల ఏర్పడుతుంది. మనం ప్రార్థన చేస్తాం. శ్లోకాలు పఠిస్తాం. పుస్తకాలు చదువుతాం. భగవంతుని మనుష్యులు అనుకునే వారి సాంగత్యాన్ని కోరతాం. రాట్నం వడుకుతాం. యిదంతా ఎందుకు? విశ్వాసాన్ని సాధించటం కోసమే.

ఎన్నిక చేసిన లేఖలు - 1, పుట 12.

★ ★ ★

తృప్తి అన్ని ధనాలలోను గొప్పది.

ఎన్నిక చేసిన లేఖలు 2 - పుట 42.

★ ★ ★

అహంకారము ఏమీ లేనిదానికి గుర్తు. ఆత్మ గౌరవం ఉన్న మంచి పదార్థానికి గుర్తు దెబ్బ తగలకపోవడమే. అహంకారానికి బయటి నుంచి ఎప్పుడూ దెబ్బలు తగులుతూ ఉంటాయి.

ఎన్నిక చేసిన లేఖలు - 1, పుట 42.

★ ★ ★

అసత్యంతో కలిసిపోయిన వారికి వంచన సులభంగా జరుగుతుంది. వంచన లాంటి ప్రమాదకరమైన విషయం ఏదీ నాకు తెలియదు.

ఎన్నిక చేసిన లేఖలు - 1, పుట 46.

★ ★ ★

మనందరం ఒకరి కొకరం దగ్గర వాళ్ళం. మన చర్యల వల్ల ఒకరినొకరిని ప్రభావితం చేస్తాం. ఆ చర్యల్లో ఆలోచన కూడా కలిసి ఉంటుంది. అందువలన ఒక్క ఆలోచన కూడా దాని ప్రభావం చూపకుండా ఉండదు. కాబట్టి ఎల్లప్పుడూ మంచిగా ఆలోచించగల అభిరుచిని వృద్ధి చేసుకోవాలి.

ఎన్నిక చేసిన లేఖలు - 1, పుట 55.

★ ★ ★

కవితాశైలి యొక్క విశేషం దయ భక్తి పట్టు. అది అసంగతమైనది కాదు. అది అవసరమైనదే. సైన్సు నీళ్ళను ఒక రసాయనిక పదార్థమని, ఉదజని, ఆమ్లజని యొక్క సంయోగ పదార్థమని తెలియజేస్తుంది. కవిత్వ భాషలో నీరు దేవుని వరప్రసాదం. అటువంటి కవిత్వాన్ని అర్థం చేసుకోవడం జీవితంలో పెద్ద విశేషం. నీళ్లు రసాయనిక పదార్థమని తెలియకపోయినా కలిగే నష్టం ఏమీ ఉండదు. జరిగేదంతా చర్యల ఫలితమని చెప్పడం తార్కికమైనదే కాని చర్యల రహస్యం అభేద్యమని గీత చెబుతుంది. ఒక సామాన్య విషయం యొక్క కారణభూతమైన యదార్థాన్ని కూడా తెలుసుకోలేని పద్ధతిలో మనం తయారు చేయబడ్డాం. అందువల్ల దైవేచ్ఛ లేనిదే ఏ పనీ జరుగదని మనం చెప్పడంలో సబబు వున్నది. ఒక జాడీలో వుండే గాలివలె, ఆత్మకు శరీరం ఒక కారాగారం వంటిది. సహజ వాతావరణంకన్న భిన్నమైన దాన్ని అని జాడీయందలి గాలి భావించినంత కాలం అది నిష్ఫలం అవుతుంది. అదే విధంగా శరీరంలో బంధింపబడిన ఆత్మ తనే కర్తను అని అనుకున్నంత కాలం శక్తి కేంద్రాన్నుంచి అనగా భగవంతుని నుంచి ఏమీ పొందలేదు. అందువల్ల ఏమి జరిగినా దైవేచ్ఛ వల్లనే అని చెప్పడం వాస్తవాన్ని చెప్పడమే. అటువంటి వినమ్రత సత్యాన్వేషకునికి ఉపయుక్తమైనది.

ఎన్నిక చేసిన లేఖలు - పుట 54.

★ ★ ★

మనకు అప్పగించని విషయాన్ని గురించి మనం ఆందోళన పడకూడదు. అది ఎంత ముఖ్యమైనదైనా, లేక ఎంత లోతుగా, స్పృశించినప్పటికీ మనం ఉద్వేగపడకూడదు. ఇది ముఖ్యంగా గీత చేసిన బోధ. మనం దేనినీ వ్యక్తిగత మైనదిగా భావించకూడదు. అన్ని వ్యక్తిగతమైనవిగా భావించేటట్లు మనకు శిక్షణ నిచ్చుకోవాలి. వ్యక్తిగతమైనదిగా భావించి అందులోనే లీనమైపోవునట్లుగా మనకి మనం శిక్షణ యిచ్చుకోవాలి.

ఎన్నిక చేసిన లేఖలు - 1, పుట 20.

★ ★ ★

నీవు మంచిగా ఉండుటకు ఒక స్థిరమైన నిర్ణయం చేసుకోవాలి. ఎల్లప్పుడూ నిన్ను మంచివాడుగా తయారుచేయమని ప్రార్థించు. నీవు మంచివాడివవుతావు.

ఎన్నిక చేసిన లేఖలు - 2, పుట 31.

★ ★ ★

మిగతాదంతా వదిలేసి మనకు మనం మంచిగా ఉంటే మన వెనుక ఉన్న ప్రపచం అంతా అట్లాగే ఉంటుంది. నీకు చాలా తక్కువ మంది చెప్పేవారుగా కనపడతారు. అది యదార్థం కూడా. ప్రకృతిలో ఏదీ చెడ్డది కాదు. మనకు వాటిలోని మంచిని గుర్తించే దృష్టి లేదు. కాబట్టి చాలా విషయాలు చెడుగా కనపడతాయి.

ఎన్నిక చేసిన లేఖలు - 2, పుట 33.

★ ★ ★

తుపాను లేకుండా ప్రశాంతత లేదు. జగడం లేకుండా శాంతి లేదు. శాంతిలోనే జగడం ఉంది. లోపల బయట చెలరేగే పోరాటంతో ఎడతెగని పెనుగులాటయే జీవితం. అందువల్లనే జగడాల మధ్య శాంతిని గుర్తించవలసిన ఆవశ్యకతవున్నది.

<u>మైడియర్ చైల్డ్</u>. పుట 90.

★ ★ ★

21. నిస్వార్థసేవ

యజ్ఞాలు చేయకపోతే ప్రపంచం నాశనమైపోతుంది అని నిజంగా చెప్పబడిందా? యజ్ఞం అంటే చెక్కలను మంట పెట్టి నెయ్యి, మిగతా పదార్థాలు అందులో పోయుటయే కదా! ఇది వాతావరణాన్ని శుభ్రపరచవచ్చు. కాని ఆత్మను పవిత్రపరచదు. మనం మన ఎముకలను చెక్కల వలె మంట బెట్టటానికి అర్పించి మన రక్తాన్ని నెయ్యిలాగా పోసి మన మాంసాన్ని మంటలకు బలి యిస్తే అది మాత్రమేనిజమైన యజ్ఞము. అటువంటి సమర్పణ వల్లే యీ భూమి నిలుస్తుంది. అదే ఆత్మ సమర్పణం. ఆత్మ లేకుండా దాన్ని కాపాడలేము.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు సంపుటము 12, పుట 319, 5-1-1914

★ ★ ★

పని యే ప్రార్థన అది పిచ్చి కూడా కావచ్చు.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహ రచనలు, సంపుటము 25, పుట 38, 25-8-1924.

★ ★ ★

ప్రయత్నం చేయటమే మన చేతుల్లో ఉంది. కాని ఫలితాన్ని శాశించలేము. మనం పూర్తిగా మనశక్తి సామర్థ్యాలను ఉపయోగించిన తరువాత, తృప్తితో విశ్రాంతి తీసుకోవచ్చు. కాని ఓటమిని ఎన్నటికీ అంగీకరించకూడదు.

మణిబెన్ పటేల్‌కు లేఖలు. పుట 23, 11-1-1926.

★ ★ ★

నిజానికి మనం మన పనిలో జీవిస్తాం. మన శరీరాలను తాత్కాలిక పనిముట్లుగా ఉపయోగించుకొనక వాటిలో మనల్ని గుర్తించుకుంటే, మనం నశించుచున్న శరీరాలతో పాటు నశించిపోతాము.

మీరాకు బాపు లేఖలు. పుట 41, 27-4-1927.

★ ★ ★

ఉన్నదాంతో సేవచేయడం వల్ల మనం ప్రయోజనం పొందుతామో లేక నష్టపడతామో ఎవ్వరికి తెలుసు? ఏదిరక్షించబడిందనుకుంటామో, నిజానికి అది పోయినట్లు. దేన్ని పోగొట్టుకుంటామో నిజానికి అది రక్షింపబడినట్లు. కాని ప్రతివారు రక్షించబడాలని కోరుకుంటారు. మనం రక్షించబడినపుడు భగవంతునికి కృతజ్ఞులుగా ఉంటాము. వాస్తవానికి ఏమైనప్పటికీ, ఏంజరిగినప్పటికీ భగవంతునికి కృతజ్ఞతలు చెప్పాలి. దానినే నిర్వికారస్థితి అంటారు.

ఆశ్రమసోదరీమణులకు బాపూలేఖలు. . పుట 39. 1-8-1927.

★ ★ ★

ఎల్లపుడూ తన విధులను నిర్వర్తించుటలో లీనమై ఉండేవాడు మిగతా విషయాలలో ఉదాసీనతతో ఉండవచ్చు. మనతో పోలిస్తే రాయి జీవం లేనిది. అది ఉదాశీనంగా వుండవచ్చు. మనం జీవం ఉన్న వ్యక్తులం. కాబట్టి మన యొక్క తక్షణావసరమైన విధులలో పూర్తిగా లీనమవటం వలన మాత్రమే మిగతా విషయాల ఎడల ఉపేక్షభావంతో ఉండవచ్చు. అటువంటి వ్యక్తులు జయప్రదంగా జీవిస్తారు. అటువంటి నిశ్చలత్వం మనస్సుకు ఆకస్మాత్తుగారాదు.

ఆశ్రమ సోదరీమణిలకు బాపూ లేఖలు. పుట 40, 8-8-1927.

★ ★ ★

పూర్తి సామర్థ్యంతో పని చేసే వ్యక్తి తననుంచి ఆశించిన విధులన్నింటినీ నిర్వహించగలుగుతాడు. మన పనిలో భగవద్గీతా భావాలను అభివృద్ధి చేసుకోవాలి. మనం ఏపని చేసినా దాన్ని స్వార్థరహితంగా సేవాభావంతో చెయ్యాలి. సేవాభావానికి అర్థం భగవంతునికి అంకిత భావన. అది ఉన్న వ్యక్తి "ఇది నేనే చేస్తున్నాను." అనే ఆలోచన చేయడు. ఇతరుల పట్ల ఎటువంటి దురభిప్రాయాలు కలిగి ఉండడు. ఇతరులపట్ల ఎంతో ఉదారంగా ఉంటాడు. నీవు చేసే అతి చిన్న సేవలో కూడా యీ ఆదర్శాలను పాటిస్తున్నానా లేదా అని నిన్ను నీవు ప్రశ్నించుకుంటూ వుండాలి.

ఆశ్రమ సోదరీ మణులకు బాపూ లేఖలు. పుట 46. 19-9-1927.

★ ★ ★

సాఫల్యత ప్రయత్నంలో దాగి ఉంటుంది. మంచి కోసం చేసే ప్రయత్నం ఎప్పటికీ విఫలం కాదు అని భగవంతుడు ప్రమాణపూర్వకంగా చెప్పి ఉన్నాడు. మనందరం అటువంటి అనుభవాన్ని కొద్దో గొప్పో పొంది ఉన్నాం.

ఆశ్రమసోదరీమణులకు బాపూ లేఖలు. పుట 52, 31-9-1927.

★ ★ ★

మన విధి పట్ల దీక్షతో సంతోషంగా ఉండాలి. పరిస్థితుల వల్ల లేక ప్రయత్నాల సాఫల్యంగా ఉండకూడదు. నరసింహ మెహతా చెప్పినట్లు "మనిషికి అన్నీ చేయగలశక్తి ఉంటే, ఎవరూ అసంతుష్టిగా ఉండరు. అతడు తన శత్రువులనందరినీ నాశనం చేసి తన స్నేహితులను మాత్రం జీవించనిస్తాడు. మనిషి అణకువగలజీవి. తన యొక్క గర్వాన్ని వదిలివేసి భగవంతునితో ఒకటైనపుడు మాత్రమే గొప్పవాడవుతాడు. ఒక్కనీటి చుక్కే అయినపుడు అది దేనికీ పనికి రాదు. కాని అదే సముద్రంలో అంతర్భాగంగా ఉంటే పెద్ద ఓడలను భరించగలిగే గొప్ప శక్తిలో భాగం పంచుకోగలుగుతుంది. అదే విధంగా మనం మనయొక్క ఉనికిని ఆశ్రమంలో కలిపి వేసుకొని తద్వారా ప్రపంచంలో భగవంతునిలో లీనమైనపుడు, మనం ప్రపంచభారాన్ని మోస్తున్నట్లు భావించవచ్చు. ఆ స్థితిలో 'నేను' 'నీవు' అనేది విసర్జించబడి 'అతడె' అనేది మిగులుతుంది.

ఆశ్రమ సోదరీమణులకు బాపూ లేఖలు. పుట 53, 7-11-1927.

★ ★ ★

జ్ఞానంతో దృఢంగా ఉండుటను గురించి గీతా శ్లోకాలు పఠించే వ్యక్తులు నిశ్శబ్దంగా పని చేసుకోవటం అలవాటు చేసుకోవాలి. మనం చపాతీలు వొత్తేప్పుడు, బియ్యం ఏరేటప్పుడు మనస్సును మరల్చుకోకుండా పూర్తిగా మన పనిలోనే లీనమై వుండాలి.

ఆశ్రమ సోదరీమణులకు బాపూ లేఖలు. పుట 60, 6-8-1928.

★ ★ ★

ఎటువంటి కార్యమైనా నీవు ఒకసారి చేపట్టిన తరువాత దాన్ని పూర్తిగా చెయ్యి. మధ్యలో నీకు యిష్టంగా లేదని దాన్ని వదలివేయకు. ఎప్పుడైనా నీవు గైర్హాజరు కావాల్సివస్తే నీకు కేటాయించబడిన పని చేయటానికి ఏదైనా ఏర్పాటు చెయ్యి. ఒకవేళ ఆవిధంగా చేయడం సాధ్యం కాకపోతే దాన్ని నీవే నిర్వర్తించాలికాని ఎప్పటికీ మానకూడదు.

ఆశ్రమసోదరీమణులుకు బాపూ లేఖలు. పుట 61, 26-11-1928.

★ ★ ★

మనం ఏదయినా పని చేయుటకు అంగీకరించకూడదు. ఒకవేళ అంగీకరిస్తే మాత్రం చివరి వరకూ దానికే కట్టుబడి ఉండాలి. ఇటువంటి భావంతో దృఢంగా పని చేసేవారికి భగవంతుడు ఎప్పుడూ సహాయపడతాడు.

ఆశ్రమ సోదరీమణులకు బాపూ లేఖలు. పుట 85, 11-1-1929.

★ ★ ★

తమను గురించి తమ యిష్టానిష్టాలను గురించి ఆలోచించేవారు తప్పక దెబ్బతింటారు. తమ విధులకే అంకితమైన వారికి దెబ్బతినే సమయం కూడా ఉండదు. సత్యం ఎడల అయిష్టత ఉన్నవారో లేదా సత్యం వల్ల అయిష్టతకల వారుగా మారే వారో మాత్రమే దెబ్బ తింటారని నేను గమనించాను. ఒక పాప భూయిష్టమైన పనికే రహస్యం అవసరం. అది సాధారణంగా రహస్యంగా చేయబడుతుంది. కొంత మంది సిగ్గు వదిలివేసి బహిరంగంగానే పాపపుపనులు చేయటం మనం చూస్తూనే ఉంటాం. ఇంకా కొంతమంది వంచన చేయటాన్ని, కపటాన్ని గొప్పలక్షణంగా భావిస్తూ ఉంటారు. మనం ప్రస్తుతానికి అటువంటి దాన్ని గురించి మాట్లాడటం లేదు. పైన చెప్పిన వారి వంటి వారి ఎడల మన గౌరవమే మన చాలా కార్యక్రమాలు విఫలంకావటానికి కారణం. దీన్ని గురించి లోతుగా ఆలోచించి, మీ జీవితాలను యీ కోణంతో పరీక్షించుకోవాలి.

ఆశ్రమ సోదరీమణులకు బాపూ లేఖలు. పుట 92, 23-12-1929

★ ★ ★

శరీరాన్ని సేవకు పనిముట్టుగా భగవంతుని దేవాలయంగా భావించి ఉపయోగించటం నేర్చుకోవాలి. అప్పుడు ముసలితనం అన్ని గుణాలను పూర్తిగా కలిగిన ఫలంగా వుండి వుండేది. నేను ఈ వైకల్యం నుంచి తప్పించుకోగలిగితే అది నా గొప్ప అదృష్టమే.

మీరాకు బాపూ లేఖలు. పుట 177, 8-4-1932.

★ ★ ★

ఔదార్య సాహసాదిగుణాలు దృఢమైన పదార్థంతో తయారయ్యాయి. ఏమాత్రం పరిచయం లేని, అవసరం ఉన్నా ఏమాత్రం ప్రతిఫలం యివ్వలేని, కనీసం కృతజ్ఞతాపూర్వకమైన కొన్ని మాటలు గూడా మాట్లాడలేని వారి ఎడల కూడా, ప్రశస్తమైన సరియైన ప్రవర్తన చూపించగలవాడే ఔదార్యసాహసాది గుణములుగల రాజు.

మహదేవదేశాయ్ డైరీ. సంపుటి 1, పుట 102, 6-5-1932.

★ ★ ★

మనుష్యల చేత వారి సామర్ధ్యాన్ని పూర్తిగా ఉపయోగించేటట్లు చేసి పని చేయించగలననే భావన నాకు ఉన్నది. ఒకవేళ అదే నిజమైతే నేను ఎవ్వరినీ అనుమానించకపోవడం, వారు చేసిందే వారి పూర్తి సామర్ధ్యం అని తృప్తి పడటమే అందుకు కారణం. జనం నన్ను మోసగిస్తున్నారని, నన్ను తప్ప వారు ఇంకెవరినీ మోసం చేయలేరని కొంతమంది చెబుతున్నారు. వారు చెప్పేది సరైనదైతే దానికి నేను చింతించను. నేను ఎవరినీ మోసగించనని నాకు ప్రశంసాపత్రం యిస్తే చాలు. అటువంటి ప్రశంసాపత్రం యివ్వటానికి బయటివారెవరూ యిష్టపడకపోతే, నాకు నేనే యిచ్చుకుంటాను. అసత్యం బాధించినట్లుగా నన్ను యింకేదీ బాధించదు.

మహదేవదేశాయి డైరీ, సంపుటి 1, పుట - 220. 10-6-1932.

★ ★ ★

ఎక్కడ ప్రజలు కుటుంబభావనతో పని చేస్తారో, ఎక్కడ మిగతావారిలాగే వారుకూడా వ్యక్తిగత బాధ్యతా స్పృహకలిగి ఉంటారో, అటువంటి చోట అందరికీ కాల వ్యవధి నిర్ణయించడం అసాధ్యం. ఆ సంగతి కూడా ఒకవ్యక్తి శారీరకంగా తగి ఉండి, మానసికంగా తయారుగా ఉండి సేవచేయటానికి యింకే పనిలేక ఎక్కువకాలం పని చేయాలనుకుంటే, మనం అతనికి నిబంధనలు ఎట్లాపెట్టగలం? వివేకం గలిగి పనిలో సరైన భావం ఉండి, ఎటువంటి సందడి లేకుండా ఉంటే, ఎవరూ పనిని భారంగా తలంచరు. మనమీద బయటివారెవరైనా బలవంతంగా రుద్దినప్పుడే మనకు భారం అనిపిస్తుంది. స్వయంగా సంతోషంగా చేయబడే పని ఎప్పటికీ ఉపద్రవకరమైనది కాదు. రాక్షసభావనతో ఎవరు పనిచేస్తారో, వారు స్వార్థంతో, భరించలేని భారం తయారు చేసుకొని తరువాత విఫలమైపోతారు. అటువంటివారిని ఎప్పటికీ ఆదర్శవంతంగా తీసుకోలేము.

మహదేవదేశాయ్ డైరీ. సంపుటము 1, పుటలు 166, 16-6-1932.

★ ★ ★

ఎంత వినమ్రంగా వినయంగా ఉన్నప్పటికీ నిత్యం చేసేపనిలో సంపూర్ణ తృప్తి అనేది ఉండదు. ఓర్పుతో ఉండి, ప్రార్థన చేసేవారికి భగవంతుడు ఎల్లప్పుడూ యింకా పెద్ద పనులు బాధ్యతలు అప్పగిస్తాడు.

మహదేవదేశాయ్ డైరీ. సంపుటము 1, పుట 167, 11-6-1932.

★ ★ ★

భగవంతుని ప్రేమించేవ్యక్తి తన పనిని ఎనిమిది గంటల పనిగా కొలుచుకోడు. అతడు అన్ని గంటలూ పని చేస్తూనే ఉంటాడు. ఎప్పుడూ విధి నుండి తప్పుకోడు. అవకాశం వచ్చినప్పుడల్లా మంచి చేస్తూనే ఉంటాడు. ప్రతిచోటా అన్ని సమయాలలో అన్ని ప్రదేశాలలో భగవంతుని కొరకు పనిచేసే అవకాశాన్ని వెతుకుతూ ఉంటాడు. తాను వెళ్ళిన ప్రతిచోటుకు తనతో పాటు సువాసనను తీసుకొని వెళతాడు.

మహదేవదేశాయ్ డైరీ. సంపుటము 1, పుట 169, 17-6-1932.

★ ★ ★

ఒక వ్యక్తి తన పనిలో మునిగి ఉంటే దాని బరువు తెలియదు. అందువల్ల అది అతనిని అలసిపోనివ్వదు. అతను ఆ పనిలో సంతోషాన్ని పొందలేక పోయినప్పుడు ఒక చిన్న పనికూడా ఎంతో భారం అనిపిస్తుంది. జైలు యందు ఉన్న వ్యక్తికి ఒకరోజు ఒక సంవత్సర కాలంగా అనిపిస్తుంది. అదే ఒక విషయాశక్తి గల వ్యక్తికి ఒక సంవత్సరకాలం ఒక్కరోజుగా గడిచిపోతుంది. అంతకు ముందు నేను పాశ్చాత్య సంగీతాన్ని విననప్పుడు తొందరగా విసుగుపుట్టేది. కాని ఇప్పుడు దానిని కొంత ఆస్వాదించగలుగుతున్నాను.

మహదేవదేశాయ్ డైరీ. సంపుటము 1, పుట 169, 17-6-1932.

★ ★ ★

ఒక శాస్త్ర పరిశోధకుడు అంతులేని ఆత్మ విశ్వాసం కలిగి ఉంటాడు. ఎప్పటికీ నిస్పృహకు గురికాడు. అదేసమయంలో మరో వినయవంతుడుంటే ఎప్పటికీ తృప్తి చెందడు. త్వరితమైన నిర్ణయాలు తీసికోవటాన్ని దోషంగా భావించడు. తన అభివృద్ధిని అప్పుడప్పుడు అంచనా వేసుకొని ఫలాన దాని ఫలితం ఫలానా అని ప్రకటించుతాడు. మన కార్యకర్తలలో నిజమైన శాస్త్రజ్ఞుడి కుండే యీ వినయం సాధారణంగా కొరతగా ఉన్నది.

మహదేవదేశాయ్ డైరీ. సంపుటము 1, పుట 178, 19-6-1932.

★ ★ ★

బాహ్యసంబంధాలనుంచి విడివడిన కార్యకర్త, విడవడని కార్యకర్తకంటె ఎక్కువగా కష్టపడగలుగుతాడు. అతుడు ఇంక చేయవలసింది ఏమీ లేదన్నట్లుగా కనబడతాడు. అంతతొందరగా విసుగు చెందడు. నిజానికి అతడు విసుగును జయించాలి.

మహదేవదేశాయ్ డైరీ. సంపుటము 1, పుట 189, 22-6-1932.

★ ★ ★

మన తత్వజ్ఞానమంతా పనికిరానిదిగా మారిపోతుంది. మనం దాన్ని వెనువెంటనే ప్రేమభావంగల సేవగా మార్చుకోవడం అవసరం.

మహదేవదేశాయ్ డైరీ. సంపుటము 1, పుట 261, 31-6-1932.

★ ★ ★

సత్యమైనవ్యక్తికి చెబుతున్నాను. నీ శక్తికి మించిన దాన్ని ఎప్పుడూ అంగీకరించవద్దు. నీవు చేయగలిగిన దాన్ని తగ్గించు. అదేవిధంగా కావాలని ప్రయత్నించకు. శక్తికి మించిన పనులు తీసుకొనేవాడు గర్వి. బాహ్యసంబంధాలున్న వ్యక్తి అదే తను చేయగలిగినంత చేయనివాడు చోరుడు. ఒక కాలానుసరణపట్టిక టైంటేబులు పెట్టుకొని దాన్ని అనుసరిస్తే పైన చెప్పిన పాపం నుండి మనల్ని మనం రక్షించుకోగలుగుతాము. ఆ టైంటేబుల్‌ను ఉత్సాహంతో వివేకంతో పాటించని ఎడల రక్షిస్తుంది అని చెప్పక, రక్షించవచ్చు అని చెబుతున్నాను. అది అత్యధిక ఫలం యివ్వదు కాబట్టి. అలా చెబుతున్నాను.

మహదేవదేశాయ్ డైరీ. సంపుటము 1. పుట 221, 10-7-1932.

★ ★ ★

ఒక్క సోదరీమణి అయినా నాపని చేస్తున్నంత కాలం నేను తప్పక బతికే ఉంటాను. నేను మరణించానని చెప్పగలవారెవరు? ఆత్మయొక్క శాశ్వతత్వాన్ని గురించిన గీతా తత్వాన్ని మనకిష్టమైనచో పక్కన పెట్టవచ్చు. నేను యిక్కడ ఉదహరించే శాశ్వతత్వము శారీరకమైన కండ్లకు కనపడేది. అందువలన నీవు స్థిమితాన్ని పోగొట్టుకోనక్కర లేదు. ఆందోళన చెందనవసరం లేదు. నీ కోసం నీతోపాటు ఉన్నవారికి కూడా మంచిని అందివ్వగలవని ఆశిస్తున్నాను. నీ శరీరాన్ని, మనస్సును భగవంతుని పాదాల దగ్గర పెట్టి నీవు ప్రశాంతంగా ఉండు.

టు ఏ గాంధియన్ కాపిటలిస్ట్. పుట 137, 1932.

★ ★ ★

మన శరీరంతోనే మనం సేవ చేయగలమని ఎందుకు భావిస్తున్నావు? మనస్సు ఇంకా శక్తివంతమైన పనిముట్టు. సంపూర్ణమైన పవిత్రమైన హృదయంతో ఉన్నవాడు ఎంతో బాగా సేవ చేయగలరు. నిజానికి మనం సేవ చేసేది హృదయ పవిత్రతకోసం. పవిత్ర హృదయంతో చేయగలిగిన పని మలినమైన హృదయంతో ఉన్న శరీరం ఎప్పటికీ చేయలేదు.

ఎన్నిక చేసిన లేఖలు - 2, పుట - 26

★ ★ ★

వ్రాయటాన్ని అలవాటుగా పెట్టుకొని వ్రాస్తూ ఉండు. నీ వ్రాతను అభివృద్ధి పరచుకొనుటకు ప్రయత్నించు. యివన్నీ గమ్యాలు కావు. గమ్యాలకు పద్ధతులు మాత్రమే. తనకు కేటాయించబడిన విధిని ఆచరించటమే గమ్యం. మనిషి యొక్క మొత్తం విధి మంచి కోరుకోవడం. ఇతరులకు మంచి చేయడం. దానిని నిర్వర్తించటంలో మొదటి మెట్టుగా రక్తసంబంధీకులైన సోదరీ మణుల వలె ప్రేమించుకోవడం అలవరుచుకోవాలి

ఎన్నిక చేసిన లేఖలు - 1, పుట 5.

★ ★ ★

మంచిని మంచి కోసమే చేద్దాం. ఏదో ప్రతి ఫలం కోసం వద్దు.

ఎన్నికచేసిన లేఖలు - 1, పుట 56.

★ ★ ★

గీత మొట్టమొదట జీవిత గమ్యాన్ని పరమార్థాన్ని చెబుతుంది. తరువాత దాన్ని సాధించటానికి ఏవిధంగా మనం జీవితం గడపాలో చెబుతుంది. ఈ విధంగా లభించిన అన్ని విధులను పూర్తిగా నిర్వర్తించు. నీ చర్యల ఫలితంతో సంబంధం పెట్టుకోకు. ఆశ్రమంలో ఎదుర్కొనే సమస్యల పరిష్కారంలో మనం ఉపయోగించే సూత్రం యిదే. ఇక చోరుల విషయంలో మనం తప్పక వారిని కూడా ఆశ్రమంలో ఉండమని ఆహ్వానించాలి. మనం ఆహ్వానించగలిగితే కాని, మనం యింకా అటువంటి వారిని జీర్ణించుకునే స్థితికి రానందువలన మన యొక్క భావదారిద్ర్యాన్ని దృష్టిలో వుంచుకొని మనం ఏది మంచిదనుకుంటామో ఆ విధంగా చేస్తున్నాం. తప్పించుకు వచ్చిన పశువుల విషయంలోనూ, మన పంటలను పాడుచేసే కీటకాల విషయంలోనూ, మనం యింకా అహింసా మార్గాలను కనుగొనలేదు. మన నిస్సహాయత వలన వాటిని కొంత హింసిస్తున్నాము. తప్పిపోయిన పశువులను అదిలించటం లేదా కొట్టి తోలివేయటం, పక్షులను రాళ్ళువేసి భయపెట్టి పారద్రోలడం, భూమిని దున్నేటప్పుడు కీటకాలను నాశనం చేయడం లేదా ఆ విధంగా చేయటం సాధ్యం కానప్పుడు

చంపివేయుటం మొదలైనవన్నీ మన ఆశ్రమ ఆదర్శాలకు వ్యతిరేకం అని నాకు తెలుసు. కాని ఆశ్రమం, ఆశ్రమ సభ్యులు సంపూర్ణత్వానికి యింకా చాలా దూరంలో ఉన్నారు. అందువల్లనే అది తప్పని తెలిసినా ఆ చర్యలను వారు చేస్తూవుంటారు. దాని వల్ల వారు స్వర్గానికి దారి కనుగొనగలుగుతారా? మనం ఆశ్రమంలో చేస్తున్న దానికంటే చర్యలు ఏవీ తీసుకొనకపోవడం చాలా పనికి మాలిన పని అనటంలో నాకు ఏమాత్రం సందేహంలేదు. గీతాకారుడు ఏవిధంగా పొగచేత నిప్పు ఆవరింపబడి ఉంటుందో ఆ విధంగా అన్ని చర్యలూ లోపాల చేత కప్పివేయబడివున్నాయి అని చెప్పారు. అందువలన మనం వినయంతో సేవ చెయ్యాలి. అంతేకాక గొప్ప వడ్రంగి అయిన భగవంతుని చేతిలో మనం సాధారణ పనిముట్టు అని గ్రహించాలి.

ఎన్నిక చేసిన లేఖలు - 2, పుటలు 16.

★ ★ ★

ప్రయత్నించుటయే మనిషి యొక్క విధి. మన శక్తి కొద్దీ మనం ప్రయత్ని స్తున్నప్పుడు మన శత్రువులు మనను క్రింద పడవేస్తే మనం ఏమాత్రం నిస్పృహచెందకూడదు. మన కాళ్ళమీద మనం నిలబడి ప్రయత్నాన్ని కొనసాగించాలి. మన అపజయం పొందనంత కాలం సిగ్గుపడటం అవమానపడటం అనవసరం. నిజానికి అది ఓటమి కాదు.

ఎన్నిక చేసిన లేఖలు - 2, పుటలు 32.

★ ★ ★

విశ్వాసం అవేది లోపలనుంచి పొందునట్టిది. ఎటువంటి మినహాయింపు లేకుండా అందరు అధ్యాపకులనుండి అన్ని దేశాలకు చెందిన మతా చార్యులనుండి, దేశాలనుండి, కాలాలనుండి లభించిన ప్రమాణములనుండి, నీవు దాన్ని పొందాలి. నిజమైన ప్రార్థన పెదిమల నుంచి వచ్చేమాట కాకూడదు. స్వార్థరహిత సేవయే ప్రార్థన.

ఎన్నిక చేసిన లేఖలు - 2, పుటలు 33.

★ ★ ★

22. స్వచ్ఛందంగా స్వీకరించే పేదరికము

దయచేసి గుర్తుంచుకోండి. ఇకనుంచి పేదరికమే మన అదృష్టం. నేను ఆలోచించినకొద్దీ ధనవంతునిగా ఉండటం కంటే పేదవాడుగా ఉండటం యింకా ఎక్కువ ఆశీర్వదించబడటంగా భావిస్తున్నాను. పేదరికం యొక్క ప్రయోజనాలు ధనవంతునిగా ఉన్నప్పటి ప్రయోజనాలకంటే ఎంతో మధురమైనవి.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు. సంపుటము 9. పుట 206, 25-3-1919

★ ★ ★

అందరూ సమానంగా ధనవంతులుగా ఉండటమో, అందరూ మౌనంగా పేదవారుగా ఉండటమో ఎప్పటికీ జరుగదు. మనం మంచి చెడులను పరిగణనలోకి తీసుకుంటే ప్రపంచం రైతులవల్లనే పోషింపబడుతున్నది. కాని రైతులు పేదవారు. ఒక న్యాయవాది తన పరోపకార పరాయణత్వాన్ని గురించి తన ఆధ్యాత్మిక చింతన గురించి డంబాలు పలికినచో అతని జీవనాన్ని శారీరక శ్రమతో సంపాదించుకొని న్యాయవాదిగా ఉచితంగా పనిచేయమనండి.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు. సంపుటి 10, పుట 206, 2-4-1910

★ ★ ★

మంచి మనుష్యులకు ప్రాపంచిక వ్యాపారాల మీద కోరిక ఉండదు. వారు వాటిని విసర్జించాలని కోరుకుంటారు. అదే మోక్షం.

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు. సంపుటము 13. పుట 34, 4-3-1915.

★ ★ ★

దేశం కోసం దారిద్ర్యాన్ని వరించి తనను తాను యితరుల సేవకు అంకితం చేసుకున్న వ్యక్తి, తన తల్లిని మరణం ద్వారా ఎప్పటికీ కోల్పోడు. ఎందువల్ల నంటే అందరు స్త్రీలూ, దానికి తగిన వారందరూ అతనికి తల్లులే. అతని తండ్రి గూడా మరణించాడు. పెద్దవారందరూ అతని తండ్రివంటివారే. సేవే అతని భార్య. ఆమెకు మరణం ఉన్నదా? మిగతా ప్రపంచం అంతా అతనికి సోదరులు, సోదరీమణులు. ఒకరి తల్లి మరణిస్తే శోకంతో పలుకరించటానికి వెళ్ళడం ఒక ఆచారం. ప్రపంచానికి భిన్నంగా కనబడటానికి అందుకోసం ధనం వృధా చేయాలా?

మహాత్మాగాంధీ సంగ్రహరచనలు. సంపుటము 14. పుట 466, 2-7-1918.

★ ★ ★

రాట్నం వడకటం నాకు దేశంలో గల అతి పేదవారితో సహవాసంలాంటిది. దాని నిత్యాచరణ వారికీ మనకు ఉన్న బంధాన్ని పునరుద్ధరించుకోవడమే. అది నాకు ఒక సౌందర్యకరమైన సదా సంతోషం కలిగించే విషయం. ఒకరోజు రాట్నం లేకుండా ఉండటం కంటే ఒకరోజు భోజనం లేకుండా ఉండటమే నాకు యిష్టం. అందుచేత నేను రాట్నం యొక్క అంతరార్థాన్ని గ్రహించమని నిన్ను కోరుతున్నాను.

మైడియర్ చైల్డ్. పుట 79, 10-2-1926.

★ ★ ★

స్వచ్ఛంద పేదరికమనే ఆదర్శం చాలా ఆకర్షణీయమైనది. మనం పురోభివృద్ధి సాధించాం. కాని నా జీవితంలో దాన్ని పూర్తిగా గుర్తించలేని దౌర్భల్యం, మిగతావారు ఏదైనా చేయటాన్ని ఆశ్రమంలో కష్టతరం చేసింది. వారికి సంకల్పం ఉంది. కాని గమ్యం అనే పాఠం నేర్చుకోవాలి. యింకా పూర్తి కాలేదు.

మీరాకు బాపూ లేఖలు. పుట 182, 6-5-1932.

★ ★ ★

ప్రకృతి ప్రతిక్షణానికి ఎంత అవసరమో అంతే ఉత్పత్తి చేస్తుందని, అంతకంటే ఎక్కువ ఉత్పత్తి చేయదనే విషయాన్ని నేను రోజురోజుకీ గుర్తించగలుగుతున్నాను. ఈ విషయాన్ని మనం స్పృహలో వుండియెూ లేక స్పృహలో లేకుండియెూ గుర్తించలేకపోతున్నాము. విశ్వవ్యాప్తంగా మానవుడు ఎక్కువ తక్కువలతో బాధపడుతున్నాడు. అట్లా బాధపడటం గుర్తించలేక పోవడమనే కారణం వల్లనే జనం ఒక ప్రక్క పస్తులు పడుతుంటే ఎక్కువ ఉన్న గోధుమలను ఉత్పత్తి చేసే రైతులే అమెరికాలో వాటిని మరో ప్రక్క భస్మం చేస్తున్నారు. ప్రస్తుత పరిస్థితుల్లో దీన్ని సరిచేసే పథకాన్ని తయారు చేస్తున్నారు. ప్రకృతి యొక్క సూత్రాలను పూర్తి వినమ్రతతో నిజానికి అంగీకరిద్దాము. అది మనకు ఆందోళన కలిగించదు.

మహదేవదేశాయ్ డైరీ. సంపుటము 1. పుట 168, 17-6-1932.

★ సమాప్తం ★